T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HACI SELİM AĞA YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ HÜDÂYÎ EFENDİ KOLEKSİYONU 1800 NUMARALI İLAHİ MECMÛ'ASI (İNCELEME-METİN-MESTAP'A GÖRE TASNİF)

Betül OKATALI
2501190410

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ

İSTANBUL-2022

ÖZ

HACI SELİM AĞA YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ HÜDÂYİ EFENDİ KOLEKSİYONU 1800 NUMARALI İLAHİ MECMÛ‘ASI (İNCELEME-METİN-MESTAP’A GÖRE TASNİF)

BETÜL OKATALI

Bu çalışma Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi Hüdâyî Koleksiyonu 1800 numaralı şiir mecmû‘asının transkripsiyonu, incelemesi ve MESTAP’a göre tasnifini içermektedir. Çalışmamıza konu olan mecmû‘anın 17. yüzyılın ikinci yarısında derlenmiş olduğu tespit edilmiştir. Mecmuanın derleyicisi, eserde de birçok şiiri bulunan, 17. yüzyılın önemli mutasavvıf şairlerinden Hasan Rızâyî-i Aksarâyî’dir. 85 varaktan oluşan mecmû‘ada 15, 16 ve 17. yüzyıllarda yaşamış 13 şairin şiirleri yer almaktadır. Bunlar: ’Atâyî, Bîçâre, Eşrefoğlu Rûmî, Fenâyî, Gafûrî Efendi, Mahmud Nâmî(?), Necâtî, Keşfî, Rızâyî, Şehrî, ’Ulvî, Üftâde ve Veysî’dir. Ayrıca mecmû‘anın derleyicisi Hasan Rızâyî-i Aksarâyî’nin bazı manzum mektuplarıyla birlikte mecmû‘anın bazı varaklarında da farklı müelliflere ait Arapça manzum hutbeler bulunmaktadır. Toplamda 210 şiirin bulunduğu mecmû‘anın tertibinde herhangi bir kriterin esas alınmadığı görülür.

Anahtar Kelimeler: Mecmû‘a, Şiir mecmû‘ası, Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Koleksiyonu 1800, Hasan Rızâyî-i Aksarâyî, MESTAP.

ABSTRACT

THE HACI SELİM AĞA MANUSCRIPT LIBRARY HUDĀYĪ EFENDI COLLECTION NUMBER 1800 THE DIVINE MECMŪ‘A (ANALYSIS-TEXT-CLASSIFICATION ACCORDING TO MESTAP)

BETÜL OKATALI

This study includes the transcription, analysis and classification according to MESTAP of the poem mecmū‘a number 1800 in the Hudāyī Collection of the Hacı Selim Aga Manuscript Library. It has been determined that the journal, which is the subject of our study, was compiled in the second half of the 17th century. The compiler of the journal is Hasan Rızāyī-i Aksarāyī, one of the important sufi poets of the 17th century, who also has many poems in the work. There are poems of 13 poets who lived in the 15th, 16th and 17th centuries in the mecmū‘a, which consists of 85 leaves. These are ‘Atayī, Bīçare, Eşrefoğlu Rūmī, Fenāyī, Gafūrī Efendi, Mahmud Nāmī (?), Necātī, Keşfī, Rızāyī, Şehrī, ‘Ulvî, Üftāde and Veysī. In addition, along with some verse letters of Hasan Rızāyī-i Aksarāyī, the compiler of the journal, there are Arabic verse sermons belonging to different authors in some leaves of the journal. It is seen that no criteria are taken as basis in the sequence of the mecmū‘a, which contains 210 poems in total.

Keywords: Journal, Poetry journal, Hacı Selim Aga Manuscript Library Hüdāyī Efendi Collection 1800, Hasan Rızāyī-i Aksarāyī, MESTAP.

ÖN SÖZ

Dönemi hakkında çeşitli bilgiler edinmemizi sağlayan şiir mecmû‘aları, Türk Edebiyatı açısından oldukça önemli eserlerdir. Mecmû‘alar sayesinde şairlerin bilinmeyen bazı şiirlerinden haberdar olunabilir. Ayrıca ismi günümüze ulaşmamış şairleri tanıma fırsatı doğar. Genellikle beğenilip rağbet gören şiirlerin derlendiği mecmû‘alar, dönemin ve derleyicinin edebi zevki hakkında fikir verir. Ancak mecmû‘aların bir kısmı hala gün yüzüne çıkartılmamıştır.

Bu çalışma Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi’nde bulunan bir şiir mecmû‘asını konu almaktadır. 17. yüzyılın ikinci yarısında derlendiği anlaşılan mecmû‘a, ağırlıklı olarak dînî içerikli şiirleri barındırmaktadır. Kütüphane kayıtlarına “İlâhi Mecmû‘ası” olarak yazılması, nazım şeklinden ziyade muhtevayı işaret etmektedir. Zira içerisindeki manzûmeler büyük oranda gazel formunda dîni şiirlerdir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde mecmû‘anın fizikî özellikleri ve genel muhtevası yer almaktadır. Ayrıca kimliği tespit edilebilen şairlerin biyografileri kısaca verilerek şiirlerin neşredilen dîvânlarda yer alıp almadığı ortaya konulmuştur. Şairinin tespit edilemediği şiirler ise yeni araştırmalar için birer malzeme niteliğindedir.

Mecmû‘anın derleyicisi Hasan Rızâyî-i Aksarâyî’nin mecmû‘adaki şiirlerinden ve temel kaynaklardan hareketle biyografisi yazılmıştır. Şiirlerde dönemin sosyal hayatını yansıtan unsurlar ve kalıp ifadeler de incelenmiştir. Rızâyî’nin hem bir devlet adamı hem sufî hem de şair olması mecmû‘anın önemini artırmaktadır.

İkinci bölümde mecmû‘anın transkripsiyonlu metni verilmiştir. Üçüncü bölüm ise MESTAP kriterlerine göre hazırladığımız tabloya ayrılmıştır. Elde edilen bulgular sonuç kısmında verilmiş, ekler kısmına bir lügatçe eklenmiştir. Amacımız, bu mecmû‘ayı edebiyat dünyasına kazandırmak ve yeni çalışmalara kapı aralamaktır. Çalışmamızın MESTAP gibi anlamlı bir projeye katkı sunması en büyük temennimizdir.

MESTAP projesinin mimarı Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL’a, yüksek lisans tezimin hazırlanması sürecinde beni yönlendiren danışmanım Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ’ne, Arapça kısımların kontrolünü yapan kıymetli arkadaşım

Esra İLDEŞ YILMAZ'a, kadı sicilleriyle alakalı bilgisinden istifade ettiğim Arş. Gör. Rukiye YİĞİT'e ve maddi-manevi desteklerini esirgemeyen aileme şükranlarımı sunarım.

İstanbul-2022

Betül OKATALI

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **ii**
ABSTRACT ..... **iii**
ÖN SÖZ ..... **iv**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **viii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **ix**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
HACI SELİM AĞA YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ HÜDÂYÎ KOLEKSİYONU 1800 NUMARALI İLAHİ MECMÛ'ASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1 Mecmû'anın Nüsha Tavsifi 3
1.2 Mecmû'anın Muhtevası 4
1.3 Mecmû'anın Derleyicisi Hasan Rızâyî-i Aksarâyî 7
1.4 Mecmû'adan Hareketle Sosyal Hayatı Yansıtan Unsurlar 21
1.4.1 Mecmû'ada Halk Kullanımları, Kalıp İfadeler ve Deyimler 31
1.5 Mecmû'ada Şiirleri Bulunan Şairler 39
1.6 Kimliği Tespit Edilemeyen Şairler 47
1.7 Mecmû'adaki Şiirlerin İçeriği 48
1.8 Mecmû'ada Bulunan Nazîreler 48
1.9 Mecmû'adaki Şiirlerin Vezinleri 50
1.10 Mecmû'adaki Şiirlerin Şekil Özellikleri 51

İKİNCİ BÖLÜM
MECMÛ'ANIN METNİ

2.1 Metnin Kuruluş Yöntemi 52
2.2 Transkripsiyon Harfleri 54

2.3 Mecmû‘anın Metni 54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESTAP TABLOSU

3.1 Mecmû‘adaki Şiirlerin MESTAP Tablosu 281

SONUÇ 315

KAYNAKÇA 317

EKLER 327

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Mecmû'ada Yer Alan Şairler ve Şiirleri 40
Tablo 2: Kimliği Tespit Edilemeyen Şairler 48
Tablo 3: Mecmû'ada Bulunan Nazîreler 50
Tablo 4: Mecmû'adaki Şiirlerin Vezin Tablosu 51
Tablo 5: Mecmû'adaki Şiirlerin Nazım Şekilleri 51
Tablo 6: Transkripsiyon Harfleri 54
Tablo 7: Mecmû'adaki Şiirlerin MESTAP Tablosu 314

KISALTMALAR LİSTESİ

a. : Arapça
A.B.D. : Ana Bilim Dalı
a.e. : Aynı eser
a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.t. : Adı geçen tez
b: : Bin (oğlu)
bkz. : Bakınız
C. : Cilt
d. : Death
DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı
ed : Editör
e.t. : Erişim Tarihi
f. : Farsça
h. : Hicri
haz. : Hazırlayan
HEK : Hüdâyî Efendi Koleksiyonu
HSA : Hacı Selim Ağa
Hz. : Hazreti
Kol. : Koleksiyon
Ktp. : Kütüphane
Mec. : Mecaz
Moğ. : Moğolca
MÜİF : Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
No. : Numara
ö. : Ölüm tarihi
S. : Sayı
s. : Sayfa

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

t. : Türkçe

ty. : Tarih yok

TDK : Türk Dil Kurumu

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TEİS : Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü

Üni. : Üniversitesi

vb. : ve benzeri.

v.d. : ve diğerleri.

Vol: : Volume

Yay. : Yayınları

YEK : Yazma Eser Kütüphanesi

YLT : Yüksek Lisans Tez

yy. : Yüzyıl

yby : Yayınevi bilgisi yok

GİRİŞ

Kelime olarak "Toplanmış, derlenmiş" anlamına gelen mecmû'alar, farklı eserlerden parçaların bir defterde toplanarak bir araya getirilmesidir. Seçilen parçalar belli bir konu etrafında olabileceği gibi birbiriyle alakasız da olabilir.[1] Mehmet Gürbüz, Günay Kut, Agâh Sırrı Levend gibi edebiyatçıların birbirinden farklı mecmû'a tasnifleri vardır. Mehmet Fatih Köksal ise mecmû'aları şiir mecmû'aları ve diğer mecmû'alar şeklinde kategorize eder. Bu tasnife göre çalışmamıza konu olan mecmû'a bir şiir mecmû'asıdır.

Şiir mecmû'aları Türk edebiyatı için oldukça kıymetli kaynaklardır. Derleyici, kendi beğenisine göre seçtiği şiirleri bir defterde toplar. Dolayısıyla mecmû'a, döneminin edebi zevki hakkında bize fikir verir. Ayrıca dîvânlarda yer almayan şiirlerden haberdar olmamızı ve şöhreti günümüze ulaşmamış şairleri tanımamızı mümkün kılar. Der-kenarlarda da edebiyat tarihimiz açısından değerli bilgiler yer alabilir. Derleyicinin kendisinin de şair olduğu mecmû'alar daha değerli görülür. Ayrıca mecmû'ada nazîre şiirler varsa bu da şairlerin birbiriyle olan etkileşimini görmemizi sağlar.[2]

Mecmû'alar üzerine yazılmış ve yazılmakta olan pek çok tez ve makale bulunmaktadır. Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal'ın öncülüğünde yürütülen Şiir Mecmû'alarının Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP), bu çalışmaları bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda hazırlanan çalışmalarda mecmû'alar belli kriterler doğrultusunda sınıflandırılacak, sistematize edilecektir.[3]

Proje tamamlandığında, yüzlerce mecmû'anın yer aldığı bir veritabanı oluşacaktır. Böylece hem çalışmalar hız kazanacak hem de edebiyat tarihimizdeki boşluklar ve yanlışlıklar büyük oranda giderilmiş olacaktır.

---

[1] Mecmû'alar hakkında detaylı bilgi için **bkz.** Mehmet Fatih Köksal, **Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori**, İstanbul, Kesit Yay., 2012 s. 83.
[2] **age.**, s. 88-91.
[3] Proje hakkında daha detaylı bilgi için **bkz.** https://mestap.com/mestap/

Bu çalışmanın konusu da Hacı Selim Ağa Yazma Eser Ktp. Hüdâyî Efendi Kol. 1800 nolu ilahi mecmû‘asının incelenmesidir. 85 varaklık bu mecmû‘anın sözkonusu proje kapsamında günümüze kazandırılması amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM
HACI SELİM AĞA YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ HÜDÂYÎ KOLEKSİYONU 1800 NUMARALI İLAHİ MECMÛ‘ASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1 Mecmû‘anın Nüsha Tavsifi

Mecmû‘a İstanbul Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi’nde Hüdâyî Efendi Koleksiyonu 1800 numarada “İlahi Mecmû‘ası” ismiyle kayıtlıdır. Mürekkep ve yazı birliği, eserin tek bir kişi tarafından derlendiği izlenimi uyandırmaktadır. İçerisinde herhangi bir ferağ kaydı olmadığı için derlendiği yer ve tarih kesin olarak tespit edilememektedir. Ancak mecmû‘anın mürettibinin Hasan Rızâyî-i Aksarâyî olduğunu kabul ettiğimiz için 17. yüzyılın ikinci yarısında derlendiğini söyleyebiliriz. Nazîrelerde en son kendi şiirlerinin yer alması, hayatına ve yaşadığı döneme dair verdiği detaylı bilgiler, şiirlerde geçen “hasbihâlim” ifadesi ve mektuplarının da mecmû‘ada yer alması, derleyicinin Hasan Rızâyî-i Aksarâyî olduğu kanaatini uyandırmaktadır.

Mecmû‘a 206x147 ila 150x90 mm ölçülerinde olup 85 varaktan müteşekkildir. Koyu kahverengi deri cildin yıprandığı görülmektedir. Ön kapakta bir şemse motifi vardır. Mecmû‘a genel eğilimin aksine 1[a] sayfasından başlamaktadır. Burada sağ üstte “numara 7/1811” yazmakta, mecmû‘anın ilk ve son sayfasında Aziz Mahmud Hüdâyî (Kütüphane-i Hazret-i Pîr Hüdâyî) mührü bulunmaktadır.

1[a] sayfasında der-kenarda yer alan ibareye göre eser, Bursalı Mehmed Tâhir tarafından Hüdâyî dergahına hediye edilmiştir. Şöyle yazmaktadır: “Hazret-i Hüdâyî dergâh-ı şerifi kütüphanesine ihdâ kılınmıştır. 31 Mayıs Sene 1328.” Yanında ise Bursalı Mehmed Tâhir’in imzası görülmektedir. Rûmî olarak verilen bu tarih, mîlâdî takvimde 13 Haziran 1912’ye denk gelmektedir. Bilindiği kadarıyla Aziz Mahmud Hüdâyî külliyesi içinde yer alan kütüphanenin, tekkelerin kapatılmasından sonra Hacı Selim Ağa kütüphanesine taşındığı anlaşılmaktadır. Bu eser de Hüdâyî külliyesinden Hacı Selim Ağa Kütüphanesine nakledilmiş eserlerden bir tanesidir. Kütüphane mührüne ekler kısmında yer verilmiştir.

Mecmuada 80a'nın boş bırakıldığı görülür. Ta'lik hatla yazılmış ve siyah mürekkep kullanılmıştır. Yalnızca bazı şiirlerin başlıklarının sürhle yazıldığı göze çarpmaktadır. Yazısı okunaklıdır. Birkaç kelimenin farklı şekillerde yazıldığı görülür. Ketebe kaydı yer almamaktadır. Kağıt âharlı ve nohûdî renktedir. Bazı sayfaların nem aldığı ve mürekkebin dağıldığı görülür. (bkz. 78^{a},78^{b}) Bu durum birkaç kelimede okumayı zorlaştırsa da genel olarak mecmû'a iyi durumdadır.

Şiirlerin kimisinde şairin adı veya mahlası görülürken bazı şiirlerin başlığında sadece "velehû eydan" veya "bihî" ibaresi yazılıdır. Şiirlerine yer verilen isimler genellikle tasavvuf büyükleri olduğundan, başlıklarda zaman zaman lakaplar yazılmıştır: Re'îsü'l-'Âşıkîn Şeyh Mahmud Gafûrî, Kutbü'l-'Ârifîn Üftâde Hazretleri, 'Andelîbü'l-Evliyâ Keşfî Efendi, vs.

Her sayfada reddâde ve sayfa numarası bulunmaktadır. Sayfalarda cetvel kullanılmamıştır. Metin harekesiz olmakla birlikte yazılışları aynı fakat okunuşları ayrı kelimeleri belirtmek için bazı yerlerde hareke konulmuştur: mühr kelimesinin mihr şeklinde okunma ihtimaline karşın konulmuş hareke:

Sayfalardaki satır ve sütun sayısı sabit olmamakla birlikte genelde 11 satırdan müteşekkildir. (bkz. 9^{a}, 44^{b}) Şiirler kimi sayfalarda iki sütun kimi sayfalarda tek sütun şeklinde yazılmıştır. Bazı sayfaların der-kenarlarında şiirlerin devam ettiği yahut farklı bir şiirin yazıldığı görülür.

Mecmû'ada alfabetik yahut kronolojik bir sıralama söz konusu değildir. Mesela 1088 yılının Recep ayı olduğu belirtilen şiirlerden biri 4^{a}da, diğeri 70^{a}da yer almaktadır. Benzer şekilde 1085 tarihli manzume 82^{b}de iken 1080 tarihli manzume 84^{b}dedir.

1.2 Mecmû'anın Muhtevası

Mecmû'ada yer alan şiirlerin dînî tasavvufî konulu olduğu görülür. Ayrıca biçim olarak Âgah Sırrı Levend'in tasnifinde yer alan[4] nazîre mecmû'ası özelliği de göstermektedir. Mecmû'anın derleyicisi Hasan Rızâyî-i Aksarâyî'nin de bazı şiirlere

[4] Agâh Sırrı Levend**, Türk Edebiyatı Tarihi**, C. I., Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay., 1973, s. 166.

nazîreler yazdığı görülmektedir. Hatta bazı şiirleri farklı nazîreleriyle birlikte vermiş, bir nazîre de kendisi eklemiştir.

Seçilen manzûmelerin, Rızâyî'nin mensubu olduğu tasavvufî akımların ilke ve inanışlarıyla ilişkili olduğu görülür. Bu şiirleri kişisel zevki doğrultusunda oluşturduğu izlenimi uyanmaktadır. Mecmû'ada az sayıda dinî içerikli olmayan şiir de mevcuttur. Bunlar ya Rızâyî'nin hayatıyla ya da o dönemin siyaseti, savaşları ve seferleri ile ilgilidir. İlk bakışta lâ-dînî görülebilecek şiirlerin bir kısmını ise tasavvufî boyut kazandırarak tanzir etmiştir. Örneğin Necâtî'nin "şuh" redifli gazeline yazdığı nazîrede Hasan Rızâyî'nin Necâtî'nin aksine şuhluğa menfî bir anlam yüklediği görülmektedir. Gazelin son beyitinde "Ey Rızâyî gitti şuhluk vakti şıhlık vaktidir" demesi, bahsettiğimiz durumu özetler niteliktedir:

Necātī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Gerçi ʿādetdir olur her dilber ü dildār şūḫ
Yoḳ benim şāhım gibi ʿālemde şīrīn-kār şūḫ

2. Ya melek ya ḥūr-ı ġılmāndır perī-zādım benim
Yoḫsa olmaz o meyiller içre ol miḳdār şūḫ

3. Bāde vü maḥbūbdan ben nice perhīz ideyim
Ṭabʿı nāzik bāde ṣāfī ʿışḳ ʿālī yār şūḫ

4. Ādemī nevʿinde vālih olmadıḳ dil ḳalmadı
Nūş idüp mey ol lebinden ol perī-ruḫsār şūḫ

5. Ey **Necātī** çıḳma şol meyḫāneden zinhār kim
Sāde-ruḫsār oluben andan ola ḫumār şūḫ

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ey göŋül gül gibi gülme olma sen her bār şūḫ
Aġla çoḳ çoḳ başıŋı irte ola āṣār şūḫ

2. Şūḫ olur/ölür kişi vire ḳabriŋde āsān ol cevāb
Tīz geçe ṣırāṭı hem yaḳmaya anı nār şūḫ

3. Ola yoldaş ḥūr u ġılmān daḫı Ḳurʾān-ı ʿaẓīm
Merḳadiŋde sana hem-dem olamaz hīç yār-ı şūḫ

4. Derd-i ʿışḳa bir devā it bulasın maʿşūkıŋı
Bāde-i gülgūn nedir cāna viremez kār şūḫ

5. Ey **Rıżāyī** gitdi şūḫluḳ vaḳti şıḫlıḳ vaḳtidir
İdegör gel tevbe ile daḫı istiġfār şūḫ

Rızâyî tarikat ehli olması ve Celvetî tarikatına müntesip bulunması dolayısıyla, ağırlıklı olarak Celvetî şeyhlerinin ve muhiblerinin şiirlerini mecmû'aya aldığı tespit edilmiştir. "Mahmud Efendi" başlığı altında yazılan şiirlerin Aziz Mahmud Hüdâyî'ye ait olması ihtimali göz önünde bulundurularak Hüdâyî dîvânındaki şiirler taranmış ancak tespit edilememiştir. Dolayısıyla bu şiirlerin de Mahmud Gafûrî'ye ait olduğu söylenebilir. Aziz Mahmud Hüdâyî'ye candan bağlı olduğu şiirlerinde görülen Rızâyî'nin, bu mecmû'ada onun hiçbir şiirine yer vermemesi dikkat çekicidir.

Mecmû'ada 'Andelîbü'l-Evliyâ lakabının farklı kişiler için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu lakap Keşfî, Mahmud Nâmî(?) ve Gafûrî için kullanılmaktadır. Kimi zaman da başlıkta sadece 'Andelîbü'l-Evliyâ yazılmış, isim veya mahlas belirtilmemiştir. Bunlardan Gafûrî Dîvânı, Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi, Hüdâyî Tekkesi 1262/2 demirbaş numarasında kayıtlı olmasına rağmen bu eserin ilgili yerde olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla adı geçen şairlerin dîvânları elimizde olmadığı için şiirlerin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

1.3 Mecmû'anın Derleyicisi Hasan Rızâyî-i Aksarâyî[5]

Yazar gerçek adının Hasan ve mahlasının Rızâyî olduğunu belirtir. [6] Hicrî 1007 senesinin Ramazan ayında doğduğunu ve babasının doğumuna tarih düştüğünü söylemektedir.[7] Mustafa Çağırıcı hazırladığı yüksek lisans tezinde miladi doğum tarihini Ocak 1598 olarak vermekteyse de şiirlerden hareketle yaptığımız hesaplamalarımıza göre Hasan Rızâyî, 1007/1599 yılının Mart veya Nisan ayında doğmuş olmalıdır. Doğduğu gün Ramazan ayına denk geldiğinden yine bu mübarek ayda vefat etmek isteğini şiirinde belirtir. [8]

Hasan Rızâyî, Aksaray şehrinde dünyaya gelmiştir.[9] Mecmû'ada çocukluğuna ve tahsiline dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Ancak çocukken babasıyla Aziz Mahmud Hüdâyî'yi (ö. 1038/1628) ziyaret ettiği, bülûğ çağına girdiği dönemlerde ise Hüdâyî'nin Aksaray halîfesi Akbaba Mustafa Efendi'ye (ö. 1115/1703-04),[10] daha sonra bir başka halifesi olan Denizlili Mustafa Efendi'ye intisap ettiği bilinmektedir. Adem Ceyhan ise Aksaraylı Dânişî Şâban Efendi'nin (ö.?) şairin ilk hocalarından olduğunu söyler.[11]

Rızâyî'nin daha sonra Aksaray'dan ayrıldığı ve İstanbul'a geldiği anlaşılmaktadır.[12] Kaç yaşında memleketinden ayrıldığı bilinmese de genç yaşlarda medrese tahsili görmek için İstanbul'a geldiği söylenebilir. Eserlerinde bahsettiği üzere 1030/1620 yılında İstanbul'da Şeyhülislâm Es'ad Efendi'ye (ö. 1034/ 1625) danişmend olmuş, şeyhülislâmın vefatına kadar dört sene boyunca bu görevini sürdürmüş ve ardından mülâzimliğe yükseltilmiştir.[13]

---

[5] Hasan Rızâyî'nin hayatıyla alakalı bazı kaynaklarda yetersiz de olsa çeşitli bilgiler yer almaktadır. Ancak biz şairin mecmû'ada kendi hayatıyla ilgili verdiği bilgileri önceleyerek bir biyografi oluşturmaya gayret ettik. Dipnotlardaki ilk numara sayfayı, diğer numaralar sırası ile şiir ve beyitleri göstermektedir.

[6] 49^{a}/134-5, 53^{a}/145-1, 73^{b}/190-9, 85^{b}/217-8, 49^{a}/134-5, 83^{b}/213-9.

[7] 4^{a}/11-2, 46^{a}/126-2.

[8] 4^{b}/14-1, 46^{a}/126-1, 50^{a}/138-1,2, 77^{b}/200-11, 201-2.

[9] 46^{a}/126-7, 54^{a}/147-3, 57^{b}/157-1, 57^{b}/156-2, 157-7, 65^{b}/173-1, 80^{a}/206-9, 85^{b}/217-8

[10] Necdet Yılmaz, **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf**, **Sûfiler, Devlet ve Ulemâ (XVII. yüzyıl)**, İstanbul, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay., 2001, s. 373.

[11] Adem Ceyhan, "Aksaraylı Hasan Rızâî'nin Sad-Kelime-i Alî Tercümesi", **Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi**, C. 6, S. 16, 2019, s. 374.

[12] 49^{a}/134-5.

[13] Mustafa Çağırıcı, "Hasan Rızâyî ve Tezkiretü's-Sâlikîn ile Mahmûdiyye adlı Eserleri Tahkik ve Değerlendirilmesi" (YLT), Marmara Üni. SBE, İstanbul, 2006, s.16.

Rızâyî 1624-1627 yılları arasında Aksaray'da Berâmuniyye medresesinde müderrislik görevinde bulunmuştur.[14] Rızâyî buradayken rüyasında Hızır (as)'dan kadılık makamını istediğini ve bu isteğinin kabul edildiğini görür.[15]

Ailesi

Rızâyî'nin anne babasının ve kardeş(ler)inin kendisinden önce vefat ettiği anlaşılmaktadır.[16] Babası, Aksaraylı Abdurrahman Efendi (ö.1049/1639-40) bir kadıdır. Rızâyî, Aksaray'ın veli ve salihlerini saydığı *Nüzhetü'l-Ebrâr* eserinde babasını da zikreder.[17] Rızâyî'nin babası Hama'da kadıyken hacca gitmiş, hac dönüşü İstanbul'a gelmiş ve memleketi Aksaray'a dönemeden vefat etmiştir. Üsküdar'da Hüdâyî dergâhında medfûndur.[18] Yusuf Öz, Rızâyî'nin Kân-ı Ma'ânî adlı sözlüğünü ele aldığı doktora tezinde, babasının vefatından sonra annesiyle birlikte İstanbul'a gelmiş olabileceğini söyler.[19] 1646'da yazdığı *Nüzhetü'l-Ebrâr*da anne babasından merhum diye bahsettiğine göre annesi de çok geçmeden vefat etmiş olmadır.[20]

"Ehlim, 'ıyâlim" gibi ifadelerinden hareketle evli olduğu ve birden fazla çocuğu bulunduğu anlaşılmaktadır.[21] Rızâyî *Nüzhetü'l-Ebrâr* eserinde, Somuncu Baba'nın soyundan Muhsin Efendi'nin kızıyla evlendiğini yazmıştır.[22] Muhtemelen kayınpederinin ismi olduğu için oğlunun adını da Muhsin koymuştur. Ancak 1056/1646 yılında doğan Muhsin, 1072/1661 yılında vefât etmiştir.[23] Rızâyî'nin seyahatleri süresince ailesini Aksaray'da bıraktığı anlaşılmaktadır.[24]

Ayrıca anne babasının ısrarı sebebiyle istemeden bir çocuğuna Hoca Şah ismini vermiş, anne babası vefat ettikten sonra oğluna Muhammed adını eklemiştir. Müellif, İstanbul'da Kara Çelebizâde Mahmud Efendi'nin babasından oğlu için mülazimlik

---

[14] Hasan Cankurt, "Seyyid Hasan Rızâyî Aksarâyî Hayatı, Sanatı, Eserleri ve "Miftâhu's-sa'âde" Adlı Manzum Kasîde-i Bürde Şerhi" (Yayımlanmış YLT), Celal Bayar Üni. SBE, Manisa, 2014, s. 413.
[15] Çağırıcı, **a.g.t.**, s.173.
[16] 50[b]/139-1, 51b/141-5, 61[a]/164-9.
[17] Hasan Rızâyî, **Nüzhetü'l-ebrâr el-Muttali' li Esrâri'l-Gaffâr**, Edisyon Kritik-Çeviri: Mustafa Şen ve Hasan Uçar, Ankara, Aksaray Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yay., 2017, s. 42.
[18] Cankurt, **a.g.t**., s. 32.
[19] Yusuf Öz, "Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler" (Doktora Tezi), Ankara Üni. SBE, Ankara, 1996, s. 300,
[20] Şen, Uçar, **a.g.e.**, s. 48.
[21] 82[a]/207-27, 84[a]/214-8, 84[b]/215-8.
[22] **a.e.**, s. 17.
[23] Çağırıcı, **a.g.t.**, s. 18.
[24] Cankurt, **a.g.t.**, s. 46.

görevi alarak onu İstanbul'daki Hasan Bey Medresesi'ne verdiğini ve daha sonra günlüğü kırk dirheme Denizli'de İshak Paşa Medresesi'ne verdiğini yazmıştır.[25]

"Allah evlatlarıma da evlatlarımın evlatlarına da hayırlı ömürler versin"[26] ifadesinden hareketle müellifin torunları da olduğu söylenebilir. Muhsin, çocuk denecek yaşta vefat ettiği için "evlatlarımın evlatları" ifadesi Muhsin ve Hoca Şah'tan başka çocukları ve torunları olduğunu akla getirmektedir. Ayrıca Rızâyî'nin Erîha kadılığı yapan bir kardeşi olduğundan da bahsedilmektedir.[27]

Mecmû'ada bir yakınının hastalandığını, doktorların üç sene bu derde çare bulamadığını anlatır. Şiirin devamındaki ifadelerden hasta kişinin Hasan Rızâyî'nin eşi olduğu anlaşılmaktadır. Zira başka bir şiirde de "ehlimiz hasta, zebundur" demesi bu bilgiyi destekler. Ayrıca eşinin bu amansız hastalığı sırasında kendisinin seksen yaşında olduğunu kaydeder. Muhtemelen bu hastalık dolayısıyla evlenmek veya cariye almak istediğinden fakat yeterli mala ve mülke sahip olmadığından yakınır. "Ne de rıza verir alam" ibaresinden, eşinin bu esnada henüz hayatta olduğu ve bu isteği onaylamadığı anlaşılır.[28]

Ek-1'deki arşiv kaydında bu hususta dikkat çeken bir bilgi yer almaktadır. Hasan Rızâyî *Nüzhetü'l Ebrâr* adlı eserinde verdiği bilgilere göre Somuncu Baba'nın soyundan gelen Muhsin Efendi'nin kızıyla evlenmiştir.[29] Arşiv kaydına göre ise müellifin eşinin ismi Rukiye, kayınpederinin adı da Rıdvan'dır. Bu bilgilerden hareketle ya kayınpederinin iki ismi olduğu ya da Hasan Rızâyî'nin tekrar evlendiği söylenebilir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi Rızâyî, 1087 Cemâziyelevvel'indeki bir şiirinde eşinin birkaç seneden beri hasta olduğunu yazmıştır. Bu durum göz önüne alındığında ikinci ihtimal daha kuvvetli görünmektedir.

Mesleği

Rızâyî mesleğinin kadılık olduğunu pek çok yerde belirtir.[30] *el-Mahmûdiyye* isimli eserine göre 1055/1645 tarihinde Denizli'ye tâyin edildikten iki sene sonra bir

[25] Şen, Uçar, **a.g.e**., s. 49.
[26] **a.e.**, s.17.
[27] Cankurt, **a.g.t.**, s. 414.
[28] 47^{b}/130, 58^{a}/158-2.
[29] Şen, Uçar, **a.e,** s. 17.
[30] 7^{b}/22-10, 46^{a}/126-7, 49^{a}/134-4, 52^{a}/142-1, 63^{b}/169-6, 76^{a}/195-1, 83^{b}/213-9, 6^{a}/21-4.

iftirâya uğramış, kendisine tuzak kurulduğunu anlayınca hizmetçisi Seyyid Halil'le birlikte oradan kaçmıştır. Bir meyve bahçesinde sekiz gün saklandıktan sonra Kuyucak ve Nazilli üzerinden İzmir'e geçmiş, oradan Manisa'ya ve daha sonra Bursa'ya uğrayarak Aksaray'a dönmüştür. Evlatlarını sıhhat ve âfiyet üzere bulduğunu anlatan Rızâyî, bir buçuk sene memleketinde kaldıktan sonra kısa sürelerle Malatya ve Sivas kadılığı yapmış, ardından Rebîülevvel 1060/Ocak 1650'de daha önce babasının da görev yaptığı Hama'ya tâyin edilmiştir. Burada yaklaşık 14 ay kalan Rızâyî, Kâdirî büyükleriyle hemhal olmuş, hatta hilafete layık görülmüştür. Cemâziyelâhir 1061/Mart 1650'de dua ve senâlarla memleketi Aksaray'a döndükten sonra Hama'da kendisine hilâfet verildiği Kâdirîler arasında yayılmış ve Rızâyî, dervişlere bir müddet evinde zikir ve ayin yaptırmıştır.

Zilhicce 1062/Ekim 1651'in ortalarında İstanbul'da Kadıasker Balızâde Mustafa Efendi'ye mülâzim olmuş, ertesi yıl Antakya kadılığına tâyin edilmiştir.
Rızâyî, başta babası gibi kadı olma arzusundadır. Ancak sonraları kadılık makamına ister istemez rüşvetin bulaştığı ve insanı kirlettiğine inandığı için oğlunun kadı olmasını istemez.[31]

Bu mesleğin ağır sorumluluğunu sürekli üzerinde hisseder ve duyduğu rahatsızlığı sık sık dile getirir. Kadılık mesleği yüksek bir makam olduğu halde bununla övünmek şöyle dursun, bu yolda olduğu için mükedder olduğu, zaman zaman mesleğini bırakmak istediği görülmektedir. Makam sahiplerine dünyada rahat olmadığını belirterek kendisine uzlete çekilmeyi tavsiye eder. [32] Zira vebal altında kalma korkusu onu sıkıntıya sokmuştur.

Şair, hakkına girmiş olabileceği kişilerin ahirette kendisine düşman olacağından korkmaktadır. Bu yüzden Allah'ın onları razı etmesini, Peygamber'in kendisini onların elinden almasını, ahirette eteğinden çekmemelerini niyaz eder. Mecmû'ada 18 yerde "hasımların irzâ edilmesi"ne değinmesi, bu meselenin onu ne kadar etkilediğini göstermektedir.[33] Hatta Rızâyî mahlasını almasının da bununla alakalı olması muhtemeldir.

---

[31] Şen ve Uçar, **a.g.e**., s.22.
[32] 22^{b}/56-5.
[33] 6^{a}/18-5,7^{b}/22-9, 46^{a}/126-7, 49^{a}/134-4, 50^{b}/139-4, 51^{b}/141-11, 57^{b}/177-11, 68^{a}/178-3, 70^{a}/182-7, 73^{a}/189-11, 76^{a}/195-2, 78^{a}/202-11,12, 82^{a}/207-31, 83^{b}/213-10, 84^{a}/214-6, 84^{b}/215-7, 85^{b}/217-9.

Düşmanlarının hem havas hem de avam arasından ve sayıca da "balıklardan ziyade" olduğunu ifade eder.[34] Otuz farklı yerde yaptığı memurlukları ve kadı vekilliklerini hesaba katınca, otuz binden fazla düşman edinmiş olabileceğini tahmin eder.[35] Üzerinde bu kişilerin hakları bulunduğu için, ne kadar borcu varsa hepsinin kadılığı sebebiyle olduğunu söyler: *"...babamın kadılığında naibliğini yaptım. Sonra da kadı oldum. Çünkü on dört beldede vekâleten veya asaleten kararlar verdim. Her birinde de en az iki bin erkek ve kadın vardır. Saymış olsam otuz bin erkek ve kadın olur. Onlardan bir dirhem bile olsa bir şeyler almışımdır. Bu hakkı ödemem zordur. Ancak Allah'tan onları razı etmesini dileyebilirim."*[36]

Kamudan aldığı bunca malın ahirette talep olunacağını, hesaplaşmaya yetecek kadar salih amelinin de olmadığını söyleyerek Allah'tan kendisini zebun ve müptezel etmemesini diler.[37] En ziyade bağışlanmaya muhtaç kişilerin mir, paşa ve kadılık mesleğini icra edenler olduğunu belirtir. Akyazı'dan bahsettiği bir şiirinde *Bir dâne için düştü gönül murgu dâma* diyerek kadılığın vebalini anlatır. Azad olup Şam'a gitmek istediğini yazar. Zira kendisine Şam halkının namaz ehli olduğu, böylece günaha girme ihtimalinin azalacağı söylenmiştir.[38]

Müntesip Olduğu Tarikatler

Rızâyî'nin ehl-i sünnet itikadına bağlılığı dualarında ve ifadelerinde bariz şekilde görülür. Dört halifenin dördünü de sevmek gerektiğini, bazılarının râşit halifelere garaz ve iftira ettiğini söyler. Bu ifadelerinden özellikle Şîa'yı kastettiği anlaşılır. Rızâyî'ye göre bu kimseler gibi nefis ve heva merkebine binmekten sakınmak gerekir.[39]

Şiirlerinden, birden fazla tarikata intisap ettiği anlaşılmaktadır. Bunlar Celvetîlik ve Kâdirîlik'tir. Mecmû'ada Celvetî kelimesini zikretmese de Hüdâyî'nin sufisi ve muhibbi olduğunu, ondan irşad aldığını söyler. Zaten kendisi de Celvetî olan babasıyla birlikte, Koçhisar'da bulunan Hüdâyî halifesi Akbaba Mustafa Efendi'den

[34] 52ª/142, 78ª/202-12, 84ᵇ/ 215-7.
[35] Çağırıcı, **a.g.t.**, s. 19.
[36] Şen ve Uçar, **a.g.e**., s. 65.
[37] 68ª/178, 70ª/182-7, 76ª/195.
[38] 31ª/85-6, 70ª/182-39.
[39] 72ª/182-10,11.

biat aldığı bilgimiz dahilindedir.[40] Hama'da kaldığı dönemde ise Kâdirî tarikatinde halife olduğunu ve başına kisve verildiğini belirtir.[41] Fakat hayatında hiçbir zaman şeyhlik makamında olmadığı da yine kendisi tarafından dile getirilmiştir.[42]

Defaatle "İkisi de pîrimdir" dediği Abdülkâdir Geylânî (ö. 561/1166) ve Aziz Mahmud Hüdâyî'ye (ö. 1038/1628) bağlılığından, onlarla birlikte haşrolmak istediğinden bahseder. Ancak Rızâyî'nin tarikat konusuna bakışı tutucu değildir. Allah'ın bir, ona giden yollarınsa çok sayıda olduğu inancındadır.[43] Örneğin Celvetîlik ile Halvetîlik arasındaki farkı hacca gidenlerin kimisinin deniz, kimisinin kara yolunu kullanmasına benzetir.[44]

Rızâyî, bazı isim ve kavramları tarikat meselesinin üzerinde tutar. Örneğin kendisi Mevlevî olmadığı halde şiirlerinde Mevlânâ'ya (ö.672/1273), Sadreddin Konevî'ye (673/1274) ve Mevlevîliğe derin bir hürmeti olduğu görülür.[45] Bâyezîd-i Bistâmî (ö.234/848), İbrahim b. Edhem (ö.161/778), Ebû Hanîfe (ö.150/767) de şiirlerinde zikrettiği diğer din ve tasavvuf büyükleridir. Celvetî şeyhi Mustafa Devâtî'nin oğlu Mehmed Efendi (ö. 1090/1679)'yi ise bizzat tanıdığı anlaşılmaktadır:

Divitci-zāde Muḥammed Efendi

Didi ḳardaş faḳīre ne saʿādet[46]

Kâdirilik'te seyrüsülûk bir mürşidin gözetiminde esmâ-i seb'anın zikredilmesiyle gerçekleştirilir. Sâlik ancak bir mertebedeki seyrini tamamlayıp diğer mertebeye geçebilir. Her bir nefis mertebesine karşılık gelen yedi zikir Lâ ilâhe illallah, Allah, Hû, Hak, Hay, Kayyûm ve Kahhâr'dır.[47] Rızâyî bir şiirinde bu zikirleri ve makamları saymış, yalnızca sonuncu zikri Kahhar yerine Kâdir olarak vermiştir.[48] Bunun dışında da Rızâyî'nin esma-i hüsna vurgusu dikkati çeker. Ona göre Mevlâ'ya ulaşmanın yolu yine onun güzel isimlerini zikretmekten geçmektedir.[49]

---

[40] Cankurt, **a.g.t.**, s. 248.
[41] 4ª/11-5, 51ª/140, 52ª/142-9, 63ᵇ/169, 64ª/170-3, 73ª/189-11, 76ª/196-6.
[42] Cankurt, **a.g.t.**, s. 228.
[43] 62ª/166-8, 66ª/174-2.
[44] Cankurt, **a.g.t.**, s. 255.
[45] 20ª/49-3,4, 25ᵇ/65-5, 34ᵇ/98-2.
[46] 51ª/140-9.
[47] "Kâdirilik", **DİA**, Nihat Azamat, C.24, İstanbul, TDV Yay., 2001, s.133.
[48] 23ᵇ/58.
[49] 27ᵇ/71-5.

Genellikle tasavvuf yoluna girenlerin yaşadıkları bazı halleri anlatmaları makbul görülmediği için Rızâyî edebi terk etmemek adına ilham gelmedikçe şiir yazmadığını ifade eder. Zaten şiirlerini de bu alandaki yetkinliğini sergilemek amacıyla değil, hayır dua almak veya affa vesile olması için yazmaktadır.[50] Aziz Mahmud Hüdâyî, şairin babasını müjdeleyerek soyundan birinin âsitânenin çok yakınlarından olacağını söylemiştir. Rızâyî eserlerini bu müjdeye erişen kişi olabilmek ümidiyle yazdığını belirtir.[51]

"Rasûl'ün âliyim" ifadesini kullanan Rızâyî, şiirlerinde kendisinden "Seyyid Hasan" diye bahseder.[52] Ek-1'de sunduğumuz 'arz belgesinde de isminin önünde seyyid ibaresi vardır. Şair, Aziz Mahmud Hüdâyî'nin bu hususta kendisini tasdik ettiğini belirtir.[53] Aziz Mahmud Hüdâyî ona iki husuta yardım etmiştir. Siyâdetini tasdik etmiş ve talebelikten mülâzımlığa yükseltilmesi için Şeyhülislâm Esad Efendi'den ricâda bulunmuştur. Rızâyî, "Bir şey iki olduysa üç de olur" ümidiyle üçüncü şefâatının da ahirette olmasını diler.[54]

Ömrünün Sonları ve Vefatı

Rızâyî'nin uzun bir ömür sürdüğü, akranlarının çoğunun vefat ettiği görülmektedir. O, zaman zaman yaşına dair bilgilere de yer vermiş, şiirlerini yazdığı esnada kaç yaşında olduğunu belirtmiştir.[55] Yaşlandığını, saçının sakalının ağardığını haber verir. Takatten düşmüştür ve gözleri artık iyi görememektedir. Şiirlerinde, dişleri döküldüğü için yediklerinin tadını alamadığından, ağzında lezzet kalmadığından yakınır. Muhtemelen halk arasındaki bir sözü zikrederek cihanın bütün zevkinin yeme, içme ve bedensel hazlardan ibaret olduğunu tasdik eder. Bütün bunlara gücünün kalmadığını yineler.[56]

İnsanın gençlikte şerefli ve saygın olduğunu, ihtiyarlıkta da güçten düştüğünü belirtir. "İzzetim gitti" gibi ifadelerinden yaşlılıkta eski itibarını bulamadığı görülür.

---

[50] 4^{a}/12-7, 26^{a}/67-5, 35^{b}/101-5, 56^{a}/152-11.
[51] Çağırıcı, **a.g.t.**, s. 37.
[52] 4^{a}/11-5, 83^{b}/213-9.
[53] Çağırıcı, **a.g.t.**, s. 14.
[54] Çağırıcı, **a.g.t**., s. 20.
[55] 4^{a}/11-3, 4^{a}/13-5, 46^{a}/126-5, 50^{a}/138-3, 53^{b}/186-4, 57^{a}/155-3, 68^{a}/178-5,8, 73^{a}/189-7,8, 78^{b}/203-1, 77^{a}/199-1, 82^{a}/207-29.
[56] 4^{a}/11-3, 4^{a}/12-2,3, 53^{b}/186-4, 58^{a}/157-4, 74^{b}/192-12.

Ayrıca yaşlandıkça hırsının arttığını, dünya zevklerine karşı istekli olduğunu itiraf eder. Sonu gelmez istekleri için "tûl-i emel" ifadesini kullanır.[57] Her işinin sonunda kendisine pişmanlık getirdiğini, kötü fiillerle başbaşa kalarak günahkar olduğunu dile getirir. Ancak bütün bunlara rağmen tevhid ehli olduğunu ve şirkten uzak durduğunu söyleyerek affını dilemektedir. [58] Bu sâmimi anlatıları için "bu benim hasbihalimdir" der. Başkalarını ayıplayacak durumda olmadığını, sadece kendi içinde bulunduğu vaziyetle ilgilendiğini söyler.

Rızâyî'nin hayatını inceleyen Hasan Cankurt en geç 77-78 yaşlarında sağ olduğunu belirtir.[59] Mecmû'ada verilen son tarih ve arşiv kayıtları bizi bundan üç dört sene sonraya taşımaktadır. Tezimizdeki 13 numaralı şiirde müellif 1088 tarihini vermekte, Recep ayının başı olduğunu söylediği 200 numaralı şiirde ise "geçiyor sekseni sinnim, bire dahi kadem bastı" demektedir. Bunlardan hareketle Rızâyî'nin 1088 yılının Recep ayı başında (30 Ağustos 1677) 81 yaşında iken henüz hayatta olduğu anlaşılmaktadır.[60] Ayrıca Ek-1'de ve Ek-2'de sunduğumuz vakıf kayıtlarından hareketle Rızâyî'nin 29 Şevval 1090/3 Aralık 1679'a kadar yaşadığı tespit edilmiştir.[61] Böylece Hasan Rızâyî'nin eldeki bilgilerden hareketle 83 yaşından (1679-80'den) sonra vefat ettiği söylenebilir.

Ek-1'de Rızâyî'nin Sakarya Hendek'te Şeyh Mehmed isimli bir vâizin görevinde ibkâsı için yazdığı bir 'arz belgesi yer almaktadır.[62] Belgeye göre Rızâyî 21 Mayıs 1679'da Akyazı kadısıdır. Akyazı'daki görevinden ne zaman ayrıldığını bilmediğimiz Rızâyî, Ek-2'deki vakıf kaydına göre ise aynı senenin Aralık ayında Muhtesip Karagöz mahallesinde ikamet etmektedir. Belgede Rızâyî, ikamet ettiği mahallenin mescidi olan Muhtesip Karagöz Mescidi'ne para vakfında bulunmuştur. Muhtesip Mehmet Bey tarafından 1480'li yıllarda inşa edildiği bilinen bu mescid, Saraçhane semtinde Horhor Caddesi'nin batısında imiş.[63] Ek-4'te yer alan Pervititch

[57] 4ª/12-2, 11ª/31-8, 46ª/126-4, 68ª/178-8, 70ᵇ/183-1, 72ª/187-5.
[58] 4ª/11-4, 12-4, 12-5, 10ª/29-4.
[59] Cankurt, **a.g.e**., s. 414.
[60] 4ª/13-1, 77ᵇ/200.
[61] Arşiv kaydı için bkz. Rumeli Sadâreti Mahkemesi 127 nolu sicil, C.55, ed: Coşkun Yılmaz, Kültür a.ş. Yay., İstanbul, 2019, s. 76.
[62] Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Yer Bilgisi: 10-1218.
[63] Ekrem Hakkı Ayverdi, **Osmanlı Mi'mârîsinde Fâtih Devri (855-886/1451-1481)**, C. III, İstanbul, Baha Matbaası, 1973, s. 466.

haritasına göre mescidin bugünkü Arkeoloji Parkı sınırlarında olduğu anlaşılmaktadır. Fotoğraflarından kubbeli olduğu görülen mescid 1930 senesinde harap bir haldeyken ibadete kapatılmış ve 1953'te arkelojik kazılar için yıktırılmıştır.[64]

Şair tarafından mescidin imamı, müezzini ve vakıf mütevellisine vakfedilen meblağ toplamda 60 esedî kuruştur. Hollandalılar'ın darbettikleri gümüş bir para olan esedî, Osmanlı'da akçenin değer kaybetmesiyle kullanılmaya başlanan yabancı paralardandır. Üzerinde arslan motifi bulunduğu için "arslanlı kuruş" veya "esedî" denmiştir. Vakıf kaydının yazıldığı tarihte bir esedî, yaklaşık 70 akçe değerindedir.[65] Dolayısıyla Rızâyî'nin vakfiyesi 4200 akçeye tekabül etmektedir. Söz konusu mescidin 894 Rebîülevvel/Mart 1488 tarihinde 1000 akçelik bir vakfiyesi olduğunu haber veren bir tahrir kaydı[66] göz önüne alındığında Rızâyî'nin yüksek bir meblağ vakfettiği anlaşılır. Mecmû'ada, yaşadığı fakr u zarûretten sıkça bahsetmesine rağmen böyle bir meblağı vakfetmesi hayır yapmak konusundaki azmini ve cömertliğini ortaya koymaktadır.

Kişiliği ve Üslûbu

Hasan Rızâyî'nin şiirlerine bakıldığında gördüğü yanlışları, eksiklikleri, rahatsızlık duyduğu meseleleri, gözlemlerini ve değerlendirmelerini bütün detaylarıyla hiç çekinmeden yazdığı görülmektedir. Kadılık görevi icabıyla birçok şehir ve beldede bulunması ona çokça gözlem yapma fırsatı vermiştir. Kişilik olarak da dürüst ve çevresine karşı duyarlı biridir. Bu sebeple insanların ayıplamalarına kulak asmadan yaşadıklarını ve gözlemlerini eserlerinde dile getirmiştir. Aynı zamanda renkli bir mizaca sahip olduğu görülür.

Hasan Rızâyî, pek çok özelliğe sahip olmakla birlikte kanatimizce onun kişiliğini özetleyen kelime samimiyettir. Şiirlerinden hareketle son derece doğal ve içten bir insan olduğu anlaşılmaktadır. İfadeleri yapmacıklıktan uzak ve gerçekçidir. Allah'tan korkan, haramdan ve rüşvetten sakınan, tevazu sahibi bir insandır. Nimet isterken bile aynı zamanda fazla mala sahip olup şımarmamak için dua eder. Hırsı

[64] (Çevrimiçi) https://isted.org.tr/ihyasini-bekleyen-eserler/sarachane-karagoz-mescidi/detay 14.09.2022
[65] "Esedî", **DİA**, Halil Sahillioğlu, C.11, İstanbul, TDV Yay., 1995, s. 358.
[66] **ae.,** s. 466.

dörtnala giden bir ata benzetir. O ata binenin gözü doymak bilmez. Bu yüzden hırs atının ağzına bin gem vurup kuru ekmeğe kanaat etmelidir. [67]

Rızâyî ilim sahibi ve oldukça dîni bütün bir insandır. Döneminin ilim ve edebiyat dilleri olan Arapça ve Farsçayı bu dillerde eser verecek ve tercüme yapabilecek seviyede bir tahsil almıştır. Evliyaya son derece hürmet ve muhabbet beslediği görülür. Ashâb-ı Kehf'in Kıtmir'i gibi kendisine de "evliya Kıtmir'i" denilerek cennete girmek istediğini belirtir.[68] Her iki tarikatla da bağı olmasına rağmen, mecmû'adaki şiirlerinde Hüdâyî'ye bağlılığı daha ön plandadır.

Dünyaya ve gösterişe önem vermediği rahatlıkla söylenebilir. Bilinen bir kullanımdan yola çıkarak dünyayı insanı ayartması yönüyle kadına benzetir. "Zen-i dünya" ifadesini kullanarak ona uymamak gerektiğini öğütler. Hayatta kendinden üstte olanlara imrenmek yerine düşkün durumda olanlara bakılması gerektiğini ifade eder. Ne de olsa insan saraylar, köşkler de yaptırsa ölürken bunları yanında götüremez. Hatta şair kendi kabrinin süslü şekilde yapılmamasını, üstünde biten otlar hürmetine Mevla'nın kendisini affetmesini umar.

Rızâyî'ye göre ilahi maşuk düşüncesi taşımayan insanlar bir nevi ölü gibidir. Bu dünyada elem çekmedikten sonra dünyaya gelmeyi anlamsız bulur. Kendi acziyetinin farkında olmayanın insan olamayacağını ve iz'andan mahrum kimselerin hayvana benzediğini söyler.[69]

Şair, "Tek Allâh'a yaraşır olagör çüft" diyerek yalnızlığın Allah'a mahsus olduğunu, eşi "kara zift" bile olsa evlenmesini salık verir. Tarikat erbabının mücerret yaşamaması gerektiğini savunur.[70]

ESERLERİ

1. Cûy-ı Rahmet

Sa'dî-yi Şîrâzî'nin (ö. 691/1292) *Gülistân*'ının manzum tercümesidir. *Hayr-ıla seni beni yâd ide yârân Sa'diyâ* ifadesi sebeb-i te'lif niteliğindedir. Eserini Balat

[67] 59^{a}/160-4,79^{a}/204-9.
[68] 51^{a}/140-14.
[69] 37^{b}/107-5, 28^{b}/74-1, 38^{a}/109-2, 29^{a}/76-3, 25^{b}/65-2.
[70] 52^{b}/143-1.

mahkemesinde kadı nâibliği yaptığı sırasında, 18 Ramazan 1079/19 Şubat 1669 Çarşamba günü kalbine doğan bir ilhamla yazmaya başladığını ve Safer 1080/Haziran 1669'da tamamladığını söyler. Bu esnada müellif 71 yaşındadır.

Aysun Çelik, eser üzerine doktora tezi hazırlamıştır.[71]

2. Gülzâr-ı Niyâz

Tezkiretü's-Sâlikîn ve Risâletü'n-Nâdimîn adlı eserin 12^b-22^b arasındaki 292 beyitten oluşan kısım *Gülzâr-ı Niyâz* başlığıyla yazılmış olup müellif bunu Ehl-i Cennet Efendi'ye (ö. 1075/1664) sunduğundan bahsetmektedir.[72]

3. el-Mahmûdiyye ve fî Menâkıbı Ricâli'l-Bilâd

Eser üzerine yüksek lisans tezi hazırlamış olan Mustafa Çağırıcı, eserin menâkıbnâme türünde Arapça bir eser olduğunu ve Rızâyî'nin hayatı hakkında otobiyografik bilgiler içerdiğini söyler. Ayrıca şairin görev yaptığı yerlerdeki kadılar, müftüler ve meşâyıh hakkında verdiği bilgiler, dönemin sosyal yapısından izler taşımaktadır. Rızâyî, Azîz Mahmud Hüdâyî'ye duyduğu muhabbetten ötürü "*Mahmûdiyye"* ismini verdiği eserini Hüdâyî'nin torunu Mes'ud Efendi'ye hediye ettiğini yazmaktadır.[73]

4. Hacı Mahmud Efendi 3347 nolu Mecmû'a

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü, 3347 numarada kayıtlı mecmû'a kaynaklarda, hatâen *Rızâyî Dîvân*ı ismiyle kaydedilmiştir. 227 varaktan oluşan mecmû'anın içeriği şu şekildedir:

1^b-4^b arasında fihrist, Aziz Mahmûd Hüdâyî'nin manzum bir hutbesi, bir na'at, Arapça bir münâcât, "Ta'rîf-i Hazret-i Pîr" başlıklı bir metin ve "Latîfî Efendi"nin olduğu belirtilen bir şiir bulunmaktadır. 5^a-16^b'de *Tarîkatnâme-i Hüdâyî,* 22^a-42^b'de Hüdâyî'nin *Necâtü'l-Garîk fi'l-Cem'-i ve't-Tefrîk* risalesi yer almaktadır. Aziz Mahmud Hüdâyî, kendisine gelen manevî birtakım tecellîleri Arapça olarak

[71] Aysun Çelik, "Türk Edebiyatında Gülistân ve Rızâyî'nin Cûy-ı Rahmet (İnceleme-Metin C.I) Adlı Manzum Gülistân Şerhi" (Doktora Tezi), Selçuk Üni. SBE, Konya, 2017.
[72] Çağırıcı, **a.g.t**., s. 38.
[73] Çağırıcı, **a.g.t**., s. 6, s. 159.

kaleme almıştır. Hasan Rızayî-i Aksarâyî de 46[a]-70[a]'da Hüdâyî'nin anlattığı her tecellî paragrafını, Türkçe olarak manzum şekilde tercüme etmiş ve açıklamıştır.

Mecmû'ada 70[b]-152[b] arasında yine Aziz Mahmud Hüdâyî'ye ait olan *Dîvân-ı İlâhiyyât* yer alır. Rızâyî, aralara ve bazı sayfaların der-kenarlarına geçiş beyitleri, münâcâtlar ve mensur bölümler eklemiştir. 154[a]-157[b] arasında Arapça yazılmış olan *Tecelliyât-ı Ehl-i Cennet Efendi*'nin manzum-mensur tercüme ve şerhi, 162[b]-203[b] arasında ise Mısırlı bir hekim olan Kaysûnîzâde'nin hastalıklar ve reçeteleriyle ilgili manzum bir eseri yer alır. Şair 166[a]'da eserin tahrir tarihini 1076/1666 yılının Zilhicce ayı olarak vermektedir. Bu sırada Kastamonu'daki kadılığının bittiğini ve Şeyhülislam tarafından Sakarya Akyazı'da görevlendirildiğini kaydeder. 206a'da Celvetî silsilesine yer verir.

204[a]-223[a] arasında ise Rızâiyyât ismini verdiği bir bölümde sadece kendi şiirleri bulunmaktadır.[74] Rızâyî'nin gerek bu bölüm gerekse mecmû'amızda yer alan şiirleri tarafımızca yayına hazırlanmaktadır.

5. Kadılık Merkezlerine Dair Bir Defter

Cankurt, eserin Rızâyî'nin dönemindeki kadılık merkezlerini alfabetik olarak sıraladığı birkaç varaklık bir eser olduğunu belirtmiştir.[75] Ancak incelemek üzere, belirtilen İstanbul Üni. Kütüphanesi İbnü'l-Emin Koleksiyonu, 2928 numarada "İlâhiyyât" isimli eseri talep etmemize rağmen, istediğimiz eserin görüntüleri henüz elimize geçmemiştir. Eser üzerine yapılmış herhangi bir çalışma bilinmemektedir.

6. Kân-ı Ma'ânî (Tuhfe-i Rızâyî)

Farsça-Türkçe manzum bir sözlüktür. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde "Tuhfe-i Rızâyî" olarak kayıtlı olduğu halde şair, "Kân-ı Ma'ânî diyü itdüm ta'bîr" diyerek eserinin adının *Kân-ı Ma'ânî* olduğunu ifade etmektedir. Farsça öğrenmek isteyen birinin gelip şaire, alfabetik olmadığı için *Tuhfe-i Şâhidî'*de kelime bulmanın çok zor olduğunu söylemesi üzerine kaleme almıştır.

[74] Cankurt, **a.g.t.**, s. 64-79.
[75] **a.g.t.**, s. 206.

Eser Muhittin Turan tarafından yayımlanmış[76], Ramazan Eken ise tenkitli metnini yüksek lisans tezi olarak hazırlamıştır.[77]

7. Ma‘rifetü Tarîkati’l-Kâdiriyye

Rızâyî’nin bazı kaynaklarda geçen fakat varlığı tespit edilemeyen eseridir.[78]

8. Miftâhu’s-Sa‘âde

İmam Bûsirî’nin (ö. 695/1296?) manzum *Kasîde-i Bürde* şerhidir. Eser üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlayan Hasan Cankurt, Rızâyî’nin bu eseri yazmasında dört sene yanında danişmendlik yaptığı şeyhülislam Esad Efendi’nin(ö.1034/1625) etkisi olduğunu söyler. Zira Esad Efendi, *Kasîde-i Bürde*’nin Arapça tahmisini yapmış olup Rızâyî’nin son derece hürmet ettiği bir şahsiyettir. Rızâyî 1054/1644’te başladığı eserini 1058/1648’de Zilhicce ayının başlarında, bir Cuma günü bitirmiştir.[79]

9. Nüzhetü’l-Ebrâr el-Muttali‘ li-Esrâri’l-Gaffâr

Eserin dili Arapça olup Rızâyî 19 Recep 1056/1646 tarihli bu eserini Denizli’de kadı iken yazmıştır. Şair bu eserinde “evliya yatağı ve sülehâ vatanı” olarak tabir ettiği memleketi Aksaray’ın veli ve salihlerini anlatmıştır.

Hasan Uçar ve Mustafa Şen tarafından Türkçeye çevrilerek basılmıştır.[80]

10. Sad-Kelime-i Ali Tercemesi

Rızâyî, Hz. Ali’nin yüz sözünden doksan beşini Türkçe olarak nazmettiği bu eserini, 1054 yılının Safer ayında (21 Nisan 1644) tamamlamıştır. Şairin ilk hocalarından Dânişî Şa’ban bin Mustafa da aynı türde yazdığı *Terceme-i Nesrü’l-*

[76] Muhittin Turan, Hasan Rızâyî ve Kân-ı Ma‘ânî İsimli Manzum Sözlüğü, Turkish Studies (Elektronik), vol. 7, no. 4 b, 2012, s. 2939-2992.
[77] Ramazan Eken, Harran Üni. SBE (YLT), “Hasan Rızâyî’nin Kân-ı Ma’ânî Adlı Manzum Farsça-Türkçe Sözlüğü”, Şanlıurfa, 2015.
[78] Cankurt, **a.g.t.**, s. 229.
[79] Hasan Cankurt, **Seyyid Hasan Rızâyî Aksarâyî Hayatı, Sanatı, Eserleri ve “Miftâhu’s-sa’âde” Adlı Manzum Kasîde-i Bürde Şerhi**, Aksaray, Aksaray Valiliği Yayınları, 2015.
[80] Hasan Rızâî el-Aksarâyî, **Nüzhetü’l-ebrâr el-Muttali’li Esrâri’l-Gaffâr**, Edisyon Kritik-Çeviri: Mustafa Şen ve Hasan Uçar, Aksaray Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yayınları, Ankara, 2017.

Le'âlî isimli eserini 1052/1643 senesinde tamamlamıştır.[81] Bu iki eserin telif tarihine bakıldığında Rızâyî'nin, hocasından etkilenerek böyle bir eser yazdığı söylenebilir.

Adem Ceyhan'ın, Rızâyî'nin bu eseriyle alakalı bir makalesi bulunmaktadır.[82]

11. Tuhfetü'l-Kudât

Rızâyî'nin fıkıhla alakalı bazı meseleleri ele aldığı manzum bir eseridir. Eserle ilgili bir bildiri yayınlanmıştır.[83]

Milli Kütüphane kataloğunda 03 Gedik 17982/2 numarasıyla kayıtlıdır. İç kapakta "Ferâiz Mecmû'ası" yazmaktadır. 14[b]'de "Kitâbü'l-Kazâ" başlığıyla başlayan eser, 27[b]'de sona ermektedir. Kayıtta tahrir tarihi sehven H. 1003 olarak verilmiştir. Son beyitte müstensih eserin 1053/1594-95'de tahrîr kılınıp 1140/1726-27'de istinsah edildiğini belirtmiştir. Müstensihin kim olduğu ise belli değildir.

12. Tuhfetü'l-Menâzil fi'l-Menâsik

Rızâyî, 1014/1605 yılında hacca gitmiş olan Abdurrahman İmâdî'nin (ö. 1051/1641) hac güzergahlarını bildirmek için yazdığı eseri 1087/1676 yılında istinsah etmiştir. Müellif Şam müftüsü olduğundan, eserde Şam'dan önceki menziller yer almaz. Menzillerden sonra bazı hac menâsiklerini anlatır. Eserden, Rızâyî'nin Adana'da kadılık yaparken 1073/1662'de hacca gittiğini öğreniyoruz.[84]

13. Tuhfetü'l-Menâzili'l-Kâbe

Menderes Coşkun'a göre bu eser, Rızâyî'nin 1075/1664-5'te yazdığı ve hac izlenimlerini anlattığı bir eseridir. Şair hacıları bilgilendirmekten ziyade kendi gözlemlerini aktarmaktadır. Rızâyî'nin içinde bulunduğu hac kafilesi Üsküdar'dan 17

[81]Adem Ceyhan**, Türk Edebiyatında Hz. Ali Vecizeleri ile İlgili Tercüme ve Şerhler,** Manisa, yby., 2000, s. 143.
[82] Adem Ceyhan, "Aksaraylı Hasan Rızâî'nin Sad-Kelime-i Alî Tercümesi", **Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi**, C. 6, S. 16, 2019.
[83] Hasan Cankurt, "Seyyid Hasan Rızâyî El-Aksarâyî ve Tuhfetü'l-Kudât Adındaki Manzum Eseri", İstanbul Kültür Üni., IV. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi, 27-28 Ağustos 2012-Bildiriler, TUDOK.
[84] Cankurt, **a.g.t.**, s. 195.

Recep 1073/25 Şubat 1663'te ayrılarak 53 günde (11 Ramazan) Şam'a ulaşmıştır. [85] Eserle ilgili bir çalışma yapılmamıştır.

14. Tezkiretü's-Sâlikîn ve Risâletü'n-Nâdimîn

Müellifin menâkıbname türündeki bir başka eseridir. Aziz Mahmud Hüdâyî'nin Anadolu halîfeleri hakkında bilgi veren başka bir eser olmaması, bunun önemini artırmaktadır. 1072 yılı Muharrem ayının 17'sinde (12 Eylül 1661) kaleme almıştır.

Mustafa Çağırıcı, eser üzerine yüksek lisans tezi hazırlamıştır.[86]

15. Risâle-i Ahkâm-ı Sâl-i Türkân

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Fâtih Bölümü, 3428 numarada kayıtlı olan Cevrî Çelebi'nin (ö. 1965/1654) *Melhame* adlı eserini istinsah etmiştir. 100 varaklık bir eserdir. 12 Hayvanlı Türk Takvimi'ndeki ayların ve yılların özellikleri kavimlerin anlayışlarına göre ele alınmıştır.[87] Hâlihazırda eserle alakalı bir çalışma yapılmamıştır.

1.4 Mecmû'adan Hareketle Sosyal Hayatı Yansıtan Unsurlar

Mecmû'amızda 140 şiirle ilk sırada Rızâyî yer almaktadır. 12 şairin daha manzumeleri yer almaktaysa da mecmû'a, ağırlıklı olarak Rızâyî'nin şiirlerini barındırması bakımından bir Rızâyî dîvânı görünümündedir. Elde Rızâyî'ye ait müstakil bir dîvân henüz bulunmadığı için mecmû'amızın, şairin şiirlerini hâlihazırda barındıran en önemli kaynak olduğu söylenebilir. Rızâyî'ye atfedilen ve kütüphane kayıtlarında (Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, 3347) *Hasan Rızâyî Dîvân*ı olarak geçen eserde Rızâyî'ye ait şiirler yer almaktadır. Ancak klasik dîvân tertibiyle kaleme alınmamıştır. Eserde yalnızca "Rızâiyyât" başlığı altındaki 19 sayfalık bir kısım (204^a-223^a) onun şiirlerini içermekte olup mecmû'amızdaki şiirler yer almamaktadır.

---

[85] Menderes Coşkun, **Manzum ve Mensur Osmanlı Hac Seyahatnameleri ve Nâbî'nin Tuhfetü'l-Harameyn'i**, , Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 2002, s. 16.
[86] Mustafa Çağırıcı, "Hasan Rızâyî ve Tezkiretü's-Sâlikîn ile Mahmûdiyye adlı Eserleri Tahkik ve Değerlendirilmesi"(YLT), Marmara Üni. SBE, İstanbul, 2006.
[87] Cankurt, **a.g.t.**, s. 230.

Mecmû‘ada en fazla şiirin Rızâyî’ye ait olması, derleyenin kendisi olduğuna dair kanaatimiz, mecmû‘adaki diğer şairlerde gündelik hayata dair ipuçlarına rastlanamaması gibi sebeplerle, ağırlıklı olarak Rızâyî’nin şiirlerinde geçen sosyal hayat unsurlarına temas edilmeye çalışılmıştır. Zira Rızâyî’nin şiirlerinde içinde bulunduğu döneme dair ipuçları bulmak mümkündür. Örneğin bayram temasını işlediği bir şiirinde halkın maddi durumundaki farka işaret etmektedir. Rızâyî’ye göre fakirler maddi sıkıntılarını böyle günlerde daha fazla hissetmektedir. Zenginler bayram sevincini doyasıya yaşarken fakirler ihtiyaçlarını kimseye söyleyemez. Devletin bu kimselere el uzatması gerekir. Böylece bu insanlar da refaha kavuşabileceklerdir. Aksi takdirde aileleri ve hizmetçileriyle birlikte gönülleri mahzun olacaktır. Bu şiirden hareketle ilgi çekici bir detay olarak o dönemde durumu iyi olmayanların da hizmetçi tutabildiği anlaşılmaktadır.[88] Ayrıca *“Dest būs itsek irişse yine bayrām-ı şerīf”* mısra‘ından o zamanda da bayramlarda el öpme âdetinin cârî olduğu sonucu çıkar.

Ramazan ayını kişileştirdiği bir şiirinde ise bu ayın kullardan istediklerini sıralar. Mahlas beytindeki “Ey Rızâyî” nidasıyla muhatap kendisiymiş gibi görünse de kastedilen tüm Müslümanlar’dır. Bu şerefli ayın “ihtiram istediğini”, her aydan daha fazla hürmete layık olduğunu söyler. Kul gündüzü oruçla, geceyi namazla geçirmeli, yine her sabah ve akşam Kur’an okumalıdır. Ramazan ayının istediği, oruçlunun orucu gözü ve özüyle tutması, dilini zapt edip gıybetten uzak durması ve günahlarına tevbe etmesidir.

Ramazan ayıyla ilgili şiirde dikkati çeken sosyal bir unsur teravih bahsidir. Namazı kıldıracak olan imamın “mücevvid” yani tecvid bilen bir imam olması, cemaatin hızlı kılmak için acele etmemesi istenir. Böylece şairin zamanında da teravihi hızlı kılmak isteyenlerin olduğu söylenebilir. Ayrıca şair, teravih kılınırken zikir ile tesbih edilmesini, Hz. Peygamber’e çokça salavat getirilmesini arzu etmektedir. Böylece teravih namazında rekat aralarında bir müddet zikir, tesbih ve salavat getirilerek enderun teravihi adıyla bilinen usülün takip edildiği anlaşılmaktadır. Bu ayda eve bir misafir geldiğinde imkanlar nispetinde ona ikramda bulunmak gerekir.

[88] 30^{b}/82.

Şairin misafire ikramda bulunmamaktan dolayı yaftalanmaktan, kınanmaktan da korktuğu anlaşılır.[89]

Rızâyî'nin misafir konusuna bilhassa ehemmiyet verdiği görülür. Hatta birkaç şiirinde yoksulluğun insanı en çok dara düşürdüğü durumun misafir ağırlamak olduğunu söyler. İkram edecek bir şey bulamayan ev sahibi, sadece tek bir çeşit yemek sunmaktan dolayı hicap duyar. Konuk gelen kişi, ev sahibinin içerisinde bulunduğu darlığı bilmediğinden giderken de laf dokundurur. Rızâyî bu durumun zorluğuna düşürmemesini Allah'tan niyaz ederken de "çatmaya konuk taşı" der. Halden anlayan misafirin ise başka olduğunu, ev sahibini bile şaşırttığını söyler. Bu sahneleri bu kadar canlı tasvir etmesi, birebir yaşamış olduğunu düşündürmektedir.[90]

Aniden çıkagelen bir dostla muhabbetin mutluluğunu yine yokluktan duyulan hicap gölgeler. Pişirecek kahve bile bulunmadığı gibi, misafirin tütün isteme ihtimali onu adeta ateşe düşürür. Zira yolculuk vakti yakmak için kav ve çakmak da yoktur. Bu durum o kadar utanç vericidir ki gaipten az da olsa nimetler gelmesini diler. Günahlarının rızık kapısının önünde set olmamasını ister. Dostun ev sahibini yolundan alıkoymaması için önceden hazırlık yapması gerekir.[91] Şairin, komşuluk hakkına da önem verdiği anlaşılır:

İtme ezāyı cārıŋa
Riʿāyet it civārıŋa
Her demde yalvar Bārıŋa
Her ṣubḥ u şām vaḳt-i revāḥ

Misafirle ilgili bir başka gazelinde insan ilişkilerini mevsimlerle anlatması dikkat çekicidir. "Kış gibi gelen konuğu yaz gibi karşılamak" gerektiğini söyler. Yani ev sahibi misafirini yaz gibi sıcaklık göstererek karşılamalı, ona kar gibi görünmemelidir. Gelen misafirin veli mi salih bir kul mu olduğu belli olmayacağı için soğuk davranmamak, yumuşaklıkla muamele etmek icap eder. Bu, meşhur bir halk söyleyişi olan "Her geceyi Kadir bil, her geleni Hızır bil" sözünü hatırlatmaktadır. Misafire ikram edene yine halk arasında söylendiği gibi "Halil İbrahim bereketi" verileceğine inanır. "Misafir umduğunu değil bulduğunu yer" atasözünü hatırlatarak

[89] 79[a]/204.
[90] 55[a]/149-3.
[91] 58[b]/159-13.

eldeki imkanlar nispetinde ağırlamanın utanılacak bir şey olmadığını söyler. Gazelin sonunda kendisine hitaben tekke kapısını açık bırakmasını, böylece gelenlerin girip bulduğu yiyeceklerden yemesini ve Settâr olan Allah'ın bu vesileyle günahlarını örtmesini diler.[92]

Rızâyî döneminde gördüğü bazı bozukluklara da değinmektedir. Ona göre, devlet erbabı hizmetkarların esiri durumuna düşmüş, yöneticilerin dahi huzuru kaçmıştır. Rızâyî vergilere gitmesindense malının az olmasını tercih ettiğini söyler. Yaşadığı dönemde vergilerin ağır olduğu anlaşılmaktadır. Yozlaşmanın her sınıfta olduğu görülmektedir. Alimler cehalete düşmüş ve yalnızca makam mevki gözetir hale gelmişlerdir.[93]

Şairin yaşadığı 17. yüzyıl aynı zamanda Kadızâdeliler-Sivâsiler çatışmasına sahne olmaktadır. Dolayısıyla Rızâyî'nin "İşbu devir bir 'aceb devr oldı bil" diyerek Kadızadeliler'in etkisiyle gerçekleşen bazı hadiselerden bahsettiği görülür. Şiirlerinde geçen ifadelere bakıldığında, mesleği kadılık olduğu halde bu ayrışmada sufilerin tarafında durduğu net biçimde görülmektedir.

Kadızâdeliler; Halvetî, Mevlevî ve diğer tarikat dervişlerinin yanı sıra tekkelere giden halkı da küfürle suçluyor, tasavvuf ehline karşı sert tavırlarını cami kürsülerinden sürdürüyorlardı. Şeyhülislamdan semâ ve devranın haram olduğuna dair fetva alarak Abdülmecid Sivâsî'nin (ö.1049/1639) halifelerinden birinin tekkesini basıp kendisini ve takipçilerini öldüreceklerini, orada namaz kılmanın dahi câiz olmadığını bildirdiler. Nitekim Demirkapı yakınlarındaki bir Halvetî Tekkesi'ni basarak devran eden dervişleri dağıtmışlardır. 1666 yılında Kadızâdeliler'in etkisiyle "tahta tepmek" olarak niteledikleri sema ve âyinler padişah tarafından yasaklanmış, 1670'te ise sultanın çıkardığı bir fermanla meyhâneler yıktırılmıştır.[94] Rızâyî buna da değinir:

Mey-gedeler yıkılup oldı harâb
Kurar oldı herkes evinde şarâb

Rızâyî'ye göre tekkede ibadetle meşgul olanların iâşesini padişahın karşılaması gerekmektedir. Aksi takdirde tekke-nişin olan da sofrasına kimseyi davet edecek

[92] 57^{a}/154.
[93] 35^{b}/102-5, 50^{b}/139-8.
[94] "Kadızâdeliler", **DİA**, Semiramis Çavuşoğlu, İstanbul, TDV Yay., 2001, C. 24, s. 102.

imkanı bulamayacaktır.[95] Ayrıca hal ilmi olan tasavvufun pratiği yok sayılarak sadece teoriden ibaret bırakılmıştır. Bu yüzden kimsede aşk ve şevk kalmadığından yakınır. Duyduğu rahatsızlığı "Dönmez oldı Mevlevî, okur kitâb" ibaresiyle dile getirir. "Dahl ider 'ışk ehline ehl-i hicâb" diyerek tasavvuf ehline sataşanları hedef alır.[96]

Rızâyî sosyal konularda farkındalığı yüksek bir insandır. Ayrıca kendisinin de bazı zorlukları bizzat yaşadığı anlaşılır. Pek çok şiirinden hayatında oldukça fakirlik çektiği görülmektedir. Bunca sene içerisinde eski bir ev sahibi bile olamadığından dert yanar. Maddi olarak borca girdiği veya borca girmekten oldukça çekindiği anlaşılmaktadır. Borç ile padişah olmaktansa bir gedâ olmayı yeğ tutar. [97]

Rızâyî'nin, ayaktakımından bazı kimseler yüzünden oldukça sıkıntı çektiği anlaşılmaktadır. Onların gün gelip yaptıklarından utanacaklarını, bu yüzden gam çekmemeyi kendine telkin eder. Bu kişileri adam yerine koyup kıymet vermemek, görmezden gelmek gerekir. Aşağılık kişilere karşı bir ihtiyacı dile getirmenin sonu pişmanlıktır.[98]

Mecmû'ada, halk arasında "kocakarı takvimi" olarak bilinen halk takvimini hatırlatan bazı bilgiler yer almaktadır. Örneğin 27 Ağustos'ta güz ile kışın birbirine karıştığını, o gün havanın soğuyup denizlerin dalgalandığını söyler. İki mevsim birbirine karıştığı için "revâdır bunlara görmek ilacı" der. Çünkü bu günde dikkat etmeyen insanların hasta olması çok muhtemeldir. O sebeple bu tarihlerde kışlık elbiseler giymek ve başı açık tutmamak gerektiğini salık verir. Yaz mevsimi içerisinde olduğu halde 27 Ağustos'tan güz diye bahsetmiştir.[99] Ağustos, yaz mevsiminin son ayıdır ve on beşinden sonra sıcaklıklarda düşme başladığından halk takviminde "Ağustos'un yarısı yaz, yarısı kıştır" denir. Ayrıca "Ağustos'un on beşinden sonra ere kaftan, ata çul" şeklinde de bir atasözü olduğu bilinmektedir. 28 Ağustos'tan itibaren de leyleklerin gidişi ve fırtınalar başlar.[100]

83[a]daki bir beyit şöyledir:

İşim āsān ola yā Rab kerem ü lutfıŋ ile

[95] 20[a]/48-3.
[96] 34[b]/98-2.
[97] 59[a]/160-4, 57[b]/157-2, 35[b]/102-3.
[98] 24[a]/61.
[99] 55[b]/151-1.
[100] Ergün Veren, **Kocakarı Soğuklarından Zemheriye Anadolu Halk Takvimi**, İstanbul, Doğan Kitap, 2019, s. 65-121.

Sābıḳan maḥmil-i Şām gibi faḳīr baya gele

Abbâsîler ve sonrasında Memlüklüler tarafından her yıl hac zamanı para, altın ve bazı hediyeleri taşıyan bir mahmil devesinin Mekke-Medine halkına dağıtılmak için Harameyn'e gönderilmesi adet olmuştur. Daha sonra Osmanlılar'ın Surre-i Hümayun adıyla sürdürdüğü bu gelenekte hazırlanıp süslenen deveye Hz. Peygamber'in sefere giderken bindiği deveden mülhem "mahmil-i şerîf" denilmiştir. Yemen, Irak, Suriye ve Mısır'dan da gönderilen bu kafilelerden İstanbul'dan çıkana Şam güzergahını kullanmasından ötürü Şam mahmili dendiği bilinmektedir.[101] Beyitte Şam mahmilinin zikredilmesinin sebebi bu olabilir.

Mecmû'ada Veysî mahlaslı 80 numaralı gazelde, düşmanın ölüsüne, "En'âm-ı şerîf" okumaya değmeyeceği söylenmiştir:

Düşmeni ḍarbet-i kūpāl ile ḳatl eyleyelim

Ḥayfdur öyle ḫara oḳına ***Enʿām-ı şerīf***

Günümüzde ölen kişinin ruhu için daha çok Yasin sûresi okunmaktadır. Mekkî bir sûre olan En'âm sûresi, Kur'ân-ı Kerîm'in tertibinde 6. sıradadır. Genel itibariyle iman esaslarını ve müşriklerin iddialarına yönelik ispatları konu alan sûre, faziletiyle ilgili çeşitli rivayetler sebebiyle Osmanlı toplumunda çokça okunmuş ve güzel hatla yazılmıştır. Hatta En'âm sûresinin Yâsîn ve Mülk sûreleriyle beraber, **"En'âm-ı şerif"** veya "En'âm" denilen bir mecmû'a halinde yazılması hattatlar arasında bir gelenek halini almıştır.[102] Dolayısıyla beyitte kastedilen, o dönemin bir geleneği olarak ölülere En'âm sûresiyle birlikte Yasin ve Mülk sûrelerinin okunmasıdır.

Rızâyî de 202 nolu şiirinde, öldükten sonra kabrinde Yasin Sûresi okunmasını ve Nur duasının (muhtemelen bir kağıda yazılıp) mezarının içine konmasını istemektedir:

Oḳına üstime sūre-i Yāsīn

Ḳoyalar ḳabrim içre Nūr duʿāsın

Bilür Ḥaḳ derdimiŋ cümle devāsın

Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

[101] Abdullah Çakmak, "19. Yüzyılın İkinci Yarısında Hac Organizasyonunun Dönüşümü Bağlamında Mevkib-i Hacc-ı Şerif", Kocatepe İslami İlimler Dergisi, C. 4, S. 1 (Haziran 2021), s. 176.
[102] "En'âm Sûresi", **DİA**, Emin Işık, C. 11, İstanbul, TDV Yay., 1995, s. 169.

Burada bahsedilenin Nur Suresi olmadığı, ayrı bir dua olduğu sanılmaktadır. Nur duası olabileceğini düşündüğümüz bir dua Abdullah bin Abbas'ın (ö. 68/687-88) rivayet ettiği bir hadis-i şerifte geçmektedir:

اللهم اجعل في قلبي نورا وفي بصري نورا و في سمعي نورا و عن يميني نورا و عن يساري نورا و فوقي نورا و تحتي نورا و امامي نورا و خلفي نورا و اجعل لي نورا[103]

(Allah'ım! Kalbimi nurlandır, gözümü nurlandır, kulağımı nurlandır, sağımı nurlandır, solumu nurlandır, üstümü nurlandır, altımı nurlandır, önümü nurlandır, arkamı nurlandır, bana nûr ihsân eyle.)

Mecmû'ada Geçen Yer İsimleri ve Vakitler

Mecmû'amızda 16 adet yer isminden bahsedilmektedir. Alfabetik olarak şöyle sıralanabilir: Arafat,[104]Aksaray,[105] Akyazı,[106] Bağdat,[107] Girit, Halep, Irak, İstanbul, Kandiye,[108] Malta[109], Medine[110], Mina, Müzdelife, Şam, Ravza-i Mutahhara[111], Uhud.

Tamamı Rızâyî'nin şiirlerinde geçen bu yer isimleri şair tarafından çeşitli vesilelerle zikrolunmuştur. Şam, Halep ve Irak haccetme niyetiyle yola çıkacak birinin geçeceği hac güzergahları içerisinde yer almaktadır. Mina, Arafat, Müzdelife, Ravza-i Mutahhara, Uhud ise kişinin oraya vardıktan sonra hac menâsikini ifa edeceği bölgelerdir. Aksaray şairin memleketi; İstanbul ve Akyazı ise okuduğu ve görev yaptığı yerlerdir. Kandiye, Malta ve Girit ise Osmanlı tarafından fetholunan veya şairin fetholunmasını arzuladığı üç yerdir.

Rızâyî, birçok şiirinde üç ayların geldiğini veya yaklaştığını müjdeler.[112] Örneğin "Peygamber'in ayı" olan Recep ayında iken Ramazana'a erişmek için dua

---

[103] Abdullah Feyzi Kocaer, **Sahîh-i Buhârî Muhtasar-ı Tecrîd-i Sarîh**, C. II, Konya, Hüner Yay., 2012, s. 739.
[104] 81^{b}/207.
[105] 75^{b}/194-6.
[106] 70^{a}/182-1.
[107] 81^{a}/207-1,20,33.
[108] 54^{a}/147-3.
[109] 54^{b}/148.
[110] 41^{a}/115-5, 49^{a}/135-5, 81^{b}/207-11, 61^{b}/165-4, 78^{b}/203-5, 84^{b}/215-3, 85^{a}/215-14, 85^{b}/217-5.
[111] 32^{b}/91-5, 80^{a}/206-3, vd.
[112] 49^{b}/136-7, 50^{a}/137-9, 53^{a}/145-3,70^{a}/182-3, 77^{b}/200-1, vd.

eder ve bu ay hürmetine bağışlanma diler.[113] 3b'de ise Gafûrî'nin Ramazan'ın gelişini karşılayan bir şiiri yer almaktadır.

Şiirlerinde yer yer o günün tarihini; Miraç gecesi, Cuma gibi bazı günleri belirtmesi şiirlerin yazıldığı tarihi tam olarak tespit etme imkanı vermektedir.[114] Bir şiirini ise ikindi ezanı okunurken yazdığı anlaşılmaktadır.[115]

Mecmû'ada Geçen Tarihi Olaylar

Osmanlı'nın Akdeniz'in kontrolü ve güvenliği için Girit'e 1645'te başlattığı sefer çeyrek asır sürmüş, 9 Rebîülâhir 1080/ 6 Eylül 1669'de iki devlet arasında barış anlaşması imzalanmıştır.[116] Mecmû'ada Rızâyî bu hadiseye değinmekte, 4 Recep 1088 Cuma/ 2 Eylül 1677 tarihli bir şiirinde Girit ve Kandiye'nin fethinden ötürü Sultan Muhammed bin İbrahim'i / IV. Mehmed (1648-1687) methetmektedir. [117]

Şairin "Rızâyî Dîvânı" olarak kayıtlı eserinde de Girit'in fethi için dua ettiği bir şiir bulunmaktadır. Der-kenardaki şiiri ise daha sonra fetih tamamlandığında yazdığı anlaşılmaktadır. Düşmana galip gelmenin sevinciyle yazıldığı anlaşılan şiirin altına fethin tamamlandığı yıl olan 1080 tarihi düşülmüştür.[118] Bu bilgilerden yola çıkarak Rızâyî'nin, dönemindeki tarihi olaylara kayıtsız kalmadığı görülmektedir.

Rızâyî, mecmû'adaki şiirinde padişahın Lehistan'daki Kazaklar'ı himaye ettiğine de değinir. Osmanlı'nın Lehistan kralına karşı 40.000 Kazak'ı himayesine alması daha sonra iki devlet arasında savaşa sebebiyet vermiştir.[119] Sadrazam Fazıl Ahmet Paşa 4 Haziran 1672'de IV. Mehmed'le birlikte Lehistan seferine çıkar. Kamaniçe, İzvança ve Bucaş'la beraber birçok kaleyi fethederek 1672 yılında Bucaş Antlaşması'nı imzaladıktan sonra Edirne'ye döner. Lehistan'ın antlaşma şartlarına uymaması yüzünden ertesi yıl yeniden sefere çıkılır ve savaş İzvança Antlaşması'nın

---

[113] 77^{b}/200-3, 65^{a}/172-5.
رجب شهرالله و شعبان شهری و رمضان أمتی
Recep Allah'ın, Şâban benim, Ramazan ise ümmetimin ayıdır. (Muhammed Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, C. I, Halep, Mektebetü't-Türâsi'l-İslâmî, ty., s. 510.)
[114] 74^{a}/191-1, 15^{a}/32, 53^{b}/146-6, 54^{a}/147, 54^{a}/146-7.
[115] 63^{b}/169.
[116] Hasan Ali Cengiz, "Osmanlı Kaynaklarında Girit Seferi", **Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. 9, S.17, 2019, s.121.
[117] 54^{a}/147.
[118] Cankurt, **a.g.t**., s. 193.
[119] Halime Doğru, **Lehistan'da Bir Osmanlı Sultanı IV. Mehmet'in Kamaniçe-Hotin Seferleri ve Bir Masraf Defteri**, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2006, s. 17.

imzalanmasıyla son bulur.[120] Antlaşmanın tarihi 27 Ekim 1676, şiirin tarihi ise 2 Eylül 1677'ye tekabül etmektedir.

Mecmû'ada şair, bu fetihleri örnek göstererek yenileri için dua eder ve Müslüman beldesi olmasını istediği yerler için "dola ezanla" ifadesini kullanır. Duasında Malta'yı özel olarak zikretmiştir. Zira Malta şövalyeleri Akdeniz'de hacılara, tüccar ve yolculara zarar vermektedirler. Daha önce 1565 yılında kuşatılmış fakat ele geçirilememiş, Turgut Reis bu kuşatma sırasında şehit düşmüştür. Malta, zamanla binlerce Müslüman esirin getirilip zindana konduğu ve inşaatlarda çalıştırıldığı bir esir kampı haline gelmiştir. Bu dönemde Malta'da 2500 Müslüman esir bulunmaktadır.[121] Bu sebeplerle adanın fethi önem arzetmektedir. Ancak Rızâyî bu fethin kolay olmadığının farkındadır:

Hemān yaḳīn bu fetiḥ dime heyhāt

Bunı ilhām iden ḳalbime Mevlā

Oradaki esirlerin selamet bulmasını ve Müslümanlar'ın ganimet mallarını almasını arzu etmektedir. Akdeniz'in "küffâr"dan rahat bulmasını ve örneğin Mısır'a gitmek isteyenlerin o güzergahtan rahat bir şekilde geçebilmelerini istemektedir. Hatta bu fethi hayatta iken görmek istediği anlaşılır:

İlâhî ola lutfınla bu mevsim

Göre anı iden bu demde himmet

Mecmû'adaki Mektupların içeriği

Mecmû'ada üç adet mektup bulunmakta olup bunlar Rızâyî'ye aittir. 81ª'daki Bağdat mektubu 1085 tarihinde Abdülkâdir-i Geylânî'nin (ö. 561/1165-1166) soyundan Şeyh İbrahim isimli birine yazılmıştır. Rızâyî'nin daha önce Kâdirîliğin yaygın olduğu şehirlerden Hama'da kadılık yaptığını, Kadirî tarikatından birçok zâtla görüştüğünü hatta tarîkatta önemli bir mevki edindiğini biliyoruz. Bu süre zarfında, mektubu yazdığı kişiyle samimiyet kurmuş olması mümkündür.

Kasîde nazım biçimiyle kaleme alınan manzum mektup 33 beyitten oluşmaktadır. Şair burada bir hacının hac yolculuğunu anlatmıştır. Mektubun

[120] (Çevrimiçi), https://tr.wikipedia.org/wiki/1672-1676_Osmanlı-Lehistan_Savaşı, https://tr.wikipedia.org/wiki/Köprülü_Fazıl_Ahmed_Paşa, 22.02.2022

[121] "Malta", **DİA**, İdris Bostan, C. 27, Ankara, TDV Yay., 2003, s. 540.

içeriğinde hac güzergahlarından bahsettiğini görürüz. Rızâyî'nin hacca gittiğini ve hatta hac menazilnâmesi yazdığını düşündüğümüzde bu manzûme onun küçük bir minyatürü gibidir. Ancak mektubu Bağdat'a gönderdiği için olsa gerek, burada hacı olacak kişinin yolculuğu Bağdat'tan başlamaktadır.

İlk kısım uzunca Bağdat'ı gidip görmenin mutluluk vesilesi olduğundan bahseder. Kişi Bağdat'ta Kerbelâ şehitlerini anacak, devamında ise Halep ve Şam'dan geçerek orada medfûn bulunan velî ve nebîlerin kabirlerini ziyaret etme fırsatı bulacaktır. Buradan sonra sırasıyla Medine ve Mekke'ye geçerek oradaki hac vazifelerini yerine getirecek ve şayet "Irâkî" ise Bağdat tarafına dönecektir. Orada İmâm-ı Âzam'ın (ö. 150/767) türbesini ziyaret ederek Abdülkâdir-i Geylâni'nin irâdetiyle irşâd için Kâdirî evladı Şeyh İbrahim'e gelip duasını alacaktır. Rızâyî, bütün çoluk çocuğu ile Kâdirî'nin bendesi olduğunu, aslında bu yolculuğa kendisinin çıkıp ziyarette bulunmayı çok istediğini ancak yaşlandığını ifade eder. Artık 78 yaşında olduğunu ve ecelin her an kapıyı çalabileceğini yazar. Son beyitte ise şöyle tarih düşürmüştür:

Aḳsarāyī Ḥasan*ıŋ var diye ḥüsn-i żannı*

Ey ***Rıżāyī*** *ki bu tārīḫi* ***di Baġdāda gele***

Beyitteki "Di Bağdâd'a gele" ifadesi ebced hesabıyla mektubun yazıldığı tarih olan 1085'e tekâbül etmektedir.

82[b]'deki mektubun başlığı ise 1085 tarihinde Medîne-i Münevvere'ye gönderildiğini göstermektedir. Mektupta Hz. Peygamber'in Ravza'sına gidip gözyaşlarıyla af dilemek, edep gereği fazla yaklaşmayıp geride durarak Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer ve Hz. Fâtımâ'nın kabirlerini selamlamayı arzu etmektedir. Daha sonra Bakî' kabristanına giderek orada medfun bulunan Hz. Osman, Hz. Abbas ve Hz. Hasan'ı, ardından Uhud'a geçip Hz. Hamza'yı ziyaret etmeyi diler. Mektupta ayrıca Kuba mescidinde dua etmek ve Harem şeyhi olarak oraya hizmet etmek istediğini de belirtir. Yine son beyitinde tarih düşürmüştür:

Daʿvet olınca beḳā mülkine rūḥum tārīḫ

Aḳsarāyī de dine cennet-i aʿlāya gele

İkinci mısra'ın ebced değeri 1085 olup mektubun yazıldığı tarihe denk gelmektedir.

84b'deki 1080 tarihli mektup da Medîne-i Münevvere'ye gönderilmek üzere yazılmıştır. Şair mektubunda gönlüne hitâben toza toprağa bulanarak Yesrib'in mübarek topraklarına gitmesini ve sırasıyla hacıların yerine getirdiği ibadetleri yapmasını söylemektedir. Burada Şeyhî Efendi diye bir zâttan bahseder. Onu bulup hâlini hatrını sormak ve eteğini öperek onun kendisini Hz. Peygamber'e arzetmesini istemektedir. Yine Ravza'da, Bakî' kabristanında ve Uhud'da medfun bulunan sahabeyi selamlar. Arzusu vefat edip orada kalmaktır. Mektubun son iki beyitinde Medine'ye iki altın hediye gönderdiğini ve "yine" demesinden bunu düzenli şekilde yaptığını ifade etmektedir. Ayrıca daha önce oradan da kendisine güzel bir hediye gönderildiğini, bundan ziyadesiyle mutluluk duyduğunu yazmaktadır. M*eşâm* ve *mu'attar* kelimelerini kullanmasından, kendisine gönderilen hediyenin esans nev'inden bir koku olduğu anlaşılmaktadır.

85b'deki şiir mektup olmasa da haccı konu alması sebebiyle Rızâyî'nin mektuplarına benzemektedir. Yalnız burada muhatabı, yazı yazdığı kalemdir. Şair kalemine yatmayıp kalkmasını, her an Hz. Peygamber'e salât ü selâm getirmesini söyler. Hac mevsiminin geldiğini belirterek kaleme hitaben Medîne'ye gitmesini, Mehmed Şeyhî Efendizâde'ye çok selam söylemesini, kendisi adına Hz. Peygamber'den şefaat talep etmesini ister. Nazmının ve nesrinin hep salavât olmasını, *zâkir-i hayrü'l-imâm* olmayı diler.

1.4.1 Mecmû'ada Halk Kullanımları, Kalıp İfadeler ve Deyimler

12 numaralı şiirde Rızâyî yaşlılığından yakınmaktadır:

*Diş ile **ḳuş**da dirlerdi cihānıŋ ẕevḳini cümle*

Ḥaḳīḳat söz imiş bildim ki aŋa himmetim gitti

Beyitteki diş kelimesinden kasıt yeme içmedir. Kuş ise argo kullanımda erkeklik uzvu manasındadır.[122] Beyitin yer aldığı gazelin konusu baştan sona şairin ihtiyarlığı olduğundan şair artık yaşlandığını ve bedensel açıdan zayıf düştüğünü anlatmaktadır.

18 numaralı şiirde şöyle demektedir:

[122] Hulki Aktunç, **Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 1998, s.194.

Ḫaşmım irżā eyle cümle ***dutmasınlar dāmeni***

Rūz-ı maḥşerde ***Rıżāyī*** *ol velātıŋ ḫālıḳı*

Rızâyî, düşmanlarının âhirette eteğinden tutmamasını ister. Bu ifade günümüzde "âhirette iki eli yakasında olmak" biçiminde kullandığımız deyime karşılık gelmektedir.

Mecmû'ada birkaç yerde "ey dede" ve "dedem" hitapları dikkati çekmektedir. Dede, Mevlevîlik'te çilesini dolduran, diğer tarîkatlerde ise şeyhliğe aday durumdaki dervişlere verilen unvandır.[123] 30 numaralı şiirde görüldüğü üzere bu hitabın Celvetîler arasında da kullanılması mümkündür:

Ẕevḳ-i bāḳīye irişsün ẕikr ile cān ***ey dedem***

Nūş idüp āb-ı ḥayātı olıgör pākīze-dem

...

Ḳoma elden dāmen-i ẕikrullāhı her dem ***<ey> dede***

İrişe luṭf u ʿaṭā tā kim küdūretler gide

...

Geç bu sevdādan yüri ey ṭālib-i nūr-ı cemāl

Ẕevḳ-i bāḳīye iriş var şād ü ḫandān ol ***dedem***

97 numaralı şiirde de Rızâyî tekke için "dede yeri" ifadesini kullanmaktadır:

Bir ola mı mescid ile mey-gede

Biri ḫarabātī yiri bir dede

20 numaralı manzûmede dinlemek, öğüdünü tutmak manasındaki "kulak vermek" deyimi "kulak tutmak" olarak karşımıza çıkar. Ayrıca her insanın karakterinin ve dolayısıyla sözlerinin aynı kıymette olmadığı anlatılırken "Bülbülün sesiyle baykuşun sesinin bir olmayacağı" metaforundan yararlanılmıştır:

Sözümi diŋle benim ***ṭutma ḳulaḳ*** *aġyāra*

Bir olur mı dem-i bülbülle ṣadāsı būmıŋ

"Kulak tutmak" deyimine birkaç yerde daha rastlıyoruz. 47 nolu şiirde:

[123] http://lugatim.com/s/dede

Naġme-i ḳānūn-edāya ***ḳulaġın[ı] ṭutmayan***

Ḥāṣılı manẓūr-ı çeşmi feyż-i Raḥmān olmaya

121 numaralı şiirde:

İrişmiş bundan Üftāde viṣāle

Rıżāyī ***ṭut ḳulaḳ*** *bu ḳīl ü ḳāle*

29 nolu şiirde, bir doktor nasıl ki hastanın nabzını yoklayarak anlarsa, Allah da kulunun kalbini bilir, anlamında bir mısra yer almaktadır:

Şirkimiz yoḳ ẕātına budur hemān şīrin süḫan

Yoḳlayup nabżın bilür ḥālin merīżiy ol ṭabīb

35 nolu şiirde Arapça bir atasözünden nâkıs iktibas yapılmıştır:

Her kim ḳanāʿat itmeye rāh-ı rıżāya gitmeye

İşbu sözü işitmeye dindi ki ***ẕelle men ṭamaʿ***[124]

...

ʿĀlemde rāḥat isteyen bāḳī saʿādet isteyen

Saʿy eylesün tā kim bula esrār-ı ***ʿazze men ḳanaʿ***

Atasözünün tamamı şöyledir: عز من قنع ، و ذل من طمع

Kanaat eden izzet bulur, tamah eden zelil olur, anlamına gelmektedir. Mülemmâ tarzında yazılmış olan aynı şiirin bir diğer beyiti şu şekildedir:

Her kim diler Mevlāsını neyler cihān ġavgāsın

Sil ***Keşfiyā*** *dil pasını* ***ḫuẕ mā ṣafā ve'n-nefsi daʿ***

Burada geçen ibare Abdullah b. Alevi el-Haddâd (ö.1132/1720) isimli Arap şairin dîvânında yer alan bir şiirde "Safâ vereni al, keder vereni bırak" manasında خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَر şeklinde geçmektedir.[125] Buradaki beyitte ise "Safâ vereni al, nefsi bırak"

[124] Ahmed el- Hâşimî, **Üslûbü'l-Hakîm fî Menheci'l-İnşâ'il-Kavîm**, ty., s. 359.

[125] Dîvânu'l-İmâm el-Haddâd, (Çevrimiçi), https://www.aldiwan.net/poem16879.html, 05.04.2022

şeklinde değiştirilmiştir.

166 nolu şiirdeki ifade bugün de sıkça kullandığımız "Her şey vaktinde güzel" anlamındadır:

Saʿy eyle ḳudret var iken Mevlā yolına dāʾimā
Ṣaḳın geçirme furṣatı ***vaḳti ile her şey ola***

176 nolu şiirde ise cömert olmak, cimrilik yapmamak anlamındaki "kesenin ağzını açmak" deyimi geçmektedir:

Ḫāṣlardan ide Ḥaḳ eyle taḥammül yoḳluḳa
Kīse aġzın baġlama aç *olma gel ḫaṣīs ʿavām*

Bazı yerlerde halk kullanımları dikkati çekmektedir. Mesela 61. şiirin 5. beytinde geçen "piyâz etmek" ifadesi buna bir örnektir. Bu ifade argoda birini pohpohlamak, haksız yere övmek anlamına gelmektedir.[126] Şair, değmeyecek kimseleri adam yerine koymanın lüzumsuz olduğuna inanmaktadır:

Dime Ādem anıŋ gibi denī vü dūna ḳo gitsün
Ki yegdir bir ġanī-dil-kes Rıżāyī gel ***piyāz itme***

Aynı şiirde başka bir deyimle bu görüşünü pekiştirir. Hak etmeyen kişiyi yüceltmeyi serçeye bülbül, çaylağa da şahin muamelesi yapmaya benzetir. Ne kadar övülürse övülsün, kişilerin tıyneti değişmeyeceğinden herkese layık olduğu değeri vermek gerekir:

Ögüp yuma ki zinhār ***serçe ḳuşı ʿandelīb olmaz***
Hamīde olmadı çaylaḳ ḳuşı kim anı bāz itme

60 nolu şiirde "yüz suyu dökmek" deyiminden hareketle insanın onurunu koruması gerektiğini ifade eder:

Fenā vü faḳr ileʿıyş it yüri sulṭān-ıʿālem ol
Yüziŋ ṣuyını ḥıfẓ eyle *leʾīme hīç niyāz itme*

[126] Hulki Aktunç, **Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)**, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 1998, s. 242.

208 nolu şiirde şairin "salavât vermek" şeklinde kullandığı fiil günümüze "salavât getirmek" olarak evrilmiştir:

*Sür yüzi ʿatebesi ḫākine **vir çoḳ ṣalavāt***

Dāḫil ol ravżaya bu cāy-i muṣallāya gele

37. şiirin 5. beyitinde geçen düşeş, tavla oyununa ait bir terim olup mecâzen büyük şans, iyi fırsat anlamlarına gelmektedir. Beyitte usta bir tavlacı olan bülbülün gül bahçesine kavuşmakla fırsatı yakaladığı ifade edilmektedir. Zar kelimesi ise hem tavla oynanan zar, hem de ağlama, inleme anlamında tevriyeli kullanılmıştır:

Büründi gülşen içre alup zārını ele

***İtdi düşeş** vaṣlıyla nerrād-ı ʿandelīb*

45 nolu şiirde gürültü, patırtı anlamındaki "hayhuy" kelimesine rastlarız. Üstelik beyitte bu iş zâhidlerin yaptığı bir eylemdir. Şair, anlamsızca yaptıkları tantanadan işe yarar bir şey çıkmadığını söylemektedir:

Ṭās-ı çarḫı ötdürürler Keşfiyā āvāzları

*Ṣavt-ı bī-maʿnī-i zühhād ḳurı **hāy u hūy**dur*

48. şiirin 5. beyiti, tasavvuf çevrelerinde sıkça kullanılan "Nefsini bilen Rabbini bilir" ve "Ölmeden önce ölünüz" ibarelerine atıf vardır:

*Ey Rıżāyī **nefsiŋi bil** rütbeŋi tā bulasın*

***Ölegör ölmezden evvel** gide bir şān olmaya*

Bu sözler farklı şiirlerde de tekrarlanır. Şaire göre kendini bilme durumu kâmil bir insan sayesinde mümkün olacak, kişi böylece eksiklerini tamamlayabilecektir. [127]

54. şiirin 3. beyiti Karacaoğlan'ın bir dörtlüğünü hatırlatmaktadır:

Ṭaġılur ṣoḥbet-i yārān ṣafā bunda beḳā bulmaz

*Beḳā semtin ṭutar āḫir **ḳonan bunda göçer bir gün***

...

[127] 27ᵇ/71-4, 25ᵇ/65-4.

Ne kim gördi ise bunda yine anda olur ẓāhir

Ne ekdi ise bunda ol yine anda biçer bir gün

Karacaoğlan:

Yürü bre yalan dünya

Sana konan göçer bir gün

İnsan bir ekin misâli

Seni eken biçer bir gün[128]

83 nolu şiirde Rızâyî'nin "mübârek" anlamında kullandığı Türkçe karşılık dikkat çekicidir:

Cihādı nefs ü şeyṭān ile itmek daḫı efḍaldir

Bunı herkes idebilmez ***başı ḳutlı*** *ʿabīd eyler*

87 nolu şiirde zamanı boşa harcamak "günü güne salmak" olarak ifade edilir:

Güni güne ṣalma *evḳātiŋi żāyiʿ eyleme*

Ey göŋül bilmem nedir bu fikr-i ferdādan ġaraż

93. şiirde "aklını başına almak" deyimi bugün kullandığımız şekliyledir:

*ʿ****Aḳlıŋı başıŋa al*** *sen tevbe istiġfāra gel*

Ḥaḳ teʿālā ẕikrin it Mevlā ide seni velī

96 numaralı şiirde "başını ceyb-i hamûle çekmek" tabiri göze çarpar:

Çek başını ceyb-i ḥamūle *ṣaḳın*

İtme cihān ḫalḳı ile ʿarbede

Ceyb-i murâkabeye dalmak tasavvufî bir kavram olup dervişin başını öne, yakasının üzerine eğerek kendi iç âlemine dalması, tefekkür etmesi demektir.[129] Şair burada murâkabe yerine tahammül etmek manasındaki "hamûl"ü kullanarak

[128] Ömer Kaya, **Karaca Oğlan 17. Yüzyıl Güney Vilayetleri Halk, Hayat, Görüş ve Felsefesinin Karaca Oğlan'da Sentezi**, Kahramanmaraş, Öncü Basımevi, 2014, s. 150,

[129] http://lugatim.com/s/ceyb

“tahammül yakası” olarak ifade edilebilecek orijinal bir anlam türetmiştir. Muhâtabına halkla kavga etmektense sabrı öğütler.

100. şiirde “dem vurmak” deyimi geçmektedir. Şair vahdet hazinesinden bahsettiğini ancak bunun esasen seviye ve imkânının çok üstünde bir şey olduğunu itiraf eder:

Benim güyālıgım bī-vaḥy-i Ḥaḳ ʿayn-ı ḍalālimdir
***Dem urmaḳ** genc-i vaḥdetden delīl-i sūʾ-i ḥālimdir*

102 nolu şiirde “Borç ile padişah olmaktansa gedâ olmak yeğdir” manasında bir beyit yer alır. Bunun bir atasözü olması mümkündür:

Deyn ile olma<dı>ḳdan ise pādişāh
***Bir gedā yeg** başda tek tāc olmasun*

109. şiirde “Muhtesip âdil olunca pazarcı eksiği sat(a)maz” şeklinde bir cümle geçer:

Ḳoyar mīzānıma rūz-ı cezāda bu ola gālip
Olunca muḥtesib ʿādil pazarcı eksigi ṣatmaz

Bunun gibi cümleler atasözü değilse bile birçok atasözünün şiirlerin bir beyit yahut mısra‘ından türediği malumdur. Elbette burada mahşer günü amellerden hesaba çekilme sahnesi anlatılmaktadır. Ancak günlük hayata da uyarlanması mümkün olan bu cümle rahatlıkla atasözü olarak kaydedilebilecek sözlerdendir.

131 nolu şiirde perîşan kılık ve telâş halini ifade eden “baş açık, yalın ayak” deyimini görürüz:

*Ḫāk-i pāyine varınca **baş açıḳ yalın ayaḳ***
Rūz-ı maḥşerde şefāʿat eyleye sulṭānımız

143 nolu şiirde günümüzde sıkça duyduğumuz “Yalnızlık Allah’a mahsustur” meâlinde bir cümle yer alır:

***Yaraşur teklik Allāha** tek olma*

Tek aŋ Ḥakkı dem-ā-dem itme sükūt

144. şiirde "el komak" deyimi kullanılmıştır. Ancak beyitten bugün kullandığımız manada "el koymak" anlamı çıkarılamaz. Deyim daha çok "el çekmek" veya "el yumak" olarak karşılanan vazgeçmek, terketmek anlamlarına gelmektedir:

*Hemān **eli ḳoma** ḫavf u recādan*
Emīn olma ki çek nefsi ṣafādan

Rızâyî, Malta'nın fethi için dua ettiği 148. şiirde "Ricâlin himmeti kaldıra dağı" ifadesini kullanmaktadır:

Ricāliŋ himmeti ḳaldıra ṭaġı
İçinden çıḳalar hep imdi bāġī

Bu sözün orijinali Arapça bir vecizedir:

همة الرجال تقلع الجبال [130]

"Azimli, yiğit kişilerin gayreti dağları yerinden oynatır", manasına gelmektedir. Ancak buradaki kastın daha ziyade Allah dostlarının manevi yardımları olduğu söylenebilir.

149. şiirde laf dokundurmak anlamındaki "taş atmak" deyimi geçer:

Ol seniŋ ḥāliŋi bilmez kendine eyler ḳıyās
*Gider iken daḫl ider **atar ziyāde ol ṭaşı***
...
Yā ilāhī fetḥ-i bāb it ḳullarıŋa dā'imā
*Sen düşürme hīç ḥicāba **çatmaya ḳonuḳ ṭaşı***

Aynı şiirde çok şaşırmak, "doğru gözün şaşı bakması" olarak karşılanır:

Ne güzel aḥvāl bilen cā'iz ki yıḳıp itmeye
*Şaşırır ev ṣāḥibi **ṭoġrı gözi baḳar şaşı***

[130] Muallim Nâci, **Lügat-ı Nâci**, haz: Ahmet Kartal, Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 2009, s. 91.

154. şiirde "Misafir umduğunu değil bulduğunu yer" atasözü hatırlatılmaktadır:

Neye ḳādir iseŋ ṣarf it ḥicāba düşme anıŋçün

Yimez umduġını ḳonuḳ *saŋa gelmez ki bundan ʿār*

Bir şeyin çok az olduğunu "kıl kadar, kıl payı" gibi deyimlerle ifade ederiz. 167 nolu şiirde de buna rastlanmaktadır. Ayrıca ikinci mısra da bir işin kolaylığını göstermek için kullanılan "tereyağından kıl çeker gibi" deyimini hatırlatmaktadır:

Raḥmetiŋ yanında maḫlūkıŋ günāhı ***ḳıl degil***

Yaġ içinden çıḳar ol olmaz taʿab müşkil degil

186. şiirde "Bin yaşasan da bir ölürsün" meâlinde bir mısra yer alır:

Biŋ yaşarsın işbu dünyādan gidersin ʿāḳıbet

Cemʿ idersin māl-ı dünyayı n'idersin ʿāḳıbet

Ayrıca Rızâyî'nin tehlil anlamındaki "nefy ü isbât" ifadesini 18 kere kullanması dikkati çekmektedir. (68^a, 70^b, 73^a, 76^b, vd.)

1.5 Mecmû'ada Şiirleri Bulunan Şairler

Sıra No	Şair	Şiir Sayısı
1	'Atâyî	6
2	Derzîzâde 'Ulvî	1
3	Eşrefoğlu Rûmî	1
4	Fenâyî	2
5	Gafûrî	15
6	Keşfî	15
7	Mahmud Nâmî(?)	1
8	Necâtî	1
9	Rızâyî	140
10	Şehrî	1

11	Üftâde	15
12	Veysî	1
13	Zâkirzâde	1
	Mahlassız	12

Tablo 1: *Mecmû'ada Yer Alan Şairler ve Şiirleri*

1. 'Atâyî

Edebiyatımızda bu mahlası kullanan şairlerin dîvân şiiri sahasında yazdığı, mecmû'ada şiiirleri bulunan 'Atâyî'nin ise bir tekke-tasavvuf şairi olduğu görülmüştür. Bu sebeple mecmû'adaki 'Atâyî'nin kaynaklarda zikredilmeyen farklı bir şair olduğu söylenebilir.

2. Derzîzâde 'Ulvî (ö. 933/1585)

Asıl adı Mehmed, mahlası 'Ulvî olan şair, Derzîzâde olarak anılır. İstanbullu ve ilmiye mensubu bir aileden geldiği halde neden bu isimle anıldığı bilinmemektedir. Semâniye Medreseleri'ndeki tahsilinin ardından mülâzımlığa yükselmiş, daha sonra Manisa müftüsü Ahmed Efendi'nin (ö. ?) danişmendliğini yapmıştır. Manisa'dayken dostluk kurduğu Celal Bey (ö. 975/1567) ve Turak Çelebi (ö. 970/1563)'nin kendisini Şehzâde Selim'e takdim etmesi neticesinde şaire altı akçe gündelik bağlanır. Ancak hâmîsi olan Turak Çelebi'nin bir iftiraya kurban giderek öldürülmesi üzerine İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. Şiirlerinden anlaşıldığına göre üç yıl süren zorlu gurbet günlerinde diyar diyar dolaşmış; Mekke, Meşhed, Bağdat ve Diyarbakır'da bulunmuştur.

II. Selim tahta çıkınca onun himayesiyle tekrar İstanbul'a dönen 'Ulvî, Mehmed Vusûlî Efendi'ye (ö. 998/1590) mülâzım olur. Gurbetteyken şaraba müptela olması yüzünden hayatının son dönemlerini sefil, hasta ve yalnız halde geçirerek 993/1585'te İstanbul'da ölür. Kabri Galata Mezarlığı Kanlı Kozlar mevkiindedir.

Derzizâde 'Ulvî'nin devrinin yetenekli şairlerinden olduğu ve Bâkî'nin onun 35 şiirine 37 nazîre yazdığı bilinmektedir. Pek çok mecmû'ada şiirlerine rastlanır.

*Dîvân*ını önce II. Selim'e, daha sonra üzerinde bazı değişiklikler yaparak III. Murad'a sunmuştur. *Dîvân*ı üzerine İsmail Çetin bir yüksek lisans tezi yazmış, Büşra Çelik ve Muzaffer Kılıç eserin tenkitli neşrini hazırlamıştır.[131]

Ayrıca şairin *Manisa Şehrengizi* ve 1582 yılında III. Murad'ın oğlu Mehmed'in sünnet düğününü anlatan bir sûriyyesi vardır. [132]

3. Eşrefoğlu Rûmî (ö. 874/1469)

Kâdiriyye tarikatının Eşrefiyye kolunun kurucusu olan Eşrefoğlu Rûmî'nin asıl adı Abdullah'tır. 1353 yılında doğduğu bilinmektedir. Babası Şair Eşref b. Ahmed'in (ö. ?) h. 8. yüzyılın başlarında Mısır veya Mekke'den ailesi ile birlikte Anadolu'ya geldiği rivayet edilir.

Eşrefoğlu Rûmî, İznik'te başladığı eğitimine Bursa Çelebi Sultan Mehmed medresesinde devam eder. *Menâkıb-ı Eşrefzâde*'ye göre gördüğü bir rüya üzerine medreseyi ve ilim yolunu terkederek Emîr Sultan'a (ö. 833/1429?) başvurur. Emîr Sultan ihtiyarladığı için onu Hacı Bayrâm-ı Velî'ye (ö. 833/1430) gönderir. Bunun üzerine Ankara'ya giderek Hacı Bayrâm-ı Velî dergâhında ağır bir riyâzetten geçer. On birinci yılın sonunda Hacı Bayrâm-ı Velî'den icâzet alarak kendisine damat olur.

İznik'e halife tayin edilen Eşrefoğlu İznik'e dönünce halkı irşaddan ziyade kendi iç dünyasına çekilir. Bir müddet sonra daha ileriye varma arzusuyla tekrar Hacı Bayrâm-ı Velî'ye başvurur. Hacı Bayrâm-ı Velî damadını dinledikten sonra onu seyrüsülûkte daha ileri bir merhaleye ulaştırması için Suriye'de Abdülkâdir-i Geylânî'nin torunlarından Şeyh Hüseyin el-Hamevî'nin (ö. ?) yanına gönderir. Eşrefoğlu yanında hanımı ve kızı olduğu halde uzun ve çileli bir yolculuğa çıkar. Hama'ya varır varmaz Hüseyin el-Hamevî'ye intisap ederek tekrar erbaîne sokulur. Kırk günlük çilesini tamamlayıp Kâdirî hilâfetnâmesi alan Eşrefoğlu İznik'e geri döner.

İznik'te kurduğu dergâhında irşada başlar, tarikatı kısa zamanda yayılır. 1469 yılında vefat ederek dergâhın hazîresine defnedilir. Kâdirîler arasında Abdülkâdir-i

---

[131] İsmail Çetin, Fırat Üni. SBE, "Derzi-zâde Ulvi: Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni" (YLT), Elazığ, 1993;
Derzi-zâde Ulvî Dîvân, Haz: Büşra Çelik ve Muzaffer Kılıç, İstanbul, Dün Bugün Yarın Yay., 2018.

[132] Esma Şahin, "Derzî-zâde Mehmed Ulvî Çelebi", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ulvi-terzizade-mehmed-ulvi-celebi e.t:15.03.2022

Geylânî'den sonra tarikatın ikinci pîri sayılan Eşrefoğlu Rûmî daha hayatta iken büyük bir velî kabul edilmiştir.[133] Çok sayıda eseri bestelenmiş[134] ve hayatıyla alakalı tezler yapılmıştır.[135]

Eşrefoğlu Rûmî'nin tek manzum eseri *Dîvân*ıdır. Toplam iki yüz yirmi şiir bulunan dîvânda Yunus Emre tesiri görülen şairin, Türkçenin gelişimi yolunda çok önemli bir görevi yerine getirdiği söylenebilir. *Dîvân* üzerine bir doktora çalışması yapılmıştır.[136] Mensur bir eser olan *Tarikat-nâme*'de Allah'a, Peygamber'e ve ulü'l-emre itaat konusu ele alınmıştır. Çeşitli tasavvufî konuları anlatan eseri *Müzekki'n-Nüfûs* ise Eşrefiyye'nin temel kitabı kabul edilir. Türk tasavvuf kültürüne ait ilk uygulamalı eser olan *Müzekki'n-Nüfûs,* halka yönelik yazıldığı için sade bir kullanılmıştır. Eser üzerine yüksek lisans tezleri hazırlanmıştır.

4. Fenâyî Ehl-i Cennet Mehmed Efendi (ö. 1075/1664)

Şairin asıl adı Mehmed olup şiirlerinde Fenâyî mahlasını kullanmıştır. Tarikat adabına uygun yaşaması ve arif kişiliğinden dolayı " Cennet Mehmed Efendi veya Ehl-i Cennet Mehmed Efendi" ismiyle anılmıştır.

Babası Tophaneli İshak Efendi, mesleğinden dolayı Kâtip Çelebi ismiyle anılmaktadır. Babası ve kardeşi Ahmed Çelebi kâtip olan Fenâyî de bu mesleği seçmiştir. Daha sonra kâtiplikten ayrılarak Aziz Mahmud Hüdâyî'ye intisap etmiş ve Üsküdar'da 17 yıl hizmetinde bulunduktan sonra Kütahya Simav'a halife olarak gönderilmiştir. Şeyhinin vefatıyla İstanbul'a dönen Fenâyî, Hüdâyî'nin torunu Mesud Efendi'nin yerine üçüncü şeyh olarak postnişin olmuştur. 1656 yılında geldiği şeyhlik makamında sekiz sene bulunmuş, 1664 yılında vefat etmiştir. Türbesi Üsküdar'da Hüdâyî Dergâhı'nın alt kısmında bulunmaktadır.[137]

---

[133] Mustafa Güneş, "Eşrefoğlu Abdullah" (Çevrimiçi), https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/esrefoglu-abdullah, 07.03.2022

[134] bkz. Ahmet Yerdelen, "Eşrefoğlu Rûmî'nin Bestelenmiş Eserleri"(YLT), Marmara Üni. SBE, İstanbul, 2019.

[135] bkz. Ahmet Özkan, "Eşrefoğlu Rûmî, Hayatı, Tasavvufî görüşleri ve Eşrefiyye Tarikatı" (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üni. SBE, İstanbul, 2013.

[136] bkz. Mustafa Güneş, "Eşrefoğlu Rûmî ve Dîvânı (İnceleme-Metin)" (Yayımlanmış Doktora Tezi), İnönü Üni. SBE, Malatya, 1994.

[137] Abdullah Aydın, "Fenâyî Cennet Mehmet Efendi ve Dîvânı"(Yayımlanmış YLT), Gazi Üni. SBE, Ankara, 2003.

*Dîvân*ı üzerine Abdullah Aydın yüksek lisans ve Alim Yıldız doktora tezi hazırlamışlardır.[138] Simav'da yaşadığı kerametleri anlattığı *Tecelliyât* adlı bir eseri vardır. Kaynaklarda *Ta'lîkât* isimli bir eserinden bahsedilse de bulunamamıştır. Ayrıca 1674'te Celvetî mürîdi Arabzâde Mehmed Dede tarafından hayatı ve vaazları hakkında *Cennetiye fi Ma'ârifü'l-İlâhiye* isimli bir eser yazılmıştır.

5. Gafûrî Efendi (ö. 1078/1667)

Gelibolulu olan Gafûrî Mahmud Efendi, ilk tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul'a gelerek ilim tahsiliyle uğraşmış, aynı zamanda Celvetî şeyhi Muk'ad Ahmed Efendi'ye intisap etmiştir. Sülûkünü tamamlayınca memleketine halîfe olarak gönderildiyse de fazla kalmadan tekrar İstanbul'a dönmüş ve Zeyrek Câmii, Vâlide Sultan Câmii ve Fâtih Câmii vâizliklerinde bulunmuştur. 1664 yılında Ehl-i Cennet Mehmed Efendi'nin yerine Hüdâyî Âsitânesi'ne postnişîn olmuştur.[139] 1667 senesinde vefât etmiştir.

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi 1262/2 numarada Gafûrî Mahmûd Geliboluvî ismiyle kayıtlı bir dîvân mevcuttur. Ancak eser üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ancak mecmû'adaki şiirlerle karşılaştırmak üzere talep ettiğimizde kütüphanede böyle bir eser olmadığı söylendi. Bu sebeple karşılaştırma imkanı bulamadık.

Günümüzde Gafûrî'nin birçok bestelenmiş şiiri bulunmaktadır. Mecmû'amızda onun 19[b]'deki bir şiirine "güfte" diye başlık atılması, şiirlerinin o tarihlerden itibaren bestelendiği ve tasavvuf meclislerinde okunduğunu düşündürmektedir.

6. Keşfî Efendi

Türk Edebiyatında Hasan Rızayî-i Aksarâyî ile aynı dönemde ya da öncesinde yaşamış olan Keşfî mahlaslı mutasavvıf şairlere bakıldığında, Hatuniye Tekkesi Şeyhi

[138] bkz. Alim Yıldız, "Fenayi Divanı (metin-muhteva-tahlil)" (Yayımlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üni. SBE, İzmir, 2002.
[139] Selami Şimşek, "Avrupa ile Asya Arasında Önemli Bir Geçiş Noktası Gelibolu'da Tarîkatlar ve Tekkeler", **Selçuk Üni. Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 22, 2007, s. 292.

Cafer Efendi'nin mecmû'ada şiirleri bulunan kişi olması mümkündür. Ancak elimizde dîvânı olmadığından kesin bir yargıya varılamamıştır.[140]

7. Mahmud Nâmî(?)[141]

İsmi, mecmû'ada yalnızca 27[a]'daki gazelin başlığında geçmektedir. "Garaz" redifli bu gazelde mahlas da bulunmamaktadır. Şairin kim olduğu tespit edilememiştir.

8. Necâtî Bey (ö. 914/1509)

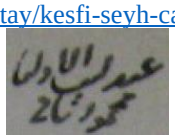
Asıl adı Îsâ olan Necâtî, Edirne'de doğmuştur. Yaşlı bir hanım tarafından köle olarak alınıp evlat edinildiği, eğitimine Sâ'ilî adlı bir şairin katkı sağladığı bilinmektedir. Gençlik yıllarında şiir ve nesir yazmaya yönelen şair, Edirne'den Kastamonu'ya giderek hatla ilgilenmiş ve şiirleriyle tanınmaya başlamıştır. Özellikle "döne döne" redifli gazelinin ünü, o sırada Bursa'da bulunan Ahmed Paşa'ya ulaşmış ve beğenisini kazanmıştır. Yazdıklarıyla Fatih Sultan Mehmed'in ve II. Bâyezid'in de takdirini kazanarak İstanbul'a gitmiş, Karaman sancağında Şehzâde Abdullâh'ın dîvân kâtipliği ve Manisa sancağında Şehzâde Mahmûd'un yanında nişancılıkla görevlendirilmiştir. Nişancılık göreviyle birlikte "Bey" olarak anılmaya başlanan Necâtî, bu şehzade de genç yaşta vefat edince İstanbul'a dönmüş ve yeni bir devlet görevi kabul etmemiştir.

1509 yılında vefat eden Necâtî Bey'in başka eserleri olduğundan söz edilse de günümüze ulaşan tek eseri *Dîvân*ıdır. Ali Nihad Tarlan tarafından yayınlanan *Dîvân*da 650 gazeli bulunan şair, gazel sahasındaki başarısıyla Dîvân Şiiri'nin kurucu isimlerinden kabul edilir. Döneminde ve sonraki yüzyıllarda şairler kendilerini onunla kıyaslamış, şiirlerini tanzir veya tahmîs etmişlerdir.[142]

9. Rızâyî (ö. ?)

---

[140] İsmail Hakkı Aksoyak, "Keşfî Şeyh Cafer Efendi", (Çevrimiçi), https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kesfi-seyh-cafer-efendi, 10.06.2021

[141]

[142] Bayram Ali Kaya, "Necâtî Bey", (Çevrimiçi) http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/necati-bey-isa, 10.05.2021

Hayatı bahsinde detaylı olarak ele alınacaktır.

10. Şehrî

Mecmû'ada bir şiiri bulunan (48ª) Şehrî'nin kim olduğu tespit edilememiştir. Edebiyatımızda bu mahlası kullanan şairler incelendiğinde Halvetî dervişi Bahçıvanzâde Derviş Ali Efendi'ye (ö.1114/1702-3)[143] ait olma ihtimali varsa da dîvânı elimizde olmadığından kesin bir yargıya varılamamıştır.

11. Üftâde (ö. 989/1581)

Asıl adı Mehmed Muhyiddin'dir. 1490 yılında Bursa'da dünyaya gelmiştir. Çocukluğunda bir ipek tüccarının yanına çırak olarak verilmiş, babasının vefatı üzerine burada çalışarak ailesinin geçimini üstlenmiştir. Bursa'daki medreselerde zahir ilimlerini öğrenmiş, bir süre müezzinlik ve imamlık yapmıştır. Bunun karşılığında aldığı ücret nedeniyle bir gün rüyasında mertebeden düştüğü söylenir. Bunun üzerine maaşı terk ederek kendisine "Üftâde" denilmesini ister. Tasavvuf büyüklerinden aldığı derslerle bâtıni ilimlerde derinleşmiştir. Celvetîye tarikatini oluşturarak Aziz Mahmud Hüdâyî gibi birçok talebesini bu yol üzere yetiştirdikten sonra 989/1581 yılında vefat etmiştir.

Eserlerinde Celvetiyye'nin esasları yanında seyrüsülûk, ilahi marifetler ve vahdet-i vücud gibi konular ağır basmaktadır. Arapça-Farsça bildiği halde şiirlerini genellikle dörtlüklerle ve halk şiiri tarzında yazmıştır.
*Dîvân*ı Mustafa Bahadıroğlu (2000) ve Arzu Meral (2012) tarafından yayımlanmış,[144] ayrıca *Dîvân* üzerine yüksek lisans tezleri hazırlanmıştır.[145]

Aziz Mahmut Hüdâyî, onun vaaz ve nasihatlarinden tuttuğu notları tarihleri ile birlikte *Vâkı'ât* isimli bir eserde toplamıştır. Arapça olan eseri konu alan iki adet

---

[143] http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sehri-bahcivanzade-dervis-ali-efendi (E.t: 28.11.2022)
[144] Mustafa Bahadıroğlu**, Üftâde Dîvânı,** Bursa, Üftâde Yayınları, 2000;
Arzu Meral, **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, İstanbul, Revak Yayınları, 2012.
[145] bkz. Tuğrul Çağrı Toysal, "Üftâde Dîvânı (Transkripsiyonlu Metin-Dil İncelemesi-Dizin)" (YLT), Erciyes Üni. SBE, Kayseri, 2009;
Adem Kıyıcı, "Üftâde Dîvânı'nda Dîni Tasavvufî Muhtevâ" (YLT), Necmettin Erbakan Üni. SBE, 2019;
Derda İlhan, "Uludağ Üni. SBE "Üftâde Dîvânı (İnceleme-Metin)" (YLT), Bursa, 2020.
Ali Murathan Dikel, "Hz. Üftâde'nin Dîvânı'nda Tevhid Kavramı" (YLT), Üsküdar Üni. Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2020.

yüksek lisans tezi yazılmıştır.[146] *Hutbe Mecmû'ası* adlı bir eseri olduğu da söylenmektedir.[147]

12. Veysî (ö. 1037/1628)

Asıl adı Üveys'tir. 1561 yılında Manisa Alaşehir'de doğmuştur. Babası da kadı olan Veysî, çeşitli yerlerde kadılık yapmıştır. Macaristan seferi sırasında Ordû-yı Hümâyun kadılığına tayin edilmiş ancak Ali Paşa'nın şehit düşmesi üzerine görevden alınmıştır. 1604'de Üsküp kadılığına atanmış, Mayıs 1606'da azledilmiştir. İnebahtı ve Eğriboz'da emvâl-i hâssa müfettişliğiyle görevlendirilmiştir. Daha sonra tekrar Üsküp kadılığına getirilen Veysî'nin görevi sık sık değişmiş, yedinci defa atandığı Üsküp kadılığından azlinden iki sene sonra, 15 Ağustos 1628'de orada vefat etmiştir. Uzun yıllar Üsküp'te kadılık yapmasından ötürü bazı kaynaklarda Veysî-i Üskübî şeklinde geçer.

Edebiyatta şöhret bulduğu alan nesirdir. Dili oldukça sanatlı ve anlaşılması güçtür. *Dîvân*ı üzerine Zehra Toska ve Fadıl Hoca yüksek lisans tezi hazırlamışlardır.[148] Oldukça üretken olan Veysî'nin en meşhur eseri ise *Siyer-i Veysî* diye anılan *Dürretü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc*dır. Birçok defa yayımlanmış olan eser üzerine Nuran Öztürk bir doktora çalışması yapmıştır.[149]

Diğer eserleri; I. Ahmed ile Büyük İskender'in rüyada karşılıklı konuşmalarına dayanan siyâsetnâme tarzındaki *Hâbnâme,* şairin kendi hayatına ve dostlarına ilişkin mektup ve yazılarını içeren *Münşe'ât,* bazı menkıbelere yer verdiği *Düstûrü'l-Amel* (*Şehâdetnâme* adıyla da bilinmektedir), Mısır'ın fethine dair tamamlayamadığı eseri *Fütûh-ı Mısr*, Asr Suresi'nin tefsiri olan *Gurretü'l-Asr fî Tefsîri Sûreti'l-'Asr* ve dilbilim ile alakalı Arapça kaleme aldığı *Merace'l-Baḥreyn fî Ecvibe ʿalâ İ'tirâzâti'l-*

---

[146] Hilal Reçber, "Vâkıât-ı Hüdâyî'nin Tahlil ve Tahkîki (17 Ramazan 986/30 Rebiü'l-âhir 987)" (YLT), Erciyes Üni SBE, Kayseri, 2017;
Hacer Ekici, "Vâkıât-ı Hüdâyî'nin Tahlil ve Tahkîki (Rebîü'l-âhir-9 Şevvâl/987)" (YLT), Erciyes Üni SBE, Kayseri, 2017.

[147] Murat Karaca, "Mehmed Muhyiddin Üftâde", http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/uftade-mehmed-muhyiddin (E.t: 21.04.2022)

[148] Zehra Toska, "Veysî: Divanı, Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği" (Yayımlanmamış YLT), İstanbul Üni. SBE, 1985;
Fadıl Hoca, "Veysî Divanı Tahlili" (Yayımlanmış YLT), İstanbul Üni. SBE, 2002.

[149] Nuran Öztürk, "Türk Edebiyatında Siyer Türü ve Siyer-i Veysî: Dürretü't-tâc fî sîreti Sâhibi'l-Mi'râc", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üni SBE, 1997.

*Cevherî'*dir.[150] Bu son eser üzerine Sedat Şensoy tarafından bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.[151]

13. Zâkirzâde Abdullah Bîçâre (ö. 1068/1657)

Asıl adı Abdullah'tır. 1008/1600 yılında dünyaya gelmiştir. Azîz Mahmûd Hüdâyî'nin zâkirbaşısı olan babası Şâban Efendi (ö .1061/1650) Zâkirî mahlasıyla şiir yazmış ve Hüdâyî'nin ilâhîlerini bestelemiştir. Bu sebeple kendisi de Zâkirzâde olarak anılmıştır.

Şiirlerinde Abdî ve Bîçâre mahlasını kullanmıştır. Celvetî kültürünün içine doğmuş olan şair, hilafetini Hüdâyî'nin halîfesi Muk'ad Ahmet Efendi'den almıştır. Manisa'da irşatla görevlendirilmiş, daha sonra İstanbul'a dönerek Zeyrek Kılıç Ali Paşa Camii ve Fatih Camii'nde vaazlar vermiştir. Sohbet ve vaazlarında halka tasavvufi hakikatleri anlatan Bîçâre'nin kuvvetli hitabeti sayesinde yaşadığı dönemde meşhur olduğu bilinmektedir. Vaazlarında Kadızadeliler'e karşı tarikat ehlini müdafaa etmiştir.[152]

Bilinen tek eseri *Dîvân'*ıdır. Veli Recai Velibeyoğlu, *Zâkirzâde Abdullah Bîçâre Dîvânı* adlı çalışmasını 1963 yılında yayımlamıştır. 2007'de Mehtap Aydın ve 2008'de Fatih Ayan *Dîvân* üzerine yüksek lisans tezi hazırlamışlardır.[153]

1.6 Kimliği Tespit Edilemeyen Şairler

Şair	**Şiirlerinin Yer Aldığı Sayfalar**
'Atâyî	1^a, 22^a, 23^a, 28^a, 29^b, 35^b
Keşfî	3^a, 16^a, 16^b, 17^a, 17^b, 18^a, $19^{a,}$ 19^b, 34^b

[150] Bayram Ali Kaya, "Veysî", (Çevrimiçi), https://islamansiklopedisi.org.tr/veysi, 07.03.2022
[151] bkz. Sedat Şensoy, "Veysî ve Eseri Merace'l-Bahreyn'in Tahkîki" (YLT), Selçuk Üni. SBE, Konya, 1995.
[152] Mehtap Aydın, "Bîçâre Dîvânı İnceleme-Metin"(YLT), Uludağ Üni. SBE, Bursa, 2007.
[153] Fatih Ayan, "Zâkirzâde Abdullah (Bîçâre)'ın Dîvânının Transkripsiyonu"(YLT), Sakarya Üni. SBE, Sakarya, 2008.

Mahmud Nâmî(?)	27[a]
Şehrî	48[a]

Tablo 2: *Kimliği Tespit Edilemeyen Şairler*

1.7 Mecmû'adaki Şiirlerin İçeriği

Mecmû'a muhteva itibariyle dînî tasavvufî ağırlıklı şiirlerden oluşmaktadır. Mürettip Kâdirî ve Celvetî olduğunu bizzat belirtmektedir. Dolayısıyla mecmû'ada daha ziyade din ve tasavvuf konularında yazan tasavvuf ehli, tekke mensubu kişilerin manzûmelerini derlemeyi tercih etmiştir. Bu bakımdan mecmû'anın, mürettibin ve yazıldığı dönemin tasavvufî şiir zevkini yansıttığı söylenebilir. Konu itibariyle din ve tasavvuf büyüklerine sevgi, ahiret hayatı, kıyamet, hesap, şefaat, akıbet endişesi, öğüt verme, dervişliğin önemi, tasavvufî makamlar, dua, günahlardan dolayı tevbe ve af dileme, Allah'a niyaz, dünyanın geçiciliği, zamane halleri gibi konulardan bahsedilen şiirler seçilmiştir.

Bazen de Rızâyî, dîvân şairlerinden birinin bir şiirini verip ardından ona dînî konuda bir nazîre yapmıştır. Mecmû'ada birbirine nazîre olarak yazılan çok sayıda şiir mevcuttur. Bunlar aşağıda tablolaştırılmıştır:

1.8 Mecmû'ada Bulunan Nazîreler

Mecmû'ada toplam 61 Nazîre bulunmaktadır. Bunların en fazla Rızâyî, Gafûrî, 'Atayi ve Keşfî'nin şiirleri olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tabloda daha detaylı olarak verilmiştir:

Sıra No	**Şiir No**	**Zemin Şiir**	**Nazîre Yazan Şair**	**Nazîreye Nazîre**	**Redif/Kafiye**
1.	1, 2, 3	Bîçâre	'Atâyî	Rızâyî	..âb eyle
2.	4, 5	Mahmud Efendi	Rızâyî		..dan kalmazız
3.	8, 9	Keşfî	Rızâyî		…sin
4.	10 ,11	Gafûrî	Rızâyî		..ân oldı

5.	25, 26	-	Rızâyî		..et isteriz
6.	28, 29	‘Andelîbü’l-Evliyâ	Rızâyî		..îb
7.	32, 33	Keşfî	Rızâyî		
8.	46, 47, 48	Keşfî	Gafûrî	Rızâyî	olmaya
9.	50, 51	Mahmud Gafûrî	Rızâyî		bana
10	53, 54	Mahmud Gafûrî	Rızâyî		bir gün
11	55, 56	‘Atâyî	Rızâyî		..tdedir
12	57, 58	‘Atâyî	Rızâyî		birlikdedir
13	60, 61	‘Andelîbü’l-Evliyâ	Rızâyî		..âz itme
14	62, 63	‘Andelîbü’l Evliyâ	Rızâyî		sözüm
15	64, 65	Gafûrî	Rızâyî		..ân olmaya
16	66, 67	Gafûrî	Rızâyî		söylemem
17	70, 71	Mahmud Nâmî(?)	Rızâyî		garaz
18	73, 74	‘Atâyî	Rızâyî		..âya bak
19	78, 79	Fenâyî	‘Atâyî		ayn
20	80, 81, 82	Veysî	Gafûrî	Rızâyî	..âm-ı şerif
21	84, 85	Rızâyî	Rızâyî		..â
22	86, 87	‘Ulvî	Rızâyî		garaz
23	88, 89	Necâtî	Rızâyî		şuh
24	90, 92	Gafûrî	Rızâyî		..kârım
25	94, 95	Gafûrî	Rızâyî		..ân ol var
26	96, 97	Keşfî	Rızâyî		dede/nede
27	100, 101	‘Atâyi	Rızâyî		..âlimdir
28	131, 132	-	Şehrî		..limize

29	141, 142	Rızâyî	Rızâyî		efendi

***Tablo 3**: Mecmû'ada Bulunan Nazîreler*

Mecmû'ada ayrıca 11^b-15^b arasında Şeyh Mahmud Gafûrî Efendi'nin mecmû'asından naklolunduğu belirtilen Arapça manzum hutbeler bulunur. Yine 38^b ve 79^b'de Hutbe-i Kürsî adıyla Arapça birer hutbe yer almaktadır.

1.9 Mecmû'adaki Şiirlerin Vezinleri

Mecmû'ada 15.-17. yüzyıllar arasında yaşamış 13 şaire ait toplam 210 adet şiir yer almaktadır. Bunlardan 2'si Arapça olup vezni bulunmamaktadır. Arûz ölçüsüyle yazılan şiirlerde çeşitli bahirlerin farklı kalıpları kullanılmıştır. Şiirlerde kullanılan vezinler şu şekilde tablolaştırılmıştır:

Vezin	Şiir Sayısı
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	51
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	22
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	7
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	1
mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün	35
mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün	34
mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün	4
mefâ'îlün mefâ'îlün	9
müstef'ilün müstef'ilün	9
müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	24
müstef'ilün fe'ûlün müstef'ilün fe'ûlün	1
müfte 'ilün müfte'ilün fâ'ilün	1
mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün	2
7'li hece ölçüsü	1
8'li hece ölçüsü	3
11'li hece ölçüsü	3
14'lü hece ölçüsü	1

vezinsiz	2
Toplam	210

***Tablo 4**: Mecmû'adaki Şiirlerin Vezin Tablosu*

1.10 Mecmû'adaki Şiirlerin Şekil Özellikleri

Mecmû'ada yer alan şiirler kasîde, gazel, musammat, tuyuğ ve dörtlük olmak üzere 5 farklı nazım şekliyle yazılmıştır. Mecmû'ada 15.-17. yüzyıllar arasında yaşamış 13 şaire ait toplam 210 adet şiir yer almaktadır. Her bir nazım biçiminde yazılan şiir sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Sıra No	**Nazım Şekli**	**Şiir Sayısı**
1.	Gazel	149 (2'si Arapça)
2.	Kasîde	1
3.	Musammat	9
4.	Tuyuğ	1
5.	Dörtlük	60
Toplam		210

***Tablo 5:** Mecmû'adaki Şiirlerin Nazım Şekilleri*

İKİNCİ BÖLÜM
MECMÛ‘ANIN METNİ

2.1 Metnin Kuruluş Yöntemi

- Şiirlerin varak numaraları köşeli ayraç ile gösterilmiştir.
- Mecmû‘ada yer alan şiirlere sırasıyla numaralar verilmiştir. Bu numaralar her şiirin başında bold karakterle yazılmıştır.
- Beyit ve mısra numaraları Latin rakamlarıyla gösterilmiştir.
- Şairlerin mahlasları ve başlıklar bold karakterle yazılmıştır.
- Şiirlerin vezinleri, her şiirin başında italik olarak gösterilmiştir.
- Hem arûz hem de hece ölçüsüne uyan şiirlerde iki vezin de belirtilmiştir.
- Metnin yazımında vezin açısından bazı heceler metinden çıkarılıp eklenmiştir. Eklendiği durumlar [ ], çıkarıldığı durumlar “< >” ile gösterilmiştir.
- Veznin aksadığı yerler dipnotlarla belirtilmiştir.
- Metinde geçen Arapça hutbe, şiir ve duaların tercümeleri açıklamaları dipnotta verilmiştir.
- Âyet iktibasları metin içerisinde italik gösterilmiş, dipnotta ise sûre numaralarıyla birlikte mealleri verilmiştir. Meal olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nın meali tercih edilmiştir.
- Dîvânlarla karşılaştırılan şiirlerde farklılık varsa, bu durum ilgili sayfanın altındaki dipnotlarda belirtilmiştir.
- Dâ’im, kâ’im gibi Arapça kelimeler metinde kimi zaman “ye” sesi ile dâyim, kâyim olarak yazılmışsa da tarafımızca hemzeli olan yazım esas alınmıştır. ‘Atâyî, Rızâyî gibi mahlaslar bunun dışında tutulmuştur.
- Metnin aktarımında tabloda gösterilen transkripsiyon alfabesi dikkate alınmıştır.
- Özel isimlerin ilk harfi büyük yazılmış, bu kelimelere gelen ekleri ayırmak için kesme işareti kullanılmamıştır. Ancak hece eksiltilen yerler kesme işaretiyle gösterilmiştir. Nic’olur, n’idelim vb.

- Metinde okunamayan yerler (…) ile gösterilmiştir. Doğru okunduğundan emin olunamayan kelimelerin yanına ise (?) işareti konulmuş, dipnota metindeki görüntüsü verilmiştir.
- Eser isimleri ve eserlerden yapılan birebir alıntılarda italik harfler kullanılmıştır.
- Farsça eklerden oluşan kelimeler tire "-" ile ayrılarak yazılmıştır. Dem-be-dem, ser-te-ser vb.
- "Gonca" kelimesinin yazılışında metin esas alınmıştır. "Gonça" şeklinde yazıldığı yerlerde transkripsiyonda da ç harfi ile yazılmış, kelimenin devamındaki ekin kalınlık incelik durumuna göre -a veya -e ünlüsü tercih edilmiştir.

2.2 Transkripsiyon Harfleri

ا	a, ā, e	ض	ż, ḍ
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	s̱	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, ñ
خ	ḫ	گ	g, ğ
د	d	ل	l
ذ	ẕ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ü, ū, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	lā
ش	ş	ى	y, i, ı, ī
ص	ṣ	ء	’

Tablo 6: *Transkripsiyon Harfleri*

2.3 Mecmû‘anın Metni[154]

[154] Der-kenarda şu yazılıdır: Numara 7/1811, 21 Mayıs Sene 1228, Bursalı Muhammed bende-i Hazret-i Hüdâyî dergâh-ı şerifi kütüphanesine ihdâ kılınmıştır.

[1ª]

1.

Ẕākirī-zāde Efendiniŋdir

Raḥmetullāhi ʿAleyh

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. İlāhī faż̇l u luṭfuŋdan baŋa bir feṯḥ-i bāb eyle
İrişdir vaḥdet-i ẕāta ḳulıŋ niʿme’l-me’āb eyle

2. Vücūdum nüsḫası yazdıŋ yed-i ḳudretle çün yā Rab
Seniŋ ẕāt u ṣıfātıŋdan ʿibāret bir kitāb eyle

3. ʿUbūdiyyet maḳāmında kemāl-i ẕülli ḳıl iʿṭā
Haḳīḳat taḫt-gāhında beni ʿālī-cenāb eyle

4. Senüŋ ʿāşıklaruñ alsun żiyāmı āfitābumdan
Hilāl-i ḳalbini yā Rab olaruñ māh-tāb eyle

5. Ḳabūl eyle ḳulıŋ **Bīçāre**niŋ ḥācātını luṭf it
Kerīmā maḥż̇-ı fażlıŋla anı sen kām-yāb eyle[155]

2.

Maḥmūd Efendiniŋdir[156]

ʿAṭāyī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Göŋül peymānesin laʿliŋle sāḳī pür-şarāb eyle
Maḥabbet bezminiŋ erbābını mest ü ḫarāb eyle

[155] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. Mehtap Aydın, “Bîçâre Dîvânı (İnceleme-Metin)” **(**YLT), Uludağ Üni. SBE, Bursa, 2007, s. 159;
Fatih Ayar’ın yüksek lisans tezinde ise on yedi beyit olarak yer almaktadır: Fatih Ayar, “Zâkirzâde Abdullah (Bîçâre)’ın Dîvânının Transkripsiyonu”(YLT), Sakarya Üni. SBE, Sakarya, 2008, s. 91.
[156] Başlıkta Mahmud Efendi yazmaktaysa da mahlas Atâyî’dir.

2. Serā-yı vaḥdet-i ẕātiyyeye girsünler ʿāşıḳlar
Tenaʿum itmege kaṣr-ı beḳāda feṯḥ-i bāb eyle

3. Ledün ʿilminden āgāh it Hıżır-veş cān-ı müştāḳı
Gönül levḥin süṭūr-ı nūr ile ümmü'l-kitāb eyle

4. Vücūdım gülşen-i feyżiŋde bir serv-i dilārā it
Ḫırāmān it viṣāliŋle beni ālī-cenāb eyle

5. Kerem ḳıl ṣūret ü maʿnāda āgāh it dil [ü] cānı
ʿ**Aṭāyī** bendeŋi iki cihānda kām-yāb eyle

[1ᵇ]

3.

Rıżāyī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. İlāhī aç cemāliŋ perdesin refʿ-i niḳāb eyle
Dilim ḥubb-ı sivādan kes baŋa defʿ-i ḥicāb eyle

2. Ki sensin Māniʿ u Muʿṭī seniŋ ḳapıŋda red yoḳdur
Kemāl-i fażl u iḥsānıŋ ile ʿālī-cenāb eyle

3. Rasūl-i kā'inātıŋ ḥürmetine eyle bu luṭfı
Yüzim ḳarasına baḳma kim işim müsteṭāb eyle

4. Bilürem çoḳ günāhım ḥadd ü iḥṣā olmadan ḳaldı
Seniŋ ġufrānıŋ artıḳdır efendim bir ḥisāb eyle

5. **Rıżāyī** bendeniŋ cümle ʿuyūbun setr idüp irte
Hemān ebrār ile ḥaşret aŋa ḥüsn-i cevāb eyle

4.

Maḥmūd Efendi

remel: fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1. Ẕerre-i nāçīz isek de biz hebādan ḳalmazız
Cüst u cūy-ı yārda peyk-i ṣabādan ḳalmazız

2. Her ne deŋli ḫāk ile yeksān isek ġam yimezüz
Curʿa-i peymāne-i ḥālet-fezādan ḳalmazız

3. Seng-i ġam ṣad-pāre ḳılsa göŋlümüz mirʾātını
Ḫākimiz kān-ı leṭāfetdir ṣafādan ḳalmazız

4. Cān u baş[ı] terk idersek ol şeh-i devrān içün
Bize çoḳ mıdur bu yolda biz gedādan ḳalmazız

5. Ey ṣabā zülfine el irmezse bir ḫurşīd gibi
Yūsuf-ı çāḳ-āstīn-i dil-rubādan ḳalmazız

[2ª]

5.

Rıżāyī

remel: fāilātün fāilātün fāilātün fāilün

1. Biz maḥabbet ehliyüz ẕevk ü ṣafādan ḳalmazız
Severiz ehl-i dili ḳālū belādan ḳalmazız

2. Ezelīdir ʿışḳımız ol şāḥ-ı ḫūbāna tamām
Başımızla gideriz cānā gedādan ḳalmazız

3. ʿĪd-i vaṣlından n'ola virmez ise el öpmege

Ġamzesiyle yine gizli merḥabādan ḳalmazız

4. Yoḳlarız şām u seḥer varup işigine anıŋ
Ḫākine yüz sürmede bād-ı ṣabādan ḳalmazız

5. Ey **Rıżāyī** nāgehān bir göŋle dirler es-ṣalā
Bī-tereddüd cān virüp emr-i Ḫudādan ḳalmazız

6.

Bi'smihī eş-Şeyḫ Maḥmūd

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Naẓar eyle bize sulṭānım Allāh
Viṣāliŋ yolına eyle hidāyet
Haḳīḳatden dil ü cānı ḳıl āgāh
Viṣāliŋ yolına eyle hidāyet

2. Serāy-ı ḳalbim ey sulṭān-ı ekber
Cemāliŋ nūrı ile ḳıl münevver
Ṣafā-yı vuṣlatıŋ eyle müyesser
Viṣāliŋ yolına eyle hidāyet

3. Ḥicāb oldı tenim seyr-i cemāle
Yolum düşdi beyābān-ı ḍalāle
İrişdir fażl u luṭfuŋla kemāle
Viṣāliŋ yolına eyle hidāyet

4. Uyandır ḳalbimi ḫab-ı emelden
Ṣafā vir cānıma ẕikr ü ʿamelden
Sivā sevdāsını maḥveyle dilden
Viṣāliŋ yolına eyle delālet

5. Dil ü cān ʿālem-i envāra irsün
Açılsun çeşm ü dil dīdāra irsün
Hezār efġān ile gülzāra irsün
Cemāliŋ yolına eyle ʿināyet

6. Bizi eyle sīvā ḳaydından āzād
Ṣafā vü ẕevḳe irsün ḳalb-i nā-şād
Dil-i vīrānı ḳıl luṭfıŋla ābād
Viṣāliŋ yolına eyle delālet

7. Tene sıḥḥat ʿaṭā ḳıl cāna vuṣlat
Olalım mażhar-ı elṭāf-ı raḥmet
Temevvüc eylesün baḥr-ı ʿināyet
Viṣāliŋ yolına eyle hidāyet

[2ᵇ]

7.

Velehū Eyḍan

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Māsivā ḳaydından āzād it bizi
Sen hidāyet eyle Allāhım meded
Müjde-i vaṣlıŋ ile şād it bizi
Sen hidāyet eyle Allāhım meded

2. Bir tecellī eyle dil bulsun ḥużūr
Cānımız olsun ġarīḳ-i baḥr-ı nūr
Olalım ser-mest-i mahż-ı pür-sürūr
Sen hidāyet eyle Allāhım meded

3. Eyle ḳalbe [sen] tecellī nūr-ı ẕāt
Dīdeden gitsün nuḳūş-ı kā'ināt
Bulalım envār ile bāḳī ḥayāt
Sen hidāyet eyle Allāhım meded

4. Masivā hengāmesinden ḳıl ḫalāṣ
Vuṣlatıŋ ile bulalım ẕevk ü ḫas
İdelim ḫas bendelige iḫtiṣāṣ
Sen hidāyet eyle Allāhım meded

5. Ẕerre deŋli her kimin ki ʿışḳı var
Ṭālib-i maʿşūḳ olur bī-iḫtiyār
Bendeŋi maʿşūḳa irgürseŋ ne var
Sen hidāyet eyle Allāhım meded

6. Bir tecellī ile ḳılsaŋ iltifāt
Maḥv olurdı dīdeden bu kā'ināt
Nūr-ı ẕātıŋ ile vir bāḳī ḥayāt
Sen hidāyet eyle Allāhım meded

7. Nice bir ola ten ü cānım ḥicāb
Perdeyi çāk eyle kıl refʿ-i niḳāb
Cānımız kār itdi tāb-ı iżṭırāb
Sen hidāyet eyle Allāhım meded

8. Ger cinānıŋdan ḳula daʿvet ola
Kaʿbe-i maḳsūda diller yol bula
Kāse kāse āb-ı vaṣlıŋla dola
Tīz hidāyet eyle Allāhım meded

[3ª]

8.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ḳıl mücellā ṣayḳal-ı ẕikr ile dil āyīnesin
Kendi kendiŋi temāşā eyle gör sen de nesin

2. ʿĀşıḳı gör nice iḥyā eyler ol ʿĪsī nefes
Ġamzesiyle lāle-zār eyledi ṣaḥn-ı sīnesin

3. Pāk iden levş-i sivādan beyt-i kalbi eyledi
Āşiyān-ı murġ-ı vaḥdet sīne-i bī-kīnesin

4. Kendüyi zāhid nice bilsün ki bilmez kendüyi
Jeng-i ḫod-bīnī ṭutupdur ser-te-ser āyīnesin

5. Ḳadr-i ẕātıŋ bir ḫoş iẕʿān eyle ġaflet eyleme
Keşfiyā nūr-ı cemāl-i Ḥaḳka sen āyīnesin

9.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Maḫzen-i esrār-ı Mevlā ide kim ki sīnesin
Jeng-i telvīş-i sivādan pāk ide āyīnesin

2. Kendi ʿaybını görüp kimseye daḫli itmeye
Gidere ḳomaya aṣlā herkese dil kīnesin

3. Ḳūşe-i vaḥdetde Mevlā ẕikrini ide müdām
Nefsini bile o ġayra dimeye yā sen nesin

4. Bir kişi anıŋ dilinden çekmeye ey dil sitem
Anŋa ḫayr ile duʿāda atasın hem anasın

5. Ey **Rıżayī** olma ġāfil irişür bir gün ecel
Oḳıdurlar saŋa bir bir ʿameliŋ sefīnesin

[3ᵇ]

10.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Açıldı gülşen-i raḥmet cihān baġ-ı cinān oldı
Hidāyet irdi Mevlādan ki güller şād-mān oldı

2. Ṭoġup ḫurşīd-i ʿafv ü maġfiret āfāḳ-ı raḥmetden
Baṣīret ehline sırr-ı ʿināyet hep ʿayān oldı

3. Sivā ṣavmın ṭutup vuṣlat şarābıyla ider ifṭār
Devām-ı ẕikr ile ol ʿāşıḳın kim cismi cān oldı

4. Şu kim vuṣlat hevāsında uçar perr-i maḥabbetle
Serā-yı vaḥdet-i ẕātiyye aŋa āşiyān oldı

5. Feraḥ-nākiz **Ġafūrī** maḳdem-i şehr-i mübārekden
Ki zīrā cānib-i Ḥaḳdan bize ol armaġan oldı

[4ᵃ]

11.

Ḥasbiḥāl-i Rıżāyī-i Faḳīr

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Feraḥ-nākim buŋa ben mevlidimiz Ramażān oldı
Bu aydır maġfiret ayı ki ġufrāna nişān oldı

2. Olup biŋ yedide tārīh-i hicret ol zamān bildim
Yazupdur vālideynim bes bula raḥmet beyān oldı

3. İrişdi sinnimiz yetmiş bire şimdi bi-ḥamdillāh
Aġardı saç saḳal dişler döküldi bu yaman oldı

4. Buŋa şādım ki İslāmıŋ içinde ehl-i tevḥīdem
Günāhım çoḳ velī *lā taḳnaṭū*[157] ḫoş armaġān oldı

5. Hüdāyī Ḳādirīniŋ bendesiyem intisāb ettim
Rasūlin āliyim ẓāhir şefāʿatle emān oldı

6. **Rıżāyī** bendeŋi affet kerem-kānı efendim sen
Seniŋ ḫod raḥmetiŋ ḫalḳ-ı cihāna rāygān oldı

12.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Yetişti yetmişe sinnim ḳolumda ḳuvvetim gitti
Döküldi dişlerim yer yer aġızda leẕẕetim gitti

2. Ḳocadıkça ḥarīṣ oldım efendim cümle leẕẕāta
Ḳıyāma iḳtidārım yoḳ viṣāle ḳudretim gitti

3. Diş ile ḳuşda dirlerdi cihānıŋ ẕevḳini cümle
Ḥaḳīḳat söz imiş bildim ki aŋa himmetim gitti

4. ʿAzīz ü muḥterem olur şebābiyyette her kişi
Ḳocalarda ʿamel olmaz ziyāde ʿizzetim gitti

---

[157] Zümer Sûresi 39/53. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلٰى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
"De ki (Allah şöyle buyuruyor): "Ey kendi aleyhlerine olarak günahta haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah (dilerse) bütün günahları bağışlar; doğrusu O çok bağışlayıcı, çok merhametlidir."
İfadenin altında âyetin devamı olan "min rahmetillâh" ifadesi yer almaktadır.

5. Ne deŋli saʿy idersem her işe soŋı nedāmettir
Buluram sūʾ-i efʿālim ki ġayra minnetim gitti

6. Ḥicāb ile tażarruʿdan ḳalıyor bu dil-i şeydā
Rıżāyī hırṣ yerindedir velākin şehvetim gitti

7. Bu benim ḥasbiḥālimdir ki ġayrılara ṭaʿnım yoḳ
Efendim bu ola maʿẕūr ki zīrā raġbetim gitti

13.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Geçiyor sekseni sinnim
Bire daḫı ḳadem baṣdı
Ki biŋ seksen sekiz tārīḫ
Adımın atdı pāy<ın> baṣdı

2. Receb ayınıŋ evveli
Yaḳın Şaʿbān u Ramażān
Viṣāli ile ʿīd itmek
Efendim bu ḳulıŋ ḳaṣdı

3. Müyesser ide īmānı
Görem ol nūr-ı Sübḥānī
Virem tevḥīd ile cānı
Ala ʿAzrāʾīl ele ḳasdı[158]

4. Ki cān acısı ṭuymayam
Hevā-yı nefse uymayam

[158] Vezin aksamıştır.

Ḳapusından ḳovulmayam
Bu maḥabbet beni başdı

5. **Rıżāyī** iste Mevlādan
İde taʿlīm her esmādan
Ne buldıŋ işbu dünyadan
Tecāvüz eylediŋ şaşdı

[4ᵇ]

14.

Münācāt-ı Rıżāyī-i Faḳīr

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Umaram yine cānımız Ramażānda revān ola
Dilimde tevbe istiġfār o demde rāygān ola

2. Ḳulıŋ cürmine baḳmazsın muḫalled nārda yaḳmazsın
ʿUyūbın başa ḳakmazsın anıŋ yeri cinān ola

3. Melekler gele raḥmānī yanımdan süre şeyṭānı
Ala īmān ile cānı Ḫudāmızdan emān ola

4. Bu cihān fānīdir fānī aŋalım ẕikr-i Sübḥānī
Rasūl ü mürselīn ḳanı bize bunlar nişān ola

5. Ölürsek de ġamımız yoḳ gidenler bizden evvel çoḳ
Ḫudā yanında yoḳdur yoḳ **Rıżāyī** var zamān ola

15.

remel: feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Cānı teslīm idicek ḳabrime yārān götürür

Ḳomayıp yirlere taʿẓīm ile ol an götürür

2. Varıcaḳ menzilime ḫāke ḳoyup cümle döner
İşim Allāha ḳalur cennete īmān götürür

3. Setr ide anda ʿuyūbumı yaradan Allāh
Ḳulına erḥam odur her ġamı āsān götürür

4. Dilime ide ḳolay vire idim ḥüsn-i cevāb
Benim itdiklerimi anda hemān cān götürür

5. Ḳamu aʿżālarımız oldı **Rıżāyī** şāhid
Bu şehādātı Haḳa ʿużv-ı perīşan götürür

[5ᵃ]

16.

remel: feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Dīde-i cānı uyar ġafletden
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm
Ḳurtula tā ki göŋül ẓulmetden
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm

2. Nice bir cünd-i hevā ġālib ola
Nice bir fānīye dil ṭālib ola
Ġayrı şimdengeri ʿışḳ sālib ola
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm

3. Vuṣlatıŋ vir bize kim şād olalım
Luṭf u iḥsān ile muʿtād olalım

Ḳayd-ı ġamdan yine āzād olalım
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm

4. Ẓulmeti nūrıŋla dūr eyle
Şeş cihetten bizi pür-nūr eyle
Dā'ima faż̧l ile mesrūr eyle
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm

5. Umarız ki açıla bāb-ı ʿaṭā
Fuḳarāya gele iḥsān-ı Ḫudā
Dil ü cāna irişe ẕevk u ṣafā
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm

6. Saŋa yalvarmaġa yoḳdur yüzimüz
Tezkiye idemedik çün özimüz
Gice gündüz buŋa ḳaldı sözimüz
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm

7. O cān kim ṭālib-i rāh-ı Ḫudādır
Aŋa ʿışḳ-ı maḥabbet reh-nümādır
Göŋül ḥubb-ı sivāya mübtelādır
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm[159]

8. Yüz urup dergeh-i Haḳḳa seḥer-gāh
Ġafūr ismi tecellī ide nāgāh
Diyelim cān ile estaġfirullāh
Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm[160]

[159] İlk üç mısra'ın vezni mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlündür.
[160] İlk üç mısra'ın vezni mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlündür.

[5ᵇ]

17.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Baŋa yā Rabbī kimseden meded yoḳ
Sen esirge ḳulıŋı yine yā Rab
Günāh cürm ü ʿisyān bildigim çoḳ
Sen esirge ḳulıŋı yine yā Rab

2. Seniŋ ḳapuŋ ḳoyup ben ḳande varam
Yüzüm ḳara elim boş ḳatı zāram
Umaram faż̧l u raḥmetiŋ umaram
Sen esirge ḳulıŋı yine yā Rab

3. Rasūle iẕn ola ide şefāʿat
Bulaydım işbu yüzden bir ʿināyet
Ki sensin eyleyen ḳullara reʾfet
Sen esirge ḳulıŋı yine yā Rab

4. İdelim tevbe cümle ʿaybımıza
Olup s̱ābit-ḳadem raḥm ola bize
Olunca işbu beden rīze rīze
Sen esirge ḳulıŋı yine yā Rab

5. Bizi yoġ iken eylediŋ sen īcād
Getürdiŋ eylediŋ İslām ile şād
Ḫarāb idüp teni idince ābād
Sen esirge ḳulıŋı yine yā Rab

6. **Rıżāyī** muʿterif ḥaşr ile neşre

Sen erḥamsın ki Zeyde ʿAmra Bişre
Rıżāyī ḳalmaya luṭfıŋla ṭaşra
Sen esirge bu ḳulı yine yā Rab

Āmīn yā Rabbe'l-ālemīn
el-Fātiḥa

[6ᵃ]

18.

Velehū Eyḍan

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Var iden yoḳdan bizi ey kā'ināt̲ıŋ ḫālıḳı
Cümle maḫlūḳ-ı muṭīʿ müẕnib ʿuṣātıŋ ḫālıḳı

2. Ḥacer ü şecer melā'ik yirde gökde ne ki var
Güne-gün eẕhār şükūfe vü nebātıŋ ḫālıḳı

3. Senden umar raḥmeti dünyā vü ʿuḳbāda tamām
Eyle ġufrān baŋa ehl-i seyyi'ātıŋ ḫālıkı

4. Seyyi'ātım ḥasenāta eyle tebdīl Rabbenā
Faż̲l [u] iḥsānıŋ ile ʿāṣi kużātıŋ ḫālıḳı

5. Ḫaşmım irżā eyle cümle dutmasınlar dāmeni
Rūz-ı maḥşerde **Rıżāyī** ol velātıŋ ḫālıḳı

Āmin yā Rabbe'l-ʿālemīŋ
el-Fātiḥa

[6ᵇ]

19.

Re’īsüʿl-ʿĀşıḳīn Maḥmūd Ġafūrī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Bu cān-ı ḫasteyi ḫān-ı viṣāliŋden idüp iṭʿām
Tecellī şerbetin ṣun sāḳiyā cān eylesün ārām

2. Ten-i bī-ṭāḳate ṣıḥḥāt ʿaṭā ḳıl maḥż-ı luṭfuŋdan
Baŋa ḳıl ṣūret ü maʿnāda cümle niʿmetiŋ inʿām

3. Reh-i ʿışḳıŋda cūdıŋ k’öyle varınca ḳıl[up] cārī
Mekānsız ol cemāl-i bā-kemāliŋ eylegil inʿām

5. Ṭabīʿat çāhına dil Yūsufın iḫvān-ı ten atdı
Gele ey vārid-i ġaybī anı taḫlīṣe ḳıl iḳdām

6. Açup miftāḥ-ı ẕikrullāh ile ebvāb-ı ʿirfānı
Ḥaḳīḳat bağınıŋ gir ẕevḳini sür andadır her kām

20.

remel: feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Bir söz aç seyr idelim ʿıkd-i dür-i manżūmıŋ
Mührini boz kerem it genc-i leb-i maḫtūmıŋ
Sözümi diŋle benim ṭutma ḳulaḳ aġyāra
Bir olur mı dem-i bülbülle ṣadāsı būmıŋ

[7ᵃ]

21.

Rıżāyī-i Faḳīr

7’li Hece Ölçüsü

1. Ṭoġrı yolumız sen aç
Luṭf it meded Allāhım

Üstümize raḥmet saç
Luṭf it meded Allāhım

2. Fażlıŋ ile it ʿiṣmet
Luṭfuŋ ile ḳıl raḥmet
Īmān ile vir niʿmet
Luṭf it meded Allāhım

3. Yoldaş idüp īmānı
Yine bile Ḳurʾānı
Āsān virelim cānı
Luṭf it meded Allāhım

4. Keşretde bulam vaḥdet
Virmeye żarar keşret
Ẓāhir ola bu devlet
Luṭf it meded Allāhım

5. **Rıżāyī** ola sālim
Ḥāle irişe ḳālim
Maʿlūm saŋa aḥvālim
Luṭf it meded Allāhım

[7ᵇ]

22.

Velehū Eyḍan

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Buŋa ġam-gīnem cihānda gitdi ʿömr-i nāzenīn
Ehl ile soḥbet idüp ben olmadım aŋa ḳarīn

2. Hakkı bir bildim hemān geldi baŋa bunda yaḳīn
Daḫı ḥaḳ bildim tamām ḥaḳ enbiyā vü mürselīn

3. Öldirüp maḫlūḳını iḥyā ider bir gün o Ḥaḳ
Ḥaşr u neşr olur muḥaḳḳaḳ dā'im ü bāḳī o Haḳ

4. İşbu söz dilimde her demde baŋa oldı sebaḳ
Ḥaḳk bildim Haḳkı ḥaḳdır enbiyā vü mürselīn

5. Her ne kim itdi ise kişi ḳıyāmetde görür
Ḫayr u şer olur su'āl ʿafv ü kerem ol dem olur

6. Mü'min ölmez īʿtiḳādım bundan ancak naḳlolur
Ḥaḳḳı Ḥaḳ bildim bu ḥaḳdır enbiyā vü mürselīn

7. Oldı ol demde Rasūl cümle şefīʿu'l-müẕnibīn
Ol zamān kim ide ʿuṣāt nice biŋ āh u enīn

8. Bu ḳıyāmet fezaʿından Ḥaḳ ide size emān
Fażlı ile umaram Ḥaḳḳı nebī vü mürselīn

9. Ey **Rıżāyī** ide irżā ṣāḥib-i ḥakkı tamām
Üstümüzde ḥaḳḳı çoḳ çoḳdur hezārān ḥāṣ u ʿām

10. İşbu ʿāṣī bende oldum bunda ḳużāt ola nām
ʿAfv ideler ḥaḳḳını fażlıŋla Rabbü'l-ʿālemīn

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[8ᵃ]

23.

ʿAndelībü'l-Evliyā

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Keşf idüp esrār-ı ḳalbim ʿandelībü'l-evliyā
Olma evrāḳ-ı perīşān gibi didi cā-be-cā

2. Kendiŋe virme elem ġam yime cemʿ-i ḫāṭır et
Olmaya ẕerre ḳadar ḳalbiŋde hīç ḥubb-ı sivā

3. Zeyd ü ʿAmra istinād eyleme seni yaradan
Ḳaydıŋı görür ne minnet irişür subḥ u mesā'

4. İt tevekkül ḫalḳ iden taḳdīr idendir rızḳıŋı
Ẕikr-i Mevlāyı[161] unutma o ider ġamdan rehā

5. Ey **Rıżāyī** gerçi lāzımdır sebeb ẓāhirde çün
Ol müsebbibdir bilür esbābını eyler ʿaṭā

24.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. ʿĀşıḳ iseŋ ey göŋül maʿşūḳa vir hep varıŋı
ʿĀrif iseŋ dil sarāyına irişdir yāriŋi

2. Ey gül-i bī-çāre āşıḳ bülbül-i şūrīde-ḥāl
Sen de pervāne gibi nār içre bul gül-zārıŋı

3. Düşme var endīşe-yi beyhūdeye dünyā içün

[161] Satır arasında *lâ ilâhe illallâh* yazmaktadır.

Münḥaṣır it vaṣl-ı yāra dā’imā efkārıŋı

4. Geç vücūdıŋdan tecellī baḥrine müstaġrak ol
Mużmaḥil eyle fenā-yı maḥż ile āṯārıŋı

5. Ey nesīm-i feyż-i aḳdes bir nefes ḫoş himmet it
Āb-ı ḥayvān gibi var pākize ḳıl güftārıŋı

6. Aŋla gel insān sırr u māʿnīsin inkārı ḳo
Mürşid-i kāmil bulursaŋ ḳo bu yolda varıŋı

7. Zümre-i nādāna ʿarż itme dür-i ʿirfānı sen
Maḫzen-i dilden çıḳarma gevher-i esrārıŋı

8. Geç tevekkül taḫtına sulṭān-ı ʿālem ol yüri
Kārvān-ı ʿāleme ışmarla kār u bārıŋı

9. Ḫaste-i hicrān iseŋ ḫoş ḫoş ʿilāc eyle göŋül
Görsün ol ʿĪsī nefes nabż-ı dil-i tīmārıŋı

10. Ḫayr u şer miṯḳāl ẕerre itdigün aʿmālden
Neş’e-dār oldıŋsa bil iḳbāl ile idbārıŋı

11. ʿĀşıḳ ol döndirme yüz her dem belā-yı ʿışḳdan
Muḥkem it ḳālū belāda itdigin iḳrārıŋı

[8ᵇ]

25.

Velehū Eyḍan

recez: müsteʿilün müsteʿilün müsteʿilün müsteʿilün

1. Zülfiŋe ber-dār olmaġa senden icāzet isteriz

Ol devlete irişmege Ḥakdan ʿināyet isteriz

2. Tā görmeyince bādeni nūş itmeyince lāʿlini
Sāḳīye bende olmazız andan kerāmet isteriz

3. Ey saʿd-ı ekber burcunuŋ māhı şeh-i bende-nüvāz
Ḳul olmaġa ẕātıŋ gibi ṣāḥib-saʿādet isteriz

4. Bir özge yirden gelmişiz bu ẓulmet-ābāda yine
Ol yirlere ʿazm eyleyüp seyr ü seyāḥat isteriz

5. Şimdi ḫamūş-ı ḥayretiz basṭ-ı makāl-i ʿışḳa biz
Ol ḫāce-i vaḥy-āveriz dilden icāzet isteriz

26.

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Geldik cihān iḳlīmīne ṭāʿat ʿibādet isteriz
Degil elimizde bizim Haḳdan irādet isteriz

2. Fermān-ı Haḳḳa rāżıyuz her ne ki dirse ol olur
Muʿterifiz ẕenbimize ʿafva icāzet isteriz

3. Dünyāya gelen gitmede itmedi Ḥaḳ cāy-i ḳarār
Biz de müheyyāyız hemān gitmege nevbet isteriz

4. Ehl-i saʿādet eyleye ḳabirde rāḥat eyleye
Rasūl şefāʿat eyleye Haḳdan hidāyet isteriz

5. Maḳsūdımız vire Ḫudā ḳalbden çıḳa ḥubb-ı sivā
Rıżāyī Ḥaḳdan bu ricā āḫir şehādet isteriz

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn

el-Fātiḥa

[9ª]

27.

ʿAndelībü'l-Evliyā

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Dil-i ʿāşıḳ gerek ol maẓhar-ı elṭāf-ı Sübḥānī
Tecellī eyleye her bir nefesde nūr-ı Yezdānī

2. Atalar ceyb-i ʿışḳa gevher-i vaṣlı dilā bir gün
Ḳazanlar tīşe-i kūşişle her gün kān-ı ʿirfānı

3. *Nefaḫtü fīhi min rūḥī*[162] rumūzun fehm iden ʿārif
Bilür tende ne yüzden ḥükm idermiş rūḥ-ı sulṭānī

4. *Lehū fī külli yevmi şe'nin*[163] esrārından āgāh ol
Temāşā it perīşānī-yi zülf-i rūy-ı imkānı

5. Mükerrer eyle luṭfı sükker-i mısr-ı ḥaḳīḳatden
Neye gūyā idersin ṭūṭī-i ṭabʿ-ı süḫandānı

6. Ben ol şemʿ-i münīrem ki şeb-i Ḳadr-i viṣāl içre
Cihānı şevḳi ser-tā-ser vücūdım ḳıldı nūrānī

---

[162] Hicr Sûresi 15/29. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ
"Onun şeklini tamamladığım ve ona ruhumdan üflediğim vakit siz de hemen onun için secdeye kapanın."

[163] Rahmân Sûresi 55/29. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
يَسْئَلُهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ
"*Göklerde ve yerde bulunanların hepsi O'ndan ister (O'na muhtaçtır). O her an yaratma halindedir."*

7. Dilim ṣāhib-ḳırān-ı ʿālem-i endīşe-i maʿnī
Sözüm āṩār-ı enfās-ı Mesīḥ-i feyż-i Rabbānī

8. Bi-ḥamdillāh yine tābende ḳıldı ẕerresin ḫurşīd
Nümāyān eyledi her bendesine sırr-ı iḥsānı

9. Açup bālin hümā-yı himmet-i dil eyledi pervāz
Düşürdiŋ ʿālem-i ıṭlāḳa yine semt-i seyrānı

10. Müsāʿid oldı devrān-ı maḥabbet başladı raḳṣa
Der-āġūş-ı medār oldı miyān-ı şāhid-i cānı

11. ʿAceb mi başlasa zāra yine bu ʿandelīb-i dil
Göŋül bağında gördi ser-be-ser ḫandān gülistānı

[9ᵇ]

28.

Velehū Eyḍan

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Bāb-ı iḥsānıŋdan itme bizi dūr
Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle naṣīb
Cān u dil bulsun viṣāliŋle ḥużūr
Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle naṣīb

2. Ḳalbe ursun pertev-i envār-ı cūd
Ḳaplasın her cānibim nūr-ı şuhūd
Nūr-ı pākiŋle idem maḥv-ı vücūd
Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle naṣīb

3. Āşinālıḳ bulmaġa sen yār ile
Dā'imā işim [olur] ezkâr ile
Hīç taʿalluḳ ḳalmasun aġyār ile
Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle naṣīb

4. Geçdi ʿömrüm itmedim taḥṣīl-i ḥāl
Reh-zen oldı ārzū-yı ḳīl ü ḳāl
Ḳapuŋā geldim żaʿīf ü bī-mecāl
Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle naṣīb

5. Urdı bu nefs ü ṭabiʿat yolımı
Bilmedim ẓulmetde ṣaġ u ṣolımı
Rūşen eyle nūrıŋ ile yolımı
Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle naṣīb

Āmin yā Rabbe'l-ʿālemīn

[10ª]

29.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Gülşen-i tevḥīd içinde ide Mevlā ʿandelīb
Ḳalmayam gülzār-ı vaḥdetde efendim ben ġarīb
Fażlıŋ ile ġonca vuṣlatıŋı eyle [sen] nasīb
Elde yoḳ aŋa ʿamel eyleye şefāʿat ḥabīb

2. Nār-ı firḳat ile yaḳma luṭfet efendim beni
Fażl u iḥsānıŋ refīḳ ola görem yā Rab seni
Ḳabrim içre yalıŋuz ḳoma hemān ḫakī teni
Nūr-ı īmān ola yoldaşım meded eyle nasīb

3. Cürm ü ʿiṣyāndır efendim dāʾimā kārım benim
İtdigim ṭûl-i emeldür işbu efkārım benim
Umaram eyleye ġufrān yine Ġaffārım benim
Dedi çün *lā taḳnaṭū* Ḳurʿān içinde ol Mücīb

4. Kesmezem Ḥaḳdan ümīd-i raḥmeti bir demde ben
Gerçi aṣlā itmedim ʿuḳbā içün fiʿl-i ḥasen
Şirkimiz yoḳ ẕātına budur hemān şīrin süḫan
Yoḳlayup nabżın bilür ḥālin marīżiŋ ol ṭabīb

5. Ey **Rıżāyī** sālim olma Ḥaḳ ʿaẕābı ḫod şedīd
Sen hemāŋ ḫavf u recādan ayrılup olma baʿīd
Gide defterden şeḳāvet yazıla ismiŋ saʿīd
Ol zaman ṭaġ üstü bāġ olur öter ḫoş ʿandelīb

[10ᵇ]

30.

ʿAndelībü'l-Evliyā

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Cānıŋa nūr-ı maḥabbetle żiyā vir dem-be-dem
Eyleye şāyed tecellī bir gün envār-ı ḳadem
Ẕevḳ-i bāḳīye irişsün ẕikr ile cān ey dedem
Nūş idüp āb-ı ḥayātı olıgör pākīze-dem

2. Bu cihāna dīde-i bīnā ile ḳılsaŋ naẓar
Ẕerre ẕerre ḫalḳdan āgāhdır ʿavālim ser-te-ser
ʿĀrif iseŋ alıgör her ẕerreden bir ḫoş ḫaber
Vāṣıl ol genc-i vücūda irmesün dest-i ʿadem

3. Ḳoma elden dāmen-i ẕikrullāhı her dem <ey> dede
İrişe luṭf u ʿaṭā tā kim küdūretler gide
Bir gün ola Haḳ teʿālā feyż ü iḥsānlar ide
İdesin ḥamd ü şükürler hażret-i Ḥaḳḳa dedem

4. Ger hübūb ide nesīm-i luṭf-ı Rabbü'l-ʿālemīn
Bu ʿaceb mi gülşen olsa yine her şūre-zemīn
Ravżaʾ-i ʿirfān olur ḥaḳḳā ki ḳalbi ṭālibiŋ
Mest ider ʿāşıḳları ol būy-ı ezhār-ı ḳadem

5. Bu cihānıŋ māl u mülkünden bilürsen yoḳ meʾāl
Yā niçün oġlan oyuncaġına ḳıldıŋ iştiġāl
Geç bu sevdādan yüri ey ṭālib-i nūr-ı cemāl
Ẕevḳ-i bāḳīye iriş var şād ü ḫandān ol dedem

6. Ey ḳadīmī āşiyānıŋ murġ-ı ḫoş-elḥānı gel
Naġmeler it anı sen itmiş idiŋ rūz-ı ezel
Bu dem aŋdır ol dem-i dādıŋ ʿālem-i mā-ḥaṣal[164]
Tā ki ol ʿālemlere bī-iḫtiyār olup gidem

[11ª]

31.

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Yā Rabbī yā Ḥayy u Kerīm yā Ḫālıḳ u Ferd u ʿAżīm
Ḳullarıŋa eyle kerem ʿafv eyle cürmin yā Raḥīm

2. Ẕenbi ider ṣubḥ u mesāʾ ḳaṣden ider yāḫud ḫaṭā
İde şefāʿat Muṣṭafā rūz-ı cezāda yā Raḥīm

[164] Vezin aksamıştır.

3. ʿAfv u kerem şān-ı Ḫudā cürm ü ḫaṭa ider gedā
ʿAfv it keremle Rabbenā sensin ḳamu ḫalḳa Raḥīm

4. Ḳahr ile eyleme ʿaẕāb olmaya fażlıŋla ʿiḳāb
Eyle meded ḥüsn-i ḫiṭāb ḳorḳutma bizi yā Raḥīm

5. Raḥmetiŋe ġāyet mi var fażlıŋa nihāyet mi var
Ẕātıŋa bidāyet mi var yoḳdur ḳula senden Rahīm

6. **Rıżāyī** ister raḥmeti yoḳ cürmüniŋ nihāyeti
Var ise başda devleti ider tecellī Ḥaḳ Raḥīm

7. İtdi Rasūle intisāb ẓāhirde ey ʿālī-cenāb
Eyle anı niʿme'l-me'āb fażlıŋla dā'im yā Raḥīm

8. Yoḳdur elinde bir ʿamel ḫiżmetiŋe ola maḥal
Böyle işi ṭūl-i emel umar ʿināyet yā Raḥīm

9. Her ḳula virirsin murād eylerken ʿişyānı ʿibād
Bu bendeŋi de eyle şād rūz-ı cezāda yā Rahīm

[11ᵇ]

Bu ḫuṭbeler merḥūm Şeyḫ Maḥmūd Ġafūrī hażretleriniŋ mecmūʿasından naḳlolundu

El-ḥamdülillāhi nāṭıru'l arżi ve's-semāvāt
ʿĀlimü's-sırri ve'l-ḫafiyyāt
Ġāfirü'ẕ-ẕenbi ve'l-ḫaṭīyyāt
Ve hüvelleẕī yaḳbelu't-tevbete ʿan ʿibādihī ve yaʿfū ʿani's-seyyi'āt

Ve′ṣ-ṣalātu ʿalā seyyidinā Muḥammedi′l-müʾeyyed bi′l-āyāti ve′l-muʿcizāt
Ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī ve ḫulefāʾihi′r-rāşidīn Ebībekr ve ʿÖmer ve ʿOşmān ve
ʿAlī ve men tebiʿahüm min ehli′l-aḥvāli ve′l-maḳāmāt
Eyyühe′n-nās el-müʾminūn cāhidū fī sebīlillāhi bi′ṣ-ṣıdḳı ve′ş-şebāt
Ve sāriʿū ilā tekmīlü′l-merātibi ve′d-deracāt
Ve ṣaḥḥiḥū niyyātiküm fe-inneme′l aʿmālü bi′n-niyyāt
ʿAṣamnallāhu ve iyyāküm mine′l-bidʿi ve′l-cehālāt
Ve şerrifnā bi-aḥseni′l-ḥālāti ve aʿẓami′l-kerāmāt[165]

[12ª]

El-ḥamdü*lillāhillezī ḫalaḳa′s-semāvāti ve′l-ʿarż fī sitteti eyyām*[166]
Ve′s-*semāʾi rafeʿahā bi-ġayri-ʿamedin*[167] *ve′l-ʿarża veḍaʿahā li′l-enām*[168]
Ve eẓhera′l-eşyāʾe bi-nūri′t-tecellī fe-bedeʾe minhü′l-ḫāṣ ve′l-ʿām
Ve ceʿale külle şeyʾin delīlen ʿalā vaḥdāniyyetin fe-subḥane′l-Ḳādiruʿl ʿAllām
Ve′ṣ-ṣalātu ʿalā seyyidinā Muḥammedi′d-dāʿī ilallāh ve ilā ṭarīḳi dārü′s-selām
Ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī ve ḫulefāihi′r-rāşidīn Ebībekr ve ʿÖmer ve ʿOşmān ve
ʿAlī ve ʿalā men tebeʿahüm ilā yevmi′l-ḳıyām[169]

---

[165] Yerin ve göğün gözetleyicisi olan Allah'a hamd olsun. Gizli tutulan şeylerin âlimi, günahları ve hataları bağışlayan, kulunun tevbesini kabul eden ve kabahatlerini affeden odur. Âyetlerle ve mucizelerle desteklenen Muhammed'e, ailesine, ashâbına, râşit halifeleri Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve hal ve makam ehlinden onlara tâbi olanlara salat ve selam olsun. Ey insanlar, mü'minler! Allah yolunda doğruluk ve kararlılıkla çabalayın, mertebeleri ve dereceleri tamamlamak ve niyetlerinizi düzeltmekte acele edin. Ameller niyetlere göredir. Allah bizi ve sizleri bid'attan ve cehaletten korusun. Ve hallerin en güzeliyle ve kerametlerin en büyüğüyle şereflendirsin.

[166] Furkan Sûresi 25/59. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
اَلَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ اَلرَّحْمٰنُ فَسْئَلْ بِهٖ خَبِيراً
"Gökleri, yeri ve bu ikisi arasında bulunanları altı günde yaratan, sonra arşa istivâ eden O'dur. O Rahmân'dır. O'nu bilen birine (yine kendisine) sor."

[167] Ra'd Sûresi 13/2. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
اَللّٰهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِاَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْاَمْرَ يُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ
"Gökleri görebileceğiniz bir direk olmaksızın yükselten, sonra arşa istivâ eden, güneşi ve ayı emrine boyun eğdiren Allah'tır; her biri belirlenmiş bir vakte kadar akıp gitmektedir. İşleri Allah düzenliyor; âyetleri de açıklıyor ki rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanasınız."

[168] Rahman Sûresi 55/10. âyetten tam iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِ
"O yeryüzünü canlıların altına serdi."

[169] O Allâh'a hamdolsun ki yeri ve gökleri altı günde yarattı, göğü direksiz olarak yükseltti, yeryüzünü canlılar için yaydı. Havas ve avamdan başlayarak tecelli nuruyla varlığı ortaya çıkardı ve her şeyi birliğine delil kıldı. Allâm, ve Kâdir olan Allah'a tesbih ve cennet yoluna çağıran efendimiz

Mevʿiża

Eyyühe’n-nās eyne’l-kıyām ve’ṣ-ṣıyām

Ve eyne’l-ictihād ve’l-ihtimām

Ve eyne’l ‘inḳıyād ve’l-istislām

Erżītüm bi’l-ḥayāti’d-dünyā[170] ve ʿindallāhi meʾāb ve maḳām

Ceʿalnallāhu ve iyyāküm mine’l-vāṣilīni ilā ḥaḳīḳati’l-İslām

[12ᵇ] Ve şerrifnā bi’t-tecelliyyāti’l-ʿāliyāti fī dāri’l-kerāmeti ve’l-inʿām

Āmīn bi-ḥürmeti seyyidi’l-enām[171]

El-ḥamdülillāhi Rabbi’l-ālemīn er-Raḥmāni’r-Raḥīm

Es-Semīʿu’l-Baṣīr el-ʿAlīmü’l-Ḥakīm

Ẕi’l-ʿaẓameti ve’l-kibriyāʾi Rabbü’l-ʿarşi’l ʿaẓīm

Hüve’l-Evvelü ve’l-Āḫiru ve’ż-Żāhiru ve’l-Bāṭınu ve hüve bi-külli şeyʾin ʿAlīm

Ve’ṣ-ṣalātu ʿalā seyyidinā Muḥammedi’d-dāʿī ilallāhi ve ilā ṭarīḳin müstaḳīm

Ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī ve ḫulefāihi’r-rāşidīn Ebībekr ve ʿÖmer ve ʿOṯmān ve ʿAlī ve men tebeʿahüm min ḥādiṯin ve ḳādīmin[172]

el-Mevʿiża

Eyyühe’n-nās sāriʿū ilā maġfiratin min Rabbiküm ve cenneti’n-naʿīm

İnne’l-ebrāra lefī naʿīm ve inne’l-füccāra le-fî ceḥīm

Muhammed’e, ailesine, ashabına, râşit halifeleri Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve kıyamete kadar onlara tâbi olanlara selâm olsun.

[170] Tevbe Sûresi 9/38.. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مَا لَكُمْ اِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللهِ اثَّاقَلْتُمْ اِلَى الْاَرْضِ اَرَضِيتُمْ بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا مِنَ الْاٰخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا قَلِيلٌ

“Ey iman edenler! Size ne oldu ki, “Allah yolunda seferber olun” denilince yerinize çakılıp kaldınız; yoksa âhiretten vazgeçip de dünya hayatıyla yetinmeye razı mı oldunuz? Halbuki dünya hayatının sağladığı fayda âhiretinkine göre pek azdır.”

[171] **Vaaz:** Ey insanlar! Nerede namaz ve oruç? Nerede gayret ve özen? Nerede itaat etme ve boyun eğme? Sizler dünya hayatına razı oldunuz, (halbuki) dönülecek yer ve makam Allah katındadır. Allah bizi ve sizleri İslam’ın hakikatine ulaşanlardan eylesin. Yüce tecellilerle ihsan ve keramet yurdunda şereflendirsin. Yaratılmışların efendisinin hürmetine âmin.

[172] Âlemlerin Rabbi olan Allâh’a hamd olsun. O Rahmân, Rahîm, Semi’, Basîr, Alîm ve Hakîm’dir. Yücelik ve büyüklük sahibidir, yüce arşın Rabbi’dir. Evvel, Âhir, Zâhir ve Bâtın’dır, her şeyi bilendir. Ve efendimiz Muhammed’e, ailesine, ashabına, râşit halifeleri Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve kadar onlara tabi olanlara selâm olsun.

*Ve'tteḳū yevmen türceʿūne ilallāhi'*l-ʿazīzi'l-ʿalīm[173]

[13ᵃ]*Yevme lā yenfeʿu mālün ve lā benūne illā men etallāhu bi-ḳalbin-selīm[174]*

Aṣamna'llāhu ve iyyāküm min nāri'l buʿdi ve ʿaẕābün elīm

Ve şerrifnā bi'ẕ-ẕevḳi'd-dā'imi ve'n-naʿīmi'l muḳīm

Elḥamdülillāhilleẕī nūru ḳulūbi'l-ʿārifīn bi-envāri't-tevḥīd

Ve aṣfā'ihim fi'l-ezeli bi's-saʿādeti'l-ʿuẓmā ve lehüm *'indallāhi mezīd*[175]

Ve'ṣ-ṣalātu ʿalā seyyidinā Muḥammedi'd-dāʿī ilallāhi'l-ʿAzīzi'l-Mecīd

Ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī ve ḫulefā'ihi'r-rāşidīn Ebībekr ve ʿÖmer ve ʿOşmān ve ʿAlī ve men tebeʿahüm min ḳarībin ve baʿīd[176]

El-Mevʿiża

Eyyühe'l-mü'minūn *lā tettebiʿū ḫuṭuvāti'ş-şeyṭān*i'l[177]-merīd

Ve'tteḳulleẕī *hüve aḳrabū ileyküm min ḥabli'l-verīd*[178]

Fe-ṭūbā li-men veṣale ilā nūrü'l cemāli **[13ᵇ]** ve sırru'l-kelāmi'l-mecīd

Ẕālike li-men kāne lehū ḳalbün ev elḳa's-semʿa ve hüve şehīd[179]

---

[173] Bakara Sûresi 2/281. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
وَاتَّقُوا يَوْماً تُرْجَعُونَ فِيهِ اِلَى اللهِ ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ
"Bir günden sakının ki, onda Allah'a döndürüleceksiniz, sonra herkese hak ettiği tam olarak verilecek ve onlara haksızlık edilmeyecektir."

[174] Şu'arâ Sûresi 26/88-89. âyetlerden nâkıs iktibastır. Âyetlerin orijinali ve meâli şöyledir:
يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ • اِلَّا مَنْ اَتَى اللهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ
"İnsanların diriltileceği gün ve Allah'a temiz bir kalple gelenler dışında malın da çocukların da fayda vermeyeceği gün."

[175] Kaf Sûresi 50/35. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
لَهُمْ مَا يَشَّاؤُنَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ
" Orada istedikleri her şey onlarındır, üstelik katımızda fazlası da vardır."

[176] Ezelde büyük bir saadetle ve tevhid nurlarıyla âriflerin kalplerine nur ve safâ olan-ki Allah katında onlara daha fazlası vardır-Allah'a hamd olsun. Ve efendimiz Muhammed'e, ailesine, ashabına, râşit halifeleri Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve yakından ve uzaktan onlara tâbi olanlara selâm olsun.

[177] Nûr Sûresi 24/25. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَاِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكٰى مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ اَبَداً وَلٰكِنَّ اللهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
"Ey iman edenler! Şeytanın adımlarına uymayın. Kim şeytana ayak uydurursa bilsin ki, o edepsizliği ve kötülüğü emreder. Allah'ın lutfu ve rahmeti sizinle olmasaydı içinizden hiçbir kimse günahtan asla arınamazdı, fakat Allah dilediğini arındırır; Allah her şeyi işitmekte ve bilmektedir."

[178] Kaf Sûresi 50/16. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهٖ نَفْسُهٗ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ
"İnsanı biz yarattık ve elbette içinden geçenleri biliriz; sağında solunda oturmuş iki alıcı (yaptıklarını) alıp kaydederken biz ona şah damarından daha yakınız."

[179] Kaf Sûresi 50/37. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:

ʿAṣamnallāhu ve iyyāküm min nāri'l-buʿdi ve'l-ʿaẕābi'ş-şedīd
Ve şerrifnā küllü yevmen bi-luṭfin ḫafī ve ẕevḳin cedīd

Elhamdülillāhi'l-Melik el-Ġaffār el-Laṭīf el-Ḫabīr es-Settār
Lā tüdrikühü'l-ebṣāru ve hüve yüdrikü'l ebṣār[180]
Fe-sübḥāne men ḫaleḳa'l-eşyā'e ve rattibi'l-merātibi *ve küllü şey'in ʿindehū bi-miḳdār*[181]
Ve'ṣ-ṣalātu ʿalā seyyidinā Muḥammedi'n-nebiyyü'l-ümmī ve'l ḥabībü'l-muḫtār
Ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī ve ḫulefāihi'r-rāşidīn Ebībekr ve ʿÖmer ve ʿOṣmān ve ʿAlī ve men tebeʿahüm mine'l-aḫyār.[182]

El-Mevʿiża

Eyyühe'l-müʾminūn ictenibū mine'ẕ-ẕünūbi ve'l-evzār
Ve ṭahhirū ḳulūbiküm **[14ª]** ʿan āṣāri'ş-şirki ve'l-inkār
Vaʿteṣimū billāhi'l-ʿAliyyü'l-Ġaffāri fi'l-leyli ve'n-nehār
İnnelleẕīne āmenū ve ʿamilu'ṣ-ṣāliḥāti lehüm cennātin tecrī min taḥtihe'l-enhār[183]

اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَذِكْرٰى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ
"Aklı olan veya şuurlu olarak söze kulak veren kimse için bunda büyük ibret vardır."

[180] En'am Sûresi 6/103. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ ۚ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ
"Gözler O'nu idrak edemez, hâlbuki O gözleri idrak eder. O en ince şeyleri bilir ve her şeyden haberdardır."

[181] Ra'd Sûresi 13/8. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
اَللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ اُنْثٰى وَمَا تَغِيضُ الْاَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ ۖ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ
"Allah her dişinin karnında neyi taşıdığını, rahimlerin neyi eksiltip neyi artıracağını bilir. O'nun katında her şey bir ölçüye bağlıdır."

[182] **Vaaz:** Ey mü'minler! Azgın şeytanın adımlarına uymayın. Size şah damarınızdan daha yakın olandan korkun. Cemâlin nuruna ve yüce kelâmın sırrına erişene ne mutlu! *Bu, aklı olan veya şuurlu olarak kulak veren kimse içindir.* Allah bizi ve sizleri uzaklık ateşinden ve şiddetli azaptan korusun, her gün gizli bir lütuf ve yeni bir zevkle şereflendirsin. Melik, Gaffâr, Latîf, Habîr ve Settâr olan Allâh'a hamd olsun. *Gözler kendisini idrak edemez, oysa o gözleri idrak eder.*Varlığı yaratan, mertebeleri düzenleyen ve katında her şeyin bir ölçüye göre olduğu (Allâh'ı) tesbih ederim. Ümmî Peygamber ve mümtaz sevgili efendimiz Muhammed'e, ailesine, ashâbına, râşit halifeleri Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve onlara tâbi olan iyilere selâm olsun.

[183] Burûc Sûresi 85/11. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۚ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ۚ
"İman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapanlara gelince onlar için altından ırmaklar akan cennetler vardır. İşte büyük kurtuluş budur."

ʿAsamnallāhu ve iyyāküm min nāri'l-ʿbuʿdi ve ʿaẕābi'n-nār
Ve şerrifnā bi-hāḳīḳati't-tevḥīdi ve envāri'l-eẕkār ve ḥaşşirnā meʿa'l-ebrār

Elḥamdülillāhi ḥamde'l-kāmilīne ve'l-vāṣilīn
Veʿṣ-ṣalātü ʿalā cemīuʿl enbiyāʾi ve'l-mürselīn
Ḫuṣūṣan ʿalā seyyidinā Muḥammedin ve ālihī ve ṣaḥbihī ecmaʿīn
Allāhümme'nṣur ʿabdike's-sulṭān ibnü's-sulṭān es-Sulṭān Ġāzī Muḥammed Ḫan ibnü's-Sulṭān İbrāhim Ḫān
Allāhümme'nṣur cuyūşe'l-müslimīne ve ʿasākire'l muvaḥḥidīne fī berrike ve baḥrike ecmaʿīn
Bi-raḥmetike yā erḥame'r-rāḥimīŋ veʿl-ḥamdülillāhi Rabbiʿl-ʿālemīn
İnnallāhe yeʾmuru bi'l-ʿadli veʿl-iḥsān ve ītāʾi ẕi'l-ḳurbā ve yenhā ʿaniʿl-faḥşāʾi veʿl-baġyi leʿalleküm teẕẕekkerūn[184]

[14ᵇ] El-ḥamdülillāhi'l-Melik el-Alīm el-Kebīr es-Semīʿ el-Baṣīr el-Ḫabīr
El-müdīrü'l-ʿumūr müyessirü küllü ʿaṣīr
Faʿteşimū billāhi hüve Mevlāküm fe-*niʿme'l-Mevlā ve niʿme'n-naṣīr*[185]
Veʿṣ-ṣalātü ʿalā seyyidinā Muḥammedü'l-Beşīrü'n-Neẕīr
Ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī ve ḫulefāʾihi'r-rāşidīn Ebī-Bekr ve ʿÖmer ve ʿOŋmāŋ ve ʿAlī ve men tebeʿahüm min ṣaġīrin ve kebīr[186]

---

[184] Nahl Sûresi 16/90. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
اِنَّ اللهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيتَائِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
"Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder; hayâsızlığı, kötülüğü ve zorbalığı yasaklar. İşte Allah, aklınızı başınıza alasınız diye size böyle öğüt veriyor."
[185] Enfâl Sûresi 8/40. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا اَنَّ اللهَ مَوْلٰيكُمْ نِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ
"Yüz çevirirlerse bilin ki Allah sizin mevlânızdır, O ne güzel mevlâdır, ne eşi bulunmaz yardımcıdır!"
[186] **Vaaz:** Ey mü'minler! Günahlardan sakının ve kalplerinizi şirk ve inkârın izlerinden temizleyin. Gece-gündüz yüce ve bağışlayıcı olan Allah'a sarılın. *İman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapanlara gelince onlar için altından ırmaklar akan cennetler vardır.* Allah bizi ve sizleri uzaklık ateşinden ve cehennem azâbından korusun. Tevhid hakikatleriyle ve zikir nurlarıyla şereflendirsin, iyilerle haşretsin. Kâmillerin ve erenlerin hamdı ile Allâh'a hamd olsun. Cümle nebîlere ve peygamberlere, bilhassa efendimiz Muhammed'e, ailesine ve cümle ashâbına selâm olsun. Allâh'ım, kulun sultan oğlu sultan, Sultan İbrahim Hân'ın oğlu Sultan Gazi Muhammed Hân'a yardım eyle. Allâh'ım, Müslüman ordularına ve tevhid askerlerine, cümle kara ve denizinde rahmetinle yardım eyle, ey merhametlilerin en merhametlisi! Hamd âlemlerin Rabb'i olan Allâh'adır. Melik, Alîm, Kebîr, Semî', Basîr, Habîr, işleri evirip çeviren ve tüm zorlukları kolaylaştıran Allâh'a hamd olsun. Allâh'a

el-Mevʿiża

Eyyühe’n-nās inneküm türceʿūne ilā Melikün ʿAżīmün Ḳadīr

Fe-tesʿelūne ʿani’l-ḳalīli ve’l-keṣīr

Ṣümme türaddūne ilā menāziliküm emmā fiʿl-cenneti ve emmā fiʿs-saʿīr

Fe’t-teḳullāhe vaʿmelū ṣāliḥān innehū bi-mā taʿmelūne baṣīr

ʿAsamnallāhu ve iyyāküm min nāriʿl firāḳi ve ʿaẕābi’s-saʿīr

Ve şerrifnā bi’t-tecelliyāti’l-ʿāliyāti ve ru’yeti cemālihi’l-münīr

Āmīn yā Rabbe’l-ʿālemīn

[15ᵃ]Elḥamdülillāhilleẕī ceʿale’l-Kaʿbete ḳıbletü li’n-nās

Ve ceʿale ḳalbe’l-kāmili ḥaremen ecirnā min şerri’l vesvās

Veʿṣ-ṣalātu ʿalā Muḥammediʿd-dāʿī ilallāhi’l-ḫāliḳu’l-maḫlūkāti mineʿl-envāʿi ve’l-ecnās

Ve ʿalā ālihī ve ḫulefā’ihi’r-rāşidīn Ebī-Bekr ve ʿÖmer ve ʿOşmāŋ ve ʿAlī ve mimmen ʿażżamu’ş-şeʿā’iri’llāh* ve eyyāmi’t-teşrīḳi mine’l fuḳarā’i ve ehli’l-libās[187]

El-Mev’iża

Eyyühe’l-mü’minūn inne yevmeküm hāẕā yevmün laṭīfün ve ʿīdün şerīfün feṭūbā li-men ḳarube fīhi ḳurbānen min aṭyebü’l-emvāli bi-ḫulūṣi’n-niyyeti ve

---

sarılın, o sizin yardımcınızdır. *O ne güzel Mevlâ, ne güzel yardımcıdır!* Müjdeleyici ve uyarıcı efendimiz Muhammed’e, ailesine, ashâbına, râşit halifeleri Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve küçük büyük onlara tâbi olan kimselere selâm olsun.

[187] **Vaaz:** Ey insanlar! Şüphesiz sizler ‘Azîm ve Kadîr olan mülkün gerçek sahibine döndürüleceksiniz ve sonra azdan çoktan (her şeyden) sorguya çekileceksiniz. Sonra cennette veya cehennemdeki menzillerinize döndürüleceksiniz. Allah’tan korkun ve salih amel işleyin, şüphesiz o yaptıklarınızı görür. Allah bizi ve sizleri ayrılık ateşinden ve cehennem azabından korusun, yüce tecellilerle ve nurlu cemâliyle şereflendirsin. Âmin ey âlemlerin Rabbi.Kâbe’yi insanlara kıble yapan ve kâmil insanın kalbini harem kılan Allâh’a hamd olsun. Bizi vesvesecinin şerrinden koru. (Farklı) türlerdeki, cinslerdeki mahlûkâtın yaratıcısı olan Allâh’a çağıran Muhammed’e selâm olsun. Ailesine, ashâbına, râşit halifeleri Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve fakir zengin Allâh’ın nişânelerini ve teşrik günlerini yüceltenlere selâm olsun.

*Bakara Sûresi 2/158. âyette şe‘âir kelimesi Safâ ile Merve tepeleri için kullanılır. Dolayısıyla bunun bir Kurban bayramı hutbesi olduğu, Allâh’ın nişanelerini yükseltmekten kastın haccetmek olduğu anlaşılmaktadır.

ṣafā′il-bāl

Ve aʿżamu′l-ḳurbāti ʿindallāhi beẕlü′l-mechūd

Ve taṭḥīrū kaʿbetü ḳalbi′l-leṭāʾifīn ve′l-ʿākifīn ve′r-rukkaʿ ve′s-sücūd

Ve ʿasamna′llāhu ve iyyāküm mine′l bidʿi ve′ḍ-ḍalāl

Ve şerrifnā bi ʿīdi′l-ḥāl ve kaʿbeti′l-viṣāl

[15ᵇ]Elḥamdülillāhilleẕī şerrifnā bi-şerafetiʿl-İslām

Ve ceʿalnā min ehli′t-tevḥīdi beyne′l-enām

Veʿṣ-ṣalātü ʿalā seyyidinā Muḥammedin ʿaleyhi′s-selām

Ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī′l-kirām ve ḫulefāʾihi′r-rāşidīne′l-ʿiẓām

Ebībekr ve ʿÖmer ve ʿOṩmāŋ ve ʿAlī ve men tebeʿahüm ilā yevmi′l-ḥaşri ve′l-ḳıyām

Eyyühe′l-müʾminūn hāẕā yevmiküm yevmü′l-Cumʿati min eşrefi′l-eyyām

Nebbehenallāhu ve iyyāküm min nevmi′l-ġafleti veʿaṣamnallāhu min külli′l-āṩām

Ve edḫilnā bi-faẕlihī dāri′s-selām[188]

32.

münserih: müstefʿilün feʿūlün müstefʿilün feʿūlün

1. İste murādıŋ ey dil gel haẕreti Ḫudādan
Ayrılma imdi zinhār sen şerʿ-i Muṣṭafādan

2. Gel Cumʿa ġuslün eyle ol pāk ü ṭāhir anda
Ġıybet mesāvī itme ṣakla dilin ḫaṭādan

[188] **Vaaz:** Ey mü'minler! Şüphesiz sizin gününüz bu latif ve şerefli bayram günüdür. Ne mutlu o günde hâlis niyet ve gönül saflığıyla, en temizinden kurban sunarak yakınlaşan kimseye! Allah katında yakınlaşmaların en büyüğü gücü nispetinde sarfetmek ve latiflerin, âkiflerin, rükû ve secde edenlerin kalplerinin kâbesini temizlemeleridir.
Allah bizi ve sizleri bid'atten ve dalâletten korusun, hâl bayramı ve vuslat kâbesiyle şereflendirsin. Bizleri İslâm'ın şerefiyle şereflendiren ve yaratılmışlar arasında tevhid ehlinden kılan Allâh'a hamd olsun. Efendimiz Muhammed aleyhisselâma, ailesine, şerefli ashâbına, büyük râşit halifeler Ebubekir, Ömer, Osman, Ali ve onlara tâbi olanlara kıyâmete kadar selâm olsun. Ey mü'minler! Bugününüz günlerin en şereflisi Cuma günüdür. Allah bizi ve sizleri gaflet uykusundan uyandırsın, bizleri bütün günahlardan korusun ve fazlıyla cennete kabul etsin.

3. Dünyā işini terk it terk itme Cumʿayı gel
Cāmiʿa varsan erken evvelce ḫoş ṣalādan

4. Söyleme kimseye hīç tesbīḥ ü ẕikri eyle
Diŋle bu ḥaḳ kelāmı minberde ḫuṭabādan

[16ª]

5. Günāhıŋa kefāret ola **Rıżāyī** Hakdan
Virdigine ḳanāʿat it çıḳma sen rıżādan

6. Keşf itme sırr u rāzı **Keşfī** kelāmını yaz[189]
Keşf ola sırr-ı Mevlā al himmet evliyādan

33.

Ḳāle ʿAndelībü'l-Evliyā Keşfī Efendi Raḥmetullāhi ʿAleyh
münserih: müstefʿilün feʿūlün müstefʿilün feʿūlün

1. Kes meylimiz sivādan ḳıl bizi āşinādan
Ḳurtar meded hevādan bu nefs-i pür-şeḳādan

2. Yā Rab riyāż-ı cānı pāk eyle ḫār u ḫasdan
Maʿmūr ḳıl serāser bārān-ı ihtidādan

3. Ger sālik-i ḥaḳīḳat taʿżīm-i şerʿ iderse
Çoḳ ḥiṣṣesi var anın esrār-ı Muṣṭafādan

4. Yegdir cihānda şimdi erbāb-ı ʿışḳa ʿuzlet
Ehl-i dil iseŋ el çek yārān-ı bī-vefādan

[189] Rızâyî buradan itibaren birkaç sayfa boyunca Keşfî'nin şiirlerinin yer alacağını haber vermektedir.

5. Rāżı olursa ol yār yoḳdur işiŋde düşvār
Ayrılma **Keşfi**yā sen gel meslek-i rıżādan

34.

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Refʿ it cemāliŋ perdesin cānum şuhūd itsün seni
Baḥr-ı tecellī cūş idüp alsun bu benlikden beni

2. Gelmez tesellī cānıma dehre olursam pādişāh
Dīvāne göŋlüm dem-be-dem yā Rab seni ister seni

3. Hicriŋle nālān olmışam ser-mest ü ḥayrān olmuşam
Bir dem yüzime gülebaḳ şād it viṣāliŋle teni

4. Yüzi siyeh ʿāṣī ḳulıŋ gözetmedi ṭogrı yolıŋ
Cürmine olup muʿterif ġufrānıŋ ister ey Ġanī

5. Derd-i dile dermān iden yollarını āsān iden
Keşfī ḳulıŋ eyler niyāz ister yine senden seni

[16ᵇ]

35.

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Ey nefs-i şūmım nice bir dünyā-yı dūna bu ṭamaʿ
Bu deŋli niʿmetler ile saŋa niçün gelmez şibaʿ

2. Her kim ḳanāʿat itmeye rāh-ı rıżāya gitmeye
İşbu sözü işitmeye dindi ki *ẕelle men ṭamaʿ*

3. Bir loḳma ile zinde olur cismiŋ <o da> āyende olur

Ḳar[nı]na kişi bende olur yirse eger fevḳu’ş-şibaʿ

4. ʿĀlemde rāḥat isteyen bāḳī saʿādet isteyen
Saʿy eylesün tā kim bula esrār-ı *ʿazze men ḳanaʿ*

5. Her kim diler Mevlāsını neyler cihān ġavgāsını
Sil **Keşfi**yā dil pasını *ḫuẕ mā ṣafā ve’n-nefsi daʿ*

36.

muzârî: mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1. Ol şāh-ı ḥüsni gör ki kölesinden ʿār ider
Erbāb-ı diliŋ başına dünyāyı ṭar ider[190]

2. İtmez ḥaẕer āh derūnumdan ol nigār
Bilmez ki āh-ı ehl-i derd çarḫa kār ider[191]

3. Toḫm-ı maḥabbet ekmek içün ġamzeler ile
Bir rūstāyī dilberi göŋlüm şiyār ider

4. Ṣalındırır nihāl-i ḳadi çün cihānı nāz
Şāḫ-ı emelde murġ-ı dilim bī-ḳarār ider

5. **Keşfī** ne deŋli şūre olursa zemīn-i dil
Bir curʿasıyla ṣulasa yār lāle-zār ider

[17ᵃ]

37.

muzârî: mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

[190] Bu mısrada vezin aksamıştır.
[191] Bu mısrada vezin aksamıştır.

1. Geldi yetişdi mevsim-i feryād-ı ʿandelīb
Oldı niyāz güllere muʿtād-ı ʿandelīb

2. Ṣayd eylemege bülbüli evrāḳ-ı gül ile
Āmāde itdi dāmını ṣayyād-ı ʿandelīb

3. Medḥiŋde seniŋ ey yüzi gül bu ʿaceb midir
Dīvāne göŋül olsa ger üstād-ı ʿandelīb

4. Her ġonça nihālinde ḫırāmāna başladı
Keşfī yetişdi mevsim-i aʿyād-ı ʿandelīb

5. Büründi gülşen içre alup zārını ele
İtdi düşeş vaṣlıyla nerrād-ı ʿandelīb

38.

hezec: mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1. Mestāne olup yıḳılalım reh-güẕeriŋde
Olam ki bu taḳrīb ile taḫt-ı naẓarıŋda

2. Yandı ḥasediŋ nārına gördükde çü İblīs
Bu ḥüsni ki ey Ādem-i zādsın pederiŋde

3. Başıŋ aluban çıḳ bu eḳālīm-i ʿademden
Bir bir oḳı var her ne yazıldıysa seriŋde

4. Laʿliŋden alur reng ü leṭāfet mül ü bāde
Ḥaḳḳā ki ʿaceb ḫāṣṣa ḳonulmuş kedūŋda

5. **Keşfī** ki sebk-i pāyiŋ ile hem-dem olupdur

Her ṣubḥ u mesāʾ ölünür/olunur elbette deriŋde

39.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ey hümā-yı dil yüri fevḳuʾs-semāvātuʾl-ʿalā
Derd-i ḳışr-ı sīb-i dünyāyı edinme gel ġıdā

2. Sen de cevlān it yüri ṭāvus-ı ḳudsīler gibi
Gör nice revnaḳ virir gülzār-ı ḳuds-i kibriyā

3. Düşme gel dām-ı hevā-yıʿ āleme ġaflet ile
ʿĀşiyān-ı vaḥdete gir eyle anda inzivā

4. Gerçi idrāk eylemez ebṣār-ı ʿālem ḳandesin
ʿĀrif iseŋ eyle kendiŋden daḫı sen iḫtifā

5. Vaʿẓ u teẕkīr ile irşād eylemek ḫoşdur velī
Pendüŋi evvel hele kendiŋ ḳabūl it **Keşfi**yā

[17ᵇ]

40.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Hümā-meşreb ol ey ʿārif tenezzül itme dünyāya
Ḫayāliŋ görmesün ʿālem yüri gitdikçe ʿulyāya

2. Teʾemmül eyle maʿnā-yı kelām-ı *feḫlaʿ naʿleyk*[192]
Geçüp dünyā vü ʿuḳbāyı iriş Mevlā-yı aʿlāya

[192] Tâhâ Sûresi 20/12. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
اِنِّي اَنَاْ رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ اِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًىۜ
"İyi bil ki ben, evet yalnız ben senin rabbinim; artık pabuçlarını çıkar, çünkü şu anda kutsal vadide, Tuvâ'dasın."

3. Kitāb-ı ʿışḳa baḳ bāb-ı ḥüsnde faṣl-ı nāzı gör
İrişür dest-i taḥḳīḳi dilā rūy-ı mezāyāya

4. Nedir bu aḥsen-i taḳvīm bilmek görmek isterseŋ
Dem-ā-dem nāẓır ol āyine-i ḳalb-i mücellāya

5. Eger ʿışḳıŋ meyinden nūş idüp mest olmaḳ isterseŋ
Hemān hep varıŋı vir **Keşfi**yā bir cām-ı ṣahbāya

41.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Tūtiyā[-yı] çeşm-i dildir ḥak-i pāy-i Muṣṭafā
Maḳʿād-i ṣıdḳ-ı ṣafādır būriyā-yı Muṣṭafā

2. Cilvegāh-ı şāhid-i ġayb-ı hüviyyetdir velī
Maṭlaʿ-ı ẖurşīd-i ḥikmetdir serāy-ı Muṣṭafā

3. Sırr-ı *mā yenṭaḳ*[193] anıŋ ẕātında oldı āşikār
Bir nefesdir cānib-i Ḥaḳdan nidā-yı Muṣṭafā

4. Tāzelendi gülşen-i ʿışḳ u maḥabbet-i beşer
Çünki geldi nefẖā-i bād-ı ṣabā-yı Muṣṭafā

5. Bedr-i ʿālem-tāb olur her kim ki ṭutındı aŋa
Pertev-i āyīne-yi ʿālem-nümā-yı Muṣṭafā

[18ᵃ]

---

[193] وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰىۜ
Necm Sûresi 53/3. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
"Kişisel arzularına göre de konuşmamaktadır."

6. Her deminde mürde diller buldılar tāze ḥayāt
Āb-ı ḥayvāndır ḥaḳīḳat bu edā-yı Muṣṭafā

7. Jeng-i sevdā-yı sivā medḥiyle maḥvolsa n'ola
Ṣayḳal-ı āyīne-yi dilde ṣenā-yı Muṣṭafā

8. Yūsufıŋ pīrāhenin aḫẕ itse çeşmi ẓāhiriŋ
Açdı yüz biŋ dilde cān gözün ridā-yı Muṣṭafā

9. Pes nice idrāk ider ebṣār-ı ʿālem cilvesin
Lā-mekān bāġında seyr ider hümā-yı Muṣṭafā

10. İntisāb-ı maʿnevī taḥṣīline saʿy it yüri
Keşfiyā olmaḳ dilerseŋ āşinā-yı Muṣṭafā

42.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Varup ḫāba o meh-pāre niçün agyāra yaṣdanmış
Anıŋçün gülşen içre ġonçeler hep ḫāra yaṣdanmış

2. Ḫalāṣ olmaz keṣāfetden nedendir mihr-i ʿālem-tāb
Felek didikleri bir bī-vefā ġaddāra yaṣdanmış

3. ʿİẕārıŋda o zülf-i pīç-ender-pīç gör gūyā
Uyur bir ejdehādır kim gül-i gülzāra yaṣdanmış

4. Kilīsāda ṣanem ṣanma put-ı meh-pāreler şeklin
Cemāliŋ naḳşının ḥayrānıdır dīvāra yaṣdanmış

5. Der-āġūş it yüziŋ sür ḫāline **Keşfī** o sulṭānıŋ

Ḥacer esved odur kim Kāʿbe-i dīvāra yaṣdanmış

[18ᵇ]

43.

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Yā Rabbī pāk it gönlümi ṭoldur derūnım ʿışḳ ile
Ḳaldır beni ṭut elimi ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

2. Benden bu benligi gider eyle meded bir kez naẓar
İdem hevālardan güẕer ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

3. Nefse zebūn oldum meded benden baŋa yoḳdur meded
Ey Bākī vü Ḥayy u Ṣamed ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

4. Oldum esīr-i ṭabʿ-ı dūn rām olmadı nefs-i ḥarūn
Eyle beni ʿışḳa zebūn ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

5. Dāʾim işim cürm ü günāh yok bende ẕerre āh vāh
Yā Rabbī bana ḳıl nigāh ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

6. ʿIşḳıŋ gibi devlet mi var ʿāşık ola hīç red mi var
Deryā-yı ʿışḳā ḥad mi var ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

7. Dilde hevālar tā be key ruḥa cefālar tā be key
Nefse vefālar tā be key ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

8. Şimdengerü luṭf it baŋa yüzim dönem senden yaŋa
Yalvarayım bunı sana ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

9. Hīç yoġ iken var eylediŋ luṭfa sezā-vār eylediŋ

Meyyāl-i dīdār eylediŋ ṭoldur derūnım ʿışḳ ile

10. Maḫlaṣı yoḳdur bu sözüŋ yazdım faḳīr siz de yazıŋ
Rıżāyī aġlaya gözüŋ ṭola derūnıŋ ʿışḳ ile

Maʿnā kimiŋ kelāmıdır mā'lūmum degil lākin Ġafūrī Efendi evrāḳ-ı perīşānında buldum.[194]

[19ᵃ]

44.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ey göŋül derdin devā yirine al
Olasın tā pūte-i ʿışḳ içre ḳāl

2. Dāneye meyl itme düşme dāma sen
Ḥaḳḳa pervāz eyleyüp aç perr ü bāl

3. Olma sen bu sāḥil-i nefse ḳarīb
Sen hemān dil fülkini ʿummāna ṣal

4. Ḳo sivā hengāmesin Mevlāyı gör
Māsivādan kim bilürsin yok me'āl

5. Dem-be-dem esrārıŋ ister ey Ḫudā
Keşfī-yi bīçārede yoḳdur mecāl

45.

[194] Der-kenardaki nottan bu şiirin Rızâyî'ye ait olmadığı, son beyti kendisinin eklediği anlaşılmaktadır. Gazelin kime ait olduğuna dair bilgisi yoktur.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Baŋa gülşendir dil-i şūrīde eşkim cūydur
Peyk-i ʿışḳım dāʾimā ʿālemde dilber-cūydur

2. Sünbül-i bāġa heves itmek ne lāzım ey göŋül
Andan ol zülf-i siyāh-ı dil-rubā ḫoş-būydur

3. Baġlama zencīr ile şeydā-yı ʿışḳı dilberā
Ṭutmaz anı żapt iden ancaḳ hemān pür-mūydur

4. Merdüm-āzār turş-rūdur dime erbāb-ı dile
Ḫilḳatidir zāhidiŋ bildiŋ anı bed-ḫūydur

5. Ṭās-ı çarḫı ötdürürler **Keşfi**yā āvāzları
Ṣavt-ı bī-maʿnī-i zühhād ḳurı hāy u hūydur

[19ᵇ]

46.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ḥaḳdan özge ʿāşıḳa ʿālemde hem-dem olmaya
Cān u dilden ḳatreʾ-i āb-ı ṣafā kim olmaya

2. İtmeyen taḥsīl-i ḳurb-ı maʿnevī dildār ile
Ḥūriyān-ı gülşen-i ʿirfāna maḥrem olmaya

3. İştihā-yı ḳalb ile ol loḳmayı ṣun kim anıŋ
Ẓāhiri sükker olup içindeki semm olmaya

4. Ger meserret ister iseŋ bir sürūra vāṣıl ol
Cāvidān olup anıŋ ṣoŋunda bir ġam olmaya

5. **Keşfi**yā artar bizim gitdikçe āh u zārımız
Vaṣl-ı dilber gibi dil-i mecrūḥa merhem olmaya[195]

47.

Güfte-i Şeyḫ Maḥmūd Efendi

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. ʿIyd-i vaṣl-ı yārda ʿāşıḳ ki kurbān olmaya
Kaʿbe-i ḥaḳḳa'l-yaḳīn aŋa nümāyān olmaya

2. Deşt-i firḳatde gezer ḥayrān u ser-gerdān ebed
Ol kişi kim vaṣfı īmān ẕātı Ḳur'ān olmaya

3. Çek elin ol bādeden kim curʿasın nūş idicek
Neş'esinden iki ʿālem mest ü ḥayrān olmaya

4. Görmez ol çeşm-i serāy-ı dil ʿimāret vechini
Kim içinde pertev-i envār-ı īmān olmaya

[20ᵃ]

5. Lāyıḳ-ı gülzār-ı vaḥdet olımaz ol ʿandelīb
Rūz u şeb ol ġonçanın derdiyle nālān olmaya

6. Rütbe-i abdāla varmaz ol kişi kim cümleden
El çeküp esrār-ı īmān ile ḥayrān olmaya

7. Naġme-i ḳānūn-edāya ḳulaġın[ı] ṭutmayan
Ḥāṣılı manẓūr-ı çeşmi feyż-i Raḥmān olmaya

[195] Vezin aksamıştır.

48.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. N’idelim ol tekyeyi kim anda mihmān olmaya
Cān virüp ʿuşşāḳ gelüp içinde ḳurbān olmaya

2. Cārī olmuş ṭutalım anda tamām āb-ı ḥayāt
Leẕẕet olmaz içilirse bir dilim nān olmaya

3. Kimseye niʿmet çeküp cānıyla iṭʿām eylemez
Tekye-nişīn olana sulṭāndan iḥsān olmaya

4. Lāyıḳ-ı irşād olan feyż-i ilāḥīyi bulur
Bulmaz ol kişi ezelde ehl-i ʿirfān olmaya

5. Ey **Rıżāyī** nefsiŋi bil rütbeŋi tā bulasın
Ölegör ölmezden evvel gide bir şān olmaya

49.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Nefsimi bildim żaʿīf Mevlā ḳavī
Ḥaḳḳa āṣārı delīl ʿale’s-sivī[196]

2. Fażlıŋ ile itme bizi şerm-sār
Rabbenā yıḳılmaya bu dīn adı

3. Döne döne varalım dergāhıŋa
Ẕikrim Allāh ola miṣl-i Mevlevī

[196] “Sivâ” kelimesi kafiyeyi sağlamak amacıyla bu şekilde tercih edilmiştir.

4. Ney gibi dilsiz iken nālān olam
ʿIşḳıŋ ile ola sözüm Ḳonevī

5. Feyż-i Haḳ ola **Rıżāyī** bendeye
Yapılur maʿmūr olur uḫrā evi

[20ᵇ]

50.

ʿAndelībü'l-Evliyā Maḥmūd Ġafūrī Efendī Üsküdārī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Sevdā-yı zülfiŋ ey ṣanem bir özge ʿālemdir baŋa
Şād u feraḥdır gülleri sensiz şehā ġamdır baŋa

2. Terk it ġam-ı ḥicrānı gel hengām-ı şādīdir dilā
Vaṣlıŋ ʿaṭā eyler Ḫudā çün benden erhamdır baŋa

3. Ekdār-ı firḳat defʿine cām-ı cem itmez fā'ide
Ẕevḳ u ṣafā-yı cān u dil ẕikr-i dem-ā-demdir baŋa

4. Zaḫm ursa ḳalbe nīze-i ḥubb-ı sivā ger cā-be-cā
Ẕikr-i Ḫudā-yı lem-yezel bir özge merhemdir baŋa

5. Her dem ḫaṭā iken işim ʿafv ü ʿaṭā idüp yine
İḥsān-ı küllī eyleyen sulṭān-ı aʿżamdır baŋa

51.

Rıżāyī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Vaḥdet ilinden gelmişem bunda dimem ġamdır baŋa

Rabbimi bildim bunda ben her derdime emdir baŋa

2. Düşünce anam raḥmine raḥm itdi Mevlā-yı Ḳadīr
Rızḳımızı taḳdīr idüp anda naṣīb demdir baŋa

3. Dünyāya geldik niʿmeti virdi ki şükrün idemem
Cümleden özge virdigi şeref-i İslāmdır baŋa

4. Meşġūl olub tevḥīdine girdim ki İslām dīnine
Ẕevḳ u ṣafāmız var şefīʿ Rasūl-i Ekremdir baŋa

5. Geldim cihāna vālideyn oldı sebeb żāhir budur
Rıżāyī anlar olmasa kim derdi ādemdir baŋa

[21ᵃ]

52.

Rıżāyī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Açma geçen demleri gitdi giden demdir bu dem
Gel hemān Rabbini ẕikret ġāfil olma işbu dem

2. Ẕikr ider evrāk-ı eşcār u vuḥūş u her ṭuyūr
Sen niçün ġāfil olursın yoḳ yere geçe bu dem

3. Dem geçer ʿömriŋ kitābı dürilür ol dem ile
Hep hesāb ile yapılmış ten ḥiṣārı dem-be-dem

4. Dem deme irişmeyüp bir gün fenā bulur vücūd
Bāḳī evin yapagör īmān ile çıḳa bu dem

5. Nefy ü iṣbāt ile eyle ḥizb-i tevḥīdi hemān
Ey **Rıżāyī** ola merhem derd-i ʿiṣyāna o dem[197]

53.

Maḥmūd Efendi

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Gider mihr-i żiyāsı ʿālemiŋ deycūr olur bir gün
ʿAzīz olan cihān içre ẕelīl ü ḫor olur bir gün

2. Bu tāc u taḫt ile faḫr itme maġrūr olma varına
Süleymānı bu dār-ı ibtilānıŋ mūr olur bir gün

3. Ḳoma elden bu tārīk-i şeb-i ġamda ṣafā şemʿin
Ṭulūʿ idüp ḥaḳīkat mihri żulmet nūr olur bir gün

4. Yapar miʿmār-ı luṭfuyla uyar ise ḳoma şöyle
Serāy-ı ḳalbimiz vīrān iken maʿmūr olur bir gün

[21ᵇ]

5. ʿÖẕr-ḫāh ol Kerīm ü Ẕü'l-menenden ey dil-i dānā
Baġışlar cürmüŋü hep işleriŋ maʿẕūr olur bir gün

6. Dilā aʿdā-yı nefse ḳāhir ol kesb ü kemāl eyle
ʿAdū-yı bed-güher ol ḳahr ile maḳhūr olur bir gün

7. Ḫazīn olma ḫazānından bu bāġ-ı ʿālemin zīrā
Bahāristān olup ʿālem göŋül mesrūr olur bir gün

54.

[197] Der-kenarda *Lâ ilâhe illallah Muhammedün Rasûlullah* ifadesi yer almaktadır.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Fenā bezmine kim gelse ecel cāmın içer bir gün
Yıḳılur mest olur lā-büd ki kendiden geçer bir gün

2. Ṣoyarlar anıŋ egninden libāsın imdi yād eller
Felek yeŋsiz yaḳasız bir aŋa gömlek biçer bir gün

3. Ṭaġılur ṣoḥbet-i yārān ṣafā bunda beḳā bulmaz
Beḳā semtin ṭutar āḫir ḳonan bunda göçer bir gün

4. Hümā-yı rūḥ-ı insānī gider eski mekānına
Varır ol lā-mekāna kim gözün anda açar bir gün

5. Ne kim gördi ise bunda yine anda olur ẓāhir
Ne ekdi ise bunda ol yine anda biçer bir gün

6. **Rıżāyī** ḫırmen-i ʿömri geçirdiŋ bād-ı hevāya
Felek geh ḥabbe vü gāh keh döger anda seçer bir gün

[22ᵃ]

55.

ʿAṭāyī Efendi

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Kesb-i envār u ṣafā-yı cān u dil ḫalvetdedir
Seyr-i maṣnūʿāt-ı Ḥayy-ı lem-yezel ḫalvetdedir

2. Ẕilletine baḳma erbāb-ı fenānıŋ ẓāhirā
Bāṭını dā'im ṣafāda devlet ü ʿizzetdedir

3. Nān-ı ḫuşk ile ḳanāʿat eyleyen merd-i faḳīr

Gence mālik bir ġanīdir niʿmet ü raḥmetdedir

4. Dīde-i Ḥaḳ-bīnle itseŋ naẓar bu ʿāleme
Ġonce-veş vaḥdet muḥaḳḳak gülşen-i keşretdedir

5. Ey ʿ**Aṭāyī** it tevessül ʿışḳ ile maʿşūḳuŋa
Mübtelā-yı ʿışḳ olan lā-büd dem-i vuṣlatdadır

Allāhümme yessir-lī[198]

[22ᵇ]

56.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ehl-i dünyāyı ṣaḳın sen ṣanma kim devletdedir
Ehl-i ġamdır her birisi ki birer mihnetdedir

2. Pādişāh-ı ʿālemiŋ daḫı ḥużūrı var mıdır
Gice gündüz anlarıŋ da ḫavfı salṭanatdadır

3. Salṭanat ḫavfı ile oġlun ḳarındaşın ḳırar
Birine virmez emān ḥikmet hemān furṣatdadır

4. Ṭutalım olduŋ vezīr ü mīr [ü] paşa her zamān
Anlarıŋ da iḥtişāmı māl ile keşretdedir

5. Ey **Rıżāyī** bu ḳażā erbābına yoḳdur ṣafā
İt kanāʿat aza gel şimdi ṣafā ʿuzletdedir

[23ᵃ]

[198] Allâh'ım, bana kolaylaştır.

57.

ʿAṭāyī

remel: fāʾilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ayrılıḳdır bāiṯ-i ġam her ṣafā birlikdedir
Zümre-i erbāb-ı ʿışḳ-ı cān-fezā birlikdedir

2. Behre-dār-ı lemʿa-i envār-ı vaḥdet gördigüm
Fi'l-ḥaḳīḳa ḳulı ile pādişā birlikdedir

3. Gerçi maʿşūkundan ʿāşıḳ ṣūretā düşmüş cüdā
ʿĀlem-i maʿnāda gör şāh u gedā birlikdedir

4. Olmasun tefrīḳa bāʿiṯ raḫt-ı āfāt-ı ṣuver
Nūr-ı Vāḥidden eyā dil evliyā birlikdedir

5. İkilikden çek eliŋ düşme ḍalāl u ẓulmete
Ey ʿ**Aṭāyī** nūr-ı tevḥīd ü hüdā birlikdedir

[23ᵇ]

58.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. ʿĀşıḳ u maʿşūḳ ile ẕevḳ u ṣafā birlikdedir
Olmaya aġyāra yār mihr ü vefā birlikdedir

2. Olma keṯretde ṣaḳın bu ḥalḳdan eyle iḫtifā
Māsivā ḥubbın çıḳar ḳalbden Ḫudā birlikdedir

3. Ḳalma **lā**da tīz geçüp di **illā Allāh** her zamān
Lā vü **illā** cemʿ u tefrīḳ u ʿaṭā birlikdedir

4. Bu **maḳām-ı nefs**i geç var sen **maḳām-ı ḳalb**e kim
Yaʿnī **yā Allāh** ḳalb-i enbiyā birlikdedir

5. İr **makām-ı rūḥ**a **yā Hū Ḥaḳ makām-ı sır**rı gör
Sırr-ı sır makāmı yā Ḥay ḫoş ṣafā birlikdedir

6. Daḫı **yā Ḳayyūm maḳāmı**nda olur **sırr-ı ḫafī**
Ḳādir ismi [sırr-ı] **aḫfā**dır rıża birlikdedir

7. Ey **Rıżāyī** bu maḳāmātı tamām hıfẓ idegör
Ḥaḳ ile ḥaḳ olasın tā āşinā birlikdedir

8. Bu yedi makāmı gör sebʿu'l-meṯānīyi oḳı
Yedi ḳat mertebedir arż u semā birlikdedir

9. Aṉalar erbāb-ı ʿirfān ḫayr ile dā'im seni
Olur elbette ḳabūl zīrā duʿā birlikdedir

el-Evrādülletī yuvāẓibü ʿaleyhi'l-ʿārifūn min ehl-i't-tarīḳati yuḥtesebu'l-maḳāmāt[199]

Lā ilāhe illallāh makām-ı nefs/ yā Allāh maḳām-ı ḳalb/yā Hū maḳām-ı rūḥ/ya Ḥaḳ maḳām-ı sır/ yā Ḥayy maḳām-ı sırr-ı sır/ yā Ḳayyūm maḳām-ı sırr-ı ḫafī/ yā Ḳādir maḳām-ı sırr-ı aḫfā

59.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. İlāhī itme bu sırları iḫfā

[199] Tarikat ehlinden âriflerin devam ettiği virdler makam kabul edilir.

ʿAyāŋ it fażl ile ey ʿālī Mevlā

2. Keremle eyle ʿināyet hidāyet
Ola yā Rabbī cümlesi temāşā

3. Müyesser it baŋa miʿrāc-ı ḳalbi
Bi-ḥakkı Ḥażret ü sūre-i İsrā

4. **Rıżāyī**dir muḥibbi evliyānıŋ
Ḳopar sevdigi ile kişi ḥaḳḳā

[24ᵃ]

60.

ʿAndelībü'l-Evliyā

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Göŋülden sırrını ʿışḳıŋ nihān it keşf-i rāz itme
Söziŋi kākül-i dilber gibi devr ü dırāz itme

2. Saŋa berd ü selām u gülşen-i cennet olur āḫir
O rūy-ı āteşīn-dil gibi nārdan iḥtirāz itme

3. Fenā vü faḳr ile ʿıyş it yüri sulṭān-ı ʿālem ol
Yüziŋ ṣuyını ḥıfẓ eyle leʾīme hīç niyāz itme

4. Riyāżet eylesün āb dāneden murg-ı dili menʿ it
Hümā-yı evc-i vaḥdet ṣaydına bir şāhbāz itme

61.

Rıżāyī-i Faḳīr

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Ḫudāya ḳatı çoḳ yalvar olunca anı az itme
Ṣaḳın varma ṣıŋarıŋ bendeye arż-ı niyāz itme

2. Sözin̆ geçmezse olursın ziyāde imdi şermende
Sözim ṭut saŋa pendim bu kelāmı gel zarār[200] itme

3. Ögüp yuma ki zinhār serçe ḳuşı ʿandelīb olmaz
Hamīde olmadı çaylaḳ ḳuşı kim anı bāz itme

4. Utanır itdiġinden her kişi ola murād ḥāṣıl
Elem çekme yüri her bir denīden iḥtirāz itme

5. Dime ādem anıŋ gibi denī vü dūna ḳo gitsün
Ki yegdir bir ġanī-dil-kes **Rıżāyī** gel piyāz itme

[24ᵇ]

62.

ʿAndelībü'l-Evliyā

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Gevher-i deryā-yı ḥikmetdir sözüm
Şeb-çerāġ-ı rāh-ı vuṣlatdır sözüm

2. Hem selīs ü şūḫ u hem leẕẕet-baḫş
Selsebīl-i bāġ-ı cennetdir sözüm

3. Maʿden-i envār-ı mihr ü feyż-i Ḫaḳ
Ġūş-ı çarḫ-ı lafẓa ziynetdir sözüm

[200] Metinde şeklinde yazılmıştır.

4. Ḫırmen-i feyżim riyāż-ı ḥayrete
Dāne-dār-ı maʿrifetdir her sözüm

5. Āteş-i ʿışḳda yed-i beyżā ile
Mīve-i şāḫ Ṭūr-ı himmetdir sözüm

6. Feṭḥ ider işkālini ehl-i diliŋ
Şimdi miftāḥ-ı kerāmetdir sözüm

63.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Nefsimi dāʾim melāmetdir sözüm
Ṣoḥbet-i keşretde vaḥdetdir sözüm

2. Açabilmem sırr-ı yārı kimseye
Zülf-i dilber gibi ḳat ḳatdır sözüm

3. Bu hevā-yı nefs ile ālūdeyim
İde Ḫaḳ ʿişmet ü ʿiffetdir sözüm

4. Mācerā-yı dīde-i giryānımız
Yār ile her demde ülfetdir sözüm

5. Ey **Rıżāyī** vuṣlat-ı yār olmaga
Ola himmet ehle ḫıdmettir sözüm

[25ᵃ]

64.

ʿAndelībü'l-Evliyā Maḥmūd Ġafūrī Efendi[201]

[201] 19ᵇ'de yer alan tezimizdeki 50 numaralı gazelin bazı farklılıklarla aynısıdır.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. ʿĪd-i vaṣl-ı yārda ʿāşıḳıŋa ḳurbān olmaya
Kaʿbe-i ḥaḳḳa'l-yaḳīn aŋa nümāyān olmaya

2. Deşt-i firḳatde olur ḥayrān u ser-gerdān ebed
Ol kişi kim vaṣfı īmān ẕātı Ḳur'ān olmaya

3. Çek eliŋ ol bādeden kim curʿasın nūş idicek
Neş'esinden iki ʿālem mest ü ḥayrān olmaya

4. Görmez ol çeşm-i serāy-ı dil ʿimāret vechini
Kim içinde pertev-i envār-ı ʿirfān olmaya

5. Lāyıḳ-ı gülzār-ı vaḥdet olıcaḳ ol ʿandelīb
Rūz u şeb ol ġonçanıŋ derdiyle nālān olmaya

6. Rütbe-i abdāla varmaz ol kişi kim cümleden
El çeküp esrār-ı īmān ile ḥayrān olmaya

7. Naġme-i ḳanūn-edāya ḳulaġın[ı] ṭutmayan
Ḥāṣılı Manṣūr-veş ol feyż-i Raḥmāŋ olmaya

[25ᵇ]

65.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Kim ki fikr-i yār ile ol mest ü ḥayrān olmaya
Beŋzer ol ṣūretlere kim anda bir cān olmaya

2. Neye geldi bu cihān mülkine çekmeye elem
Ol kişi ḥayvāna beŋzer anda izʿān olmaya

3. ʿAḳlıŋı başıŋa al Mevlāyı ẕikreyle müdām
Cām-ı ʿışḳı içegör bir öyle mestān olmaya

4. Ölegör ölmezden evvel nefsiŋi bil ey faḳīr
Bilmeyenler nefsini ʿacz ile insān olmaya

5. Ey **Rıżāyī** rütbe-i ʿirfāna irişmek muḥāl
Sırr-ı Mevlānā gibi ʿışḳ ile devrān olmaya

66.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ṭūṭīyem āyīne-i cām olmayınca söylemem
Cām olursa ḳand-i ilhām olmayınca söylemem

2. Āşiyān-ı maʿnī-yi feyż-i İlāhīdir dilim
Murġ-ı cānım anda ārām olmayınca söylemem

3. Şimdilik endīşe-i encām-ı kār-ı dildeyem
Vāḳıf-ı encām-ı aḥvāl olmayınca söylemem

4. Ger zebān-ı ḥāl ile [ger] āġāz-ı güftār ile
Sözüm aŋlar bir dil-ārām olmayınca söylemem

5. Mehd-i ġamda Meryem-i dil ṭıflı gerçi söyledi
Līk şimden ṣoŋra hengām olmayınca söylemem

[26ᵃ]

67.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ḥasbiḥālim dilbere rām olmayınca söylemem
Terk-i edeb baŋa ibrām olmayınca söylemem

2. Ḥayretimden aġız açmam laʿl-i şīrīnin görüp
Mest-i lā-yaʿḳıl olub cām olmayınca söylemem

3. Keşf-i esrār eylemem kimiler söyledir beni
Bāde-i gül-reng ü gül-fām olmayınca söylemem

4. Zülfi zencīrine bendem istemem andan ḫalāṣ
Ġayrı yüzden dām-ı hem-şām olmayınca söylemem

5. Ẕikr-i tevḥīdi ḳoma dilden **Rıżāyī** her zaman
Söylerem bir sözi ilhām olmayınca söylemem

68.

Ġafūrī

hezec: mefā'īlün mefā'īlün feʿūlün

1. Niyāz idüp Ḫudāya her seḥer-gāh
Diyelim ṣıdḳ ile estaġfirullāh
Döküp gözyaşını hem idelim āh
Diyelim ṣıdḳ ile estaġfirullāh

2. Hubūb idüp nesīm-i luṭf-ı cānān
Açılsun verd-i gülzār-ı dil ü cān
Meşām-ı cāna gelsün būy-ı ġufrān
Diyelim cān ile estaġfirullāh

3. Çalış ṭālib iseŋ tevḥīde her bār
Süresün ḳalmasun ḳalbiŋde aġyār
Tecellī eylesün ol Rabb-i Ġaffār
Diyelim ṣıdḳ ile estaġfirullāh

4. Şu cān kim ġarḳ ola deryā-yı nūra
Ḥayāt bulup [hemān] irer hużūra
Ġafūrī iʿtirāf idüp ḳuṣūra
Diyelim ṣıdḳ ile estaġfirullāh

[26ᵇ]

69.

Rıżāyī-i Faḳīr

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. İtdim günāh cürm-i ʿaẓīm
Estaġfirullāh el-ʿaẓīm
Affet ṣuçımı ya Raḥīm
Estaġfirullāh el-ʿaẓīm

2. Ḳulıŋ işi cürm ü günāh
ʿÖmrin ider bunda tebāh
Faẓlıyla Ḥaḳ ide nigāh
Estaġfirullāh el-ʿaẓīm

3. Ẕenb ü ḫaṭā ḳulıŋ ḫuyı
Ḥaḳdan gelir raḥmet būyı
Yur giderir tevbe ṣuyı
Estaġfirullāh el-ʿaẓīm

4. Olma günāha gel muṣır
Cünd-i hevāyı tevbe ṣır
Ḳalbiŋ ide maḥfūz mıṣır
Estaġfirullāh el-ʿaẓīm

5. **Rıżāyī** dilden ḳoma sen
Dirseŋ ola başın esen
Her demde istiġfār ḥasen
Estaġfirullāh el-ʿaẓīm

[27ᵃ]

70.

ʿAndelībü'l-Evliyā Maḥmūd Nāmī(?)

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ḥüsnüni vaṣf eylemekdir ḫalk-ı dünyādan ġaraż
ʿĀleme nūr-ı tecellīsidir ʿuḳbādan ġaraż

2. *Mecmaʿu'l-baḥreyn*den insān-ı kāmildir murād
Fi'l-ḥaḳīḳa cān u dildir Ḫıżr u Mūsāʿdan ġaraż

3. Çün ki insān merdüm-i çeşm-i cihāndır aç gözin
Dost yüzini görmek oldı çeşm-i bīnādan ġaraż

4. Gir ḥarīm-i Kaʿbe-i feṭḥ ü fütūḥa ey göŋül
Fehm iderseŋ sen budur *innā feṭaḥnā*[202]dan ġaraż

5. Çün cemāliŋdir behişt-i cāvidān-ı ehl-i ʿışḳ

[202] Fetih Sûresi 48/1. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحاً مُبِيناً
"Sana apaçık bir fetih ihsan ettik."

Ḳāmetiŋdir ey cihān-ārā-yı ṭūbādan ġaraż

6. Çün yed-i beyżā-yı Mūsādır ḥüsünüŋden nişān
Ḳaṭre-i deryā-yı cān-baḫşıŋdır ʿĪsādan ġaraż

[27ᵇ]

71.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ẕāt-ı Ḥaḳḳı bilmek oldı ḫalḳ-ı dünyādan ġaraż
Kāmil ü nāḳıṣ ola farḳ işbu ʿuḳbādan ġaraż

2. Kāmil iseŋ Ḥaḳḳı bul bunda vücūdıŋ var iken
Ḳudretin bildirmedir iḥyā[-yı] mevtādan ġaraż

3. Ölmeden öl nefsiŋi öldür riyāżetler ile
İt ḳanāʿat ḳūt-ı cāndır nān ile mādan ġaraż

4. İregör bir kāmile kim sende noḳṣāŋ ḳalmaya
Bilesin tā nefsiŋi bu Ḥaḳḳı bulmadan ġaraż

5. Ey **Rıżāyī** vaṣl-ı Mevlā bulunur esmāʾ ile
Vaṣf-ı Ḥaḳ esmāʾ-i ḥüsnā budur esmāʾdan ġaraż

72.

Maḥmūd Efendi

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. Ey kāʾinatı var iden
Ḳuvvet seniŋ ḳudret seniŋ
Derd ehline tīmār iden

Ḳudret seniŋ ḳuvvet seniŋ

2. Luṭf eyle ey Ḳādir Ḫudā
Vir dīde-i cāna żiyā
Vaṣluŋa olsun reh-nümā
Ḳuvvet seniŋ ḳudret seniŋ

3. Ey Bāḳī vü Ḥayy ü Ṣamed
İnʿāmıŋa yoḳ ḥaṣr ü ʿadd
Düşmüşlere eyle meded
Ḳuvvet seniŋ ḳudret seniŋ

4. Ger şāh-ı ʿālem ger gedā
Luṭfıŋ umarlar dāʾimā
İḥsān seniŋdir muṭlaḳā
Ḳuvvet seniŋ ḳudret seniŋ

5. Yā Rabbī āsān it yolıŋ
Bulsun seni ʿāşıḳlarıŋ
Görsün cemāliŋ ḳullarıŋ
Ḳuvvet seniŋ ḳudret seniŋ

[28ᵃ]

73.

ʿAṭāyī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Geç bu ṣūretden dilā gel şāhid-i maʿnāya baḳ
Ādemiŋ sırrıŋı aŋla *ʿalleme'l-esmā*'[203]ya baḳ

[203] Bakara Sûresi 2/31. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَاۤءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ اَنْۢبِـُٔوْنِيْ بِاَسْمَاۤءِ هٰٓؤُلَاۤءِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ

2. Zülf-i ḫoş-bū ḫāl-i müşkīni deġişme ʿāleme
Dāne içün cenneti terk eyleyen dānāya baḳ

3. Bezm-i meyde iltifāt itme ṣaḳın bir cānibe
Sāġar-ı mīnā içinde bāḳī-i ḥamrāya baḳ

4. Var tecerrüd ʿāleminde şāh-ı ʿālem ol hemān
Şāh-ı erbāb-ı tecerrüd ḥażret-i ʿĪsāya baḳ

5. Sūz-nāk it meclis-i ʿışḳ içre ṭurma nāleŋi
Maẓhar-ı envār-ı pīr-i ʿışḳ olan ol nāya baḳ

6. Vech-i Bāḳī nūrını Ādem yüzinde görmege
Secde ile iḳtibās-ı nūr iden semāya baḳ

7. Yeter oldıŋ esfel-i sāfilde maġlūb-ı ṭabʿ
Şimdiden ṣoŋra ʿ**Aṭāyī** ʿālem-i bālāya baḳ

[28ᵇ]

74.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. İtme aʿlāya naẓar senden yüri ednāya baḳ
ʿĀḳıl iseŋ ger seni ḫalḳ eyleyen Mevlāya baḳ

2. Ḥüsn-i ḫulḳ ile seni ḫalḳ eyledi ol ẕāt-ı pāk
Men ʿaref[204] sırrın saŋa taʿlīm iden dānāya baḳ

"Ve Âdem'e bütün isimleri öğretti. Sonra bunları meleklere gösterip 'Sözünüzde doğru iseniz şunların isimlerini bana söyleyin' dedi."

[204] من عرف نفسه فقد عرف ربّه

3. Ḥaşr u neşri itdi Ḳur'ān-ı ʿaẕīminde beyān
İtme inkār vaḥdet-i Mevlāyı bu *ālā*[205]ya baḳ

4. Ẕikr iderler Ḥaḳ teʿālāyı ḳamu maḫlūḳı hep
Ādeme itdi beyān bu *ʿalleme'l-esmā*'ya baḳ

5. Ey **Rıżāyī** hep bulur irte ḥayāt-ı cāvidān
Żayīʿ olmaz bir ḳulı cümle giden mevtāya baḳ

75.

Ehl-i Cennet Efendi[206]

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Ṣun ey sāḳī-i devrān-ı ezel cām-ı muṣaffāyı
Nümāyān itdi devrinde bugün vech-i dilārāyı

2. Vücūdı ʿārifiŋ meh-veş ḳarīb oldıḳca maḥv eyler
Nice seyr eyleye bu dil o mihr-i ʿālem-ārāyı

3. Göŋül sevdā-yı sivādan geçer derd-i ser ol deyü
Çeker şāne gibi zülfi belāsın gör bu sevdāyı

4. Cihānda ṣūret ü maʿnā çü yoḳdur ġayrı ḥüsn-i dost
Ne ġam eylerse zāhid ḫod-ārāyı vü ḫod-arāyı

5. Cenāb-ı yār-ı ʿālīdir ḫayāl-i vaṣldan gerçi

"Kendini bilen Rabbini bilir"

[205] Der-kenarda el-âlâ' en-ni'am yazmaktadır.

[206] Bu şiir şairin dîvânında yedi beyit olarak yer almaktadır. bkz. **Üsküdarlı Fenâyi Cennet Mehmet Efendi ve Dîvânı,** haz. Abdullah Aydın, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2004, s. 314; **Fenâyi Cennet Efendi Dîvânı,** haz. Alim Yıldız, Sivas, Cumhuriyet Üni. Kültür Yayınları, 2010, s. 331.

Ḳoma dilden **Fenāyī** gel yine vaṣl-ı ʿināyeti

[29ᵃ]

76.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ne ʿaceb ġāfil kişi ol cemʿ ider sīm ile zer
İstemez ölmegi aṣlā ḳaṣr-ı ʿālīler yapar

2. Pādişāh-ı dehr olan ḫak-i meẕelletde yatar
Ḳande gitdi ya gedā ana oġul ḳande peder

3. İtme maʿmūr ḳabriŋi yoḳ fāʾide olsun ḫarāb
Efḍal ü aʿlā saŋa üstiŋde çoḳ otlar biter

4. İde Mevlāsına tesbīḥ dāʾimā işbu nebāt
Ol Ġafūr Mevlā seni yarlıġaya şām u seḥer

5. Ey **Rıżāyī** bir tedārik idegör başıŋla gel
Ḳalmadan bir gün ayaḳda işde oldun muḥtażar

77.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. İderem Ḥaḳḳa şehādet şimdi dönerken lisān
Bilürem ḥaḳḳa'l yaḳīn Mevlāyı birdir bī-mekān

2. İderem iḳrār Rasūli daḫı ḥaḳdır şübhe yoḳ
Hem ḳulıdır hem ḥabībi aḫir-i peyġamberān

3. İşbu ḳavliyle benim hażreti Ḥaḳ cānım ala

Ṣādıḳam ḳavlimde şāhid ola cümle ins ü cān

4. Cürm ü ʿiṣyān u ḳuṣūrıma velī yoḳ ḥadd ü ʿadd
Fażlı ile ʿafv ide ḫoş yoḫsa aḥvālim yaman

5. Ey **Rıżāyī** şāhid-i ẕenb ü günāh aʿżālarım
Nicesin inkār<ım> idem itdigimi ey Müslümān

6. Merḥamet ḥālime eyle gel duʿā it ḫayr ile
Fātiḥā oḳı efendim ḫufyeten yāḫud ʿayān

[29ᵇ]

78. [207]

Ehl-i Cennet Şeyh Meḥmed Efendi el-Ḫalīfe

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Giderse ʿayn-ı dilden noḳṭaʾ-i ʿayn
Ḳamu ʿālem olur cümleten ol ʿayn

2. İrişür seyr-i sālik müntehāya
ʿAyān olursa eger seyr-i ḳavseyn

3. Oḳuyan noḳṭadan ʿilm-i ledünni
Maḳām oldı anā mecmaʿ-ı baḥreyn

4. Celāliyle cemāli oldı yeksān

[207] Şairin dîvânında bu şiirin ilk beyitten sonrası farklıdır. bkz. **Üsküdarlı Fenâyi Cennet Mehmet Efendi ve Dîvânı,** haz. Abdullah Aydın, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2004, s. 232; **Fenâyi Cennet Efendi Dîvânı,** haz. Alim Yıldız, Sivas, Cumhuriyet Üni. Kültür Yayınları, 2010, s. 282.

Şuhūd iden o nūrı beyne nūreyn

5. ʿAdem illerine olan revāne
Serini pā ider ʿaynını naʿleyn

6. N'ola geçse sivādan sırr-ı ʿārif
İrer mi şān-ı şemse ẕerreden şeyn

7. **Fenāyī**ye ʿaṭā ḳıl vech-i pākiŋ
Bi-ḥaḳḳ-ı āb-ı rūy-ı ṣadr-ı kevneyn

79.

ʿAṭāyī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Vücūdıŋ noḳta'-i ʿaynıŋ ider ʿayn
Anı ḥakkeyle tā kim olasın ʿayn

2. İrer esrār-ı imkān-ı vücūda
Şu kim keşfoldı ana *ḳābe ḳavseyn*

3. Virildi Ādeme żāhirle bāṭın
Vücūdı berzaḫ oldı beyne baḥreyn

4. İre her kim dıraḫt-ı Ṭūr-ı ʿışḳa
Yanar cānı yanar [hem] beyne nūreyn

5. Zemīn-i vaṣl-ı pāk-i Kibriyāya
Ḳadem baṣmaġa lāzım *ḫalʿ-i nā'leyn*

6. Atarsa ḫalḳ-ı ʿālem ṭaʿn-ı senġi

Gelür mi ʿārif-i deryā-dile şeyn

7. ʿ**Aṭāyī**ye ʿaṭā ḳıl ʿilm-i esrār
Bi-ḥaḳḳı sırr-ı pāk-i faḫr-i kevneyn

[30ᵃ]

80.[208]

Veysī Efendi

remel: feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Dest būs itsek irişse yine bayrām-ı şerīf
Vuṣlatı günlerin aŋsaḳ disek eyyām-ı şerīf

2. Ḫatt-ı ser-sebzī meh isterse ider rūy-peydā
Kaʿbede nāfiẕ olursa nʼola aḥkām-ı şerīf

3. Bī-vefālar aŋar oldı seni ʿuşşāḳıŋ [tek]
Böyle yār olana lāyıḳ mı begim nām-ı şerīf

4. Düşmeni ḍarbet-i kūpāl ile ḳatl eyleyelim
Ḫayfdur öyle ḫara oḳına Enʿām-ı şerīf

5. **Veysi**yā bilmek olur ṭurre-i müşkīnin būyın
Ne güzel cāy-ı ṣafā baḫş itdügin şām-ı şerīf

81.

Maḥmūd Ġafūrī

remel: feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Bāʿiṯ-i defʿ-i ġam olmaz saŋa bayrām-ı şerīf

[208] Bu şiir şairin divanında bulunmaktadır. bkz. Zehra Toska, "Veysî: Divanı, Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği" (Yayımlanmamış YLT), İstanbul Üni. SBE, İstanbul, 1985, s. 200.

Dilberiŋ vuṣlatı eyyāmıdır eyyām-ı şerīf

2. Gerçi çoḳ rūz-ı mübārek bulunur ammā [ki] yoḳ
Būse luṭf eyledigi gün gibi hengām-ı şerīf

3. Āteş-i āhım olur aŋa şihāb-ı ṣāḳıb
O raḳībe oḳımam ḥayfdır Enʿām-ı şerīf

4. Dünyede mihr-i vefāyile aŋılsuŋ adıŋ
Çıḳar ey pādişehim luṭf ile bir nām-ı şerīf

5. Zülf ile ʿazm-i lebiŋ itdi ḳatār diller
Aḳdem-i beyte gider ḳāfile-i Şām-ı şerīf

[30ᵇ]

82.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Ḫoş ṣafālı gün olur ġanīye bayrām-ı şerīf
Ġama düşer fuḳarā aŋlasa <bu> eyyām-ı şerīf

2. Şād olursa her ganī ḥüzne düşerler fuḳarā
Şād u ḫandān olamaz anlar bu hengām-ı şerīf

3. Kimseye ʿarż idebilmez nicesi aḥvālini
Feṯḥ ola cānib-i Ḥaḳdan meger inʿām-ı şerīf

4. Münkesir-ḥāl olur elbette ʿıyāl <ü> ḫuddām ile
Ṭīb-i ḫāṭır nice olur olmaya iṭʿām<-ı> şerīf

5. Devlet el vire meger vuṣlat-ı yār ola naṣīb
ʿĀşıḳa ol dem olur cān ile ikrām-ı şerīf

6. Gül gibi güle yüzine ide merḥabā aŋa
Ola ilhām-ı Ḫudā söyleye ol nām-ı şerīf

7. Ey **Rıżāyī** bu cihān eyü vü yatlıdır geçer
Āḫiret ḳaydını gör ki ola bayrām-ı şerīf

83.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Şu kim īmān ile gide o ḳul ʿukbāda ʿīd eyler
Şeḳāvet defterin tebdīl idüb Mevlā saʿīd eyler

2. Açılur ḳabrine cennet ḳapusı fażl-ı Ḥaḳ ile
Yapar Ḥaḳ bāb-ı nārı sedd ider ġamdan baʿīd eyler

3. İder inʿām u iḥsānı ḳulına hażret-i Mevlā
İder cümle günāhı ʿafv cihād üzre şehīd eyler

4. **Rıżāyī** Ḥaḳ naṣīb ide cihād-ı ekber oldı bu
Bu cenge kim ola ḥāżır şehīd ol irte ʿīd eyler

5. Cihādı nefs ü şeyṭān ile itmek daḫı efḍaldir
Bunı herkes idebilmez başı ḳutlı ʿabīd eyler

[31ᵃ]

84.

ʿAṭāyī[209]

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Gönlümi ceẕb it cenābıŋdan yaŋa
Feyż-i pākiŋ dem-be-dem gelsün baŋa

2. Açılup gülzār-ı luṭfıŋ gülleri
Bülbül-i cān eylesün kesb-i ṣafā

3. Mevce gelsün baḥr-ı envār-ı ḳadem
Sāḥil itsün gevher-i tenden yaŋa

4. Yine sendendir İlāhī hep kerem
Ẕerrece yoḳdur meded benden baŋa

5. Hażret-i Ḥaḳḳa niyāz it dāʾimā
Ey **Rıżāyī** bulmaḳ istersen ʿaṭā

85.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Olmayınca ḥażret-i Ḥaḳdan ʿaṭā
Ḳullarıŋ yā neylesün yā Rabbenā

2. Olmaya cān gülşenine feyż-i Ḥaḳ
Bulmaz āṣār-ı hidāyetden nümā

3. Fażlıŋ ister luṭfıŋ umar her ḳulıŋ
Ẕevḳ ala tevḥīd-i Ḥaḳdan evliyā

[209] Her ne kadar ‘Atâyî yazmakta ise de mahlas beytinde Rızâyî yer almaktadır.

4. Cümleniŋ evvel şerīʿatdir yolı
Pāk u ṭāhirdir ṭarīḳ-i enbiyā

5. Bulmaḳ isterseŋ murādı ey göŋül
Cān ile Mevlādan iste dāʾimā

6. Yarlıġanurlar yolında her kişi
Mīr paşa evvel gerek ehl-i ḳażā

7. Ḫāliṣ [ü] muḫlis ʿibādet semtini
Ey **Rıżāyī** ṭutagör itme riyā

8. Sen müyesser it murādımız bizim
Ola faẓlıŋ ile irżā ḫuṣamā

9. Ḳoy bizi Firdevs-i aʿlāya o dem
Cennet-i ʿAdn içre görevüz liḳā

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥā

[31ᵇ]

86.

ʿUlvī[210]

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Bāg-ı ḳūyıŋ seyridir Firdevs-i aʿlādan ġaraż
Pertev-i nūr-ı cemāliŋdir tecellādan ġaraż

[210] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Derzi-zâde Ulvî Dîvân**, haz: Büşra Çelik, Muzaffer Kılıç, İstanbul, Dün Bugün Yarın Yay., 2018, s. 516.

2. Naḳd-i cānı ḫāl-i gendüm-güne ḫarc oldı murād
Terk idüp Ādem cinānı ʿazm-i dünyādan ġaraż

3. Ḳāmetiŋ ṭūbā lebüŋ kevşer yüziŋ bāġ-ı naʿīm
Sensin ey rūḥ-ı revān dünyā [vü] ʿuḳbādan ġaraż

4. Vuṣlat olmaz mı müyesser rūz-ı maḥşer yoḳ mıdur
Hem ḳıyāmet bunca bilsem neydi ferdādan ġaraż

5. Āsitānın itleri **ʿUlvī**ye ḳarşı çıḳdılar
Āşinālıḳ ḥaḳḳın icrādır eḥibbādan ġaraż

87.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Semt-i ʿuḳbāya vuṣūldür işbu dünyādan ġaraż
Ẕāt-ı Ḥaḳḳı görmeġe gitmekdir ʿuḳbādan ġaraż

2. Gelmedi dünyāya kim ki nedir ʿuḳbā bilmedi
Yāra vāṣıl olamaz nedir temennādan ġaraż

3. Naḳd-i cānı yāra ṣarf it olmaya ʿömriŋ hebā
Bul vuṣūli işbudur taʿlīm-i esmāʾdan ġaraż

4. Güni güne ṣalma evḳātiŋi żāyiʿ eyleme
Ey göŋül bilmem nedir bu fikr-i ferdādan ġaraż

5. Kūy-ı dilber itleriyle āşinālık idegör
Ey **Rıżāyī** ʿavʿav itme ne bu ġavġādan ġaraż

[32ᵃ]

88.[211]

Necātī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Gerçi ʿādetdir olur her dilber ü dildār şūḫ
Yoḳ benim şāhım gibi ʿālemde şīrīn-kār şūḫ

2. Ya melek ya ḥūr-ı ġılmāndır perī-zādım benim
Yoḫsa olmaz o meyiller içre ol miḳdār şūḫ

3. Bāde vü maḥbūbdan ben nice perhīz ideyim
Ṭabʿı nāzik bāde ṣāfī ʿışḳ ʿālī yār şūḫ

4. Ādemī nevʿinde vālih olmadıḳ dil ḳalmadı
Nūş idüp mey ol lebinden ol perī-ruḫsār şūḫ

5. Ey **Necātī** çıḳma şol meyḫāŋeden zinhār kim
Sāde-ruḫsār oluben andan ola ḫumār şūḫ

89.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ey göŋül gül gibi gülme olma sen her bār şūḫ
Aġla çoḳ çoḳ başıŋı irte ola āṣār şūḫ

2. Şūḫ olur/ölür kişi vire ḳabrinde āsān ol cevāb
Tīz geçe ṣırāṭı hem yaḳmaya anı nār şūḫ

[211] Bu şiir şairin dîvânında yer almamaktadır. bkz. **Necâtî Bey Dîvânı,** haz. Ozan Yılmaz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı yay., 2015.

3. Ola yoldaş ḥūr u ġılmān daḫı Ḳurʾān-ı ʿaẕīm
Merḳadiŋde sana hem-dem olamaz hīç yār-ı şūḫ

4. Derd-i ʿışḳa bir devā it bulasın maʿşūkıŋı
Bāde-i gülgūn nedir cāna viremez kār şūḫ

5. Ey **Rıżāyī** gitdi şūḫluḳ vaḳti şıḫlıḳ vaḳtidir
İdegör gel tevbe ile daḫı istiġfār şūḫ

Estaġfirullāhiʾlleẕī eḍḥaḳenī fiʾş-şebābī ve ebkānī bi-veʿīdiʾl-ḥisābi veʾl-ʿaẕābi ve ḫaleḳanī mineʾt-türābi ve ceʿalenī min ümmeti Muḥammedin ʿaleyhiʾṣ-ṣalātü veʾs-selām ve hüve şefīʿuʾl-müẕnibīn ve niʿmeʾl-meʾāb veʾl-ḥamdülillāhi rabbiʾl-ālemīn.[212]

[32ᵇ]

90.

Maḥmūd Ġafūrī Efendi

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Hevā-yı vuṣlatıŋ olsun İlāhī şuġlümüz dāʾim
Açılsun dīde-i dil tā-be-key ola hemān nāʾim

2. Yeter meyl eylediŋ aġyāra ey dil māʾil-i yār ol
Saŋa her yüzden envār-ı cemālin ʿarż ide yārim

3. Cihānıŋ kār u bārından eliŋ çek cümle varından
Ḥayāt-ı cāvidānī baḫşeder elbetde dildārım

[212] Beni gençliğimde güldüren, hesap ve azap tehdidiyle ağlatan, beni topraktan yaratan ve günahkârların şefaatçisi ve güzel sığınağı Muhammed(as) ümmetinden kılan Allâh'a tevbeler olsun. Hamd âlemlerin Rabbi olan Allâh'adır.

4. ʿAdemden bu vücūda gelmegi fikr eylese ʿārif
Taḥayyürde ḳalup dir bilmezem yoġum yāḫud varım

5. Hevā-yı cennet-i Firdevs-i aʿlā istemez gönlüm
Ġafūr Allāh vire liḳāsını işbudur efkārım

91.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Münkir olma iʿtiḳād it cümle ehlullāha gel
Ḥaḳḳı bir bilüp ʿibādet ide gör Allāha gel

2. Tevbe ṣuyın yüze vir şām u seḥer ola beyāż
İşbu vech ile hemān saʿy eyle bābullāha gel

3. Ġıybet ü kiẕb ü mesāvīden dilini pek ṣaḳın
Keṯret ü vaḥdetde muʿtād eyle ẕikrullāha gel

4. Nefsini bil işigi bul her ehilden al sebaḳ
Ezber it cümle ṣıfāt-ı Ḥaḳḳı ẕātullāha gel

5. Ey **Rıżāyī** cümle maḫlūḳāt delildir ẕātına
Ravżaya yüzini sür ol soñra beytullāha gel

[33ᵃ]

92.

Rıżāyī-i Faḳīr

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. İlāhī fażlıñ ile it Rasūl ola benim cārım
Kerem-kānı efendim sen egerçi yoḳ eyü kārım

2. Ẕünūb ü cürm ü ʿiṣyāndır cihānda itdigim efʿāl
Velī *lā taḳnaṭū* mefhūmı oldı cümle efkārım

3. Hidāyet it Hüdāyīlerle olam irte ben yoldaş
Ṭarīḳ-i Ḳādirīden ḫod mücāzem hem ʿalemdārım

4. Efendim kendimi itdim cihānda bunlara ilḥāḳ
Umaram ḫayl-i ebrārla ide ġufrānı Ġaffārım

5. **Rızāyī**niŋ ṣuçın ʿafv it ʿuyūbun cümleden setr it
Cemāliŋ perdesin keşf it faḳīr ʿabd-i günehkārım

93.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Gülşen-i tevḥīde gel anıŋ hidāyetdir yolı
Cümle eṭrāfında açılan ḳamu vaḥdet güli

2. Āşiyān-ı vuṣlata pervāz idüp irişegör
Ḳalma esfelde ṣakın ʿazm eyle ey cān bülbüli

3. Ḥizb-i tevḥīd ile dilden māsivā ḥubbını sür
Eyle ẕikrullāhı dāʾim fetḥola dil müşküli

4. Mürşid-i kāmil ayaġına yüziŋ sür al sebaḳ
Uyma nefse şaşırır nāgehān ṭoġrı yolı[213]

5. Ey **Rızāyī** Ḥaḳ hidāyet ide dāʾim çoḳ saŋa
Saʿy idenleriŋ olur Firdevs-i aʿlā menzili

[213] Vezin aksamıştır.

6. Gidesin īmān ile Ḳurʾān ile bu dünyeden
Ṭaḳma sen irteye ʿuḳbādan başa zaḥmet teli

7. ʿAḳlıŋı başıŋa al sen tevbe istiġfāra gel
Ḥaḳ teʿālā ẕikrin it Mevlā ide seni velī

Lā ilāhe illallāh Muḥammedün Rasūlullāh

[33ᵇ]

94.

Maḥmūd Ġafūrī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Vücudıŋ ḳaṭresin ṣal baḥr-i ʿışḳa bī-nişān ol var
Eliŋ çek māsivādan tārik-i cān u cihān ol var

2. Ḫalāṣ ol ẓulmet ü ẓann [ü] vehimden ey dil-i dānā
İriş envār-ı taḥḳīk u yaḳīne bī-gümān ol var

3. Zamān ile mekāndan geç ʿurūc it ʿālem-i ġayba
Diyār-ı vaḥdete ʿazm eyleyüp andan nihān ol var

4. Dimāġ-ı cāna ẕikrullāh ile ḳuvvet virüp ʿāşıḳ
Dem-ā-dem maẓhar-ı elṭāf-ı Rabb-i Müsteʿān ol var

5. Çıḳup çāh-ı ṭabīʿātden sülūk-i rāh-ı feyż ile
İrüp mihr-i viṣāl-i yāra her dem şād-mān ol var

[34ᵃ]

95.

Rıżāyī-i Faḳīr

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Ṭutup gel inzivā semtin ki dāʾim sen nihān ol var
Görinme ḫalḳ-ı dünyāya otur yiriŋde cān ol var

2. Ḳanāʿat eyle dest açma Ḫudā virdiginе ṣabr it
Tenezzül itme her dūn u denīye kām-rān ol var

3. Ḫudādan iste dāʾim sen iriş bir cāy-i aʿlāya
Hümā-ṭabʿ ol yüri ġāyet ile ʿālī-mekān ol var

4. İşigi ḫākine yüz sür taṣavvuf ehliniŋ cümle
Tevāżuʿ birle ʿālemde yine bir ʿālī-şān ol var

5. Maḥabbet itme dünyā-yı denīye gel sivādan geç
Vilāyet mühri virsün Ḫaḳ Süleymān-ı zamān ol var

6. **Rıżāyī** iste Mevlādan bulasın her nedir maḳṣūd
Eẕanlar oḳınur şimdi çalış ehl-i eẕān ol var

7. Ḳıyāmetde ola rütbe müeẕẕinler gibi dāʾim
Diyüp Allāhu ekber ẕākirān-ı Müsteʿān ol var

8. Gehī mescidde ḳāmet it ide Ḫaḳ bunlara ilḥāḳ
Müʾeẕẕinlerle yārān ol sevip ehl-i ʿinān ol var

Ravā Enes raḍıyallāhu ʿanhü ʿaniʾn-Nebī ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem
El-müʾeẕẕinūne eṭvelüʾn-nāsi aʾnāḳan yevmeʾl-ḳıyāmeti ṣadeḳa

Rasūlullāh(...)[214]

[34ᵇ]

96.

Keşfī Efendi

recez: müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

1. İş görelim nūş idelim ey dede
Açıḳ iken şimdi der-i mey-gede

2. Ḥaḳḳı görenle işiden bir degil
Bir ola mı mescid ile put-gede

3. Çek başını ceyb-i ḥamūle ṣaḳın
İtme cihān ḫalḳı ile ʿarbede

4. Bu hevesiŋ baġa mıdır yāre mi
Söyle bize ey dede göŋlüŋ nede

5. Varmadı dil Kaʿbesine **Keşfi**yā
Ṭoġrı yolı kim ḳoya egri gide

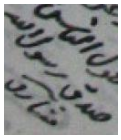
97.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Bir ola mı mescid ile mey-gede

[214] Müezzinler kıyamet günü insanların en uzun boy(un)lu olanlarıdır.

Biri ḫarabātī yiri bir dede

2. Ṣūfī hemān sen olagör ṣāfī-dil
Ṭaʿnı ḳo eyleme ṣaḳın ʿarbede

3. ʿIşḳ şarābını içegör [sen] müdām
Maʿbed olur sana o dem mey-gede

4. Eyleme sen daḫl ü taarruż ṣaḳın
Zühdiŋe ṭayanma meded dünyede

5. Her kişinin ḥālini Mevlā bilür
Olma **Rıżāyī** ṣaḳın her ḍarb-zede

98.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Mey-gedeler yıḳılup oldı ḫarāb
Ḳurar oldı herkes evinde şarāb

2. İşbu devir bir ʿaceb devr oldı bil
Dönmez oldı mevlevī oḳur kitāb

3. Bir kişiniŋ ʿışḳ u şevḳi ḳalmadı
İtdiler mürāyīler keşf-i niḳāb

4. Görmeyüp nefsin ʿuyūbın her kişi
Daḫl ider ʿışḳ ehline ehl-i ḥicāb

5. Ey **Rıżāyī** nefsiŋi gör nefsiŋi
İt temelluḳ dögene miṣl-i kilāb

[35ª]

99.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ẕāt-ı Ḥaḳḳa cümle āṣārı delīl
Ḳudretine işbu eşcārı delīl

2. Bizi yoḳdan getürüp insān iden
Ṣunʿ-ı Ḥaḳdır luṭf ile kārı delīl

3. Bir aġaçdan bitirir mīveleri
Gūne gūne oldı eṣmārı delīl

4. Aḳıdır leyl ü nehār ṣuları hep
Hīç kesilmez mevc-i īcārı delīl

5. Rūzgār ile gemiler yüridür
Her yaŋaya bunda īcārı delīl

6. Dürr ü mercān bitirir acı ṣuda
Bu hevāda şiddet ü ḥārı delīl

7. Öldürür iḥyā ider mevtāları
Bu nebātātıŋ ḳamu varı delīl

8. On sekiz biŋ ʿālemi var eyledi
Aŋa kimse olmadı yār u delīl

9. ʿĀlem-i kübrā idipdür ādemi
İtdi iẓhār ḫār u ezhārı delīl

10. Ey **Rıżāyī** vaḥdetin bildiŋ tamām
İşbu maḫlūḳātı iẓhārı delīl

[35ᵇ]

100.

ʿAṭāyī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Benim gūyālıgım bī-vaḥy-i Ḥaḳ ʿayn-ı ḍalālimdir
Dem urmaḳ genc-i vaḥdetden delīl-i sūʾ-i ḥālimdir

2. Ḥaḳīḳat mihriniŋ bir ẕerresinden almadım behre
Hilāl-āsā göŋül çarḫında gördigim ḫayālimdir

3. Göŋül yāriŋ tecellīsine lāyıḳ olmadı gitdi
Kelām-ı *Rabbenā innā ẓalemnā*[215] ḥasbiḥālimdir

4. Ṣadā-yı ceng ü ḳīl ü ḳāl ile bezm-i cehāletde
Gürūh-ı ehl-i ġaflet ile ʿıyş itmek kemālimdir

5. Teraḳḳī itmege evc-i hevā-yı nefse her demde
ʿAṭāyī būriyā ile riyāset perr ü bālimdir

101.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Benim ʿöẕr ü niyāzım yāre dāʾim sūʾi-ḥālimdir

[215] A'râf Sûresi 7/23. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَٓا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخَاسِرِيْنَ
"Dediler ki: "Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz, bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz!"

Bu ḥāl ile el irmek zülfiŋe ince ḫayālimdir

2. Beni gördikde nāz eyler geçer ṭurmaz yanımda ol
Baŋa nisbet ider ülfet ki ġayra nefsi ẓālimdir

3. İder şām u seḥer seyr ü sülūki bir zamān ṭurmaz
Görinmez ayda bir baŋā yüzi bedr ol hilālimdir

4. Dir isem R*abbenā innā ẓalemnā*[216] baŋa vācibdir
Hevā-yı nefse uydum bilürem kendim vebālimdir

5. **Rıżāyī** ḥasbiḥālim bu degil ʿarż-ı kemāl itmek
Umaram bāiṣ-i ġufrān olacaḳ ḳīl ü ḳalimdir

102.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Kimseler nā-merde muḥtāc olmasun
El açup ġayrılara aç olmasun

2. Mübtelā olup duyūna nāgehān
Malı dāyinlere tārāc olmasun

3. Deyn ile olma<dı>ḳdan ise pādişāh
Bir gedā yeg başda tek tāc olmasun

4. Ḥaḳ ola deyni olana dest-gīr
Dāyini zindandan iŋrāc olmasun

[216] A'râf Sûresi 7/23. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ
"Dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz, bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz!"

5. Ey **Rıżāyī** sen sebük-bār olagör
Uġrayup der-bendlere bāc olmasun

[36ᵃ]

103.

Ṣalavāt-ı şerīf[217]

1. Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedini'l-Muṣṭafā
Allāhümme ṣalli ʿalā Aḥmedin Maḥmūdi'l-verā

2. Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedin fātiḥ-i Kaʿbeti'l-ʿulyā
Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedin Rasūli'l-Mevlā

3. Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedin ṣāḥib-i Ebī Bekrin
Ve ʿÖmer ve ʿOşmān ve ʿAliyyü'l-murtażā

4. Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedin muḥibbi'l-fuḳarā
Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedin aġni'l-aġniyā

5. Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedin es-sāʿī
Beyne'l-Merveti ve'ṣ-Ṣafā

[217] Muhammed Mustafâ'ya salât u selâm olsun.
Yaratılmışların en övgüye lâyık olanı Ahmed'e salât u selâm olsun.
Yüce Kâbe'nin fâtihi olan Muhammed'e salât u selâm olsun.
Allâh'ın rasûlü olan Muhammed'e salât u selâm olsun.
Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali el-Murtazâ'nın arkadaşı Muhammed'e salât u selâm olsun.
Fakirlerin dostu Muhammed'e salât u selâm olsun.
Zenginlerin en zengini Muhammed'e salât u selâm olsun.
Merve ve Safâ arasında sa'y yapan Muhammed'e salât u selâm olsun.
Cümle mahlûkâtın, Allah'a çağıran davetçisi Muhammed'e salât u selâm olsun.
Begâ ehlinin (haddi aşan, serkeşlik eden) kâtili Muhammed'e salât u selâm olsun.
Savaş günü kararlı olan Muhammed'e salât u selâm olsun.
Yeryüzünden gökyüzüne yükselişin sahibi Muhammed'e salât u selâm olsun.
Kıyâmet gününde günahkârların şefaatçisi, kutlu kişilerin ve şehitlerin efendisi
ümle nebilerin ve peygamberlerin övüncü Muhammed'e salât u selâm olsun.

6. Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammediʾd-dāʿīʾl-verā
Ed-dāʿiʾl-verā ilallāhi teʿālā

7. Allāhümme ṣalli ʿalā seyyidinā Muḥammedin
Ḳātil-i ehliʾl-beġā

8. Allāhümme ṣalli ʿalā seyyidinā Muḥammedin
Eṣ-ṣābitü fī yevmiʾl-veġā

9. Allāhümme ṣalli ʿalā seyyidinā Muḥammedin
Ṣāḥibüʾl-miʿrāci mineʾl-arżi ileʾs-semāʾ

10. Allāhümme ṣalli ʿalā seyyidinā Muḥammedin
Şefīʿuʾl-müẕnibīn fī yevmiʾl-cezā

ve seyyidiʾs-suʿadā veʾş-şühedā
ve faḫru cemīʿiʾl-enbiyā veʾl-mürselīn

[36ᵇ]

104.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Ġaraż bu güft ü gūdan dāʾimā ẕikr-i Muḥammeddir
Ṣalavātı getürmek rūḥına şükr-i Muḥammeddir

2. Muḥammeddir Rasūl-i kāʾināt ü ʿabd-i Mevlā ol
Nʾiderler ġayrı efkārı ġaraż fikr-i Muḥammeddir

3. Muḥammeddir şefīʿuʾl-müẕnibīn olan ḳamu ḫalḳa
Refīḳ olan o ġār içre Ebūbekr-i Muḥammeddir

4. Muḥammed ẕikrini eyle ölünce olma ġāfil gel

Muḥammed ẕikri raḥmetdir sözim sekr-i Muḥammeddir

5. Muḥammed ola maḥşerde saŋa **Rıżāyī** şefīʿ çün
Ḫudā iẕniyle umaram cihān faḫri Muḥammeddir

105.

11'li hece ölçüsü

1. Nice bir ġafletle yatup uyursun
Uyan ġafletden ey gözlerim uyan
<Kim> bir gün uyanursun <ya> yine uyursun
Uyan iki gözüm ġafletden uyan

2. Gözüŋden yüri sen ġafleti gider
Ġāfil olan çeker seferde żarar
Furṣatı geçirme ṣaḳın it ḥaẕer
Uyan iki gözüm uyuma uyan

3. Aç gözüŋü ola ḳalbiŋ uyanık
Ṣādıḳu'l-ḳavl ol olma münāfıḳ
Fiʿl [ü] ḳavlimiz[e] ʿużvumuz ṭanıḳ
Uyan iki gözüm ġafletden uyan

4. Bu hevāya uyup eglenip ḳalma
Bir ḫayır ʿamel it nefsiŋi ṣalma
Rütbeŋi ẕikr idüp her zamān ṭurma
Uyan iki gözüm uyuma uyan

5. **Rıżāyī** bulagör Ḫaḳdan rıżāyı
İste şām u seḥer ḥüsn-i rıżāyı
İncitme bir kesi yoḳla **Rıżāyī**

Uyan ġāfil olma ġafletden uyan

6. Rūḥıŋ içün senin ölüne duʿā
Kim oḳursa bunı ide ol ʿaṭā
Ol ḳula raḥmeti eylese Ḫudā
Uyan ġāfil olma gözlerim uyan

[37ᵃ]

106.[218]

Eşrefoġlı Şeyḫ ʿAbdullāh ibn Muḥammed el-Mıṣrī eş-şehīr bi-ʿAbdillāh er-Rūmī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Bu uyḳu rāḥatına olma maġrūr
Ṣaḳın kim itmesün Ḥaḳdan seni dūr

2. ʿÖmür sermāyesini yile virme
Biżāʿatiŋi ḳamu seyle virme

3. Bu uyḳu biline şeyṭān tuzaġı<dır>
Ḳamu aʿżālarıŋ uyḳu baġıdır

4. Uyuma ġaflet ile her giceler
İşitdiŋ hep uyudı mı niçeler

5. Egerçi uyḳuya Ḥaḳ didi rāhat
Dimedi subḥa deŋli sen uyu yat

6. Şular kim uyudı ṭurmadı dünle

[218] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Eşrefoğlu Rûmî Dîvân**, haz: Mustafa Tatçı, Ankara, DİB Yayınları, 2014, s. 181.

Ṭut anı oldı evi aŋa sinle

7. Bil andan yeg öten kümeste ḫoros
Çaġırup *üẕkürullāh*[219] dir o ḫoros

8. Geçer uyḳuda bu dünler seḥerler
Uyanup ḳılmadıŋ derdiŋe emler

9. Bu uyḳu ġaflet ile seni yıḳdı
Ki ʿaḳlıŋ nefsiŋ elinden ṣınıḳdı

10. Nice ġaflet nice uyḳu uyana
Zehī maġbūnluk uyḳuya uyana

11. Ne yatursın ey **Eşrefoġlı Rūmī**
Göre ʿāşıḳları yatur olur mı

[37ᵇ]

107.

Rıżāyī-i Faḳīr

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ḫaber al Eşrefoglından **Rıżāyī**
Gider ġafleti gözden bul rıżāyı

2. Seḥer-ḫīz ol seḥer-ḫīz ol seḥer-ḫīz
Menāhīlerden eyle imdi perhīz

3. Seni Mevlā murādıŋa yetirsün
Ṣeḥer ḳalḳ uyuma nefs ne yatursun

[219] Allâh'ı zikredin.

4. Yanıŋda yatan ādem ḳalḳa erken
Sen er degil misin gel andan utan

5. Ricālullāha olagör mülāḳī
Zen-i dünyāya uyma ittifāḳī

6. Uyan imdi ki bir gün uyanursın
Bu ḫab-gāh saŋa bāḳī mi ṣanursın

7. Alurlar dūşuŋu ḳorlar türāba
O dem Münker Nekīr gelür cevāba

8. Uyuyan kişi ne söyler<sin> cevābı
Uyan ḥıfż eyle oḳu bu kitābı

9. Diyelim dā'ima Rabbimiz Allāh
Muḥammeddir nebī Rasūl-i Allāh

10. Dīnimizdir bizim bu dīn-i İslām
Olupdur Kaʿbe ḳıblem ṣubḥ u aḫşam

11. İmām Ḳur'ān u mü'minler ḳarındaş
Rıżāyī bu sözü dilim ide fāş

Āmīn yā Rabbe'l-ālemīn
el-Fātiḥā

[38ᵃ]

108.

Rıżāyī-i Faḳīr

hezec: mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1. Dünyāya gelen āḫirete hep gidecekdir
Bir gün bu felek bizi daḫı ḫāk idecekdir

2. Bu deŋli gelüp gitdi nebīler ile mürsel
Ḳalmadı biri velīlere ya n'idecekdir

3. Var ise elinde ne güzel bir ḫayır ammā
Yoġ ise ʿamel ḥālini herkes bilecekdir

4. Cürmiŋi aŋup tevbe idüp yaşıŋı aġla
İrte gözüŋüŋ yaşını ya kim silecekdir

5. Bu nefs ü hevā iki ʿadū kişiye dā'im
Saʿy eyle hevā elemine nefs öldürecekdir

6. Eyü vü köti her ne ṣana ġayrıya ādem
Gel şübheyi ḳo başına cümle gelecekdir

7. İyilik idegör ʿāḳıl iseŋ bunda **Rıżāyī**
Her ne ki ider kişi yine söylenecekdir[220]

109.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Kişi kendiŋe itdigin çuḳup ʿālem aŋa itmez
N'idersin ḳaṣr-ı ʿālīyi seniŋ bir ev neŋe yetmez

[220] Sayfanın ortasında *lâ ilâhe illallâh Muhammedün Rasûlullâh* yazmaktadır.

2. Alup ḳat ḳat libās egne girüben iftiḫār idüp
Yanınça bu ḳadar ḫuddām biri ḳabre bile gitmez

3. Ḳara yirdir varacaġıŋ döşek yoḳ yaṣduġuŋ yoḳdur
Ḳapusı yoḳ bacası yoḳ birisi çıra iletmez

4. ʿAmeliŋ var ise ḫoşdur żiyā viren budur ḳabre
Ḳalursun yalıŋuz anda gelüp oġlıŋ bile yatmaz

5. Meger bir dost ola ṣādıḳ ide ḫayır duʿāyı ol
Rıżāyī āḫiret ḳardaş olan ḳardaşı unutmaz

6. Egerçi cümle mü'minler seniŋ ḳardaşıŋ ol amma
Ḫudādan raḥmet olmazsa ḳabir üstünde ot bitmez

7. İlāhī rahmetiŋ bārānını üstime sen yaġdır
Bitüp tesbīḥ ide cümle nebātāt başı depretmez

8. Diyelim lā ilāhe illā Allāh ölmeden ey dil
Ḫudāmız ʿafv ide cümle günāhımı dirīġ itmez

9. Muḥammed ḥaḳ Rasūl bildim şefāʿat umaram andan
Bu iḳrārım emānetdir Ḫaḳa Haḳ bunı ketm itmez

10. Ḳoyar mīzānıma rūz-ı cezāda bu ola gālip
Olunca muḥtesib ʿādil pazarcı eksigi ṣatmaz

[38ᵇ]

110.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Keremle luṭf idüp yā Rab beni īmāŋ ile ḫatm it
Ne deŋli var ise cürmüm kimin setr it kimin ketm it

2. Efendim eyleme ifşā ʿuyūbım rūz-ı maḥşerde
Bilürsin sen ḳamu cürmüm dime bunı urup şetm it

3. Zebānīler yapışmasın bu ʿaḳlım anda şaşmasın
Günāh boyumdan aşmasın beni faẓlıŋla mühtemm it

4. Ḳavīdir saŋa īmānım virem īmān ile cānım
Keremler eyle sulṭānım ṣadāḳātimde muḥkem it

5. Rıżāŋ üzre ola işim Rasūli sever olmuşum
Rıżāyī dīdeden yaşım aḳa derdime em sem it

Ḫuṭbe-i Rıżāyī

El-ḥamdülillāhilleẕī ceʿalenī min ümmeti Muḥammedin ʿaleyhi'ṣ-selām
Ve erşedenī bi'ṣ-ṣalāti ve'z-zekāti ve'ṣ-ṣıyām
Ve ṣallallāhu ʿalā seyyidinā Muḥammedin ve ālihī ve ʿalā aṣḥābihi'l-kirām
fī yevminā hāẕā ilā yevmi'l-ḥaşri ve'l-ḳıyām
Ve ḥaşşirnallāhu teʿālā meʿahüm fī dāri's-selām
ve nebbehenallāhu teʿālā mine'l-ġafleti fi'l-leyāli ve'l-eyyām
Eyyüheʿn-nās cāhidū ile't-tevbeti mine'l-āṣām
Ve'ġtenemū bi-raḥmeti'l-Melikü'l-ʿAllām
Ve eṭīʿullāhe ve'r-Rasūle ve ulu'l-emr mine'l-enām
Ve in kāne ʿabden Ḥabeşiyyen mine'l ḫavāṣi ve'l-ʿavām
Ve ḥāsibū enfüseküm ḳable'l mevti ve'l-menām
Ve kūnū meʿal imām veʿl ihtimâm

ve’l-ḥamdülillāhi Rabbi’l-ʿālemīn[221]

[39ᵃ]

111.

li-Muharririhī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Ḳayd-ı sivāyı terk idüp ey dil hemān āzāde ol
İtme ṣaḳın ḥıḳd u ḥased kimseye ḳalb-i sāde ol

2. Gösterme dosta düşmana bir vechile vech-i ʿabūs
Niʿmet-i Ḥaḳḳa şükr idüp her demde dil-güşāde ol

3. Az gül cihānda ẕevḳ ile ṣıḥḥatiŋe itme ġurūr
Ḫavf-ı Ḥudā ile hemān gözyaşı dök bükāda ol

4. Ḳalbiŋ ola Mevlā ile unutma Ḥaḳḳın ẕikrini
Vaḥdetde ol keṯretde ol ḥāżırda ol tenhāda ol

5. İtme maḥabbet ġayrıya bu māl ü cāh virmez żarar
Rıżāyī Ḥaḳḳı sev hemān saʿy it aŋa üftāde ol[222]

6. Gör ki Süleymān nebī ḥükm itdi işbu ʿāleme
Yūsuf olupdur pādişāh devletlerin īmāda ol

7. Ḳalbleri oldı Ḥaḳ ile meyl itmediler devlete

[221] Beni Muhammed aleyhi’s-selâmın ümmetinden eyleyen, namazla, zekâtla ve oruçla beni olgunlaştıran Allah’a hamdolsun. Efendimiz Muhammed’e, ailesine, şerefli ashâbına bugünden haşir ve kıyamet gününe kadar salât olsun. Allahu Teâlâ bizi cennette onlarla birlikte haşreylesin. Allah bizi gecelerde ve gündüzlerde gafletten uyandırsın. Ey insanlar, günahlardan tevbe etmeye gayret gösterin. Melikü’l-‘Allâm’ın rahmetini ganimet bilin. Allah’a, Rasûlü’ne ve Habeşli bir köle de olsa ulü’l emre itaat edin. Ölümden ve uykudan önce nefsinizi hesaba çekin. İmam ile birlikte olun. Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.

[222] Sayfanın ortasında *lâ ilâhe illallâh Muhammedün rasûlullah* yazmaktadır.

İkisi de oldı ʿazīz dünyāda ol ʿuḳbāda ol

8. Ehl-i tevāżuʿ olagör baya faḳīre vir selām
Beş vaḳti idegör edā ʿibādete āmāde ol

9. Zühdiŋe maġrūr olma sen ṣaḳın riyādan nefsiŋi
Ādāb ile ʿibādet it ẓāhirde ol tenhāda ol

10. **Rıżāyī** gibi olma gel terk itme ṣalāt rüknüni
ʿAḳlıŋı sen başıŋa al ḳażāda ol feżāda ol

Allāhümme yessir lī bi-ḥürmeti seyyidü'l-kevneyn[223]
Āmin yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[39ᵇ]

112.[224]

Ḳuṭbü'l-ʿĀrifīn Bursevī Üftāde Efendi Ḥażretleriniŋ İlāhīsidir

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Sevenler ẕātın Allāhıŋ
Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı
İrişe göklere āhıŋ
Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı

2. Gülistānına varalım
Ḥaḳın ẕikriŋi sürelim
Ne var göŋülde görelim

[223] Allâh'ım, iki cihanın efendisi hürmetine bana kolaylaştır.
[224] Bu şiir şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Üftâde Dîvânı,** haz: Mustafa Bahadıroğlu, Bursa, Üftâde Yayınları, 2000, s. 99.

Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı

3. Gönülden yollar açıla
Ḥaḳın raḥmeti ṣaçıla
Şarāb-ı kevṯer içile
Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı

4. Ḥaḳın ẕikriŋdedir yolı
Beziŋ ẕikri ile dili
Budur ʿāşıḳların ḥāli
Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı

5. Cemāliniŋ delīlidir
Nebīlerin sebīlidir
[40ᵃ] Velīlerin ḫalīlidir
Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı

6. Dimişdir beni aŋanı
Aŋarım ben daḫı anı[225]
İrişüp vaṣlıma cānı
Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı

7. Ġarīb **Üftāde**niŋ derdi
Ki dāʾim ẕikr ile virdi
İrenler ẕikr ile irdi
Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı

[225] Bakara Sûresi 2/152. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
فَاذْكُرُونِي اَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِۧ
"Artık siz beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin, bana nankörlük etmeyin!"

113.[226]

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Şükür Mevlāya ey dostlar
Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı
Ki birledik ānıŋ ẕātın
Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı

2. Güzel güzel didik Allāh
Dilimize ḳolay geldi
Ḳabūl eyleye ol sulṭān
Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı

3. Elimizden gelen oldur
Ki tevḥīd ideriz dāʾim
Gönŋülden adını aŋup
Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı

4. İdenler Ḫālıḳıŋ ẕikrin
Ki anları sever Allāh
Melekler de bile ider
Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı

5. Dilerüz dāʾim Allāhdan
Gire ḳalbimize nūrı
Gönŋül levḥine yazıla
Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı

6. Gönŋüllerden bozulmayup

[226] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 76.

Ölür iken ola ṣābit
Delīl ola cemāliŋe
Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı

7. Düriş ẕikr eyle **Üftāde**
Açıla baġlı ḳapular
Ṣaçıla cümle māʿnīler
Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı[227]

Lā ilāhe illallāh Muḥammedün Rasūlullāh

[40ᵇ]

114.[228]

Veleḥū Eyḍān

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. Göster cemāliŋ nūrını
Şevḳ eylesün ʿāşıḳlarıŋ
Kes ġayrıdan göŋüllerin
Zevḳ eylesün ʿāşıḳlarıŋ

2. Aç gözleriniŋ perdesin
Ġark eyle gel envārınā
Göster cemāliŋ yolunı
ʿAzm eylesün ʿāşıḳlarıŋ

3. Baḥr-i muḥīte ġark idüp
ʿUmmāna ṣal cānlarını
ʿUmmān içinde kendüni

[227] Der-kenarda *lâ ilâhe illallâh Muhammedün Rasûlüllâh elfü elfî merrât* yazmaktadır.
[228] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 5.

Yoġ eylesün ʿāşıḳlarıŋ

4. Görmege kim ḳādirdurur
Seniŋ cemāliŋ nūrını
Nefsin niyetini bilen
Cerr eylesün ʿāşıḳlarıŋ

5. Döymedi ṭaġlar nūrıŋa
Yanup hemān maḥv oldılar
Yanubanı kül olmaġı
Dā'im diler ʿāşıḳlarıŋ

6. Olan cemāliŋe ḥicāb
Varlıġıdır dervīşleriŋ
Bunlarıŋ al varlıġını
Bulsun fenā ʿāşıḳlarıŋ

7. Her gün diler senden seni
Üftādeniŋ umar cānı
Luṭf idübeni ya Ġanī
Görsün yüziŋ ʿāşıḳlarıŋ

115.[229]

Veleḥū Eyḍān

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Yürürken ṣaġ [u] hem sālim
Yaraġıŋ eyle gel dā'im

[229] Bu şiir şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Üftâde Dîvânı**, haz: Mustafa Bahadıroğlu, Bursa, Revak Yayınları, 2000, s. 102.

Ḥaḳın ẕikrine ol ḳā'im
Dilerseŋ Ḥaḳ cemālini

[41ª]

2. Çalış beş vaḳt namāzına
Ki baḳma ḳış u yazına
İrişesin niyāzına
Dilerseŋ dost cemālini

3. Gözet yılda orucıŋı
Ki pāk eyle vücūdıŋı
Ḥaḳa eyle sücūdıŋı
Dilerseŋ Ḥaḳ cemālini

4. Var ise ḳudretiŋ hacc it
Beriyye yolını geç git
Gönülde niyetiŋ berkit
Dilerseŋ Ḥaḳ cemālini

5. Medīne şehrini özle
Rasūlin söziŋi gözle
Anıŋ sünnetini izle
Dilerseŋ Ḥaḳ cemālini

6. Gözet **Üftāde** yolını
Gel ögret ẕikre diliŋi
Du'āya ḳaldır elini
Dilerseŋ Ḥaḳ cemālini

Allāhümme yessir lī ru'yeti cemāliḥī[230]

[230] Allâh'ım bana cemâlini görmeyi kolaylaştır.

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn

el-Fātiḥā

[41ᵇ]

116.[231]

Velehū Eyḍan

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Yürirken kendi ḥālimde
Oŋulmaz derde düş oldum
Gezerken il ü şārımda
Oŋulmaz derde düş oldum

2. Ḳamu bildiklerim şaşdı
Viṣālim firḳate düşdi
Cemīʿ-i dostlarım ḳaçdı
Oŋulmaz derde düş oldum

3. Yolum ʿarşa irişmişken
Ululara yetişmişken
Meleklere ḳatışmışken
Oŋulmaz derde düş oldum

4. Çoḳ itdim āh ile zārı
Ki yoḳ itdim ḳamu varı
Umar idim görem yārı
Oŋulmaz derde düş oldum

5. Tedārik itmege ʿaḳlım
İrişmez oldı hiç fikrim

[231] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 103.

Dilimde budurur ẕikrim
Oŋulmaz derde düş oldum

6. Ḳamu ʿāriflere ṣordum
Bilür var mı benim derdim
[42ᵃ] Cevap virmediler gördüm
Oŋulmaz derde düş oldum

7. Garīb **Üftāde** bu derdi
Gönülde ṣaḳlasaŋ yegdi
Saŋa senden cevap diŋdi
Oŋulmaz derde düş oldum

117.[232]

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. Dost iliniŋ ʿāşıḳları
Ḥaḳ yolunuŋ ṣādıḳları
Dertlileriŋ ḥāẕıḳları
Dost iline yol ḳandedir

2. Derdi yüregim ṭaġladı
Bu gözlerim ḳan aġladı
Nefsim yolımı baġladı
Dost iline yol ḳandedir

3. Ey enbiyā ey evliyā
Ey eṭḳıyā ey aṣfiyā
Ey dervīş-i ehl-i fenā

[232] Bu şiir şairin dîvânında yer almaktadır. Ancak üçüncü ve altıncı kıt'a eksiktir. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 68.

Dost iline yol ḳandedir

4. Ṣabr u ḳarārım ḳalmadı
Cānım viṣāli bulmadı
Gözler cemāli görmedi
Dost iline yol ḳandedir

5. Bir menzile vardı yolum
Hīç nesneye irmez elim
İrübeni geldi ölüm
Dost iline yol ḳandedir

6. Gönderdiler bunda beni
İkilerim dün ü güni
Bulduġıma ṣoram anı
Dost iline yol ḳandedir

7. Bir kāmile bir gün irem
Dost ilini andan ṣoram
Ṣıdḳ ile yolına girem
Dost iline yol ḳandedir

8. Miskīn faḳīr **Üftāde**yi
Ẕevḳinle eyle gel diri
Bulam diye baŋa pīri
Dost iline yol ḳandedir

[42ᵇ]

118.[233]

Velehū Eyḍan

8'li hece ölçüsü

1. Ḥaḳ yolınıŋ ṭālibleri
Cemāliniŋ ʿāşıḳları
Viṣāliniŋ rāġıbları
Dost iline iltiŋ bizi

2. Ey enbiyā ey evliyā
Ey eṭḳıyā ey aṣfiyā
Ey dervīşān ehl-i fenā
Dost iline iltiŋ bizi

3. Yirler daḫı gökler daḫı
Daġlar daḫı ṭaşlar daḫı
Şular daḫı yiller daḫı
Dost iline iltiŋ bizi

4. Cennet daḫı zülfet daḫı
Ḥūrī daḫı ġılmāŋ daḫı
Varlıġına delīl olan
Dost iline iltiŋ bizi

5. Ey ʿulemāʾ-i ʿāmilāŋ
Ey ṣuleḥāʾ-i ṣālihān
Ey fuḳarāʾ-ı ḳāniʿān
Dost iline iltiŋ bizi

[233] Bu şiir şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 80.

6. Cümle cihān yoldır aŋa
Geçmek gerek öŋden ṣonā
[43ᵃ] Yollar çıḳınca bir yaŋa
Dost iline iltiŋ bizi

7. **Üftāde** miskīn derd-mend
Yā Vāḥid [ü] Ferd [ü] Ṣamed
İrişe luṭfıŋdan meded
Dost iline iltiŋ bizi

119.[234]

Velehū Eyḍan

8'li hece ölçüsü

1. Ey ḥaḳīkat erenleri
Dost iliniŋ serverleri
Ṭāliplериŋ rehberleri
Dostdan ḫaber viriŋ baŋa

2. Düşdi yüregime firāḳ
Dostumdan oldum ben ıraḳ
İdem meded vaṣla yaraḳ
Dostdan ḫaber viriŋ baŋa

3. Ḥicrān içinde ḳalmışam
Derd-i ġamıyla ṭolmışam
Çoḳ guṣṣalara ṭalmışam
Dostdan ḫaber viriŋ baŋa

[234] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 7.

4. Bulamayan bunda anı
Şād olmaz iken hīç cānı
Benlikden alsun ol beni
Dostdan ḫaber viriŋ baŋa

5. Anıŋla bulam ben anı
Terk eyleyem cān u teni
Yol açıvire ol Ġanī
Dostdan ḫaber viriŋ baŋa

6. Varam viṣāline irem
Güzel cemālini görem
Ṭaġıḳlarımı hep direm
Dostdan ḫaber viriŋ baŋa

7. Miskīn faḳīr **Üftāde**yi
İçip ṭaşar pür-bādeyi
Terk itmeŋüz bīçāreyi
Dostdan ḫaber viriŋ baŋa

[43ᵇ]

120.[235]

Velehū Eyḍan

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Göŋül ayrı degilsin sen
O yāriŋiŋ viṣālinden
Niçe bir zārī ḳılursın

[235] Bu şiir şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 22.

Firāḳ-ı ittiṣālinden

2. Meger sever seniŋ yāriŋ
İşidüp āh ile zārıŋ
Anıŋçün injilersin sen
Budur anuŋ rıżāsından

3. Ḥicābım ḳalmadı hergiz
Bi-külli refʿ olup senden
Bugün mestāne-veş geldim
İçüp vaḥdet şarābından

4. İçenler vaḥdetin ḫamrın
Ṣalādır anlara gelsün
Girüp ṣaḥrā-yı vaḥdetde
İçüp dostuŋ zülālinden

5. Ne ġam **Üftāde** saŋa bes
İrişdi vuṣlat-ı maḥbūb
Ṣunıldı curʿa-i vaḥdet
Anuŋ luṭf u ʿaṭāsından

el-ḥamdülillāh ṣümme el-ḥamdülillāh

121.

11'li hece ölçüsü

İrişmiş bundan **Üftāde** viṣāle
Rıżāyī ṭut ḳulaḳ bu ḳīl ü ḳāle
Bi-ḥamdillāh murāda nā'il olmuş
Bu **Üftāde Efendi** ehl-i ḥāle

[44ᵃ]

122.[236]

Velehū Eyḍan

8'li hece ölçüsü

1. Yuyalı ġöŋlümi ʿışḳıŋ
Kiri nām u nişānımdan
Ṭaşar ṭaşra düşer oldı
Ḫaber sırr-ı nihānımdan

2. Ol aldı çün beni benden
Götürdi perdeyi cāndan
Hemān dīvān-ı ʿışḳ oldı
Oḳunan cism ü cānımdan

3. Baŋa istedigim benden
Yaḳīn olmış bu ḫod żāhir
Nedendir nāle vü zārım
Benim ol mihribānımdan

4. Şunı kim görmedi gözler
Beyān eylemedi sözler
Göŋülden geçmeyen yüzler
Göründi gülsitānımdan

5. Olaydıŋ vālih ü ḥayrān
Ḳalaydıŋ mest ü sergerdān
Ne ad ḳoyaydı<ŋ> ne nişān

[236] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 93.

Bilüp esmā'-i ḥüsnādan

6. Benim gibi ḳamu ʿāşıḳ
Olaydı yolına ṣādıḳ
Eger zāhid eger fāsıḳ
Ṭuyaydı bu lisānımdan

7. Ben ol ṣarrāf-ı miskem kim
Cevāhir gencini buldum
Ḥaḳīḳat baḥrine ṭaldım
Alan alsun dükānımdan

8. Ne ġam **Üftāde** yā saŋa
İrişdi vuṣlat-ı maḥbūb
Sunıldı curʿa-i vaḥdet
Anuŋ luṭf u ʿaṭāsından

el-ḥamdülillāhi teʿālā

[44ᵇ]

123.[237]

Velehū Eyḍan

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. Ey dost seni nice bulam
Güzel cemāliŋi görem
Viṣāliŋe bir gün irem
Redd itme ḳapuŋdan bizi

[237] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 74.

2. Derdiŋ beni yaḳıp durur
Gönlüm saŋa aḳıp durur
Varlıḳ beni sıḳıp durur
Redd itme ḳapuŋdan bizi

3. Ḳudretden alġıl elimiz
Ẕikr eylesün bu dilimiz
Rıżāŋa vara yolumuz
Redd itme ḳapuŋdan bizi

4. ʿIşḳıŋ irişe cānıma
Ḳuvvet vire īmānıma
İre ḥayāt bu tenime
Redd itme ḳapuŋdan bizi

5. Seyrim irişe ẕātıŋa
Ḳuvvet ola īmānıma
İḥsān ola seyrānıma
Redd itme ḳapuŋdan bizi

6. Bāṭında bilmişdik seni
Terk eyleyüp cān u teni
[45ᵃ] Luṭf idübeni yā Ganī
Redd itme ḳapuŋdan bizi

7. Derdi budur **Üftāde**niŋ
Maḥv ola nūrıŋda seniŋ
Budur ṣafāsı çün cānın
Redd itme ḳapuŋdan bizi

124.[238]

Velehū Eyḍan

11'li hece ölçüsü

1. Ḥayf benim bunca geçen ʿömrüme
Dervīşlik ne güzel sulṭānlıġımış

2. Dervīş olan giyer ḫırḳa tāc ile
Ḥıncım yoḳdur kimse ile öc ile
Gel dervīş ol dimem saŋa güc ile
Dervīşlik ne güzel sulṭānlıġımış

3. Dervīşler bunca ʿabā biçerler
ʿIşḳ şarābın ḳana ḳana içerler
Ebūbekir ʿAli böyle geçerler
Dervīşlik ne güzel sulṭānlıġımış

4. Dervīş giyer ayaġına naʿlini
Yürür cennetde ṣalını ṣalını
Allāh bilür her dervīşiŋ ḥālini
Dervīşlik ne güzel sulṭānlıġımış

5. Dervīşleriŋ ḳadrini biz bileydik
Gice gündüz dervīşlerle olurduk
Arayuban Mevlāmızı bulurduk
Dervişlik ne güzel sulṭānlıġımış

6. Dervīşiŋ biri Bāyezīd-i Bistān

[238] Bu şiir şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Üftâde Dîvânı,** haz: Mustafa Bahadıroğlu, Bursa, Üftâde Yayınları, 2000, s. 106.

Dervīşlikle buldı derdine dermāŋ
Tāc u taḫtı ḳodı İbrāhim Edhem
Dervīşlik ne güzel sulṭānlıġımış

[45ᵇ]

125.[239]

Velehū Eyḍan

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. ʿĀşıḳlara eydüŋ ṣalā
Oruç ayı geldi yine
Raḥmet deŋizi cūş idüp
ʿĀlemlere ṭoldı yine

2. Ḳurʾānda Allāh ögdigi
Cümle nebīler sevdigi
Ümmete Allāh virdigi
Oruç ayı geldi yine

3. Cümle aya sulṭān olan
Derdlilere dermān olan
Ḥaḳdan bize iḥsāŋ olan
Oruç ayı geldi yine

4. Dostuŋ ʿaṭāsın getüren
Ẓulmetleri hep götüren
Cānlara ʿirfān bitüren
Oruç ayı geldi yine

[239] Bu şiir şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Üftâde Dîvânı,** haz: Mustafa Bahadıroğlu, Bursa, Üftâde Yayınları, 2000, s. 74.

5. Sāliklere ḳuvvet olan
ʿĀriflere ʿizzet olan
Müʾminlere cennet olan
Oruç ayı geldi yine

6. Aydın iden göŋülleri
Mesrūr iden müʾminleri
Maʿmūr iden mescidleri
Oruç ayı geldi yine

7. **Üftāde**niŋ cānı sever
Oruç ayın dāʾim öger
Dost iline idiŋ sefer
Oruç ayı geldi yine

[46ᵃ]

126.

Rıżāyī-i Faḳīr

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ramażān ayı içinde yā Mucīb
Kim gide āḫirete ola naṣīb
Raḥmet ü ġufrāna ola ol ḳarīb
Yarlıġa ne ola şefīʿ ḥabīb

2. Bunda ṭoġup gelmişem dünyāya ben
Buldı neşv ile nemā cān ile ten
Cānı virmek bunda Ḥaḳḳa ḫoş ḥasen
Yā İlāhī eyle fażlıŋla naṣīb

3. Cümle ʿaybım umaram setr idesin
Ben żāʿīfi sen yaḳup yā nʾidesin
Fażlıŋ ile ḳalbimin aç dīdesin
Baŋa göster yüziŋi eyle naṣīb

4. ʿAmelim yoḳ çoḳdurur ṭūl-i emel
Raḥmetiŋe lāyıḳ itmedim ʿamel
Geldi irişdi baŋa vaḳt-i ecel
Fażlıŋ ile ʿafvıŋ olaydı naṣīb

5. Raḥmetiŋden beni maḥrūm eyleme
Virme zaḥmet cānı mehmūm eyleme
Ġayrı aylar içre merḥūm eyleme
Ramażānda ölmeyi eyle naṣīb

6. Gide **Rıżāyī** ḳulıŋ īmān ile
Gire ḳabre ḥūr ile Ḳurʾān ile
Virme deḥşet ḳorḳudup ḥayvān ile
Ola ġılmān yoldaşım eyle naṣīb

7. İdeler rūḥım içün ḫayr duʿā
Bir ġarībim eyleye raḥmet Ḫudā
Aḳsarāyīdir faḳīr ehl-i ḳażā
Ḫuṣamā irżāsı olaydı naṣīb

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[46ᵇ]

127.[240]

Üftāde Efendi

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Şükür Allāha ey dostlar
İrişdik oruç ayına
Bu müʾmine hidāyetdir
İrişdik oruç ayına

2. Günāhlarıŋı hep siler
Anadan ṭoġmuş olursun
Seni dost iline ilter
İrişdik oruç ayına

3. Güzel hilālini gördük
Sevindiler ḳudūmüne
Şükürler ideler Ḥaḳḳa
İrişdik oruç ayına

4. Umarız ol Ġanī Allāh
Cemālin göstere bize
Ṣenālar idevüz Ḥaḳḳa
İrişdik oruç ayına

5. Ḥabībi ḥürmetine Ḥaḳ
Bize virdi oruç ayı
Görüŋ luṭfunı Allāhın
İrişdik oruç ayına

[240] Bu şiir şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Üftâde Dîvânı,** haz: Mustafa Bahadıroğlu, Bursa, Üftâde Yayınları, 2000, s. 75.

6. Ġarīb **Üftāde**yi yā Rab
Cemīʿ-i ehl-i īmānla
Orūcıŋ nūrını virgil
İrişdik oruç ayına

7. **Rıżāyī** bendeyi cemʿ it
Ḳamu üftāde ḳullar<la> hep
Bula anlar ile ġufrān
İrişüp oruç ayına

[47ᵃ]

128.[241]

Velehū Eyḍan

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Ṣalādır müʾmine gelsün
Terāvīḥ sünnetin ḳılsun
Orucıŋ ḳadrini bilsün
Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

2. Dürişüp ṭāʿate dāʾim
Gicelerde olup ḳāʾim
Ola gündüzlerin ṣāʾim
Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

3. Cemālidir murād olan
Ki Ḳurʾānda meʿād olan
ʿĀşıḳlar cānı şād olan
Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

[241] Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. bkz. **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, haz: Arzu Meral, İstanbul, Revak Yayınları, 2012, s. 58.
Son dörtlük Rızâyî tarafından eklenmiştir.

4. Oruç yoldur cemāline
İrişmeye kemāline
Naẓar eyle meʾāline
Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

5. Gözet ādābını ṣavmıŋ
Bağışlana ḳamu cürmiŋ
Geçür tesbīḥ ile yevmiŋ
Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

6. Oruç raḥmetdurur Ḥaḳdan
Virilmişdir bize çoḳdan
Yaḳın gel baḳma ıraḳdan
Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

7. Ġarīb **Üftāde**niŋ derdi
Cemālin istemek virdi
Bu yolda muntaẓır durdı
Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

8. **Rıżāyī** intiẓār üzre[242]
Degil ʿamelde ḳār üzre
Hemān āh ile zār üzre
Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

9. Ḳatup **Üftāde**ye kendin
Söker göŋüldeki bendin
Ezer şekkerleriŋ ḳandin

[242] Bundan sonraki dörtlükler Rızâyî'ye aittir.

Cemālin isteyüp Ḥaḳdan

10. Cemālin göstere Mevlā
Göre fażlıyla bu ednā
İderem luṭfı temennā
Efendim ẕāt-ı muṭlaḳdan

11. Efendim her kerem senden
Getürdiŋ beni ʿademden
Çıḳınca bu cānım tenden
Umar luṭf u kerem Ḥaḳdan

[47ᵇ]

129.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Nic’olur yā Rab hevā-yı nefs ile ḥālim benim
İşbu yüzden ḳatı müşkil oldı aḥvālim benim

2. Elde furṣat yoḳ tezevvüc eyleyem yine hemān
Yā teserrī eyleyem yoḳdur yine malım benim

3. Ḥānemiz içre ṭolupdur nice nā-maḥrem gelür
Baḳılur anlara ekṣer işbu vebālim benim

4. İşbu efkār ile oldum ḳatı pīr-i nā-tüvān
Ḳorḳaram Ḥaḳdan olur bed bir gün efʿālim benim

5. Sinn [ü] sālim seksene irdi ki ḳuvvet ḳalmadı
Bikr-i efkār ile ḳaldım yoḳdur aʿmālim benim

6. Ehlimiz ḫaste zebūndur geçdi iki üç yıl ol
Gice gündüz yalıŋuzluk ḫoş degil bālim benim

7. Kāh olur nefs ü hevā eyler hücūm tā şol ḳadar
Defʿ iderem ḳorḳaram Ḥaḳ ḥālime ʿālim benim

8. Yā İlāhī ʿiṣmet it şerr-i hevā-yı nefsden
Ḳorḳaram ḫāneye girsem budur efkārım benim

9. Ne virir bir cāriye ne de rıżā virir alam
Geçdi ʿömrüm neylesin bu ḳīl ile ḳālim benim

10. Ṣabr u taḥammül vire benim gibi kişiye Ḥaḳ
Ne cevāb ola ḫaşirde işbu suʾālim benim

11. ʿAfv ide cümle ẕünūbı hem ʿuyūbı pādişāh
Tevbe itdigim günāha vardır ihmālim benim

Estaġfirullāh el-ʿaẓīm elleẕī lā ilāhe illā hüveʾl- Ḥayyüʾl-Ḳayyūm
fī Cemādiʾl-ūlā sene 1087

[48ᵃ]

130.

Ḥāmide Ḳadın Elinden Geldi

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Bilmezem yā Rab nʾolur yarın bizim aḥvālimiz
Yüzimiz gibi ḳaradır nāmeʾ-i aʿmālimiz

2. Ṭutalım bir iki gün maʿmūr bu ʿişret-ḫānemiz
Olmadan ḫāke berāber ṣuffe-i eyvānımız

3. Fiʿlimiz maḳhūr u ḫor olmaḳ teḳāżāsın ider
Gerçi luṭfa maẓhar olmaḳ aŋlanur aḳvālimiz

4. Ṣatmaḳa bāzār-ı maḥşerde bizi nār ehline
Nāmeʾ-i aʿmālimizdir lā-cerem dellālimiz

5. Ḫāk-i pāyine varınca baş açıḳ yalın ayaḳ
Rūz-ı maḥşerde şefāʿat eyleye sulṭānımız

131.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Yā İlāhī saŋa maʿlūmdur ḳamu aḥvālimiz
Ḫażrete lāyıḳ degildir defter-i aʿmālimiz

2. Naḫs nefsiŋ ẓulmetiŋden ḳalmışız ehl-i hevā
Nūr-ı tevḥidiŋ saʿīd eyleye her dem fālimiz

3. Nice varıruz ʿaceb kim biz hużūr-ı ʿizzete
Çoḳ kim ayıtdıŋ bizim yoḳ bir daḫı emṣālimiz

4. Biz ġarīḳ-i baḥr-i ʿişyānız efendi ḳıl kerem
Bād-ı raḥmete mübeddel eyle gel efʿālimiz

5. Fażl u luṭfıŋla hidāyet eyle bize ey Ḫudā
Ḥamd ü şükr olsun saŋadır her dem iştiġālimiz

6. Murġ-ı cāŋ itdikde pervāz ʿizzetiŋ ḥaḳḳı içün
Açıvir gel saŋa giden rāha perr ü bālimiz

7. Şeklimiz aʿmālimiz gibi olursa **Şehri**yā
Ehl-i maḥşer ḥayrete düşer gören eşkālimiz

[48ᵇ]

132.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ṣunʿ-ı Ḥaḳdır żāhiren cümle umūr
Sāʿati gelince hep eyler ẓuhūr

2. Yime içme gelme gitme yine hep
Emr-i Ḥaḳdır fehm ider her pīr ü pūr

3. Zeyd ü ʿAmra itmeye isnādı hīç
Nefsine levm eylemek ġāyet ḳuṣūr

4. Bu şitāʾ vü bu havā yaz u bahār
İssilik ẓulmetle bu işrāḳ-ı nūr

5. Yürime şükretme kelām u sükūt
Yirde vü gökde uçan ẓāhir ṭuyūr

6. Bevl ü ġāʾiṭ ṭoyma acıḳma yine
Ḫastelik şifā ider Ḥaḳdan ẓuhūr

7. Ḥaḳ teʿālā emri ile cümle iş
Keṯret içre vaḥdeti bulmaḳ ḥużūr

8. Ey **Rıżāyī** ister iseŋ raḥmeti
Vaḥdete gel vaḥdete gel olma dūr

133.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Yā İlāhī ḳullarıŋı ʿiṣmet it
İşbu nefs ile hevādan reʾfet it
Yaḳma hicriŋ ile nāra raḥmet it
ʿĀṣī vü mücrimlere merḥamet it

[49ᵃ]

2. Fażlıŋ ile sil yüzüm ḳarasını
Bu günāh derdiniŋ it çāresini
İtme taslīṭ nefsiŋ emmāresini
Yā İlāhī ʿāsīyem ben raḥmet it

3. Tevbe yā Rab itdigim ʿiṣyāna hep
Eyle ġufrān ḳullarıŋa rūz u şeb
Her gün eylerem niçe sūʾ-i edeb
Urma sen anı yüzime reʾfet it

4. Bir faḳīr ehl-i ḳażāyam ḫaṣmımı
Eyle irżā luṭf ile maḥşer demi
Yoḳ ʿamel bizde bulayım dirhemi
Yā İlāhī bu ḳulıŋa raḥmet it

5. Maḫlaṣım **Rıżāyī** ismimdir **Ḥasan**
Aḳsarāy oldı baŋa ḳadīm vaṭan
Geldim İstanbulda ḳaldım şimdi ben
Gönder īmān ile āḫir raḥmet it

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn

el-Fātiḥa

134.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Beni öldürme ḥasretle
ʿİnāyet eyle Allāhım
Cemāl ʿarż eyle ʿizzetle
ʿİnāyet eyle Allāhım

2. İçir vaḥdet şarābından
Geçir keşret ḥicābından
Ḫalāṣ eyle ʿaẕābıŋdan
ʿİnāyet eyle Allāhım

3. Günāhdan it beni ʿiṣmet
Saʿādet baŋa bu devlet
Ḳabirde bulmayam ẕillet
ʿİnāyet eyle Allāhım

4. Ki senden derdime çāre
ʿAmelden oldum āvāre
Elim boşdur yüzüm ḳara
ʿİnāyet eyle Allāhım

5. Derūnım ḥālini pāk it
Mekānım cāy-ı *levlāk*[243] it

[243] لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ
"Sen olmasaydın ben âlemi yaratmazdım."

Beni Medīnede ḫāk it
ʿİnāyet eyle Allāhım

6. Yoḳ azıḳ elde sefer çoḳ
Beni luṭfıŋla eyle ṭoḳ
Ḫazīneŋde seniŋ yoḳ yoḳ
ʿİnāyet eyle Allāhım

7. **Rıżāyī**den olup rāżı
Ḫuṣūmın eyle terāżī
Ki gitsin ḥākim ü ḳāḍī
Ḥimāyet eyle Allāhım

[49ᵇ]

135.

Velehū

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ölünce ben ḳoyup ḳabre döner hep
Ḳaluram yalıŋuz muʿīn ola Rab

2. Gelür Münker Nekīr eyler suʾāli
Başıma ne gelür ol demde ʿaceb

3. İde bana yaradan Ḫaḳ ʿināyet
Bana ḫavf virmeye bu oldı maṭlab

4. Diyem ben lā ilāhe illā Allāh
Muḥammed ḥaḳ rasūldür diyemem neb

5. Keremle fażl ile söylede Mevlā

Yatam āsūde-ḥāl tā rūz ile şeb

6. Ḳamu günāhıma estaġfirullāh
Hezārān eyledim ben sūʾ-i edeb

7. **Rıżāyī** bendeŋiŋ ʿafv it ṣuçını
Efendim işbu gündür māh-ı Receb

136.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Geliyor yine irte māh-ı Şaʿbān
Bu māh Rasūl ayıdır ey Müselmān

2. İrişirsem ne güzel bu saʿādet
İrişmezsem naṣīb ide Ḥaḳ īmān

3. Gidem īmān ile dār-ı beḳāya
Baŋa mekr itmeye yā Rabbī şeyṭān

4. Bi-ḥamdillāh irişdim işbu sene
Bugün beşinci gice oldı ey cān

5. Sene-i irtede irişir isem
Ola ġufrān ziyāde ola yeksān

[50ᵃ]

6. Umaram luṭfıŋı iḥsān seniŋdir
Seniŋdir raḥmet ü zaḥmet ü ġufrān

7. Dilediginiŋi yā Rab yarlıġarsın
İrādetiŋle ola işbu iḥsān

8. Ḥüküm degil ḳulıŋdan bu recādur
Ki āb-ı raḥmete yoḳ ḥadd ü pāyāŋ

9. **Rıżāyī** bendeŋe iḥsānlar eyle
Geliyor merḥabā şehr-i Ramażān

137.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ramażān ayı çün ṭoġduġım aydır
Getürdiŋ kevne virdiŋ baŋa sen cān

2. Olupdur biŋ yedi tārīḫ-i hicret
İrişdi seksen ü sekiz ki bu an

3. Benim de seksen oldı sinn ü sālim
ʿUteḳādan ide Raḥīm ü Raḥmān

4. Baġışlana geçen ẕenb ü günāhım
Yazılmaya olursa yine ʿiṣyān

5. Ne ḥaddidir ḳulıŋ ʿiṣyān Ḥudāya
Cehāletden olur hep cümle ṭuġyān

6. Benim itdigime yā Rabbī ḳalma
Didim estaġfirullāh ol nigeh-bān

7. Diyelim merḥabā bu Ramażāndır
Bu ümmet ayı ḫandān her Müselmān

8. Terāvīḥ ḳılınur tesbīh oḳınur
Güle ḳarşı ider bülbüller efġān

9. Naṣīb eyle cinānıŋ güllerini
Keremle faż̧l ile vir īmān emān

10. **Rıżāyī** bendeŋi ḫayr ile ḫatm it
Anı ʿuḳbāya ṣalma dil-perīşān

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[50ᵇ]

138.

Velehū

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. İlāhī vālideyne eyle raḥmet
Bulalar faż̧lıŋ ile ḳaṣr-ı cennet

2. Mülāḳāt it beni anlara anda
Ḳamu ḳardaş u ehlimle selāmet

3. Aça cümlemize ḳapuyı Rıḍvān
Girüp cümle bulavuz istirāḥat

4. Ḫuṣumımız ḳamusın eyle irżā
Keremle ḥażret eyle[ye] şefāʿat

5. **Rıżāyī**niŋ temennāsın it iḥsān

Bula faẓlıŋla ġufrān ʿāṣī ümmet

6. Ḳamu ümmet-i Muḥammede vir sen
Ḳabirde istirāḥat virme dehşet

7. Cihān mülkiŋde itmedi ṣafāyı
Efendim çekdiler cümle meşaḳḳat

8. Kimi ḥayrān kimi sekrān bilürsin
Ḫadem esīridir erbāb-ı devlet

9. Şehin-şāhıŋ daḫı yoḳdur ḥużūrı
İdemez ẕevḳ ile fikri vilāyet

10. ʿUlemā zümresi cehl içre ḳalmış
Gözedirler ṣadr-ı ḳaṣd-ı riyāset

[51ª]

139.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Faḳīriŋ ḫarc ü ḫüsrān ḳaydı yeter
Kimi nāna kimi manḳıra ḥasret

2. Kiminiŋ yoḳdurur evlādı ʿınnīn
Olanlarıŋ ider oġlı sefāhet

3. Kimi ehlinden ʿāciz dirligi yoḳ
Ki herkesiŋ başında bir felāket

4. Kimi ʿāmil kimi ḳāḍī vü nāʾib
Meşāyiḫ gösteremezler kerāmet

5. Muhaṣṣal kimseniŋ yoḳdur ḥużūrı
Meger kim olmuş ola ehl-i cennet

6. Cihāndan fāriġ ola ʿavn-i Ḥaḳla
Aŋa Mevlāsı eyleye hidāyet

7. Hüdāyī Ḳādirīye bu **Rıżāyī**
Getürdi cān ile ḥüsn-i irādet

8. Bulıŋa bunlar ile ḥaşr ide Ḥaḳ
Bulaydı fażl-ı Ḥaḳ ile selāmet

9. Divitci-zāde Muḥammed Efendi
Didi ḳardaş faḳīre ne saʿādet

10. Ki zīrā ḥasbīdir kendiden oldı
İde bu cümlesi bārī şefāʿat

11. Gidem livāları ile Rasūle
Buluşam ḥażrete rūz-ı ḳıyāmet

12. Diye ḥażret size ṭābīʿ mi bu kes
Kuṣūrı çoḳ ki yoḳ ḥüsn-i ʿibādet

13. Size olmış bu Ḳıṭmīr ehl-i Kehfiŋ
Yirine kendüsin ḳomış ne minnet

14. Buŋa Ḳıṭmīr-i evliyā disünler
Ḳo gitsün ḳatı vāsiʿdir bu cennet

15. Niçe ḥayvān girer ṣaḥn-ı cināna
Bilür Mevlāsını ider şehādet

16. Diyelim lā ilāhe illā Allāh
Rasūlidir Muḥammed sözi temmet

Rūḥī-çün Fātiḥa

[51ᵇ]

140.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ölüm fikri ki gitmez ḫāṭırımdan
Gice gündüz bilür Mevlā efendi

2. Sevinirem yine buŋa dilimden
Beni ider yine iḥyā efendi

3. Ölüm ḥaḳdır suʾāl ḥaḳdır ḳabirde
Beni anda ḳoma<ya> tenḥā efendi

4. İde Ḳurʾān u ḥūrīleri yoldaş
Münevver ola ḳabrim tā efendi

5. Ḳamu baba vü ana ḳardaş anda
Bu dünyā dār-ı ġurbet yā efendi

6. Ḥużūrı mı olur bunda ġarībiŋ
Ṭutalım ṭolu māl dünyā efendi

7. Ölümde bay fāḳīr sulṭān müsāvī
Bilinmez nicedir mevtā efendi

8. Birine ḥükm olunmaz ehl-i cennet
Ṣaḥābe-i güzīn maḥżā efendi[244]

9. Şehādet eylerem Allāh birdir
Rasūl ḥaḳdır ola imżā efendi

10. Diyelim lā ilāhe illā Allāh
Muḥammeddir Rasūl īmā efendi

11. **Rızāyī**den ola Ḥaḳ irte rāżı
Ḫuṣūmını ide irżā efendi

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[52ᵃ]

141.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. **Rızāyī** bu faḳīr ehl-i ḳażādır
Ḫuṣūmı ḳatı çokdur yā efendi

2. Balıḳlardan ziyādedir ḫuṣūmı

[244] Satır altında *ʻaşere-i mübeşşere* yazılıdır.

Kimi ednā kimi aʿlā efendi

3. Mütecāviz otuzdan cümle manṣıb
Kimi dūn kimi müsteṣnā efendi

4. Niyābetler daḫı żamm ola buŋa
Babadan vire yā monlā efendi

5. Ḳamudan almışam ben bunca malı
Ṭalep olur ki benden vā efendi

6. ʿAmel yoḳ ḫayr ile elimde aṣlā
Nice olur bu ḥāl ey vā efendi

7. Otuz biŋden ziyādedir ḫuṣumım
Bu taḫmīnim benim farżen efendi

8. İşim Allāha ḳaldı benim ancaḳ
ʿİnāyetler ide ḥaḳḳā efendi

9. Başımda Ḳādirīniŋ kisvesi var
Hüdāyī sūfisiyem hā efendi

10. Bulıŋa eyleye bunlar şefāʿat
Beni Ḥaḳ itmeye rüsvā efendi

11. Benim rūḥum <i>çün oḳuya Fātiḥa
Beni yarlıġaya Mevlā efendi

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn

[52ᵇ]

142.

Biḥī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Tek Allāha yaraşur olagör çüft
Ḳayırmaz ehliŋ olursa ḳara zift

2. Teḳāżā-yı nefis bulur sükūnı
Ḥilāf efkārı ḳo ṣafā ile ḫuft

3. Hevāyī olma eyle yüziŋi aḳ
Naṣīhatdir saŋa aŋla ki bu güft

4. Ṭarīḳ erbābına düşmez ġarīblik
Şaşırırsan yolı<ŋı> sözimi gel ṭut

5. Yaraşur teklik Allāha tek olma
Tek aŋ Ḥakkı dem-ā-dem itme sükūt

6. Diyelim lā ilāhe illā Allāh
Muḥammed ḥaḳ Rasūl bu söz cāna ḳut

7. **Rıżāyī** her ṭoġan ölür anadan
Ḫudā Ḥayy [u] Ḳadīm maḫlūḳı yemūt

143.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ölürse cümle ne ġam hep dirilür

Eyü köti ʿamelleri ṣorılur
Kişiniŋ itdigi irte görilür
Ḫudānıŋ luṭf u ḳahrı çün bilinür

2. Düşegör luṭfına ʿadline düşme
Bu ʿadl ile düşersin belki ḫışma
[53ª] Başa al ʿaḳlıŋı ġafletle şaşma
Ḫudānıŋ luṭfı çoḳdur bu bilinür

3. Hemān eli ḳoma ḫavf u recādan
Emīn olma ki çek nefsi ṣafādan
Şefāʿat iste dāʾim Muṣṭafādan
Ḥaḳın elṭāfı maḥşerde bilinür

4. Bulıŋa Ḫaḳ vire iẕin o demde
Şefāʿate ḫalās ola bu bende
Rıżāyī ḥāliŋ eyü ola sinde
Cenāzeŋ vaḳtidir bir gün ḳılınur

144.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Muṣallāda hemān bil kendiŋi sen
Ḳabīhdir cümle ḥāliŋ yoḳdur aḥsen
Babaŋ anaŋ ḳomış ad saŋa **Ḫasan**
Ḳabirde itdigiŋ cümle bilinür

2. Uyup bu nefse çoḳ eylediŋ ʿiṣyān
Bülūġdan ṣoŋra gitdi vaḳt-i ṣıbyān
Didiŋ estaġfirullāh yine ey cān
Uyup nefs ü hevāya bu bilinür

3. Receb ayıdır işbu şeref ay
Gelindi kendiŋi hemān ulı ṣay
Gidüp īmān ile Ḥaḳ eyleye bay
Faḳīr olmaz giden īmānla dinür

4. Diyelim lā ilāhe illā Allāh
Ḫulūṣ-ı ḳalb iledir işbu vallāh
Muḥāmmed ḥaḳ Rasūldür ḫalḳa her gāh
Ḳıyāmet ḥaḳ ḳamu maḫlūk dirilür

5. **Rıżāyī** bendeniŋ bu iʿtiḳādı
Ḫudānıŋ cümle maḫlūḳ hep ʿibādı
İder irte efendim ʿadl ü dādı
Cemāli fāżl u luṭfıyla görilür

Allāhümme yessir-lī bi-faḍlike[245]
Āmīn
el-Fātiḥa

[53ᵇ]

145.

Velehū

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. İṭāʿat it ʿibādet it Ḫudāya
Ṭayanma ṭāʿāte nite ġināya
İde fażlıyla raḥmet bu gedāya
Hidāyet eyle efendim gedāya

[245] Allâh'ım fazlınla bana kolaylaştır.

2. Gedādır ḳullarıŋ ġinā seniŋdir
Ḳamu renc ü devā ʿanāʾ seniŋdir
Gören bīnā vü <vü> nā-bīnā seniŋdir
Baṣar vir hem baṣīret bu gedāya

3. Baṣ[ī]ret gözümüz eyle güşāde
Ḳamu maḫlūḳ seniŋ arż u semāda
Nübüvvet ḥatm olupdur Muṣṭafāda
ʿİnāyet it şefīʿ ola gedāya

4. Şefāʿati ile bitir işimiz
Ki zīrā cürm ü ʿiṣyān revişimiz
İrüp seksene ḳalmadı dişimiz
Gözüm nūrı ẓaʿīf muḥtāc żiyāya

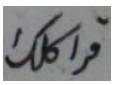
5. Żiyā-yı nūr-ı çeşmim arta dāʾim
Ölünce it ʿināyet pādişāhım
Ḳaranlık[246] olmaya ṣubḥ eyle şāmım
Görem Ḳurʾānı gelmeye riyāya

6. Bugün Cumʿa güni ḳılındı Cumʿa
Cemāʿatle ḳılurdı bunda cemʿa
Nidā-yı eṣ-ṣalā irince semʿa
Varıldı deriŋe Ḳādir Ḫudāya

[54ᵃ]

7. Ḳabūl ide Ḫudā itdik duʿāyı
Duʿāda ẕikr idüp Bār[ī] Ḫudāyı
Receb ayı bugün dördi **Rıżāyī**

---

[246] Kef ile yazılmış.

Baḳasın cennet içinde liḳāya

146.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Liḳā didigimiz cemāl-i Mevlā
Görevüz olmaya vāḳıʿa rüʾyā
Bu Firdevs içredir degil bu dünyā
Dimem bāḳī ki bunda şāh-ı vālā

2. Gedā vü şāh ki ölmekde berāber
Büyük küçük dimez gider birāder
Yaradan cümleyi Allāhu ekber
Bıraġur topraḳa eyle temāşā

3. Ki aṣlımız olupdur yine toprak
İderiz aṣla rücūʿ hep ḳara aḳ
Bilemem menzilim Şam mı yā ʿIrāḳ
Bugün sākinem İslāmbolda ḥaḳḳā

4. Ki sulṭān fātīḥ-i Girīd ü Ḳande
Naẓīri yoḳdur ʿArabda ʿAcemde
Muḥammed Ḫān bin İbrāhīm bunda
Getürdi Lehden ilcāʾ işbu īmā

5. Ola niçe daḫı feṭḥ u fütūḥāt
Ṭola eẕānla Malta vü cihāt
Hemān yaḳīn bu feṭiḥ dime heyhāṭ
Bunı ilhām iden ḳalbime Mevlā

6. İder tesyīr-i esbāb bu ġazāya

İderler ġāzīler ʿazmi o cāya
Ola ʿavn-i ḫalās hep o serāya
Gönül ḳoşdı velīler ile duʿā

Allāhümme iftaḥ beldetü Malta[247]
Āmīn yā Rabbe'l ʿālemīn
el-Fātiḥa
fī yevmi'l-Cumʿati fī 4 şehr-i Receb sene 88

[54ᵇ]

147.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Muḳaddem Girīde olındı himmet
Sefer eylediler erbāb-ı devlet
Keremle virdi Mevlā anа furṣat
Alındı cümle dāḫil oldı ümmet

2. Buna daḫı bu yüzden oldı ilhām
Olur elbette buna saʿy ü iḳdām
Malita feth ola bir ṣubḥ u aḫşam
Ḫalāṣ bula esīr anda selāmet

3. Selāmet birle çıḳa cümle Müslim
Ola ġāret içinden zer ile sīm
İlāhī ola luṭfına bu mevsim
Göre anı iden bu demde himmet

4. Ricāliŋ himmeti ḳaldıra ṭaġı

[247] Allâh'ım, Malta diyarını (fethe) aç.

İçinden çıḳalar hep imdi bāġī
Ganīmet ideler Müslim metāʿı
Bulalar ehl-i İslām istirāḥat

5. Ola küffārdan āsūde bu deryā
Gideler Mıṣr iline bay ü gedā
Ḫudā ʿavni ile ḫoş ola hevā
Rıżāyī ola Ḥaḳdan işbu niʿmet

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[55ᵃ]

148.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Olmayıcaḳ sīm ü zer efkāra düşer her kişi
Bitmez ansız n'eylesinler kimseniŋ aṣlā işi

2. Borçlı olan ḳatlanur ḫarçlıya kim ārām virür
Olsa ṣāhib-ḫāne erkek ol zamān olur dişi

3. Bā-ḫuṣūṣ gele misāfir düşer adama ḥicāb
Yalıŋuz meydāna getürmek olur mı bir aşı

4. Ol seniŋ ḥāliŋi bilmez kendine eyler ḳıyās
Gider iken daḫl ider atar ziyāde ol ṭaşı

5. Ne güzel aḥvāl bilen cā'iz ki yıḳıp itmeye
Şaşırır ev ṣāḥibin ṭoġrı gözi baḳar şaşı

6. Yā ilāhī feṯḥ-i bāb it ḳullarıŋa dāʾimā
Sen düşürme hīç ḥicāba çatmaya ḳonuḳ ṭaşı

7. Güle güle çıḳa gide ḫāne-i devletine
İtme muḥtāc bu cihānda ġayra ḳavm ü ḳardaşı

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥa

149.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ḳalbime getürme yā Rab nice fikr-i fāsidi
Şerr-i şeyṭāndan ḫalāṣ eyle gider ol ḥāsidi

2. Tevbe yā Rabbī hevālar ḫāṭıra ider ḫuṭūr
Ḥāşe lillāh degilem vaḥdetiŋiŋ ben cāḥidi

3. Bu hevā-yı nefs ile eylemeye şeyṭān zebūn
Nāgehan azdırmaya ʿiṣmet ide her zāhidi

4. Toġrı yoldan sen şaşırma düşmeye bir mekre dil
Sen hidāyet it gide şerīʿat üzre ʿābidi

5. Ḳāʾim oldıḳca ṣalātım ḳalbe düşer vesvese
Ḳılamazam vaḳti ṣaḥīh muʿīn ola Vāḥidi

6. Vāḥid Allāhüʾṣ-Ṣameddir lem yelid ve lem yūled
Ezelīdir ebedīdir ebedīdir ebedī

[55ᵇ]

150.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Aġustosuŋ yigirmi yedisinde
Güz ile ḳış iderler imtizācı

2. Yaġar yaġmur havā ṣovur ki ol gün
Bozılur cümle deryānıŋ mizācı

3. Ḫudāmız ḳudretini ider iẓhār
Muʿīne yoḳdur anıŋ iḥtiyācı

4. İki faṣıl ḳarışır birbirine
Revādır bunlara görmek ʿilācı

5. Tedārik eyleyegör ḳış libāsın
Açıḳ ṭutma başı çıḳarma tācı

6. Vire Mevlā ki ḳūt-ı lā yemūtı
Otur vaḥdetde olagör ki nācī

7. Münācāt eyle Mevlāya **Rıżāyī**
Ḥaḳa şükreyle ṭoyur niçe açı

8. Di dāʾim lā ilāhe illā Allāh
Muḥāmmed ḥaḳ Rasūl dīniŋ sirācı

9. Ṣalavāt vir münevver ola ḳalbiŋ

Kimesne istemez dilinge bācı

10. Bunıng her ḥarfi deġerince yüz bing
Yanında ʿārifing dünyā ḫarācı

[56ᵃ]

151.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Bi-ḥamdillāh bugün var ṣıḥḥatimiz
Ḫudāya şükr ile hep minnetimiz

2. El ayaḳ ṣaġ gözimiz bunı görür
Ḳulaġım işidir var devletimiz

3. Yiyüp hem içeriz ḳadr-i kifāye
Ziyādedir ziyāde niʿmetimiz

4. Ḫudādan isterüz ʿilm ile ʿamel
Vire taḳvā vü zühde raġbetimiz

5. Gidevüz ʿāḳıbet īmān ile biz
Ziyāde ide Mevlā raḥmetimiz

6. Ṣuleḥā ʿālim ola hem-nişīnim
Ola bu yüzden ʿālī rifʿatimiz

7. Ola evlādımız ʿilmiyle ʿāmil
Meşāyīḫ ile ola ṣoḥbetimiz

8. Refīk itmeye Ḥaḳ ehl-i hevāya
Ola erbāb-ı ʿışḳa nisbetimiz

9. Olavuz nefy ü iṯbāt ile meʾnūs
Muvāḥḥid ile ola vaḥdetimiz

10. Diyelim lā ilāhe illā Allāh
Muḥammed ḥaḳ Rasūl şehādetimiz

11. Oḳıyanlar ide rūḥa duʿāyı
Sebeb ola recā kitābetimiz

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fāṭiḥa

[56ᵇ]

152.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Oḳınup yazılan ṣunʿ-ı Ḥudādır
Bu vechile hemān raḥmet recādır

2. Ḫudānıŋ raḥmetiniŋ ḥaddi yoḳdur
Umar ḳulları cümle fuḳarādır

3. Ganīdir ḥażret-i Mevlā efendi
Ḳamuya raḥmet eylerse revādır

4. Ne żarar var ḳulıŋ ẕenbinden aŋa
Nefʿ ummaz birinden müntehādır

5. Żarar [ü] nefʿ yine ḳulına rācīʿ
Ḫudāya nisbet eylemek ḫaṭādır

6. Ḫudā ḳalmaz ḳulınıŋ itdiġine
Kerem kānıdurur işi ʿaṭādır

7. Ḫuṣūṣan Müslimūn u Mü'minūnıŋ
Şefīʿi iẕn-i Ḥaḳla Muṣṭafādır

8. İẕin vire hemān ola şefāʿat
Buŋa bāʿiṣ yine Ḥaḳdan rıżādır

9. Diyelim lā ilāhe illā Allāh
Rasūl-i Ḥaḳ ḳamudan Muṣṭafādır

10. Ebūbekir ʿÖmer ʿOṩmān ü ʿAlī
Ṣaḥābeler içinde müctebādır

11. **Rıżāyī** Ḥaḳ ola rāżı ḳamudan
Ġaraż ʿarż-ı selām ʿarż-ı duʿādır

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[57ᵃ]

153.

Biḥī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Ḳonuḳ ḳış gibi gelürse aŋa yaz gibi ḳarşı var
İdüp taʿẕīm yidür içür aŋa görinme miṯl-i ḳar

2. Ṣovuḳ yüz ile baḳma sen mülāyemetler it aŋa
Ne bildüŋ yā velīdir ol yā bir ṣāliḥ ola ebrār

3. Ḫudā virir mükāfātın ziyāde Ḫalil İbrāhim
Berekātın virir Mevlā aḳa gele nite enhār

4. Neye ḳādir iseŋ ṣarf it ḥicāba düşme anıŋçün
Yimez umduġını ḳonuḳ saŋa gelmez ki bundan ʿār

5. **Rıżāyī** tekye ḳapusın açıḳ ḳo hep gelen gelsün
Bulınanı yisün gitsün ʿuyūbıŋ setr ide Settār

154.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. ʿUyūbıŋa nihāyet yoḳ cihān içinde bilürsin
Ḫudāmız setr ide cümle ne itdiŋ ise bulursın

2. Günāha tevbeler eyle ḥuḳūḳı ʿabdi bulamaz
İde irżā keremiyle ne virdiŋ ise alursın

3. Gidersen ʿāḳıbet bundan irişdi seksene yaşıŋ
Ne aġlarsın günāh içün ne daḫı zārī ḳılursın

4. Neler itdiŋ bu dünyāda ḳażā ile niyātında
Ḫudāya cümlesi maʿlūm ki sen de bunı bilürsin

5. Ḫudā vaḥdetini ẕikr it Rasūline ṣalāt eyle

Ẕünūbıŋa kefāretdir **Rıżāyī** bir gün ölürsin

6. Di imdi nefy ü iṣbātı eger ẓāhir eger bāṭın
Bu ṣoḥbet bāḳī degildir ḳabirde baḳaḳalursın

Lā ilāhe illallāh Muḥammedün Rasūlullāh
Āmentü billāh tevekkeltü ʿalellāh
Lā ḥavle velā ḳuvvete illā billāh
vaʾġfir le-nā yā Allāh
ve ṣallallāhu ʿalā seyyidinā Muḥammedin ve ālihī ve aṣḥābihī
bi-ʿadedi ʿilmillāh ve bi-miḳdāri merātibeti ʿindillāh[248]

[57ᵇ]

155.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. İncinürsin bunda bitden sirkeden
Ḳonsa siŋek baş ṣalursın bu neden

2. Taḫta biti büreniŋ zaḥmetine
Sen taḥammül idemezsin baş inen

3. Sen eger olsun dir iseŋ uyuma
Merd iseŋ tevḥīd-i Mevlā it ḥasen/**Ḥasan**

4. Ḥaşerāt-ı arż ḳabre girmeye
Cān gibi ölmeye çürümeye ten

5. Lā ilāhe illā Allāh di hemān

[248] Allah'ın ilmi ve 'indindeki mertebeler adedince Rasûlullâh'a, ailesine ve ashâbına salât olsun.

Ḥaḳ Rasūlidir Muḥammed müʿtemen

6. İrte cürmiŋe şefāʿat eyleye
İẕn-i Ḥaḳ ile umarsın bunı sen

7. Ey **Rıżāyī** bunda ḳalur rızḳ u mal
Terk idersin nite terk oldı vaṭan

156.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Vaṭan u mevlidiŋ oldı Aḳsarāy
Cennet-āsā evliyā merḳadi cāy

2. Geldiŋ İstanbulı eylediŋ vaṭan
Almadıŋ ḳādir olup köhne sarāy

3. ʿÖmriŋ āḫir oldı neyleseŋ gerek
Yoḳdur eyü ʿamel[iŋ] eliŋde vay

[58ᵃ]

4. Kār u kesbiŋ oldı ʿiṣyān ü günāh
Gitdi ḳuvvet gitdi diş diretdi pāy

5. Żaʿf-ı baṣar gün-be-gün ʿārıż olup
Kendiŋi şimdengerü gel öli ṣay

6. Lā ilāhe illā Allāh lafẓını
Ḳoma dilden ey faḳīr Ḥaḳ ide bay

7. Di Muḥammeddir Rasūl ḥakkı içün
Eyleye bize şefāʿat ola rāy

8. Ey **Rıżāyī** setr ola cürm ü günāh
Rūz-ı maḥşer itmeye Ḥaḳ rüsvāy

Āmīn yā Rabbe'l-ālemīn
el-Fātiḥa

157.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Yā ilāhī ḫastemize vir şifā
Senden olur yine olursa devā

2. ʿĀciz oldı bulamadılar ʿilāc
Üç senedir buŋa ḳavm-i ḥükemā

3. Cümle derdiŋ sendedir dermānı hep
Senden ister pādişāh ü ümerā

4. Ḫaste dillere virirsen rāḥatı
Ṣabr iderler zaḥmete ṣubḥ u mesā'

5. Bu **Rıżāyī** bendeŋe vir ṣabrı sen
Eyle ʿişmet olmaya mekr-i hevā

6. Bu hevā-yı nefs ü şeyṭān bir ʿadū
İşbu derde mübtelā bay u gedā

7. Vir ḥelālinden keremle it ʿaṭā
Çıḳa ḳalbimden benim cümle sivā

8. Lā ilāhe illā Allāh u Rasūl
Gitmeye dilimden aṣlā dā'imā

9. Umaram keffāret-i ẕünūb ola
Ḥayr ile mīzānımız aġır ola

10. Bu **Rıżāyī** bendeŋe luṭf eyle sen
Bu faḳīr senden bula ḥüsn-i rıżā

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[58ᵇ]

158.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ne saʿādetdir efendi gele nāgāh bir ḫalīl
Oturup yanıŋda ol dem ide çoḳ ḳāl ile ḳīl

2. Ḳahve virir olmaya ḳahve daḫı bulunmaya
Düşesin anda ḥicāba defʿine nedir sebīl

3. Sen muʿīn ol dest-gīr ol fetḥ-i bāb eyle meded
Gele gā'ibden efendi enʿime keşīr ḳalīl

4. Sen yaratdıŋ sen muʿīn ol işbu ʿabd-i ʿācize
Ḳutlı ḳapular açıvir yā Celīl ü yā Cemīl

5. Kimseye eyleme muḥtāc işbu bīçāre ḳulı
Ḳapuya baḳdırma muḥtāc itme eyle vir delīl

6. Bāb-ı rızḳımızı tevsīʿ eyle ölünce hemān
ʿĀḫiretde it naṣīb yā Rabbī māʾ-i selsebīl

7. Cürm ü ʿiṣyānım benim olmaya bu iḥsāna sedd
Ḳūt-ı lā-yemūt İlāhī geçinem ḳable'r-raḥīl

8. Artmaya rızḳım benim olmaya ṭuġyāna sebeb
Daḫı eksilmeye yā Rab sofradan ḫubz-ı cemīl

9. Lā ilāhe illā Allāh Muḥammed ḥaḳ rasūl[249]
Kāmil īmānım benim ẕātıŋa hiç yoḳdur ʿadīl

10. Bu **Rıżāyī** bendeŋi gönder hemān īmān ile[250]
Eyleme dünyā vü ʿuḳbāda beni yā Rab ẕelīl

11. İşbu bende rūḥına ide duʿā iḫvānımız
Diyeler āmīn işiden ehl-i Ḥaḳ olan aṣıl

12. Tütün isterse ne müşkil sen düşersin āteşe
Ḳav ile çaḳmaḳ bulınmaz dökmede vaḳt-i raḥīl

13. Seni yoldan alıḳor dost bir tedārik idegör
Senden incinmeye ol dost nite yaġdan çıḳa ḳıl

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[249] Vezin aksamıştır.
[250] Îmân ile hemân yazmasına rağmen vezin gereği bu yazım tercih edilmiştir.

[59ª]

159.

Velehū

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. İlāhī luṭf u iḥsān it keremle beni şād eyle
Gehī ṭoḳ it gehī<ce> aç it ḳapumızı güşād eyle

2. Ölünce sen ʿināyet it hidāyet yolını göster
Efendim pādişāhım sen bu maḳṣūdım murād eyle

3. Cihānda her ne olursa irādetiŋle olur bes
İrādet yine seniŋdir beni fāżlıŋla yād eyle

4. Faḳīrem nā-tüvānem dest-gīr ol baŋa sulṭānım
Keremler ḳapusını aç dimezem keyḳubād eyle

5. Cihānda bāḳī degildir ne deŋli olsa muʿammer
Gider bir gün ki elbetde beni ʿālī-nihād eyle

6. Hemān sen ẕikr ü fikriŋle benim al cānımı yā Rab
Ḳabirde ravża-i cennet ḳapusını güşād eyle

7. Ḳabirde ola yoldaşım benim Ḳur'ān [u] ḥūriler
Ne deŋli luṭfıŋ olursa o dem daḫı ziyād eyle

8. İdelüm nefy ile iṯbāt cihān mülkinde oldıḳca
Gel ey dil vaḥdet-i Ḥaḳḳı aŋup pek ʿinḳıyād eyle

9. Ḫudāya lāyıḳ işiŋ yoḳ hemān yalvarmadır ancaḳ
Nesi olur ḳulıŋ Ḥaḳḳa hemān recāyı zād eyle

10. Yüziŋe urmaya Mevlā efendi setr ola ʿaybıŋ
Şerīʿatle tarīḳatle çalış gel ittiḥād eyle

11. Kime taḳlīd iderse ḳul ider Ḥaḳ irte anıŋla
Hüdāyīlerle Ḳādirī belikce Ḥaḳı yād eyle

Lā ilāhe illallāh yā Ḥayy u yā Ḳayyūm

[59ᵇ]

160.

Velehū Eyḍan

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. İlāhī ʿabd-i żaʿīfem efendimsin baŋa yoḳ ġam
ʿİnāyet eyle sen her dem Kerīm Allāh Raḥīm Allāh

2. Baŋa raḥm eyleyen sensin idüp hep eyleyen sensin
Ḳamu işi bilen sensin Kerīm Allāh Raḥīm Allāh

3. Benim bir bildigim yoḳdur ḫaṭā cürm [ü] günāh çoḳdur
Kerīmsin sen ki yoḳ yoḳdur Kerīm Allāh Raḥīm Allāh

4. Baŋa yā Rabbī ġufrān it ziyādesiyle iḥsān it
Refīḳimi sen īmān it Kerīm Allāh Raḥīm Allāh

5. Beni ayırma īmāndan tenim ayrılıcaḳ cāndan
Getürdiŋ ketm-i ʿademden vücūda sen Kerīm Allāh

6. Vücūd virdiŋ vücūdım yoḳ ʿaṭa itdiŋ ki cūdım yoḳ
Rükūʿ ile sücūdım yoḳ yerinde ey ʿAlīm Allāh

7. Bilürsin her işim noḳṣān ḫaṭā ile cürüm yeksāŋ
Günāhdan ḫālī bir insān degildir Müstaḳīm Allāh

8. Seḳāmet var her işimde ḥalāvet yoḳ revişimde
Görem Rasūli düşümde hidāyet it Kerīm Allāh

9. Anı görmeden öldürme ʿināyet it beni yerme
Kerem it ḳapudan sürme baŋa luṭf it ʿAẕīm Allāh

10. ʿAẕamet sāḥibi sensin yine ʿişmet iden sensin
Ḳula raḥmet iden sensin ki Raḥmān u Raḥīm Allāh

11. İdelim nefy ü iṯbātı aŋalım ol güzel Rabbi
Rıżāyī ʿilm-i ṣıfātı bilür Mūsā Kelīmullāh

[60ᵃ]

161.

Ve İlāhī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Yā Rabbenā yā Rabbenā eyle hidāyetler baŋā
İşbu cihāndan gitmeden göstere yüzin Muṣṭafā

2. Ṣallū ʿaleyhi ve ālihī aṣḥabihī etbāʿihī
Ve men li-külli dāʿihī fī vaḳti ṣubḥi veʾl-mesāʾ[251]

3. Görmeden alma cānımı göster baŋa sulṭānımı
ʿArż eyleye ġufrānımı cānı virem idem ṣafā

[251] Vezin aksamıştır. Anlamı şöyledir:
Peygamber'e, ailesine, ashâbına, tâbiilerine ve gece gündüz duacısı olanlara salavât getirin.

4. İşbu murādımı bitir maḳṣūdıma beni yetir
Perdeyi aradan götür göster baŋa yā Rab liḳā

5. Ḳalmaya arada ḥicāb virile ṣaġ elden kitāb
Ola suhūletle ḥisāb utanmayam yevmü'l-cezā

6. Ālūdeyem ʿiṣyān ile meylim hevāda cān ile
Īmān ile Ḳur'ān ile gönder beni budır recā

7. İtme ḳaranlıḳ ḳabrimi ḳaldırma dilden ṣabrımı
Refʿiyle defʿ eyle ġamı yā Rab ola keşfü'd-decā

8. Münker Nekīr ider su'āl Ḥaḳdan Rasūlden bu me'āl
Āsānlıḳ ile ola ḳāl eyle meded kerem ʿaṭā

9. Yā Rab ḳamu fermān seniŋ ʿiṣyāŋ benim ġufrān seniŋ
Ḥāli ne ola **Ḥasan**ıŋ ol demde bilmem Rabbenā

10. Nefy ile iṯbāt eyledim birlikle seni söyledim
N'itdimse itdim eyledim tevbe niçe itdim ḫaṭā

11. **Rıżāyī**de ḫavf u recā Mevlāda ḥimmetle ʿaṭā
Yārān ide ḫayır duʿā ġufrān ide Bārī Ḫudā

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[60ᵇ]

162.

Velehū

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Yeter itdiŋ yeter ḳo kīl ü ḳāli
Hemān terk it gider bu sūʾ-i ḥāli
Giderir ḥāṣılı cümle vebāli
Diyelim lā ilāhe illā Allāh

2. Muḥammeddir Ḫudāmızıŋ Rasūli
Buŋa īmān getüren oldı ḳulı
Şefāʿati ider şād her müʿmini
Diyelim lā ilāhe illā Allāh

3. Bu nefy ile bu iṣbāt ola dāʾim
Ḳılup beş vaḳti ḳāʿim ola ṣāʿim
Cihān içinde budır ḳavl-i sālim
Diyelim lā ilāhe illā Allāh

4. Bunı Müslim olan ḳul dāʿimā dir
Ḳomaz dilden ola ʿayān yāḫud sır
Hemān terk itmeyügör gice vü ir
Begim di lā ilāhe illā Allāh

5. Muṣırr olma günāha tevbe eyle
Selām virüp ḳamuya eyü söyle
Ṣabaḥ aḫşam ẓuhur ʿaṣırda böyle
Diyegör lā ilāhe illā Allāh

6. Emānet ḳo Ḫudāya bu makāli
Ḫudā bilür eyü vü köti ḥāli
Rıżāyī olmadan ʿömriŋ zevāli

Di imdi lā ilāhe illā Allāh

[61ᵃ]

163.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Yüzim ḳarasın yüzime urma benim yā Rabbenā
İtdim żarar ben özime ʿafv eyle ṣuçım Rabbenā

2. Cürm ü günāh kārım benim ʿafv u ʿaṭā lāyıḳ saŋa
Bir ʿāṣī mücrim ḳulıŋam setr it ẕünūbım Rabbenā

3. Ölmeyicek yoḳdur ḫalāṣ ẕenbden bilürler ʿām u ḫāṣ
Ġufrānıŋa kim iḫtiṣāṣ ide emān ol Rabbenā

4. Maḫṣūs idüp ġufrānıŋa lāyıḳ olam iḥsānıŋa
Raḥmet ki seniŋ şānıŋa lāyıḳdurur yā Rabbenā

5. Baḳma benim her cürmime ne eyledim eyü keme
ʿÖmrüm irişdi bu deme sen raḥmet eyle Rabbenā

6. Raḥmet iden sensin baŋa ben baḳmazam ġayrı yaŋa
İḥsān saŋa lāyıḳ saŋa ḳaldı efendim Rabbenā

7. Nefy ile iṯbāt eylerem birsin bilürem söylerem
Derdime derman ṣoylaram sensin Ḥakīm yā Rabbenā

8. Bu derdime eyle ʿilāc olmaya ġayra iḥtiyāc
Īmān ola başımda tāc şāhāne kim [yā] Rabbenā

9. Tāc u ḳabā cümle gider gitdi ana gitdi peder
Ben de ölünce muḫtażar īmānla gidem Rabbenā

10. Yā Rab duʿām ola ḳabūl açıla baŋa ṭoġrı yol
Cennetiŋe idem duḫūl sedd ola caḥīm Rabbenā

11. Olına rūḥıma duʿā ḫayırla hep ṣubḥ u mesāʾ
Rıżāyī eyler çün recā redd eyleme yā Rabbenā

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[61ᵇ]

164.
Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. Her gün olur aḫşam ṣabāḥ
Ecel gelür ider ṣıyāḥ
Ḳo ġafleti ehl-i ṣalāḥ
Mevlādan iste gel felāḥ

2. Çıḳma şerīʿatden ṣaḳın
Her kişiniŋ vir sen ḥaḳın
Nā-maḥreme olma yaḳın
Mevlādan iste gel ṣalāh

3. Yā Rab beni itme zebūn
Olmaya gālib nefs-i dūn
Maḥfūż ola iki ʿuyūn
Müyesser ola bu ṣalāḥ

4. Emmāre nefse it cefā
Eyle dü ʿālemde ṣafā
Ola bu ḳavl-i Muṣṭafā
Yeşribden ese bu riyāḥ

5. Eyleye nāgehān ẓuhūr
Ṣadrıma gele ṭoġa nūr
Yā Rabbī ʿafv ola ḳuṣūr
Uçmaġa bulaydım cenāḥ

6. Ḫayr ile ola her murād
Maḥzūn gönüller ola şād
Rıżāyī eyle Ḥaḳḳı yād
Maʿlum aŋa ḥayr ü cünāḥ

7. İtme eẕāyı cārıŋa
Riʿāyet it civārıŋa
Her demde yalvar Bārıŋa
Her ṣubḥ u şām vaḳt-i revāḥ

8. Ḥaḳdır Rasūliŋ her sözi
Teslīm it aŋa sen özi
Ḫalḳ eyleyen yazı güzi
Ḳalbiŋe vire inşirāḥ

9. Vaḳti gele ḥayr ile çün
Ġam çekme olmadı niçün
İt iʿtimādı gel bütün
Vuṣlat ola aḳşam ṣabaḥ

Lā ilāhe illallāh bi-ʿaded-i kelimātillāh
Muḥammedün Rasūlullāh bi-ʿaded-i taṣdīḳi maḫlūḳi'llāh
Lā ilāhe illallāh bi-ʿadedi enfāsi bi-ḫalāʾiḳi ve'l-melāʾik
Muḥammedün Rasūlullāh taṣdīḳu cemīʿi's-sālik[252]

[62ª]

165.

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Maḳṣūdına ḳul irişür her demde ẕikrullāh ile
Dünyā vü ʿuḳbā her murād olur anı Mevlā bile

2. Ḳul ḳalbini Mevlā bilür Ḥaḳḳıŋ diledigi olur
Nefse uyanlar yorılur Ḥaḳḳı getür dāʾim dile

3. Yürime hevāya uyup gezme hemān içüp yiyüp
Setr olına cümle ʿuyūb kerem ü faẕlullāh ile

4. Fażl u kerem ide Ḫudā çıḳa göziŋden māsivā
Olsa ḳaçan vaḳt-i ṣalā sen ḥāżır ol ol dem gele

5. Saʿy eyle ḳudret var iken Mevlā yolına dāʾimā
Ṣaḳın geçirme furṣatı vaḳti ile her şey ola

6. Nefy ile iṯbāt idegör bugün diliŋ döner iken
Lāl olmadan ẕikr it Ḥaḳı ṣıdḳ ile şimdi dil ile

[252]Allah Teâlâ'nın kelimeleri adedince Lâ ilâhe illallâh
Yarattıklarının tasdîki adedince Muhammed Rasûlüllâh
İnsanların ve meleklerin nefesleri adedince Lâ ilâhe illallâh
Cümle sâliklerin tasdîki adedince Muhammed Rasûlüllâh.

7. Allāhu Allāh di hemān Ḥayy ile Ḳayyūm ola yād
Pīriŋ iẕin virdi saŋa ikisi de raḥmet bula

8. Birdir ṭarīḳ-i Ḥaḳ hemāŋ bunda ki olmaz ikilik
Birdir Ḫudā ṭarīḳ-i Ḥaḳ çoḳdur bunı ehli bile

9. Şerīʿate uyan kişi ṭarīḳati olur bütün
Geçer ṣırāṭı ṭoġrıca gitmez o kes egri yola

10. **Rıżāyī** cehd eyle ṣaḳın uyma menāhī her söze
Şefāʿat ide Muṣṭafā rūhıŋa bir duʿā ola

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[62ᵇ]

166.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. İʿtirāf itdim efendi her ne ise cürmime
Sen bilürsin gizli sırrı geleni hep ḳalbime
Elim ayaġım gözim aġzımla geldi dilime
Tevbe yā Rabbī ḳamu işlediġim günāhıma

2. İsterem yā Rab tamām ben hüsn-i rıżāyı yine
Fażlıŋ ile ḳalbimiŋ sil pasın eyle āyīne
Sen selīmü'l-ḳalb beni ilet bu raḥmet iline
Tevbe yā Rabbī ḳamu idecegim itdigime

3. Elimiŋ ṭuttuġına ayaġımıŋ baṣduġıma
Gözümiŋ baḳduġına aġzım ile öpdigime
Dilim ile söyleyüp ḳalb ile fikr itdigime
Tevbe yā Rabbī ḳabūl it tevbemi cümle heme

4. Setr idüp ʿuyūbımı ʿafv eyle her ẕünūbumı
Baṣdurırlar üstime ṭaşı türāb ile ḳumı
Senden olur yine raḥmet hem Rasūliŋ yardımı
Tevbe yā Rabbī benim işledigim günāhıma

5. Raḥmetiŋ yanında maḫlūkıŋ günāhı ḳıl degil
Yaġ içinden çıḳar ol olmaz taʿab müşkil degil
Lā ilāhe illā Allāh dir bu göŋül [hem de] dil
Tevbe yā Rabbī ḳamu söyledigim günāhıma

6. Ḳalb ile taṣdīḳ iderem ḳavl-i ḥakdur[ur] Rasūl
Beni īmān ile gönder saŋa ben bulam vuṣūl
İdeler duʿā **Rıżāyī** ḫayr ile olma melūl
Tevbe yā Rabbī cemīʿan itdigim günāhıma

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

Estaġfirullāh min külli ẕenbin ʿameletihī meʿa eydī ve riclī ve ʿaynī ve bi-lisānī ve femī ve sāirü'l-aʿżā'-i min cesedī ve fī külli ẕenbin lāḥa fī kalbī ve fī külli ẕenbin eẕnebtühū baʿde tevbeti ve ercū minke'l-ʿafvi veʿs-setri mine'l-feżaḥati fi'd-dünya ve fi'l-ḳabri ve fi'l-maḥşeri. Allāhümme teḳabbel tevbetī ve evbetī veʿnṣür ʿaleyye ve ʿalā vālideyye'r-raḥmete ve'l-ġufrāne mā-dāmeti'd-dünyā ilā yevmi'l-mīzāni bi-raḥmetike yā Kerīm yā ẕe'l-iḥsān ḳāle ʿabdüke Ḥasan bin ʿAbdurraḥmān lā yaḫlū ʿani'lʿ-iṣyāni mā-dāme fī cesedihi'l-cān.

Bi-raḥmetike yā erḥame’r-rāḥimīn.[253]

Āmīn yā Rabbe’l-ʿālemīn

el-Fātiḥa

Ḳavluḥū Teʿālā: *Ve āḫarūneʿterafū bi-ẕünūbihim ḫaleṭū ʿamelen ṣāliḥan ve āḫara seyyiʾen ʿasa’llāhu en yetūbe ʿaleyhim innallāhe Ġāfūrün Raḥīm*[254]

[63ª]

167.

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. Yā Rab beni gönder hemān
Īmān ile Ḳurʾān ile
İdem teveccüh Rabbime
Mesrūr olup biŋ cān ile

2. Sen baŋa yā Rab ol muʿīn
Yanıma gelmeye laʿīn
Maḥfūz ola ol demde dīn
Tebşīr olam cinān ile

3. Yanımda Ḳurʾān oḳına

[253] Elimle, ayağımla, gözümle, dilimle, ağzımla ve diğer uzuvlarımla işlediğim günahlara, kalbime doğan ve tevbe ettikten sonra işlediğim tüm günahlara estağfirullâh. Dünyada, kabirde ve mahşerde senden bağışlanma ve rüsvaylığı örtmeni dilerim. Allâh’ım tevbemi ve dönüşümü kabul eyle. Dünya durdukça, mîzân gününe kadar benim ve ana-babamın üzerine rahmet ve gufrânını saç ey Kerîm, ey ihsan sahibi! Can bedende olduğu müddetçe isyandan hali kalmayan kulun Hasan bin Abdurrahman (bunları) dedi. Rahmetinle (muamele et) ey merhametlilerin en merhametlisi!

[254] Tevbe Sûresi 9/102. âyetten tam iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
وَاٰخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلاً صَالِحاً وَاٰخَرَ سَيِّئاً عَسَى اللهُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
“Bir başka grup iyi işe bir de kötü iş karıştırmış olarak sonra günahlarını itiraf etmişlerdir. Umulur ki Allah onların tövbesini kabul eder. Şüphesiz Allah çok esirgeyici, çok bağışlayıcıdır.”

Mevlāmızın esrārına
Vaḳt-i sefer ola yine
Gidem Ḥaḳa ʿirfān ile

4. Nefy ile iṯbāt zād ola
Bu ʿāṣī ḳul āzād ola
Gele şehādetler dile
Diyem anı lisān ile

5. Ḳabre varup dāḫil olam
Yalıŋuz içinde ḳalam
Mevlā vü Rasūli bilem
Ḳalam ulu sulṭān ile

6. Ḳabir ʿaẕābın görmeyem
Fażlıŋla sen eyle ʿaṭā
Ḥūrī vü ġılmān geleler
Ḳalam iki mihmān ile

7. Ḥayye ʿaḳāribler ḳaça
Üstime Ḥaḳ raḥmet ṣaça
Cennet ḳapuların aça
Seyreyleyem iḥsān ile

8. **Rıżāyī** Ḥaḳ ḳādir buŋa
İstediginŋ vire saŋa
Şefāʿat ide Muṣṭafā
Ola iẕin Raḥmān ile

9. Ḫavf ü recāda ol hemān

Yaḳındır ol geldi zamān
Allāhım emānü’l-emān
Ḳoma beni efġān ile

Āmīn yā Rabbe’l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[63ᵇ]

168.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Yā Rab keremle faẓl ile senden dilerem raḥmeti
Mestūr ola ʿaybım ḳamu görmeyem irte zaḥmeti

2. Cürm ü günāh işim müdām kārım budur her ṣubḥ u şām
İşbu Rasūliŋden ricām ide baŋa şefāʿati

3. Yüzüm ḳarasın sile Ḥaḳ faẓlı ile eyleye aḳ
Dilimde işbudur sebaḳ faẓlıŋla eyle raḥmeti

4. Hidāyet it ṭoġrı yolı şaşırma yā Rab bu ḳulı
Menzil ola raḥmet ili seddeyle bāb-ı ẕilleti

5. Elimde yoḳdur bir ʿamel olam ʿināyete maḥal
Faẓlıŋla raḥmet eyle gel göster baŋa bu devleti

6. Ḫuṣūmıma yoḳ ḥad hisāb ḳāḍīyem elimde kitāb
Yoḳ ʿamelim bī-irtiyāb itdim nice niyābeti

7. Döndüm Hüdāyī yolına idemedim ḫayır ʿamel

İtdi ḫālīfe Ḳādirī virdi başıma kisveyi

8. Anlardan oldum kisve-pūş itdi bu dil cūş u ḫurūş
Raḥmetiŋe olaydı düş budur faḳīr emniyyeti

9. Bunlara taḳlīd eyledim ḳulluġı taḳyīd eyledim
Mevlāya tevḥīd eyledim virdim Ḥaḳa şehādeti

10. Ḥaşr it velīlerle beni maḳṣūdım isterem seni
Iṣlāḥ idüp bu **Ḥasanı** baḳma günāhıma ḳatı

11. **Rıżāyī**niŋ kārı recāsından dem-ā-dem ey Ḥudā
Var mı daḫı bir ilticā buldura Ḥaḳḳa vuṣlatı

Allāhümme settir ʿuyūbī bi-ḥurmeti eẕāni'l-ʿaṣri[255]
Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[64ª]

169.

Velehū

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Dünyā vü ʿuḳbā Rabbenā bu ḳulıŋa ol dest-gīr
Ġāyetde ʿabd-i ʿācizem yoḳ ḳudretim ol dem faḳīr

2. Ne var ʿilim ne var ʿamel ġāyet ile çoḳdur emel
Sen ol muʿīnim yine gel mürşidim irşād ide pīr

3. Hüdāyīniŋ muḥibbiyem Ḳādirīden aldım himem

[255] Allâh'ım ikindi ezanı hürmetine aybımı ört.

Kārım nideyim cümle<si> kem sensin ʾAlīm sensin Baṣīr

4. Sen ḥimmet eyle faż̇l ile vaḥdetiŋi getür dile
ʿAzrāʾil ol dem ki gele yā Rab baŋa ol sen naṣīr

5. Ol dem şehādetle ölem naṣīb ise ḳabre girem
Senden ola yā Rab kerem şaşırmaya Münker Nekīr

6. Virem aŋa ḥüsn-i cevāb olmaya cürmümden ḥicāb
Virile ṣaġ elden kitāb ḳabrimiz ola müstenīr

7. Cennet ḳapusı açıla Naʿīm-i cennet seçile
Yā Rab keremle geçile ṣırāṭ-ı Ḥaḳ ola münīr

8. Aġır gele mīzānımız ḫayr ile ey sulṭānımız
Bizim ile īmānımız ide refīḳ <ide> Rabb-i Ḳadīr

9. Yā Rab ḳamu senden recā kārım ḫaṭā ṣubḥ u mesāʾ
İde şefāʿat Muṣṭafā iẕniŋ ile bu dil-peẕīr

10. Nefy ile iṯbāt idelim Mevlā yolına gidelim
Sen bize vir ḳalb-i selīm itme bizi ḫor u ḥaḳīr

11. **Rıżāyī** ḫoş gele recā ola ḳabūl ḫayır duʿā
Rūḥıma Fātiḥ<a> oḳuya cümle bilen ḳalīl keṣīr

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[64ᵇ]

170.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Gönder selāmetle gide ʿuḳbāya īmān ehlini
İblīse eyleme yaḳīn bir yerde Ḳurʾān ehlini

2. Düşmenimizdir ol laʿīn Ādeme olmuşdur yaḳīn
Ola şefīʿ şāh-ı güzīn redd itme burhān ehlini

3. Burhānımız oldı kitāb oldur delīl-i müsteṭāb
Keşf eyle yā Rabbī niḳāb ʿafv eyle ʿiṣyān ehlini

4. ʿİṣyānı çoḳdur ḳullarıŋ gizlisi yoḳdur yollarıŋ
Efġāŋı bu bülbüllериŋ güldür gülistān ehlini

5. Sensin ḳamunıŋ ḫālıḳı ḫayır seniŋ şer ḳullarıŋ
Urma yüzine ṣuçını setr eyle ġufrān ehlini

6. Her ne murād itseŋ olur ḳul nice tedbīrin ḳılur
Emriŋ ile cümle ölür gördüm hezār ṣan ehlini

7. Eyü köti cümle gider baba ana ḳardaş püser
Olunca yā Rab muḥtażar ḥıfẓ eyle īmāŋ ehlini

8. Cümlesi vaḳtin gözedir yā Rabbenā emir seniŋ
Ḳabr[e] girince it ʿaṭā ḳorḳutma mihmān ehlini

9. ʿĀlemde mihmān olmuşız ṣulb [u] raḥimden gelmişiz
Yā Rab seni birlemişiz öldürme bu cān ehlini

10. Ölmez ḳamu mü’min olan ṣıdḳ ile Mevlāsın bilen
Çokdur ḳatı gelen giden güldür bu efġān ehlini

11. **Rıżāyī**ye eyle ʿaṭā ide şefāʿat Muṣṭafā
Tevbe hezār itdim ḫaṭā aġlatma hemān ehlini

Āmīn yā Rabbe’l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[65ᵃ]

171.

remel: fā’ilātün fāʿilātün fāʿilāṭün fāʿilün

1. Ḥaḳ rıżāsı-çün oḳusa n’ola Ḳur’ān-ı ʿaẓīm
Raḥmet umar ḳullarıŋ sensin Ġafūr sensin Raḥīm
Raḥmetiŋ deryā seniŋ yoḳ ḥaddi sözüm müstaḳīm
Bu faḳīr ʿāṣī ḳulıŋ ġufrānıŋ umar yā Kerīm

2. Dā’im eyler luṭf u iḥsān ḳulına ehl-i kerem
ʿAfv ider ʿiṣyānını fażlı ile artıḳ yā kim
Yüzine urmaz ṣuçın setr ile eyler muḥterem
Bu faḳīr ʿāṣī ḳulıŋ ġufrānıŋ umar yā Kerīm

3. Bilürem ʿiṣyānımı ġufrānı eylerem ṭalep
Ḥaḳ bilür ḳalbim benim itdiklerimi rūz u şeb
Tevbe istiġfārımı ide ḳabūl ḥażret-i Rab
Bu faḳīr ʿāṣī ḳulıŋ ġufrānıŋ umar yā Kerīm

4. İşbu Ḳur’ān ḥürmetine eyle īmānım ḳarīn
İḥtiżārım ʿāleminde olmaya şeyṭān yaḳīn
Ādemi azdırdı ben Ādem degilem Müslimīn

İşbu ʿāṣī bendeye ġufrān ide Rabb-i Kerīm

5. Niçe tevbe eyledim itdim yine ẕenbe rücūʿ
Kimi ḳalbimden geçüp kimisi bulmuşdur vuḳūʿ
Tevbe yā Rabbī yine her ne ki itdim az ü çoġ
Receb ayı ḥürmetine eyle ġufrān yā Kerīm

6. İşbu ay dimez günāhım Ḥaḳḳa dir benim aṣam
Ben aḫıtmadım İlāhī kimseye ẕenb dem-be-dem
Bu **Rıżāyī** mücrimiŋ ḥāli ne ḳadar ola kem
ʿAfv it iḥsānıŋ ile aġlatma irte yā Kerīm

Āmiŋ yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[65ᵇ]

172.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilāṭün fāʿilün

1. Yā ilāhī ʿabd-i ʿācizdir **Ḥasan**
Sen yaratdıŋ yine yardım eyle sen
Bunda geldi eyledi terk-i vaṭan
Sen getürdiŋ yine yardım eyle sen

2. Baba ṣulbünden inüp üm raḥmine
Anda yutdurdıŋ niçe dem **Ḥasan**a
Dār-ı dünyāya getürdiŋ çün yine
Sen yaratdıŋ yine yardım eyle sen

3. Baŋa itdürdiŋ seyir ol ʿālemi

Bilmez idim ins ü cin ü ādemi
Eyleḍiŋ cemʿ babam ile anamı
Sen yaratdıŋ yine yardım eyle sen

4. Ana raḥminde baŋa virdiŋ naṣīb
Besleḍiŋ geldim cihāna ben ġarīb
Ḥaḳḳ bildim seni Rasūliŋ ḥabīb
Sen yaratdıŋ yine yardım eyle sen

5. ʿĀlem-i dünyāda itdim ẕenb ḫaṭa
İtmedim bir gün ʿibādet ḫoş saŋa
Sen ʿafv it ola şefīʿ Muṣṭafā
Vir iẕin aŋa vü yardım eyle sen

6. Bunda geldim yine bir gün giderim
Ölecegim güne yoḳdur ḫaberim
Bilürem ölecegim yoḳdur ġamım
Sen yaratdıŋ yine yardım eyle sen

[66ᵃ]

173.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilāṭün fāʿilün

1. Lā ilāhe illā Allāh diye dil
Ḥaḳ Rasūliŋdür Muḥāmmed daḫı ḳul
Emriŋe cümle musaḫḫar oldı küll
Baŋa göster Rabbenā sen ṭoġrı yol

2. Saŋa giden yollara ḥad yoḳdurur

Ḳatı çoḳdur ṭoġrı yol bed yoḳdurur
Bu ṭarīḳ-i müstaḳīm bir oḳdurur
Çıḳar egriden anı itmez ḳabūl

3. Egriden çıḳ ṭoġrı git gel her zamān
Ṣalınup meyl eyleme ġayra hemān
Bulasın Mevlāyı işbudur nişān
Lā ilāhe illā Allāh diye dil

4. Dil ile di eyle taṣdīk ḳalb ile
İki cānibe başıŋ vara gele
Pāk ola ẓāhir ü bāṭın pāk ola
Ḥaḳ hidāyet ider olma sen melūl

5. Evliyālar ola saŋa hem-nişīn
Gele gide olalar saŋa yaḳīn
İde şefāʿat saŋa şāh-ı güzīn
Cennet-i aʿlāya idesin duḫūl

6. Cennet-i aʿlāda göresin liḳā
Terk idüp olma hemān ehl-i hevā
Ey **Rıżāyī** iste Mevlādan rıżā
Bil rıżā ile olur Ḥaḳḳa vuṣūl

Allāhümme erżi ʿannī bi-faḍlike[256]
Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[256] Allâh'ım fazlınla benden razı ol.

[66ᵇ]

174.

Biḥī

remel: fāʿilātün fāʿilāṭün fāʿilün

1. Ola fażl-ı Ḥaḳ ile Ḥaḳ vuṣlatı
Aŋa lāyıḳ idemem ʿibādeti
Gele yā Rab ola iḥsāŋ sāʿati
Göstere dünyā vü ʿuḳbā ḥażreti

2. Virelim ḥażrete dāʾim ṣalavāt
Nūr-ı pāḳiyle ṭola bu şeş cihāt
Yüzini göster diyemem heyhāt
Ben görem dünyā vü ʿuḳbā ḥażreti

3. Anı görmekle idem ẕevḳ ü ṣafā
Ḥaḳ hidāyet eyleye ṣubḥ u mesāʾ
Yā İlāhī ola şefīʿ Muṣṭafā
Göstere Mevlā baŋa ol ḥażreti

4. Anı görmege vire Mevlā medār
Luṭf u fażlın ḳaçmaya ol nā-medār
Bu faḳīri itme maḥrūm zīnhār
Eyle iḥsān baŋa göster ḥażreti

5. Çār-yārı ola yanınca bile
Bū Bekir ʿOṯmān ʿÖmer gele dile
Ḥażret-i Ḥasan Ḥüseyn ʿAli ile
Göstere bunlarla Mevlā ḥażreti

6. Bu münācātımı Ḥaḳ ide ḳabūl

Dāḫil olup meclise bulam vuṣūl
Ey **Rıżāyī**-i ḥaḳīr ey ʿāṣī ḳul
Göstere Rabbiŋ saŋa ol ḥażreti

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[67ª]

175.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāṭün fāʿilün

1. Nān-ı ḫuşk ile ḳanāʿat ider ādem ṣubḥ u şām
Olmaya ḥayvān-ṣıfat ol eylemeye iḥtişām

2. Ehl ü ʿıyāl ḳaydıdır insānı eyleyen zebūn
İşbu aḥvāli bilür dünyāda her ḫāṣ ile ʿām

3. Ḥaḳ yetirir rızḳını ḳullarınıŋ maḥrūm ḳomaz
Ḳul ṭalebde ʿacele eyler ʿacīb anı müdām

4. Açlıġa eyle taḥammül nefs gelip bula sükūn
Bu ʿaẓīm ḫaṣlet bulursaŋ bil hemān ḳurı ʿiẓām

5. Ḫāṣlardan ide Ḥaḳ eyle taḥammül yoḳluḳa
Kīse aġzın baġlama aç olma gel ḫaṣīs ʿavām

6. Feṭḥ-i bāb eyleye Mevlā saŋa ġaybdan luṭf ile
İtmeye nāmerde muḥtāc ḫıdmete eyle ḳıyām

7. Gebr ü tersāya virür vaẓīfe ḫıdmet istemez

Ḥaḳ ġanī bir pādişāhdır olagör emrine rām

8. Virdigi niʿmetleriŋ şükrin bilen ider ṣafā
Bilmeyene daḫı itmez ol Kerīm Ḥaḳ intiḳām

9. Bir bilen Mevlāsını olur ḳamu ehl-i behişt
Lā ilāhe illā Allāhdır açan bābüʾs-selām

10. Sen selāmet vir bize yā Rab Muḥammeddir Rasūl
Āḫir-i peyġāmberāndır daḫı seyyidüʾl-enām

11. Ey **Rıżāyī** bir bilüp Ḥaḳkı Rasūlidir emīn
Vir ṣalavāt rūḥ-ı pākine anıŋ ḳableʾl-menām

Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedin ve ʿalā ālihī ve aṣḥabihiʾl-kerīm
bi-ʿadedi enfāsiʾl-ḫalāʾiḳi fī yevmiʾl-ḳıyām ve dāriʾs-selām[257]

[67ᵇ]

176.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Yā Rabbenā yā Rabbenā senden meded senden meded
Dünyā vü ʿuḳbāda ebed senden meded senden meded

2. Olmayıcaḳ senden meded olur ḳapular cümle sed
Benim olur kārım ki bed senden meded senden meded

3. Dünyā vü ʿuḳbā dest-gīr ister ḳamu bay ü faḳīr

[257] Allâh'ım Hz. Muhammed'e, ailesine ve şerefli ashâbına kıyamet gününde ve cennette yaratılmışların nefesleri adedince salât olsun.

Faẓlıŋla ister bu ḥaḳīr senden meded senden meded

4. Müşkil bu dünyā zaḥmeti çekdirme bize ẕilleti
ʿUḳbāda eyle raḥmeti senden meded senden meded

5. Ḥāl-i derūn maʿlūm saŋa yā Rabbī imdād it baŋa
Baḳdırma yā Rab her yaŋa senden meded senden meded

6. İtmeyicek imdādı sen bir kārım olmaz hiç ḥasen
Yā kime yalvaram ki ben senden meded senden meded

7. Gelür gider yaz ü şitāʾ diler göŋül nān u ʿabā
Her kişi muḥtāc Rabbenā senden meded senden meded

8. Ġayrılar imdād eylemez eylerse muʿtād eylemez
Her vaḳt u dem şād eylemez senden meded senden meded

9. Bir kez olursa bir kerem olmam yanında muḥterem
Artar vücūdumda berem senden meded senden meded

10. Ġayrıya muḥtāc eyleme oldur/öldür beni aç eyleme
Ġam baḥrin emvāc eyleme senden meded senden meded

11. **Rıżāyī**ye ḥüsn-i rıżā müyesser eyle Rabbenā
İrżā ide ḫaṣmın Ḫudā andan meded andan meded

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[68ᵃ]

177.

Bihī

recez: müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Ben bu ḳażāya sālikem ḥālim mükedderdir benim
Bir şeye dimem mālikem ḥālim mükedderdir benim

2. Niçe duyūn itdim edā cümlesi bil māl-ı ḳażā
Dāyinim artdı Rabbenā ḥālim mükedderdir benim

3. Sen meger irżā idesin cümlesini güldüresin
Ḳaṣr u sarāy bildiresin ḥālim mükedderdir benim

4. Elimde yoḳ ḥüsn-i ʿamel her birine virem bedel
Eyleme yā Rab mübteẕel ḥālim mükedderdir benim

5. Sinnim irişdi seksene ḫavf iderem kim seksene
Vir ḥaḳḳımı baŋa dine ḥālim mükedderdir benim

6. Üstimde ḥaḳ çoḳ bilürem bilmem ne tedbīr ḳılıram
Ẓāhir ki bir gün ölürem ḥālim mükedderdir benim

7. Īmān ile gönder beni ḳabre bıraḳırlar teni
Ḳorlar giderler **Ḥasanı** ḥālim mükedderdir benim

8. Emṣāl ü aḳrān ḳaldı az artdı ziyāde ḥırṣ u āz
İtmeyelim sözi dırāz ḥālim mükedderdir benim

9. Nefy ile iṣbāt idelim dā'im Ḥaḳı ẕikr idelim
Ġayrı kelāmı n'idelim ḥālim mükedderdir benim

10. Budur dime olan devā illallāh ola dāʾimā
Naṣīb ide fażlı Ḫudā ḥālim mükedderdir benim

11. **Rıżāyī** ḳīl ü ḳāl[i] ḳo raḥmet ide Mevlā ulu
Aça hemān ṭoġrı yolu ḥālim mükedderdir benim

Allāhümme iftaḥ lī ṭarīḳi'l-müstaḳīm[258]
Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[68ᵇ]

178.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1 Fażlıŋ ile gider keder mükedder olsa ne ḳadar
Tevḥīd ile şām ü seḥer aŋıla ol ḫayru'l-beşer

2. Ḫayru'l-beşerdir vāsıṭa Mevlā budurur rābıṭa
Olmaya kimse sāḳıṭa ḫayrāt ide şām u seḥer

3. Şām u seḥer Ḥaḳḳı aŋa ḥāżır ola vaḳt-i ṭaŋa
Yatmaya ġafletle aŋa Rabbini budur[ur] ḫaber

4. Ḫayır ḫaberdir bil eẕān vaḳt-i ṣabaḥ yatma uyan
Ābdest ala ḥaẕ ide cān ġāfil degil ḥacer meder

5. Ḥacerle meder ẕikr ider Mevlāyı dāʾim ser-te-ser
Aŋlar bunı ehl-i naẕar farḳ eylemezler bī-baṣar

[258] Allâh'ım, doğru yolu bana aç.

6. Açа baṣīret gözimüz açıḳa yoḳdur sözimüz
Ṭoġrı bu Ḥaḳḳa özimüz yandırmaya nār-ı saḳar

7. Cennet cehennem ḥaḳdurur küffār aŋa elyaḳdurur
Eskisi de esbaḳdurur ḳul rāżı ola *mā emar*[259]

8. Emrine bu Ḥaḳḳın hemān iṭāʿat ider Müslümān
Ecel gelür virmez amān cānlar bedenlerden gider

9. Bulur maḳāmını varur ol dem ʿamelini ṭanır
İtdigi işden utanır benim gibi söz muḫtaṣar

10. Eyü ʿamel ola naṣīb Rabbisine ola ḳarīb
İẕniyle şefāʿat Ḥabīb ide cinān ola maḳar

11. **Rıżāyī** tevbe et hemān Mevlā Ġafūrdur yoḳ gümān
Āyetde olmışdur beyān Ḳurʾānı oḳı her seḥer

Ḳavluhū teʿālā: İnnallāhe yaġfiruʿẕ-ẕünūbe cemīʿan
innehū hüveʾl Ġafūrüʾr-Raḥīm[260]

[69ª]

179.

---

[259] Bu ibâre "emrolunan şey" mânâsında olup Tahrim Sûresi 66/6. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا قُوا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيكُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللهَ مَا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ
"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredileni yerine getiren melekler vardır."
[260] Zümer Sûresi 39/53. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلٰى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ اِنَّ اللهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ
"De ki (Allah şöyle buyuruyor): "Ey kendi aleyhlerine olarak günahta haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah (dilerse) bütün günahları bağışlar; doğrusu O çok bağışlayıcı, çok merhametlidir."

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Cümle ẕenbi yarlıġar Mevlā Ġafūr
İtme şekk ü şübhe bundan ol şekūr
Gide ẓulmet-i cehālet ṭoġa nūr
İde ʿişmet Ḥaḳ seni ol sen de dūr

2. Cehl ile olur ḳamu ẕenb ü günāh
Kişi ider ẕenb ile yüzin siyāh
Tevbe idüp her günāha di sen āh
İde ʿişmet Ḥaḳ seni ol sen de dūr

3. ʿİşmet oldur ḳādir olmaya aŋa
Geçire dilden anı dimem aŋa
Fażlıŋ ile eyle ʿişmet Rabbenā
Sen de saʿy it olasın ẕenbden dūr

4. Dūr ola ẕenbden Ḥaḳa olur ḳarīb
İşbudur dünyāda bil ʿabd-i edīb
Ola yā Rabbī yaḳīn işbu ġarīb
ʿİşmet ide Ḥaḳ seni ol sen de dūr

5. Dār-ı ġurbetdir cihān mülki tamām
Vaṭan-ı ezeldedir ʿālī maḳām
Fayda itmez mülk ü māl u iḥtişām
ʿİşmet ide Ḥaḳ seni ol sen de dūr

6. Ey **Rıżāyī** Ḥaḳdan iste ḥüsn-i ḫāl
Lā ilāhe illā Allāh ḫoş maḳāl
Nefy ü iṡbāt it ölünce olma lāl

ʿİṣmet ide Ḥaḳ seni ol sen de dūr

[69ᵇ]

180.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ḥaḳ teʿālā emri ile cümle bu nevʿ-i beşer
Kimi tāze kimi ḳoca kimisi var çoḳ yaşar
Her ne taḳdīr itdi ise rızḳ u faḳr u ḫayr u şer
Ẓāhir olur cān çıḳınca başḳa vādīye düşer

2. Kimine vādī-i cennet Ḥaḳ naṣīb ider anıŋ
Kimine olur ḫiṭāb ṣaḥn-ı caḥīmdir meskeniŋ
Bilmezem ḥāli n'olur işbu faḳīr bu **Hasan**ıŋ
Vādīsi cennet midir ya tā ne vādīye düşer

3. Ḫavf ile beyne'r-recā aḥvālimiz fikr idelim
Eyleye Mevlā kerem īmān ile biz gidelim
Bunda ḳalur her ne ise ġayrı eşyā n'idelim
Ḳabre gire her kişi çün başı ḳaydına düşer

4. Münker ü Nekīre Mevlā virdire ḥüsn-i cevāb
İtmeye anlar daḫı ʿunf ile ol demde ḫiṭāb
Diyem ol dem Rabbim Allāhdır Muḥāmmed kām-yāb
Ḥaḳ Rasūldür diye anlar merḥabā niçün şaşar

5. Rabbisin bu birledi Rasūline taṣdīḳ idüp
Bize virdi ḥaḳ cevāb ḥaḳḳā budur taḥḳīḳ idüp
Gel gidelim n'idelim bu kişiyi taṣdīḳ idüp
Ola kendi ʿāleminde bildigi buŋa yeter

6. Ey **Rıżāyī** Ḥaḳ teʿālā eyleye seni ḫalāṣ
İʿtiḳād-ı pāk ile Mevlāya itdiŋ iḫtiṣāṣ
Eyleye ḫayır duʿā rūḥıŋ içün her ʿām u ḫāṣ
Kim bu vādīye düşenler eyü vādīye düşer

Allāhümme lā tüʾāḫiẕnī bi-sūʾ-iʾl-edeb[261]
Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[70ª]

181.

Bihī

hezec: mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün
Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün
Bu baḥri oḳı ṭoġrı hemān şaşma yolı

1. Aḳyazı āb ile ṣāfī burc-ı ḥamāma
Tābīde-i germ oldı Ḫudā vire selāma

2. Muḳadder ise ẓabṭı bize ḥażret-i Mevlā
Eyleye birez vüsʿati bu keʾs-i kirāma

3. Yiyüp içevüz olına sulṭāna duʿālar
Bu māh-ı Receb irgüre Ḥaḳ rūz-ı ṣıyāma

4. Tārīḫ bugün biŋ ile seksen sekiz oldı
Yüz biŋ ṣalāt ḥażrete tā yevm-i ḳıyāma

[261] Allâh'ım, edebe aykırı davranışlarımdan ötürü beni cezalandırma.

5. Yā Rabbī bize iẕniŋ ile ide şefāʿat
Tevbe benim itdiklerime geldi nedāme

6. Ben neler alup neyledigim cümle ḳażāda
Maʿlūm bu Ḥaḳa gizli ise ḫāṣ ile ʿāma

7. İrżā ide Ḥaḳ cümlesini faẓl u keremle
İtme zebūn rūz-ı cezā bunca ʿavāma

8. Bu cümle ḳażā ehli diler ḥaḳların elbet
Bir dāne içün düşdi göŋül murġı bu dāma

9. Yā Rabbī beni faẓl ile āzād idüp andan
Açıla hemān bāl ü perim ʿazm ide Şāma

10. Şām cennet olupdur ki didi ehl-i maʿārif
Sākini anıŋ ehl-i ṣalāt ehl-i iḳāme

11. **Rıżāyī** faḳīr rükn-i ṣalāt idemez itmām
Noḳṣānı tamāma ṭuta Ḥaḳ bula selāme

Āmin yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[70ᵇ]

182.

Bihī

hezec: mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

1. Ey dil niçe bir eyleyesin ṭūl-i emel sen
Bu cāh-ı ḳażā gitmeye dilden degil aḥsen
Ḥüsn-i ʿamele saʿy idegör ölmeden irken

Ḳabr içre görüp ḫāk ola bu cism ile bu ten

2. Ḫāk oldı bizim aṣlımız u babamız Ādem
Kendüsi yidi ḥabbe-i gendümi ki ol dem
Ḥavvā ile cennetden inüp çekdi ki mātem
Tevbelerini itdi ḳabūl dimediler ben

3. Ben dime ṣaḳın kendini yeg görme ḥaẕer it
Ḳulluġıŋı bil edeb ile imdi güẕer it
Mevlāya yaḳīn olmaġa her āhı seḥer it
Ġafletle ṣaḳın yatma uyan tevḥīde dem-zen

4. Zen var bu cihān içre niçe eyüdir erden
Rabbīsin aŋar ẕikrin ider ṣubḥ u seḥerden
Gitmiş hevesi ziynet ü zīver ile zerden
Mevlāsı ile ġayr ile yoḳ dimez o sen ben

5. Söyleşme ṣaḳın ṭut diliŋi imdi sükūt it
Mevlā yolına kim ki gider sen de aŋa git
Eyü yola git söyle eyü nefse vir ögüt
Hevā yolına gitmeye çekmeye o miḥen

6. **Rıżāyī** hemān nefy ile iṯbātı idegör[262]
Bir bil Ḥaḳı sen şübheŋi ʿālimlere gel ṣor
Ḳalbiŋ gözini aça Ḫudā eylemeye kör
Yā Rabbī bula raḥmetiŋi imdi bu **Ḥasan**

Āmin yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[262] Mısra'ın altında *lâ ilâhe illallâh* yazmaktadır.

[71ᵃ]

183.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Ey Vāḥid [ü] Ferd ü Ġanī īmāndan ayırma beni
Vāhib bilürem ben seni īmāndan ayırma beni

2. Sensin ḳula vāhib ʿaṭā senden umar bay u gedā
Sensin iden *keyfe yeşā*[263] īmāndan ayırma beni

3. Ḳabre gidem īmān ile yoldaş olam Ḳurʾān ile
Gönder beni ġufrān ile īmāndan ayırma beni

4. ʿİṣyānıma baḳma benim aŋa muṭīʿdir her tenim
Çeker ʿaẕābı çün cānım īmandan ayırma beni

5. Cümle benim yüzüm ḳara ḫayır ʿamel yoḳ ayıra
Fażlıŋ meger merhem ṣara īmāndan ayırma beni

6. Eyleḍiŋ īmāŋ ehli sen itdim şehādet saŋa ben
ʿUḳbāya gitdikde **Ḥasan** īmāndan ayırma beni

7. **Rıżāyī**niŋ kārı recā sāʾil olur her fuḳarā
Fażlıŋ ile yā Rabbenā īmāndan ayırma beni

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn

---

[263] Bu ibâre "dilediği gibi" mânâsında olup Âl-i İmran sûresi 3/6. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
Sizi rahimlerde dilediği gibi şekillendiren O'dur. Mutlak güç ve hikmet sahibi olan Allah'tan başka ilâh yoktur.

el-Fātiḥa

184.

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Eyleḍiŋ īmān ehli sen ṭogunca anadan **Ḥasan**
Gideydim anıŋ ile ben ayırma īmāndan beni

2. Oḳundı ḳulaġa eẕān ḥaẕ itdi işitdi bu cān
Bildi ki kendin Müslümān īmāndan ayırma beni

3. Virdigin almaz bir ġanī geriye bilürem anı
Virdim bedel aŋa cānı īmāndan ayırma beni

4. Cānımdır īmāna bedel lāyıḳ ziyāde hem maḥal
Baḫşiş muḳābili güzel īmāndan ayırma beni

5. Īmānla gönder vir emān ola anıŋla cān revān
Rıżāyī dir yā Müsteʿān īmāndan ayırma beni

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[71ᵇ]

185.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Niçe bir aldanalım ey dil bu dünya alına
Niçe bir meyl idelim bī-maʿnī bu āmāline
Niçe bir saʿy idelim fānī bu dünyā mālına
Dönelim Allāha gel ʿazm eyle ʿuḳbā iline

2. Biŋ yaşarsın işbu dünyādan gidersin ʿāḳıbet
Cemʿ idersin māl-ı dünyayı n’idersin ʿāḳıbet
Ḳabre girüp sen bulursın ne idersen ʿāḳıbet
Dönelim Allāha gel ʿazm eyle ʿuḳbā iline

3. Tevbeler eyleyelim itdigimiz cürme ḳamu
Bu hevā-yı nefsimiz itdi bizi ʿ*amū ṣamū*[264]
Lā ilāhe illā Allāh diyelim ġayrıyı ḳo
Dönelim Allāha gel ʿazm eyle ʿuḳbā yolına

4. Ḥaḳ Rasūlidir Muḥammed gitdi ʿuḳbā iline
Daʿvet itdi Ḥaḳ teʿālā sevgili Rasūline
Virmedi ḳalmaġa ruḥsat dünyede bir ḳulına
Ḥaḳ teʿālā gidelim biz daḫı ʿuḳbā iline

5. Bilürüz giderüz aŋa vaḳtin ammā bilmezüz
Ẕevk-i vuṣlat andadır dünyāya geri gelmezüz
Gitdi peyġamber cemīʿan biz de ẓāhir ḳalmazuz
İderiz bir gün sefer cān ile ʿuḳbā iline

6. Cān ile gider **Rıżāyī** dime ki cānsız gider
Cānı bile ḳabre girer ṣorılur ol ḫayr u şer
Ḥaḳ teʿālā ide āsān virevüz Ḥaḳdan ḫaber
Birligini söyleye dil varup ʿuḳbā iline

---

[264] Bu ibâre “kör (ve) sağır” mânâsında olup Mâide Sûresi 5/71. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
وَحَسِبُوا اَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ
Başlarına bir felâketin gelmeyeceğini sanıp kör ve sağır kesildiler. Sonra Allah tövbelerini kabul buyurdu. Sonra içlerinden birçoğu yine görmezden ve duymazdan geldiler. Allah onların yaptıklarını görmektedir.

Āmīn yā Rabbe’l-ʿālemīn

el-Fātiḥa

[72ᵃ]

186.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. İşbu maḫlūḳ bāḳī ḳalmaz cümle dünyādan gider
Görür aʿmālini ʿuḳbāda varır ḫayr ile şer
Gitdi ḳardaş gitdi evlād gitdi ana vü peder
Bize geldi şimdi nevbet ḥāżır ol şām u seḥer

2. Göndere īmān ile Ḳur’ān ile Mevlā beni
Fażl ile iḥsān ile ġufrānı ide ol Ġanī
Yarlıġaya luṭf idüp āmīn di işbu **Ḥasan**ı
Ḳubḥ-ı aʿmālime itme naẓarı şām u seḥer

3. İtdigim şām u seḥer cürm ü günāha ḥad mi var
ʿĀlem içre bir benim gibi günahkār bed mi var
Raḥmetiŋ deryāsı cārī ʿālem içre sed mi var
Düşse bir ḳatre yiter ġufrānıma şām u seḥer

4. Yā İlāhī luṭf idüp ḳalma benim ʿiṣyānıma
İtdim ʿiṣyānı ziyāde anda ḳıydım cānıma
ʿAfv iderseŋ fażl ile bāʿiṣ olur ġufrānıma
Lā ilāhe illā Allāh diyelim şām u seḥer

5. ʿÖmrümüz geçmekdedir şām u seḥer yoḳ bir ʿamel
Gün-be-gün artmaḳdadır ḥırṣ ile bu ṭūl-i emel

Raḥmetiŋ yā Rabbenā ʿāṣīlere oldı muḥal
Anıŋ içün gice gündüz tīz geçer şām u seḥer

6. Ey **Rıżāyī** bir seḥer ḳalḳ a niyāz it Rabbiŋe
Yazıla dergāh-ı ʿālīde anıŋ biri biŋe
Dimezem gözin yaşı kesile aḳmaya diŋe
Aḳa seller gibi aŋdıḳça Ḥaḳı şām u seḥer

[72ᵇ]

187.

Bihī

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Lā ilāhe illā Allāh ẕikrin inşā idelim
Haḳ Rasūlidir Muḥammed diyelim de gidelim
Ġayrı ḳavl ü fiʿlimize cümle tevbe idelim
Gidelim dār-ı beḳāya ḫoş temāşā idelim

2. Bu cihān mülkin tamām itdiŋ temāşā ser-te-ser
Bāʿiṯ oldı gelmege cemʿiyyet-i ana peder
Ḥamdülillāh bir bilüp Ḥaḳḳı ḫaber virdi eṯer
Gidelim dār-ı beḳāya ḫoş temāşā idelim

3. Andadır hep enbiyā vü evliyā cümle tamām
Andadır ḳavm u ḳabīle ata ana ḫāṣ u ʿām
Andadır ẕevḳ u ṣafā hep anda olmaz ṣubḥ u şām
Gidelim dār-ı beḳāya ḫoş temāşā idelim

4. Bu fenā dārında maḫlūḳ olmadı ẕerre ṣafā
Bundadır cevr ü cefā vü bundadır renc ü ʿanā
Bunda bāḳī ḳalmadı gitdi Muḥammed Muṣṭafā

Biz de gidelim beḳāya ḫoş temāşā idelim

5. Bizi cennetde keremle eyle Rasūliŋe cār
Fażlıŋ ile Rabbenā eyleyelim anda ḳarār
Görelim dīdārıŋı eyle keremle āşikār
Gidelim dār-ı beḳāya ḫoş temāşā idelim

6. Bu **Rıżāyī** bendeŋe yā Rabbenā eyle kerem
Sen [ki] virdiŋ cānımı al sen yine çıḳduġı dem
Cümle ʿafv ola günāhım ḳalmaya hiçbir direm
Gidicek dār-ı beḳāya ḫoş temāşā idelim

Āmīn yā Rabbeʿl-ālemīn
el-Fātiḥa

[73ᵃ]

188.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Beḳā iḳlīmine gitmek murādım atamam adım[265]
Meger boynında götire beni dostlar ile ḫādim

2. Ḳomazlar yire ol demde varıram ḳabre taʿẓīmle
Duḫūl idince bilmem ben saʿīd mi yā şaḳī adım

3. Şeḳāvet defterin hakk it İlāhī sen saʿādet vir
İdeler ḫayr ile cümle eḥibbā ol zaman yādım

[265] Adım kelimesi metinde şu şekilde yazılmıştır:

4. Ḳaluram ben tek ü tenhā ḳabirde vālih ü ḥayrān
Dilime gele illallāh ki taʿlīm itdi üstādım

5. Ala Münker Nekīr ḫaber bu elfāẓı işidince
Muvaḥḥid olduġım bile şehādet Ḥaḳḳa muʿtādım

6. Niçe ẕenb ü ḫaṭā itmiş bu ʿabdullah **Ḥasan** ẓāhir
Bilür cürm ü günāhını olupdur anlara nādim

7. Ḫudānıŋ luṭf u iḥsānın umar bu sinn ile sālde
N'ola ġufrān iderse Ḥaḳ irişe seksene ḫādim

8. Cihān içinde seksende kimiŋ var bir ḳulı ẓāhir
Bunıŋ fikri ile şimdi efendim ben daḫı şādım

9. Ġam u ālāmı çoḳ çekdim fenā dārında bilür Ḥaḳ
Bi-ḥamdillāh ṣafā itdim gelince ḳabre āzādım

10. İdelim nefy ü iṯbātı[266] ölünce gitmeye dilden
Muḥammeddir Rasūlullāh ola ġufrānıma yādım

11. **Rıżāyī** Ḥaḳ ide irżā ḳamu ḥaşımlarım bir bir
Ḫalāṣ ide beni Mevlā Hüdāyīdendir irşādım

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[73b]

189.

[266] Satırın altında *lâ ilâhe illallâh* yazmaktadır.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Yā Rabbī muḥtāc eyleme ġayrı ḳapuya sen beni
Cümle denīdir her ḳulıŋ benim faḳīr sensin ġanī

2. Raṣūl Muḥammed Muṣṭafā şefāʿate iẕin diler
Olmayıcaḳ iẕniŋ seniŋ kim söyledir yā Rab anı

3. Oldur hemān ṣāḥib-kerem nebīler içre muḥterem
Andan şefāʿat isterem olursa iẕniŋ yā Ganī

4. Faḳīre iḥsānıŋ ola şehādetiŋ gele dile
Öleydim illallāh ile diyem bu ḳavl-i ḥaseni

5. Ḳavl-i ḥasendir bu sözüm taṣdīḳ ider anı özüm
Muḥammede işbu gözüm baḳsam ider mesrūr beni

6. Yā Rabbī ḳabrimde ḥisāb olursa olmaya ʿaẕāb
Fażlıŋla eyleme ʿiḳāb yemeye ʿaḳrebler teni

7. Ḥayyāt ola cümlesi dūr pür-nūr ola ol dem ḳubūr
Ġufrānıŋ ola yā Ġafūr ḥıfẓ eyle yā Rab bu dīni

8. Dīnimiz İslām dīnidir Rasūlümüz medenīdir
Bildim şefāʿat kānıdır sever Ḥüseyn ü Ḥasanı

9. İsmim **Ḥasan** fiʿlim ḳabīḥ idemedim kār-ı melīḥ
İşbu sözüm ḥaḳ[dır] ṣarīḥ aḳmaz bu gözümüŋ nemi

10. Yā Rab ʿināyet it meded her dem hidāyet it meded

Ehl-i iṭāʿat it meded çürütme ḳabirde teni

11. **Rıżāyī**ye luṭfuŋ ola ḳabrinde ol ḳarşı gele
Şehādetiŋ gele dile fażlıŋla ey Rabb-i Ganī

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[74ª]

190.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Yigirmi yidi Recebe leyle-i miʿrāc bu gice
Ġufrānıŋ umar Rabbenā hep aŋa muḥtāc bu gice

2. Eylediŋ ḥabībiŋ ʿurūc ʿarşa varınca ser-te-ser
Cibrīl rikābında anıŋ kimse dimez ḳaç bu gice

3. Esfelde ḳaldı enbiyā rütbede nisbetle aŋa
Gūyā ki bezm-i vuṣlata bu oldı sirāc bu gice

4. Ümmetine beş vaḳt namāz getürdi hediye Rasūl
Oldı cemīʿ-i derdine anlarıŋ ʿilāc bu gice

5. Buldı saʿādet rütbesin her kim ola ümmet aŋa
Velīlige lāyıḳ olup giydi başa tāc bu gice

6. Yā Rabbī ʿabd-i ʿāṣīler üzerine fażlıŋla sen
Varınca rūz-ı maḥşere raḥmet ṣuyın ṣaç bu gice

7. Feṭḥ eyle gizli ḳapular üzerimize luṭf idüp

İşbu Muḥammed ḥürmeti mesdūd ḳoma aç bu gice

8. Güşāde ola ḫayr ile ẓāhir ü bāṭın her ḳapu
İstemeye bizden biri yā Rabbenā bāc bu gice

9. Rasūle ola biŋ selām her dem ḳıyāmet ḳopa tā
Bizden hemān şām u seḥer bir ibtihāc çün bu gice

10. **Rıżāyī**ye ġufrān ola iḥsān-ı bī-pāyān ola
Müşkil işi āsān ola ṭoyur nice aç bu gice

11. Defʿ eyle ḳabriŋ ṣıḳletin refʿ eyle ḍīḳ u ẓulmetin
Hetk itme ʿarżın it bütün keşf ola her vāc bu gice

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[74ᵇ]

191.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Mücāhede it nefs ile her dem ḳolay ceng-i ʿadū
Ġālip olagör nefsiŋe ḫaṣm-ı ḳavī dünyāda bu

2. Kāfir ʿadū ider cidāl żāhirde olur iki ḥāl
Ḳaçmaḳ ḳaçırmaḳ bu me'āl itmeye Mevlā ḳara rū

3. Nefs ü hevā iki ʿadū yeriŋ uyar iseŋ ṭamu
Ġufrānıŋı umar ḳamu söyüne āteş saça ṣu

4. Ṣuyı bunıŋ vaḥdetde gel nefy ile iṯbātdır maḥal[267]
İrişmeden vaḳt-i ecel hū diyelim hem daḫı hū

5. Hū lafẓı ḳalbi uyarır anıŋla her günāh erir
Böyle naṣīḥat itdi pīr lāzım mülāzıma vużū

6. Vużūʾ silāhı müʾminiŋ ʿādeti bu ehl-i dīniŋ
Ġayetde ola yaḳīniŋ Müslim olanlar ide ḫū

7. Eyü ḫūlar ʿādet ola lāzım olan bu her ḳula
Mevlā ṣala ṭoġrı yola olmaya bed-ḫū her ḳulu

8. Kulam deyü iḳrār iden iṭāʿat eyleye ḥasen/**Ḥasan**
Gide aradan sen ü ben itmeye Mevlā ḳayġulu

9. Ḳaygu çeke ʿuḳbā içün yime[ye] ġam dünyā içün
Muḳaddere dime n'içün diledigin ider ulu

10. Ulu olan Ḥaḳ cümleden münezzeh oldur cān u ten
Emri ile olur hemān oldur ḳula hem reh-nümū

11. **Rıżāyī** ṭogrı yola git nefsiŋe uyma vir ögüt
Allāhı aŋ eyle sükūt uyma hevāya ḫayrı gū

12. Söyle ḫayır şer söyleme nā-şerʿī işler eyleme
Ḳavl-i sivāyı diŋleme yüziŋ ḳaradır aḳ bu mū

[75ᵃ]

192.

[267] Mısraʿın altında *lā ilāhe illallāh* yazmaktadır.

Bihī

recez: müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün

1. Nā-maḥreme baḳarsa göz tevbe ide ol demde ḳul
Menʿ eyledi baḳmaġı Ḥaḳ daḫı buyurmuşdur Rasūl

2. Nāgāh baḳarsa anlara itmeye bir daḫı naẓar
Baḳmaya döndüre yüzin olmaya ʿukbāda melūl

3. Tevbe vü istiġfār ide cümle günāhına hemān
Ḥaḳdan hemān budur recā ʿözrün anıŋ ide ḳabūl

4. İtdim hezār aŋsız naẓar nā-maḥreme ʿavrat u er
ʿAfv eyle ṣuçım ser-te-ser nārıŋa itmeyem duḫūl

5. Setr ü iʿānet ide Ḥaḳ āzād olam bu varṭadan
Luṭfıŋ ile faẓlıŋ ile cennetiŋe bulam vuṣūl

6. Görem yüziŋi Rabbenā eyle kerem eyle ʿaṭā
Sensin yine ehl-i seḫā senden umar erliyle ṭul

7. Olmayıcaḳ senden ʿaṭā kime vara bay u gedā
İde şefāʿat Musṭafā eyle aramıza ḥulūl

8. İẕn ola şefāʿatine ide şefāʿat ümmete
Ḥāʾil olur mı himmete eylese ferʿine uṣūl

9. Aṣlımız Ādemdir bizim umar Rasūlden yoḳ sözim
Ben ʿāṣīyem dir yoḳ yüzim itmez bu sözinden ʿudūl

10. ʿAdliŋle ḥālimiz ḫarāb luṭf [u] keremdir müsteṭāb

İşbu kelāmım bir kitāb yazılsa bāʿiṯ-i ḥuṣūl

11. **Rıżāyī** sözüŋ maʿnīdār raḥmete bu ola medār
Ol kerem issi Kirdigār ide şefīʿimiz Rasūl

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[75ᵇ]

193.

Biḥī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. İlāhī almadan cānı bedenden
Cānım ayırmadan bu cism ü tenden
Suʾāl olunmadan sūʾ ü ḥüsünden
Beşāret isterem ẖayr ile senden

2. Baŋa gösteresin ʿuḳbāda cāyı
Görem bunda Muḥammed Muṣṭafāyı
Virem cānı idem ẕevḳ u ṣafāyı
Beşāret isterem semt-i vaṭandan

3. Vaṭan ki ezelī cāy-ı elestdir
Belā[268] diyen saʿādet ehli kesdir
Neʿam[269] bu sözümüz burada besdir

[268] A'râf Sûresi 7/172. âyetten nâkıs iktibastır. Âyetin orijinali ve meâli şöyledir:
وَاِذْ اَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي اٰدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَاَشْهَدَهُمْ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْۚ اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْۜ قَالُوا بَلٰىۛ شَهِدْنَاۛ اَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّا كُنَّا عَنْ هٰذَا غَافِلِينَۙ
"Rabbin Âdemoğulları'ndan -onların sırtlarından- zürriyetlerini alıp bunları kendileri hakkındaki şu sözleşmeye şahit tutmuştu: Ben sizin rabbiniz değil miyim? Elbette öyle! Tanıklık ederiz, dediler. Böyle yaptık ki kıyamet gününde Bizim bundan haberimiz yoktu, demeyesiniz."
[269] Evet.

Efendim isterem belāyı senden

4. Belāya vü ḳażāya rāżıdır dil
Gele senden ṣafālar ola ḥāṣıl
Bu ḳulda çoḳ ki ḫıdmete tekāsül
Efendim isterem ʿafvıŋı senden

5. Muʿāmele iderseŋ ʿafv ile ger
Efendim ḥaccım olur ḥacc-ı ekber
Bağışlanur ṣuçım ekber ü aṣġar
Bu luṭfa isterem īmānı senden

6. Umaram idesin ol dem īmānı
Olunca muḥtażar miskīn **Rıżāyī**
Göre cennetde dürden aḳ sarāyı/Aḳsarāyı
Diye hātif dirīġ degil bu senden

[76ª]

194.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Bu recāyı ümīd itdim Ḫudādan
Şefāʿat isterem ben Muṣṭafādan
Benim ʿāsī ḳamu ehl-i ḳażādan
Neler aldım neler her fuḳarādan

2. Ḳamusın fażlı ile ide irżā
Ḳamuya ʿarż ola cennet-i aʿlā
Kerem kānı ziyāde Ḫaḳ teʿālā
İde mesrūr ḳamusını ṣafādan

3. Ṣafā ide ḳażā ehli faḳīr de
Ala ḥaḳḳını herkes tāze pīr de
Yetīm ü ṭul ile ḫuddām esīr de
Ṭaleb itmeye bir şey bu gedādan

4. Gedānıŋ nesi olur vire irte
ʿAmeli yoḳ vire birezi irte
N'olur ḥālim Ḫudā aʿmāli ṭarta
Ölürem yine tekrār ben ḥayādan

5. Günāh itdim ben itmedim ḥayāyı
Ki farḳ eylemedim ṣubḥ u mesāyı
Şefīʿ baŋa Ḥaḳ ide Muṣṭafāyı
Beni ayırmaya Rasūl livādan

6. Livā ile **Rıżāyī** gide bile
Ṣahābe ile bilece sebīle
Geleydi nefy ü iṯbāt ḳavli dile
Beni Ḥaḳ itmeye maḥrūm liḳādan

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

195.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Diyelim tevbe vü estaġfirullāh
Ṣuçımız ʿafv ide hażreti Allāh
Bağışlayınca ḳulı bir büyük şāh
Taʿarruż idemezler vüzerādan

2. Bağışlaya bizim vizrimizi Ḥaḳ
Dimezem birlesin cümleyi muṭlaḳ
Aŋa kimse dimez lā olur ıṭlāḳ
Gelürler aŋa herkes āşinādan

3. Ḥased ehli ʿadū itmez ṣafāyı
Bükilür beli çekemez bu yayı
ʿAdū şeyṭān diye āh ile vāyı
Baŋa olmadı illā Muṣṭāfādan

4. Şefāʿat eyleyüp ümmetin aldı
Livā-i ḥamd ile Mevlāya geldi
Benim yüzim ḳarası baŋa ḳaldı
Ādem Havvā ile çıḳdı aradan

5. İdüp cümleye Ḥaḳ ġufrān u raḥmet
Ḳoyup cennetine virmedi zaḥmet
Rıżāyī ide püserleri himmet
Ḳamu ʿaybını setr ide yaradan

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

6. Bir Abdülḳādir-i Geylānī anıŋ
Hüdāyīdir biri ol ʿālī-şāŋıŋ
İkisi de pīri işbu gedānıŋ
Unutmaya bizi iḫvān duʿādan

7. Bu ḳavme kendimizi itdik ilḥaḳ

Teşebbüh eyledik ḳurduḳ bir oṭaḳ
Gele tekyemize ʿuşşāḳ-ı müştāḳ
Ḥaḳ eksik itmeye nān u ʿabādan

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[76ᵇ]

196.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Bulur Mevlāsını isteyen ey dil
Perīşān-ḫāṭır itmez miṣl-i sünbül
Faḳīr bülbül diler ki açıla gül
Gice gündüz oḳur yā Ḫālıḳ-ı kül

2. Ḳamunıŋ Ḫālıḳı sensin şerīk yoḳ
Kimi sulṭān kimi ʿuryān <kim> aç u ṭoḳ
Seni inkār iden firʿavnīler çoḳ
Göre yol oldı Mūsāya bu Nīl bil

3. Ḳamu seḥḥārıŋ işi bāṭıl oldı
Yıḳıldı çarḫ-ı Hāmān ʿāṭıl oldı
Ḥaḳ ile her olan iş ḥāṣıl oldı
Ḫalīl İbrāhime nār oldı çün gül

4. Çıḳupdır ḳuyudan ḥażret-i Yūsuf
Olup sulṭān-ı Mısır yoḳ te'essüf
Zelīḫā çün aŋa dimiş iken *ḳif*[270]

[270] Bu kelime Arapça "dur" anlamına gelse de Yûsuf Sûresi'nde geçmemektedir.

Ḫudādan ḳorḳdı bu ḳalmadı müşkil

5. Yetürdi mührini buldı Süleymān
Olupdur haẕret-i Mevlādan iḥsāŋ
Aŋa ḳār eylemedi mekr-i şeyṭān
Gelüp Belḳīs görüp nefsinde çoḳ ẕül

6. **Rıżāyī** her ne iseŋ Ḥaḳ ile ol
Hemān Mevlāsını bilmek gerek ḳul
İdüp nefy ile iṯbāt yüri ḳurtul[271]
Olagör ḳul şefāʿat ide Rasūl

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn
el-Fātiḥa

[77ᵃ]

197.
Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Kişiyi söyleden ṣunʿ-ı Ḫudādır
Ne bilür ḳul ne söyler hep ḫaṭādır
Hevā-yı nefse uymaḳ nā-revādır
Aŋ Allāhı aŋ Allāhı ṣafādır

2. Ṣafā-yı bāl ile ẕikr eyle ammā
Sivāya baḳma dilden çıḳa dünyā
Melekūt ʿālemi ola temāşā
Aŋ Allāhı aŋ Allāhı ṣafādır

[271] Satır arasında *lā ilāhe illallāh* yazmaktadır.

3. Ḫudānıŋ ḳulıdır ins ü melekler
Dilerler cümlesi Ḥaḳdan dilekler
Dönerler Ḥaḳ deyü çarḫ-ı felekler
Aŋ Allāhı aŋ Allāhı ṣafādır

4. Aŋ Allāhı seni de aŋsun Allāḥ
Olupdur rāzıḳıŋ dā'im hüvallāh
İde ġufrān u raḥmeti ki her gāh
Aŋ Allāhı aŋ Allāhı ṣafādır

5. Bilüp cürm ü günāhıŋ it tażarruʿ
Ziyāde ola gör ḳapuda żāriʿ
Gice gündüz sen ol bābını kāriʿ
Olur bir feṭḥ-i bāb yalvar ṣafādır

6. İlāhī ben seniŋ ḳulıŋam ʿāṣī
İşim ẕenb ü ḫaṭā ehl-i maʿāṣī
Rıżāyīniŋ ola nārdan ḫalāṣı
Aŋ Allāhı aŋ Allāhı ṣafādır

Lā ilāhe illallāh Muḥammedün Rasūlullāh

198.

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Efendim pādişāhım itme maḥrūm
İrişdim seksene sen eyle maʿṣūm
Günāhım ʿafv ola oldıḳda merḥūm
Beni dünyā vü ʿuḳbā itme maʿdūm

2. ʿAdem mülki degil dār-ı beḳādır

Fenā mülki bu ol dāruʿṣ-ṣafādır
Menāzilde maḳām-ı Muṣṭafādır
Olam hażret ile eyleme maʿdūm

3. Aŋalar rūḥumı baʿẕı erenler
Ḥaḳın elṭāf u fażlıŋa irenler
Oḳuya Fātiḥa şīrīn-süḫenler
İdüp şād rūḥumı olmaya maʿdūm

4. Receb ayı tamām gelmekde Şaʿbān
Ḥabībiŋ ayıdır bu māh-ı ġufrān
Beni yarlıġa yā Rab çoḳdur ʿiṣyān
Ẕünūbım defterin sen eyle maʿdūm

5. **Rızāyı**niŋ ḫaṭāsı ḳatı çoḳdur
Varacaḳ dergehiŋe yüzi yoḳdur
Efendim ḳalbi günāhdan ṣınıḳdur
N'ola raḥmetle ṣıḥḥat ola mersūm

[77ᵇ]

199.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Receb ayı çıḳupdır ṭoġdı Şaʿbān
Bi-ḥamdillāh Ḫudā eyledi iḥsāŋ

2. Yine bu māh-ı mübāreke irdik
Efendim fażlı ile ide ġufrān

3. Rasūliŋ ayıdır māh-ı mübārek

Ḫudā ḫāṭırımız itmez perīşān

4. İder raḥmet ziyāde ḳullarına
Ne deŋli eyledikse ʿayb u noḳṣān

5. ʿUyūbımız ḳamu setr ide ne var
İde aʿdāmız efġān nefs ü şeyṭān

6. İlāhī umaram işbu murādı
Kerem ehlinden o Raḥīm ü Raḥmān

7. Teraḥḥum ehlidir cümle ḳulına
Hidāyet ehlidir işbudur iẕʿān

8. Hidāyet ide raḥm ide o Mevlā
Ṣırāṭ üzre olunca yevm-i mīzāŋ

9. Diyelim lā ilāhe illā Allāh
Bula rücḥān ide iḥsānı Sübḥān

10. **Rıżāyī** nāʿīl ola bu merāma
Ola ʿuyūbı setr [hem] bula ġufrān

11. Ramażān ayına irişdire Ḫaḳ
Ölürse anda ala cānı sulṭāŋ

12. Daḫı ʿömri var ise ne güzeldir
Alursa cānı refīḳ ola īmān

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn

el-Fātiḥa

sene 1088

200.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Bi-ḥamdillāh Ramażān ayına irişdi bu cānım
Ḫudādan isterem dāʾim gide benimle īmānım

2. İrüp sinnim şemānīne Ramażān ayı mevlūdim
Beni biŋ yedide getürdi dünyāya bu Sübḥānım

3. Şükür irdim şemānīne ʿuteḳādan ide Mevlā
Ḳamu ʿaybımı setr ide ola āzād benim nāmım

4. Keremle fażl ile ide efendim bir ʿamelim yoḳ
Bula raḥmet ḳamu gitdi benim hep cümle iḳrārım

5. **Rıżāyī** tevbe istiġfār idegör cümle ẕenbiŋe
Seniŋ gibi günehkār yoḳ bulıŋa olasın sālim

Estāġfirullāḥ el-ʿāẓīm elleẕī lā ilāhe illā hüveʾl-Ḥayyüʾl-Ḳayyūm ve etūbu ileyh Allāhümme sellimnā ve sellim dīnenā ʾaṣamnā mineʿẕ-ẕünūbiʾl-kebāʾiri veʾ-ṣ-saġāʾiri (...)[272]

Āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn

272

Azîm olan Allah'a tövbeler olsun ki ondan başka ilah yoktur, o Hay ve Kayyum'dur. O'na yönelirim Allâh'ım bizi selâmete çıkar ve dinimizi doğrult, büyük ve küçük günahlardan uzak eyle (…)

[78a]

201.

1087 Cemāziye'l-ūlā

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

1. Ḫudāya ola dāʾim şükr ü minnet
Ki sensin maʿden-i kān-ı şefāʿat
İdemedim Ḥaḳa ḥüsn-i ʿibādet
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

2. İşim benim hemān cürm ile günāh
Bu ʿiṣyān ile itdim ʿömri tebāh
Umarlar ümmetiŋ faḳīr eger şāḥ
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

3. Vire iẕin Ḫudā işbu murāda
Olaydı ṭāliʿ u baḫtım güşāde
Ola raḥmet baŋa ġāyet ziyāde
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

4. Günāhıma göre Ḥaḳ vire raḥmet
Bulaydım merḥamet <ü> şefḳat ü reʾfet
Ola ḳabrim münevver bula vüsʿat
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

5. Vireydim ben suhūlet ile cānı
Bu İblīs telbīs itmeye ziyānı
Refīḳ īmān ola görem mekānı
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

6. Oḳına üstime sūre-i Yāsīn
Ḳoyalar ḳabrim içre Nūr duʿāsın
Bilür Ḥaḳ derdimiŋ cümle devāsın
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

7. Virem Münkere Nekīre cevābı
Baŋa itmeyeler anlar ʿitābı
Ki görmeyem ʿiḳāb ile ʿaẕābı
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

8. Açа Ḥaḳ ḳabrime ol demde revzen
Göreydim cennet-i aʿlāyı andan
Ḳabīḥ aʿmāl ola faẓlıyla aḥsen
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

9. Geleler ḥūr u ġılmān baŋa anda
Diyeler çekme ḫavf sen aṣlā bunda
Sevinem şād olam ol demde ben de
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

10. Yatam anda idem ben istirāḥat
Kerīm Allāh vireydi yine rāhat
Gelüp sāʿat ḳopucaḳ çün ḳıyāmet
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

11. Ḫuṣamā dutmıya dāmānı cümle
Kimesne itmeye ʿunf ile ḥamle
Baŋa luṭfıŋ gerek ol dem keremle
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

12. Ḳażā erbābıyam çoḳdur ḫuṣūmım
Ne itdim neyledim vardır hücūmım
Meger irżā ide Rabbim bilürem
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

[78ᵇ]

13. İrişdi seksene bu sinn ü sālim
Daḫı ıṣlāḥ olmadı bu nefs-i ẓālim
Bilemem ʿāḳıbet yā nʾola ḥālim
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

14. Ḫudānıŋ raḥmeti hep müẕnibīne
Ḫuṣūṣān Müslimīne ehl-i dīne
Girirem ʿāḳıbet zīr-i zemīne
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

15. Efendim yarlıġar cümle ẕünūbı
Keremle setr ider olan ʿuyūbı
Didi Ḳurʾānda bilmezem ġuyūbı
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

16. Muvaḥḥidiz ki ẓāhir şirkimiz yoḳ
ʿUyūb-ı ẓāhir ü bāṭın ḳatı çoḳ
Ḫazīnesinde raḥmet çoḳ ki yoḳ yoḳ
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

17. Ḳamu cürm [ü] günāha tevbe itdim
Varup Yeṯribe yüz sürdüm ki gitdim
Yine ʿahd ile peymānı unutdım
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

18. Baġışlaya benim ṣuçımı Allāh
Bizi yoḳdan yaradan ol hüvallāh
Şefāʿatiŋ seniŋ redd itmez Allāḥ
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat

[79ᵃ]

202.

Bihī

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Ramaẓān-ı şerīfe bil ziyāde iḥtirām ister
Olursa gündüzi ṣāʾim gicelerde ḳıyām ister

2. İde ẕikr ile tesbīḥi terāvīḥler ḳılındıḳca
Cemāʿate ola ḥāżır mücevvid bir imām ister

3. ʿAcele itmeye aṣlā muṣallī ḳıla namāzı
Bu eṣnāda Raṣūle çoḳ ṣalāt ile selām ister

4. Hevā-yı nefsi terk ide kişi bunda gice gündüz
Şerʿden çıḳmaya Müslim efendisine rām ister

5. Gözi özi ile ṣāʾim ola dilini żapt ide
Ḳabūl ide güzel Mevlā anıŋ ile kelām ister

6. Oḳıya ol kişi Ḳurʾān hemān her ṣubḥ u her aḫşām
İde Mevlā aŋa inʿām cihānda ne merām ister

7. İde tevbe vü istiġfār ola her cürmine tāʾib
İde ʿazm ile cürmi ol ṣübūtında müdām ister

8. Çeke kendini ġıybetten mesāvīden yine dāʾim
Aŋa dostı lüṭuf ile görürse iltiyām ister

9. Binüp ḥırṣ atına ammā bu cūʿdan olmaya mużṭar
Ḳanāʿat ide ḫuşk nāna feminde biŋ licām ister

10. Neye ḳādir ise yesün yedirsün gelse mihmānı
Laḳap virmiye ol nefs-i nefīse eyü nām ister

11. **Rıżāyī** şükr-i Mevlā it saŋa eyledi çoḳ luṭfı
Bu niʿmet şükrini bil sen ʿamel ṣubḥ ile şām ister

El-ḥamdülillahi Rabbiʾl-ʿālemīn
el-Fāṭiḥa

[79ᵇ]

203.

Ḫuṭbe-i Kürsī[273]

1. Ve kem min ʿāṣī yevmeʾl-ḳıyāmeti yünādī
Vāh ḥasretā vāh ḥasretā

2. Ve kem min tārikiʾṣ-ṣalāti yevmeʾl-ḳıyāmeti yünādī
Vāh nedāmetā vāh nedāmetā

[273] Kıyamet günü nice âsi bağırır: Vah ki vah!
Kıyamet günü nice namazı terkeden bağırır: Ah pişmanlık, vah pişmanlık!
Kıyamet günü nice içki içen bağırır: Rezillik, rüsvaylık!
Kıyamet günü ana-babasına serkeş olan niceleri bağırır: Yazıklar olsun, yazıklar olsun!
Kıyamet günü nice faiz yiyen vardır ki bağırır: Ah ceza, vah ceza!
Kıyamet günü nice zekata mani olan bağırır: Ah fakirlik, ah fakirlik!
Kıyamet günü ilmiyle amel etmeyen nice âlim bağırır: Vah cehalet, vah cehalet!
Kıyamet günü nice zorba yönetici bağırır: Ah rezillik, vah rezillik!
Kıyamet günü Muhammed ümmetinden niceleri bağırır: Ah Muhammed, ah Muhammed!

3. Ve kem min şāribi'l-ḫamri yevme'l-ḳıyāmeti yünādī
Vāh reẕāletā vāh reẕāletā

4. Ve kem min ʿāḳa'l-vālideyni yevme'l-ḳıyāmeti yünādī
Vāh veyletā vā veyletā

5. Ve kem min ekele'r-ribā yevme'l-ḳıyāmeti yünādī
Vā ʿuḳūbetā vā ʿuḳūbetā

6. Ve kem min māniʿi'z-zekāti yevme'l-ḳıyāmeti yünādī
Vā faḳīretā vā faḳīretā

7. Ve kem min ʿālimin ġayrı ʿāmilin yevme'l-ḳıyāmeti yünādī
Vā ceḥāletā vā ceḥāletā

8. Ve kem min emīrin cābirin yevme'l-ḳıyāmeti yünādī
Vā reẕāletā vā reẕāletā

9. Ve kem min ümmeti Muḥammedin yevme'l-ḳıyāmeti yünādī
Vā Muḥammedā vā Muḥammedā

[80ᵃ]

204.

fī sene 1086

İnşallāhu teʿālā irsāl ü vuṣūli naṣīb ola

recez: müstefʿilün müstefʿilün

1. Ey ehl-i ʿirfān ehl-i dil
Sellim ʿalā faẖri'r-rusül
Fī küll-i vaḳtin muttaṣıl

Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül[274]

2. İder selām işbu faḳīr
ʿÖẕr ü niyāz ile keṣīr
İblāġın umar bī-naẓīr
Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül

3. Ola ḳabūl olmaya red
Taḳvāya birre it meded
Raḥmet ide Mevlā ebed
Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül

4. Varmaḳ naṣīb ide Ḫudā
Ravża-i pāke bu gedā
Ola duʿā ṣubḥ u mesāʾ
Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül

5. İder ṭalep cān bülbüli
Ravżada göre ol güli
Ḳalmaya gide müşküli
Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül

6. ʿĀṣıḳıyam bu mübtelā
Görem cemālin dāʾima
Bu niyyete eyle duʿā
Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül

[274] Ey irfan ve gönül ehli olan ârif! Peygamberlerin övüncü olan Hz. Muhammed'e selâm gönder. Peygamberlerin övüncü olan Hz. Muhammed'e her daim selâm gönder.

7. Baḳmaya haẕret cürmime
İde naẕarı cirmime
Düşürmeye ḥüzne ġama
Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül

8. Şām u seḥer budur recā
Ravẕada cümle ḫudemā
Baŋa ola hep reh-nümā
Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül

9. Bu **Aḳsarāyīdir Ḥasan**
Cānı ki anda bunda ten
Rıẕāyī Ḥaḳ içün süḫan
Sellim ʿalā faḫriʾr-rusül

Ṣalli ʿaleyhi ve ālihī [ve] aṣḥābiḥī ve etbāʿihī evlādı zürriyātihī
Sallī ʿalā faḫriʾr-rusül[275]

[81ᵃ][276]

205.

Baġdāda Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdülḳādir evlādı Şeyḫ İbrāhim[e] irsāl olan mektubdur

remel: feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Ne saʿādet kişi kim ʿazm ide Baġdāda gele
Şühedā zümresine cān ile imdāda gele

2. Kerbelāda ide bu ḳavm-i Yezīd ile cidāl

[275] Hz. Peygamber'e, ailesine, ashâbına, tâbiilerine ve evlatlarına salavât getir. Peygamberlerin övüncü olan (Hz. Muhammed'e) salavât getir.
[276] Bundan önceki sayfa olan [80ᵇ] boş bırakılmıştır.

Gide ṣıdḳ ile o kes ḥāżır u āmāde gele

3. Ḥażret-i şāh-ı vegā server-i Ḥüseyn-i şeḥīd
Rūḥ-ı pāki ide ḫaṭṭı ki bu eṣnāda gele

4. Saʿy ide vire başı bir ḳılı düşdigi yire
Çalışa Ḥaḳ yolına zühd ile taḳvāda gele

5. Çār-yāri seve yeksān ḳoya baʿżı ġarażı
Seve bu bāb-ı ʿulūmdır ʿAlī dāmāda gele

6. Binmeye ġayrı gibi nefs ü hevā merkebine
İftirā itmeye bu ḳapuya piyāde gele

7. Der-meyān eyleye ol dāmen-i ḳudsī ẓāhir
Ḥaleb ü Şāma sebük-bār gele ṣaḥrāda gele

8. Māsivā fikrini ḳalʿ eyleye ḳalbden gidere
Çekmeye irte ġamın ḥāżır olan zāda gele

9. Evliyā merḳadini ide ziyāret bir bir
Enbiyā meclisine ṣıdḳ ile ṣafāda gele

[81ᵇ]

10. Enbiyālar ki ḳamu cümle diridir ölmez
Evliyālar daḫı aŋıla bu duʿāda gele

11. Ḥażret-i şāh-ı rusül şehri Medīneye vara
Ġasl ide pāk ola ol ravżaya ḍuḥāda gele

12. Odurur ravża-i cennet göre bülbüllerini

Bu daḫı ʿışḳ ile anlar gibi feryāda gele

13. Ola maḥrem ṭuta *lebbeyk* diyerek Mekke yolın
İrişe Kaʿbe-i maḳṣūdına dünyāda gele

14. Ayaġı tozı ile bes vara beytullāha
Evvelā ide ṭavāf Merve vü Ṣafāda gele

15. Yile bu yire ikisi arasında ol gün
Döke vü ṣaça bu zemzem ṣuyı aṭşā[n]da gele

16. ʿArafāta çıḳa *lebbeyk* diye Mevlāsına ol
Ne ḳadar esfel ü ednā ola aʿlāda gele

17. Cemʿ ola żuhur u ʿaṣr aḫşām u yatsı anda
Ṭura Müzdelifede seḥer ü ẓulmāda gele

18. ʿAfv ide Ḥaḳ ʿibād[ullāh]ı o Kerīm Allāhım
Yalvara aġlaya gözyaşları ziyāde gele

19. Ata şeyṭāna ṭaşı gele Minada üç gün
Gele ol ola muḳīm Kaʿbe-i ʿulyāda gele

[82ᵃ]

20. Ḥacc-ı mebrūr ile yā Rab kerem ü fażlıŋ ile
Döne ʿIrāḳī ise cānib-i Baġdāda gele

21. Dīnimiz diregi Nuʿmān gibi ṯābit ola ol
Bu İmām Aʿżam u ekrem olan üstāda gele

22. Müctehidini ziyāret ide ʿilm ü dīnde

Ḳalmaya birisi bu aṣlaḥ-ı ʿubbāda gele

23. Evliyālar ulusı ḥażreti ʿAbdülḳādir
Getüre aŋa irādet döne irşāda gele

24. Sevdigim işbudurur Ḥaḳ anı maḥrūm itmez
Gidere ḥüzn ü ġamı maḥşere güşāde gele

25. Bī-riyā itdigi işler o kesiŋ dünyāda
Birine biŋ yazıla menzil-i ʿuḳbāda gele

26. İşbu niyyete duʿā eyleye Şeyḫ İbrāhīm
Ḳādirī oglı o maḳbūl-ı ḫulefāda gele

27. Cümle evlādım ile bendesiyüz Ḳādirīniŋ
Himmeti ḥāżır ola ṣubḥ ile mesā'da gele

28. İsterem varmaġı ziyāretine furṣat yoḳ
Pīrligiŋ vaḳti irişdi ecel āmāde gele

29. İrdi yetmiş sekize geldi bugün sinn ile sāl
Umaram ḫātime-i ḫayrımı murāda gele

30. Ḥāṣılı ḥażret-i Mevlā ide luṭf u keremi
Buyura cümle velīler ile livāda gele

31. Eyleye şāh-ı rusül iẕinim ile şefāʿat
Ḫuṣamāsın idem irżā bu da tenhāda gele

32. İsterem bilmeye ʿaybın yine benden ġayrı

Ḳatı maḫfī ḳatı tenhā ḳatı arada gele

33. **Aḳsarāyī Ḥasan**ıŋ var diye ḥüsn-i żannı
Ey **Rıżāyī** ki bu tārīḫi **di Baġdāda gele**[277]

sene 1085

[82ᵇ]

206.

Biŋ seksen beş tāriḫinde Medīne-i Münevvereye irsāl olındı

remel: feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1. Gele ey dil gele bu dergeh-i Mevlāya gele
Bu şefīʿ-i ṣaḳaleyn ṣāḥib-i esrāya gele

2. Sür yüzi ʿatebesi ḫākine vir çoḳ ṣalavāt
Dāḫil ol ravżaya bu cāy-i muṣallāya gele

3. Cürm ü ʿiṣyānına tevbeyi idüp aġla hemān
ʿAybıŋı setr ide Ḥaḳ raḥmete sermāye gele

4. Ḥażret-i şāh-ı rüsul ḳafesine sürme eliŋ
Geŋden ādāb ile ṭur aç eli duʿāya gele

5. Ṣıdḳ u Ṣıddīḳa duʿā eyle ʿÖmer ḥażretine
Ṣaġa git ṣaġ bil anı Fāṭıma Zehrāya gele

6. Var Baḳīʿa ki yatur ḥażret-i ʿOṯmān anda
Yine ʿAbbās u Ḥasan ḳubbe-i uḫrāya gele

7. Bunda medfūn olanın cümlesine eyle duʿā

[277] "Di Bağdâd'a gele" ifadesi ebced hesabıyla mektubun yazıldığı tarih olan 1085'e tekâbül etmektedir.

Gidüp Uhud ṭaġına ʿazm ile bu cāya gele

8. Pehlivān-ı dīnimiz ḥazret-i Ḥamzaya varup
Ḫoş görüş anıŋ ile ṣoŋra temennāya gele

9. Cümle anlar diridir itme ṣaḳın terk-i edeb
Eyle taʿẓīm ile tevḳīri şühedāya gele

10. Dünyevī uḫrevī maḳṣūdlarıŋ ola ḥāṣıl
Rūz-ı maḥşerde ḥarāret gide bir sāye gele

[83ᵃ]

11. Şühedā serveri İmām Ḥasan ile Ḥüseyin
Diyeler baŋa bizimle bile livāya gele

12. Der-be-der gezme recā eyleme ġayrı kesden
İste maḳṣūdıŋı Ḥaḳdan gele buraya gele

13. Naẓar it ʿibret ile cümle hemān maḫlūḳa
Eyle ṭūbāyı fikir baḳa bu ḫurmāya gele

14. Döşenipdür bu yire nite ki altun zencīr
Ḥażrete itmiş iṭāʿat sürinür pāye gele

15. Cümle maḳṣūd ola ḥāṣıl dir iseŋ dünyāda
Eyle gel ḫayr duʿā mescīd-i Ḳubāya gele

16. Bu faḳīri ide Ḥaḳ faẓlı ile şeyḫ-i Ḥarem
Sil süpür bu ḥarem-i Kaʿbe-i ʿulyāya gele

17. İşim āsān ola yā Rab kerem ü luṭfıŋ ile

Sābıḳan maḥmil-i Şām gibi faḳīr baya gele

18. Daʿvet olınca beḳā mülkine rūhım tārīḫ
Aḳsarāyī de dine cennet-i aʿlāya gele[278]

sene 1085

[83ᵇ]

207.

remel: fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ey şefīʿu'l-müẕnibīn ḥabīb-i Rabbü'l-ʿālemīŋ
Ey refīʿu'l-mürselīn ey raḥmeten li'l-ʿālemīn[279]

2. Cism ile semt-i semāya eylediŋ miʿrāc o dem
Rehber oldı gitti rikābında Cibrīl-i emīn

3. Eylediŋ ẕāta taḳaddüm ḫayl-i enbiyāya sen
Hem ṣıfāta oldıŋ aḥsen bildi cümle mürselīn

4. Ādem ü Ḥavvā anıŋla faḫr ider cümle tamām
Muʿcizātıŋ oldı Ḳurʾān-ı ʿaẓīm şerʿ-i mübīn

5. Tā ḳıyāmet olur icrā aŋa hīç gelmez ḫalel
Buŋa olmadı müşābih bu binā ġāyet metīn

6. Ravżaya yüzin sürüp Kaʿbe-i ʿulyāya gider
Ḥaşr olınca işbudur ʿādet-i cümle Müslimīn

[278] Bold yazılan kısmın ebced değeri yazıldığı tarih olan 1085'e tekâbül etmektedir.
[279] Ey günahkârların şefaatçisi, ey alemlerin rabbi olan Allâh'ın sevgilisi! Ey peygamberlerin yücesi, ey alemlere rahmet için (gönderilen)!

7. Ḥażretiŋden cümlesi eyler temennā vü recā
Yā Rasūlallāh şefāʿat ḳavm-i semā vü zemīŋ

8. Feṯḥ olur ḥīn-i recāda cümle ebvāb-ı semā
Ḥaḳ duʿāların icābet ide umaram hemīn

9. Bu faḳīr **Seyyid Ḥasan** yaʿnī **Rıżāyī** maḫlaṣ ol
Aḳsarāyī zümreʾ-i ehl-i ḳażā ʿabd-i kemīn

10. Ola daḫil ol şefāʿatde efendim bu recā
Ḫuṣamāsın ide irżā fażl-ı Ḥaḳ ola ḳarīn

11. Sālim ola dehşet-i rūz-ı ḳıyāmetden o dem
Bu faḳīr bende duʿā maḳbūl ola yā Rab āmīn

el-Fātiḥa

[84ª]

208.

Fī tārīḫ erbaʿa ve şemānīn ve elf

hezec: mefā'īlün mefāʿīlün feʿūlün

1. İlāhī fażlıŋ ile it ʿināyet
Açıla ḳullara rāh-ı hidāyet
İde iẕniŋle bu ḥażret şefāʿat
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

2. Bilür ʿālem şefīʿu'l-müẕnibīnsin
Ḥabīb-i Ḥaḳ kelāmuŋ ḥaḳ emīnsin
Şefīʿ-i ehl-i semā vü zemīnsin
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

3. Benem ʿabd-i faḳīr ṣāḥib-maʿāṣī
Yüzi ḳara eli boş ʿabd-i ʿāṣī
İderem ümmet olup iḫtişāṣı
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

4. Nebī vü mürselīn eylemez imdād
ʿAmelsiz ḳula olsa āl-i emcād
Beni maḥşerde eyle luṭf ile yād
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

5. Ṣaḥābe-i güzīne eyle yoldaş
Livā-i ḥamde olaydım ayaḳdaş
Ola bilece vālideyn ü ḳardaş
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

6. Benim ʿözr ü niyāzım ola maḳbūl
Ḫudāmız ʿafv ide cürmim bu mesʾūl
Rıżāyī gibi yoḳdur ʿāṣī bir ḳul
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

7. Ḳıyāmetde bulam yā Rab selāmet
İt irżāʾ-i ḫuṣūm gide ḫacālet
Bu luṭfa bende ẓāhir yok liyāḳat
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

8. İde idḫāl beni ḳavm-i Baḳīʿa
Ḳarışdıra o şerīf ü ṣanīʿa
Naẓar olmaya efʿāl-i şenīʿa
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

9. Cemīʿ-i Müslimīni ide sālim
Selāmet bula ehlimle ʿıyālim
Efendim ʿarż olındı ḥasbiḥālim
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

10. Hediyye vü neẕrdir işbu altun
İki maʿlūm biri ṣandūḳa ḳonsun
Ḳabūl it yā Rasūl eyleme maḥzūn
Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat

[84ᵇ]

209.

Medīne-i Münevvereye biŋ seksen tāriḫinde irsāl olınmışdır

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Ḫudāya ḥamd idüp ey dil Rasūline selām eyle
Nitekim tendedir cānıŋ bunı her ṣubḥ u şām eyle

2. Ölünce ḫāk olunca ḳabre varınca muḳayyed ol
Rasūle āle aṣḥāba ilā yevmi'l-ḳıyām eyle

3. Ṭutup Yeṯrib yolın ey dil refīḳ ol bād-ı ṣabāya
Bulaş toz ile topraġa bu ḫiḍmeti tamām eyle

4. Varup ravża-i ḥażret-i Rasūle ḫādiminden ṣor
Bulup Şeyḫī efendiyi ziyāde iltiyām eyle

5. Suʾal it ḫāṭır-ı pür-ʿıtrını taʿẓīm ü vaḳarla
Öpüp dāmān-ı pākini hemān ʿarż-ı merām eyle

6. Seni ḥażrete ʿarż itsün **Ḥasan** nām ümmetiŋ geldi
Tehī-dest ʿāṣī ümmetdür şefāʿat inżımām eyle

7. Ḳażā ehli ḫaṭā ehli ki ḫaşmına nihāyet yoḳ
Ḫudā irżā ide cümle efendim ihtimām eyle

8. İde raḥmet ile ġufrān faḳīre vālideynine
Daḫı evlād u ehline bu elṭāfı tamām eyle

9. Varup tīz dönme ol bāba tażarruʿ ile çoḳ yalvar
Mürüvvet ehlidür ḥażret idüp iḳdām ḳıyām eyle

10. Ebū Bekr ü ʿÖmer anda daḫı Fāṭıma-i Zehrā
Bilürem ravżāda daḫil selāmda iḥtirām eyle

[85ᵃ]

11. Bakīʿ semtine çıḳ anda varup ḥażret-i ʿOşmāna
İmam Ḥasana ʿAbbāsa şühedāya peyām eyle

12. Uḥud ṭaġına varınca Uḥud elṭāfını fikr it
Varup ḥażret-i Ḥamzaya işigin iltisām eyle

13. Ḫudā yolında ölenler ḳamusı dirilerdir hep
Ḳāmusına selām ile bu iḥsānı müdām eyle

14. **Rıżāyī Aḳsarāyī**niŋ murādı ḫāḳ-i Yeşribde
Varup ḳalmaḳdurur ancaḳ bu sözi iḫtitām eyle

15. Ḳamu dişlerim anda oldı medfūn bāḳī aġzımda
Ḳalup dört diş ki sulṭānım varır ṣabr u ārām eyle

16. Bulıŋa bedenimle ol varaydı işbudur maḳṣūd
Ola maḳbul duʿā yā Rab ki luṭfıŋ müstedām eyle

17. İki altun hediyyemiz yine irsāl olunmışdur
Ola noḳṣān ile maḳbūl bu luṭfın müstedām eyle

18. Hediyye-i behiyyeŋüz bize de vāsıl olmışdur
Ziyāde ḥaẓ olunmışdır muʿaṭṭar hem meşām eyle

[85ᵇ]

210.

Biŋ seksen bir senesinde taḥrīr olundı

hezec: mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1. Gel ey kilk-i şikeste-dil ne yatursın ḳıyām eyle
Ḳalem-dān maḥbesinden [hem] gelüp ṭaşra ḫırām eyle

2. Nisiyyān-ı ʿademden Ḥaḳ seni getürdi vücūda[280]
Tamām neşv ü nemā buldıŋ buŋa şükr-i müdām eyle

3. Ḫudāya çoḳ şenālar it unutma ẕikr ü tevḥīdi
Rasūl-i kāʾināta āl-i aṣḥāba selām eyle

4. Elimden gitme bir dem yaz maḥabbet-nāme ḥażrete
Gelipdür mevsimi ḥacc-ı şerīfiŋ ihtimām eyle

5. Ṭutup Yeṯrib yolın bād-ı ṣabā ile seḥer vaḳti
Geçüp Şām illerin var ravżaya ʿarż-ı merām eyle

6. Varup ḥażret ḳapusına bulınca rehberi ṣabr it

[280] Şair nisyân kelimesini vezin gereği bu şekilde yazmıştır.

Meḥmed Şeyḫī Efendi-zādeye çoḳ iltiyām eyle

7. Görüp sulṭān-ı kevneyne benim ḥālimi ʿarż itsün
Şefāʿatin ricā itsün aŋa ḥüsn-i kelām eyle

8. Bir ʿāṣī ümmetiŋdir **Aḳsarāyī** bu **Ḥasan** bendeŋ
Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat inżımām eyle

9. Ḫuṣamānıŋ elinden al aŋa luṭfıŋ ola munżam
Ḳuṣūrını ḳamu ʿafv it gözi nūrın tamām eyle

10. Anıŋ neslini ḳatʿ itme sürülsün ḥaşre varınca
Ḫayırlı ola evlādı ʿulūm ile hümām eyle

11. Livā-i ḥamdiŋ altında bulınalar ṣaḥābeyle
Bile evlād ile ehli ḳamu dostı müdām eyle

12. Ḳamu ümmet-i Muḥammed bula cümle şefāʿatler
Duʿāmız budurur āmīn İlāhī emre rām eyle

13. **Rıżāyī** vir ṣalavātı Raṣūliŋ rūḥına dāʾim
Olunca buŋa muʿtād ol hemān her ṣubḥ u şām eyle

14. Efendim naẓm u neṯrim hep ola Rasūl ṣalavātı
Beni sen fażlıŋ ile żākir-i ḫayruʾl-imām eyle

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESTAP TABLOSU

3.1 Mecmû‘adaki Şiirlerin MESTAP Tablosu

Yer Nu:	Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi Hüdâyî Efendi Koleksiyonu 1800. 206x147 ila 150x90 mm. 85 varak. Koyu kahverengi, şemseli deri cilt. Cetvelsiz, siyah mürekkeple ve ta‘lik hatla yazılmıştır.						
Yp. Nu.	**Mahlas**	**Matla‘ beyti**	**Makta‘ beyti**	**Nazım şekli/birimi**	**Nazım türü**	**Ölçü/ Vezin**	**Açıklamalar**
1a	**Bīçāre**	İlāhī faż̈l ü luṭfuŋdan baŋa bir feṯḥ-i bāb eyle İrişdir vaḥdet-i ẕāta ḳulıŋ niʿme’l-meʾāb eyle	Ḳabūl eyle ḳuluŋ **Bīçāre**niŋ ḥācātını luṭf it Kerīmā maḥż̇-ı faż̈lıŋla anı sen kām-yāb eyle	Gazel/5 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	Başlık: Ẕākirī-zāde Efendi’niŋdir. Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Aydın, 2007)
1a	**‘Atāyī**	Göŋül peymānesin laʿliŋle sāḳī pür-şarāb eyle Muḥabbet bezminiŋ erbābını mest ü ḫarāb eyle	Kerem ḳıl ṣūret ü maʿnāda āgāh it dil [ü] cānı **‘Aṭāyī** bendeŋi iki cihānda kām-yāb eyle	Gazel/5 beyit	Nazîre	.---/ .---/ .---/ .---	Başlık: Mahmûd Efendi’nindir
1b	**Rıżāyī**	İlāhī aç cemāliŋ perdesin refʿ-i niḳāb eyle Dilim hubb-ı sivādan kes baŋa defʿ-i	**Rıżāyī** bendeniŋ cümle ʿuyūbun setr idüp irte	Gazel/5 beyit	Nazîre	.---/ .---/ .---/ .---	

		ḥicāb eyle	Hemān ebrār ile ḥaşret aŋa ḥüsn-i cevāb eyle				
1b	**Ġafūrī**	Ẕerre-i nāçīz isek de biz hebādan ḳalmazız Cüst u cūy-ı yārda biŋ ṣabādan ḳalmazız	Ey ṣabā zülfine el irmezse bir ḫurşīd gibi Yūsuf-ı çāḳ-āstīn-i dilrubādan ḳalmazız	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/ -.--/-.-	Başlık: Mahmūd Efendi
2a	**Rıżāyī**	Biz maḥabbet ehliyüz ẕevk ü ṣafādan ḳalmazız Severiz ehl-i dili ḳālū belādan ḳalmazız	Ey Rıżāyī nāgehān bir göŋle dirler es-ṣalā Bī-tereddüd cān virüp emr-i Ḫudādan ḳalmazız	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/-.--/ -.--/-.-	
2a	**Ġafūrī**	Naẓar eyle bize sulṭānım Allah Viṣāliŋ yolına eyle hidāyet Haḳīḳatden dil ü cānı ḳıl āgāh Viṣāliŋ yolına eyle hidāyet	Tene sıḥḥat ʿaṭā ḳıl cāna vuṣlat Olalım maẓhar-ı elṭāf-ı raḥmet Temevvüc eylesün baḥr-ı ʿināyet Viṣāliŋ yolına eyle hidāyet	Dörtlük/ 7		.---/.---/.--	Başlık: Bi'smihî eş-Şeyh Mahmûd
2b	**Ġafūrī**	Māsivā ḳaydından āzād it bizi Sen hidāyet eyle Allāhım meded Müjde-i vaṣlıŋ ile şād it bizi Sen hidāyet eyle Allāhım meded	Ger cinānıŋdan ḳula daʿvet ola Kaʿbe-i maḳsūda diller yol bula Kāse kāse āb-ı vaṣlıŋla dola Tīz hidāyet eyle Allāhım meded	Dörtlük/ 8		-.--/-.--/-.--/-.-	
3a	**Keşfī**	Ḳıl mücellā ṣayḳal-ı ẕikr ile dil āyīnesin Kendi kendiŋi temāşā eyle gör sen de nesin	Ḳadr-i ẕātıŋ bir ḫoş iẕʿān eyle ġaflet eyleme **Keşfi**yā nūr-ı cemāl-i Ḥaḳḳa sen āyīnesin	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
3a	**Rıżayī**	Maḫzen-i esrār-ı Mevlā ide kim ki sīnesin Jeng-i telvīš-i sivādan pāk ide āyīnesin	Ey **Rıżayī** olma ġāfil irişür bir gün ecel Oḳıdurlar saŋa bir bir ʿameliŋ sefīnesin	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/-.--/-.--/-.-	

3b	**Ġafūrī**	Açıldı gülşen-i raḥmet cihān baġ-ı cinān oldı Hidāyet irdi Mevlā'dan ki güller şād-mān oldı	Feraḥ-nākiz **Ġafūrī** maḳdem-i şehr-i mübārekden Ki zīrā cānib-i Ḥaḳdan bize ol armaġan oldı	Gazel/5 beyit		**.---/.---/ .---/ .---**	
4a	**Rıżāyī**	Feraḥ-nākim buŋa ben mevlidimiz Ramażān oldı Bu aydır maġfiret ayı ki ġufrāna nişān oldı	**Rıżāyī** bendeŋi affet kerem-kānı efendim sen Seniŋ ḫod raḥmetiŋ ḫalḳ-ı cihāna rāygān oldı	Gazel/6 beyit	Nazîre	**.---/.---/ .---/ .---**	Başlık: Hasbihâl-i Rızâyî-i Fakîr
4a	**Rıżāyī**	Yetişti yetmişe sinnim ḳolumda ḳuvvetim gitti Döküldi dişlerim yer yer ağızda leẕẕetim gitti	Bu benim ḥasbiḥālimdir ki ġayrılara ṭaʿnım yoḳ Efendim bu ola maʿẕūr ki zīrā raġbetim gitti	Gazel/7 beyit		**.---/.---/ .---/ .---**	
4a	**Rıżāyī**	Geçiyor sekseni sinnim Bire daḫı ḳadem başdı Ki biŋ seksen sekiz tārīḫ Adımın atdı pāyın başdı	**Rıżāyī** iste Mevlādan İde taʿlīm her esmādan Ne bulduŋ işbu dünyadan Tecāvüz eylediŋ şaşdı	Dörtlük/ 5		**.---/ .---**	
4b	**Rıżāyī**	Umaram yine cānımız Ramażānda revān ola Dilimde tevbe istiġfār o demde rāygān ola	Ölürsek de ġamımız yoḳ gidenler bizden evvel çoḳ Ḥudā yanında yoḳdur yoḳ **Rıżāyī** var zamān ola	Gazel/5 beyit		**.---/.---/ .---/ .---**	Başlık: Münâcât-ı Rızâyî-i Fakîr
4b	**Rıżāyī**	Cānı teslīm idicek ḳabrime yārān götürür Ḳomayıp yirlere taʿẓīm ile ol an götürür	Ḳamu aʿżālarımız oldı **Rıżāyī** şāhid Bu şehādātı Haḳa ʿużv-ı perīşan götürür	Gazel/5 beyit		**..-- /..--/..-- / ..-**	

5a		Dīde-i cānı uyar ġafletden Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm Ḳurtula tā ki göŋül ẓulmetden Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm	Yüz urup dergeh-i Haḳḳa seḥer-gāh Ġafūr ismi tecellī ide nāgāh Diyelim cān ile estaġfirullāh Sen esirge meded ey Rabb-i Raḥīm	Dörtlük/ 8		**..--/ ..--/..-**	
5b	**Rıżāyī**	Baŋa yā Rabbī kimseden meded yoḳ Sen esirge ḳulıŋı yine yā Rab Günāh cürm ü ʿisyān bildiġim çoḳ Sen esirge ḳulıŋı yine yā Rab	**Rıżāyī** muʿterif ḥaşr ile neşre Sen erḥamsın ki Zeyde ʿAmra Bişre **Rıżāyī** ḳalmaya luṭfuŋla ṭaşra Sen esirge bu ḳulı yine yā Rab	Dörtlük/ 6		11'li hece ölçüsü	İlk üç mısraʿın vezni mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlündür
6a	**Rıżāyī**	Var iden yoḳdan bizi ey kā'inātıŋ ḫālıḳı Cümle maḫlūḳ-ı muṭīʿ müẕnib ʿuṣātıŋ Ḫālıḳı	Ḫaşmım irżā eyle cümle dutmasınlar dāmeni Rūz-ı maḥşerde **Rıżāyī** ol velātıŋ Ḫālıḳı	Gazel/5 beyit		**-.--/-.--/ -.--/-.-**	
6b	**Ġafūrī**	Bu cān-ı ḫasteyi ḫᵛān-ı viṣāliŋden idüp iṭʿām Tecellī şerbetin ṣun sāḳiyā cān eylesün ārām	Açup miftāḥ-ı ẕikrullāh ile ebvāb-ı ʿirfānı Ḥaḳīḳat bağınıŋ gir ẕevḳini sür andadır her kām	Gazel/6 beyit		**.---/.---/ .---/ .---**	Başlık: Reʾīsüʿl-ʿĀşıḳīn Maḥmūd Ġafūrī
6b		Bir söz aç seyr idelim ʿıkd-ı dür-i manżūmıŋ Mührüni boz kerem it genc-i leb-i maḫtūmıŋ	Sözümi diŋle benim ṭutma ḳulaḳ aġyāra Bir olur mı dem-i bülbülle ṣadāsı būmıŋ	Tuyuğ		**..-- /..--/..-- / ..-**	
7a	**Rıżāyī**	Ṭoġrı yolumız sen aç Luṭf it meded Allāhım Üstümize raḥmet saç Luṭf it meded Allāhım	**Rıżāyī** ola sālim Ḥāle irişe ḳālim Maʿlūm saŋa aḥvālim Luṭf it meded Allāhım	Dörtlük/ 5		7'li Hece Ölçüsü	

7b	**Rıżāyī**	Buŋa ġam-gīnem cihanda gitdi ʿömr-i nāzenīn Ehl ile soḥbet idüp ben olmadım aŋa ḳarīn	İşbu ʿāṣī bende oldum bunda ḳużāt ola nām ʿAfv ideler ḥaḳḳını fażlıŋla Rabbü'l-ʿālemīn	Gazel/10 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
8a	**Rıżāyī**	Keşf idüp esrārı ḳalbim ʿandelībü'l-evliyā Olma evrāḳ-ı perīşān gibi didi cā-be-cā	Ey **Rıżāyī** gerçi lāzımdır sebeb ẓāhirde çün Ol müsebbibdir bilür esbābını eyler ʿaṭā	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	Başlık: ʿAndelībü'l-Evliyā
8a		ʿĀşıḳ iseŋ ey göŋül maʿşūḳa vir hep varıŋı ʿĀrif iseŋ dil sarāyına irişdir yāriŋi	ʿĀşıḳ ol döndürme yüz her dem belā-yı ʿışḳdan Muḥkem it ḳālū-belāda itdiğin iḳrārıŋı	Gazel/11 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
8b		Zülfiŋe ber-dār olmaġa senden icāzet isteriz Ol devlete irişmege Ḥakʿdan ʿināyet isteriz	Şimdi ḫamūş-ı ḥayretiz basṭ-ı makāl-i ʿışḳa biz Ol ḫāce-i vaḥy-āveriz dilden icāzet isteriz	Gazel/5 beyit		--.-/ --.-/ --.-/ --.-	Başlık: VelehEū ydan
8b	**Rıżāyī**	Geldik cihān iḳlīmīne ṭāʿat ʿibādet isteriz Degil elimizde bizim Haḳ'dan irādet isteriz	Maḳsūdımız vire Ḫudā ḳalbden çıḳa ḥubb-ı sivā **Rıżāyī** Ḥaḳdan bu ricā āḫir şehādet isteriz	Gazel/5 beyit	Nazîre	--.-/ --.-/ --.-/ --.-	
9a		Dil-i ʿāşıḳ gerek ol maẓhar-ı elṭāf-ı Sübḥānī Tecellī eyleye her bir nefesde nūr-ı Yezdānī	ʿAceb mi başlasa zāra yine bu ʿandelīb-i dil Göŋül bağında gördi ser-be-ser ḫandān gülistānı	Gazel/11 beyit		.---/.---/ .---/ .---	Başlık: ʿAndelībü'l-Evliyā

9b		Bāb-ı iḥsānıŋdan itme bizi dūr Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle nasīb Cān u dil bulsun viṣāliŋle ḥuẓūr Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle nasīb	Urdı bu nefs ü ṭabiʿat yolımı Bilmedim ẓulmetde ṣaġ u ṣolımı Rūşen eyle nūrıŋ ile yolımı Yā İlāhī vuṣlatıŋ eyle nasīb	Dörtlük/ 5		-.--/-.--/-.--/-.-	Başlık: Velehū Eydan
10a	**Rıżāyī**	Gülşen-i tevḥīd içinde ide Mevlā ʿandelīb Ḳalmayam gülzār-ı vaḥdetde efendim ben ġarīb Fażlıŋ ile ġonça vuṣlatıŋı eyle [sen] nasīb Elde yoḳ aŋa ʿamel eyleye şefāʿat ḥabīb	Ey **Rıżāyī** sālim olma Ḥaḳ ʿaẕābı ḫod şedīd Sen hemāŋ ḫavf u recādan ayrılup olma baʿīd Gide defterden şeḳāvet yazıla ismiŋ saʿīd Ol zaman ṭaġ üstü baġ olur öter ḫoş ʿandelīb	Dörtlük/ 5	Nazîre	-.--/-.--/-.--/-.-	Başlık: Rıżāyī-i Faḳīr
10b		Cānıŋa nūr-ı maḥabbetle żiyā vir dem-be-dem Eyleye şāyed tecellī bir gün envār-ı ḳadem Ẕevḳ-i bāḳīye irişsün ẕikr ile cān ey dedem Nūş idüp āb-ı ḥayātı olıgör pākīze-dem	Ey ḳadīmī āşiyānıŋ murġ-ı ḫoş elḥānı gel Naġmeler it anı sen itmiş idiŋ rūz-ı ezel Bu dem aŋdır ol dem-i dādıŋ ʿālem-i māḥaṣal Tā ki ol ʿālemlere bī-iḫtiyār olup gidem	Dörtlük/ 6		-.--/-.--/-.--/-.-	Başlık: ʿAndelībü'l-Evliyā
11a	**Rıżāyī**	Yā Rabbī yā Ḥayy ü Kerīm yā Ḫālıḳ u Ferd u ʿAżīm Ḳullarıŋa eyle kerem ʿafv eyle cürmün yā Raḥīm	Her ḳula virirsin murād eylerken ʿişyānı ʿibād Bu bendeŋi de eyle şād rūz-ı cezāda yā Rahīm	Musammat/9 beyit		--.-/ --.-/ --.-/ --.-	
15b	**Rıżāyī**	İste murādıŋ ey dil gel haẓreti Ḫudādan Ayrılma imdi zinhār sen şerʿ-i Muṣṭafādan	Keşf itme sırr u rāzı Keşfī kelāmını yaz Keşf ola sırr-ı Mevlā al himmet evliyādan	Gazel/6 beyit	Nazîre (sonraki şiire)	--.-/.--/--.-/.--	

16a	**Keşfī**	Kes meylimiz sivādan ḳıl bizi āşınādan Ḳurtar meded hevādan bu nefs-i pür-şeḳādan	Rāżı olursa ol yār yoḳdur işiŋde düşvār Ayrılma **Keşfi**yā sen gel meslek-i rıżādan	Gazel/5 beyit		--.-/ --.-/ --.-/ .--	
16a	**Keşfī**	Refʿ it cemāliŋ perdesin cānum şuhūd itsün seni Baḥr-ı tecellī cūş idüp alsun bu benlikden beni	Derd-i dile dermān iden yollarını āsān iden **Keşfī** ḳulıŋ eyler niyāz ister yine senden seni	Gazel/5 beyit		--.-/ --.-/ --.-/ --.-	
16b	**Keşfī**	Ey nefs-i şūmım nice bir dünyā-yı dūna bu ṭamaʿ Bu deŋli niʿmetler ile saŋa niçün gelmez şibaʿ	Her kim diler Mevlāsını neyler cihān ġavgāsını Sil **Keşfi**yā dil pasını *ḫuẕ mā ṣafā ve'n-nefsi daʿ*	Gazel/5 beyit		--.-/ --.-/ --.-/ --.-	
16b	**Keşfī**	Ol şāh-ı ḥüsni gör ki kölesinden ʿār ider Erbāb-ı diliŋ başına dünyāyı ṭar ider	**Keşfī** ne deŋli şūre olursa zemīn-i dil Bir curʿasıyla ṣulasa yār lāle-zār ider	Gazel/5 beyit		--./-.-./.--./-.-	
17a	**Keşfī**	Geldi yetişdi mevsim-i feryād-ı ʿandelīb Oldı niyāz güllere muʿtād-ı ʿandelīb	Büründi gülşen içre alup zārını ele İtdi düşeş vaṣlıyla nerrād-ı ʿandelīb	Gazel/5 beyit		--./-.-./.--./-.-	
17a	**Keşfī**	Mestāne olup yıḳılalım reh-güẕeriŋde Ölem ki bu taḳrīb ile taḥt-ı naẓarıŋda	**Keşfī** ki sebk-i pāyiŋ ile hem-dem olupdur Her ṣubḥ u mesāʾ ölünür/olunur elbette deriŋde	Gazel/5 beyit		--./.--./.--./.--	
17a	**Keşfī**	Ey hümā-yı dil yüri fevḳu's-semāvātu'l-ʿalā Derd-i ḳışr-ı sīb-i dünyāyı edinme gel ġıdā	Vaʿẓ u teẕkīr ile irşād eylemek ḫoşdur velī Pendüŋi evvel hele kendiŋ ḳabūl it **Keşfi**yā	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/ -.--/-.-	

17b	**Keşfī**	Hümā-meşreb ol ey ʿārif tenezzül itme dünyāya Ḫayāliŋ görmesün ʿālem yüri gitdikçe ʿulyāya	Eger ʿışḳıŋ meyinden nūş idüp mest olmaḳ isterseŋ Hemān hep varıŋı vir **Keşfi**yā bir cām-ı ṣahbāya	Gazel/5 beyit		.---/.---/.---/.---	
17b	**Keşfī**	Tūtiyā[-yı] çeşm-i dildir ḥak-i pāy-i Muṣṭafā Maḳʿād-i ṣıdḳ-ı ṣafādır būriyā-yı Muṣṭafā	İntisāb-ı maʿnevī taḥṣīline saʿy it yüri **Keşfi**yā olmaḳ dilerseŋ āşinā-yı Muṣṭafā	Gazel/10 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
18a	**Keşfī**	Varup ḫāba o meh-pāre niçün agyāra yaṣdanmış Anıŋçün gülşen içre ġonçaler hep ḫāra yaṣdanmış	Der-āġūş it yüziŋ sür ḫāline **Keşfī** o sulṭānıŋ Ḥacer esved odur kim Kāʿbe-i dīvāra yaṣdanmış	Gazel/5 beyit		.---/.---/.---/.---	
18b	**Rıżāyī**	Yā Rabbī pāk it göŋlümi ṭoldur derūnım ʿışḳ ile Ḳaldır beni ṭut elimi ṭoldur derūnım ʿışḳ ile	Maḫlaṣı yoḳdur bu sözüŋ yazdım faḳīr siz de yazıŋ **Rıżāyī** aġlaya gözüŋ ṭola derūnıŋ ʿışḳ ile	Musammat/10 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	Maʿnā kimiŋ kelāmıdır mā’lūmum degil lākin Ġafūrī Efendi evrāḳ-ı perīşānında buldum.
19a	**Keşfī**	Ey göŋül derdin devā yirine al Olasın tā pūte-i ʿışḳ içre ḳāl	Dem-be-dem esrārıŋ ister ey Ḫudā **Keşfī**-yi bīçārede yoḳdur mecāl	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.-	
19a	**Keşfī**	Baŋa gülşendir dil-i şūrīde eşkim cūydur Peyk-i ʿışḳım dā’imā ʿālemde dilber-cūydur	Ṭās-ı çarḫı ötdürürler **Keşfî**yā āvāzları Ṣavt-ı bī-maʿnī-i zühhād ḳurı hāy u hūydur	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/ -.--/-.-	

19b	**Keşfī**	Ḥaḳdan özge ʿāşıḳa ʿālemde hem-dem olmaya Cān u dilden ḳatreʾ-i āb-ı ṣafā kim olmaya	**Keşfi**yā artar bizim gitdikçe āh u zārımız Vaṣl-ı dilber gibi dil-i mecrūḥa merhem olmaya	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/ -.--/-.-	
19b	**Ġafūrī**	Īd-i vaṣl-ı yārda ʿāşıḳ ki kurbān olmaya Kaʿbe-i ḥaḳḳaʾl-yaḳīn aŋa nümāyān olmaya	Naġme-i ḳānūn-edāya ḳulaġın[ı] ṭutmayan Ḥāṣılı manẓūr-ı çeşmi feyż-i Raḥmān olmaya	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/ -.--/-.-	Başlık: Güfte-i Şeyḫ Maḥmūd Efendi
20a	**Rıżāyī**	Nʾidelim ol tekyeyi kim anda mihmān olmaya Cān virüp ʿuşşāḳ gelüp içinde ḳurbān olmaya	Ey **Rıżāyī** nefsiŋi bil rütbeŋi tā bulasın Ölegör ölmezden evvel gide bir şān olmaya	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/-.--/ -.--/-.-	
20a	**Rıżāyī**	Nefsimi bildim żaʿīf Mevlā ḳavī Ḥaḳḳa āṣārı delīl ʿaleʾs-sivā/sivī	Feyż-i Haḳ ola **Rıżāyī** bendeye Yapılur maʿmūr olur uḫrā evi	Gazel/5 beyit		-.--/ -.--/-.-	
20b	**Ġafūrī**	Sevdā-yı zülfiŋ ey ṣanem bir özge ʿālemdir baŋa Şād u feraḥdır gülleri sensiz şehā ġamdır baŋa	Her dem ḫaṭā iken işim ʿafv ü ʿaṭā idüp yine İḥsān-ı küllī eyleyen sulṭān-ı aʿżamdır baŋa	Gazel/5 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	Başlık: ʿAndelībüʾl-Evliyā Maḥmūd Ġafūrī Efendī Üsküdārī
20b	**Rıżāyī**	Vaḥdet ilinden gelmişem bunda dimem ġamdır baŋa Rabbimi bildim bunda ben her derdime emdir baŋa	Geldim cihāna vālideyn oldı sebeb żāhir budur **Rıżāyī** anlar olmasa kim derdi ādemdir baŋa	Gazel/5 beyit	Nazîre	--.-/--.-/--.-/--.-	
21a	**Rıżāyī**	Açma geçen demleri gitdi giden demdir bu dem Gel hemān Rabbini ẕikret ġāfil olma işbu dem	Nefy ü iṯbāt ile eyle ḥizb-i tevḥīdi hemān Ey **Rıżāyī** ola merhem derd-i ʿiṣyāna o dem	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/ -.--/-.-	

21a	**Ġafūrī**	Gider mihr-i żiyāsı ʿālemiŋ deycūr olur bir gün ʿAzīz olan cihān içre ẕelīl ü ḫor olur bir gün	Ḥazīn olma ḫazānından bu bāġ-ı ʿālemin zīrā Bahāristān olup ʿālem göŋül mesrūr olur bir gün	Gazel/7 beyit		.---/.---/.---/.---	Başlık: Maḥmūd Efendi
21b	**Rıżāyī**	Fenā bezmine kim gelse ecel cāmın içer bir gün Yıḳılur mest olur lā-büd ki kendiden geçer bir gün	**Rıżāyī** ḫırmen-i ʿömri geçirdiŋ bād-ı hevāya Felek geh ḥabbe vü gāh keh döger anda seçer bir gün	Gazel/6 beyit	Nazîre	.---/.---/.---/.---	
22a	**ʿAṭāyī**	Kesb-i envār u ṣafā-yı cān u dil ḫalvetdedir Seyr-i maṣnūʾāt-ı Ḥayy-ı lem-yezel ḫalvetdedir	Ey **ʿAṭāyī** it tevessül ʿışḳ ile maʿşūḳuŋa Mübtelā-yı ʿışḳ olan lā-büd dem-i vuṣlatdadır	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/ -.--/-.-	Başlık: ʿAṭāyī Efendi
22b	**Rıżāyī**	Ehl-i dünyāyı ṣaḳın sen ṣanma kim devletdedir Ehl-i ġamdır her birisi ki birer mihnetdedir	Ey **Rıżāyī** bu ḳażā erbābına yoḳdur ṣafā İt kanāʿat aza gel şimdi ṣafā ʿuzletdedir	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/-.--/ -.--/-.-	
23a	**ʿAṭāyī**	Ayrılıḳdır bāiş-i ġam her ṣafā birlikdedir Zümre-i erbāb-ı ʿışḳ-ı cān-fezā birlikdedir	İkilikden çek eliŋ düşme ḍalāl u ẓulmete Ey **ʿAṭāyī** nūr-ı tevḥīd ü hüdā birlikdedir	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/ -.--/-.-	
23b	**Rıżāyī**	ʿĀşıḳ u maʿşūḳ ile ẕevḳ u ṣafā birlikdedir Olmaya aġyāra yār mihr ü vefā birlikdedir	Aŋalar erbāb-ı ʿirfān ḫayr ile dāʾim seni Olur elbette ḳabūl zīrā duʿā birlikdedir	Gazel/9 beyit	Nazîre	-.--/-.--/ -.--/-.-	
23b	**Rıżāyī**	İlāhī itme bu sırları iḫfā ʿIyāŋ it faż̀l ile ey ʿālī Mevlā	**Rıżāyī**dir muḥibbi evliyānıŋ Ḳopar sevdigi ile kişi ḥaḳḳā	Gazel/4 beyit		.---/.---/.--	

24a		Gönülden sırrını ʿışḳın nihān it keşf-i rāz itme Sözini kākül-i dilber gibi devr ü dırāz itme	Riyāżet eylesün āb dāneden murg-ı dili menʿ it Hümā-yı evc-i vaḥdet ṣaydına bir şāhbāz itme	Gazel/4 beyit		.---/.---/ .---/.---	Başlık: ʿAndelībü'l-Evliyā
24a	**Rıżāyī**	Ḫudāya ḳatı çoḳ yalvar olunca anı az itme Ṣaḳın varma ṣınarın bendeye arż-ı niyāz itme	Dime Ādem anın gibi denī vü dūna ḳo gitsün Ki yegdir bir ġanī-dil-kes **Rıżāyī** gel piyāz itme	Gazel/5 beyit	Nazîre	.---/.---/ .---/.---	
24b		Gevher-i deryā-yı ḥikmetdir sözüm Şeb-çerāġ-ı rāh-ı vuṣlatdır sözüm	Fetḥ ider işkālini ehl-i dilin Şimdi miftāḥ-ı kerāmetdir sözüm	Gazel/6 beyit		-.--/ -.--/-.-	Başlık: ʿAndelībü'l-Evliyā
24b	**Rıżāyī**	Nefsimi dā'im melāmetdir sözüm Ṣoḥbet-i keşretde vaḥdetdir sözüm	Ey **Rıżayi** vuṣlat-ı yār olmaga Ola himmet ehle ḫıdmettir sözüm	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/ -.--/-.-	
25a	**Ġafūrī**	ʿĪd-i vaṣl-ı yārda ʿāşıḳına ḳurbān olmaya Kaʿbe-i ḥaḳḳa'l-yaḳīn aŋa nümāyān olmaya	Naġme-i ḳanūn-edāya ḳulaġın[ı] ṭutmayan Ḥāṣılı Manṣūr-veş ol feyż-i Raḥmāŋ olmaya	Gazel/7 beyit		-.--/ -.--/-.--/-.-	Başlık: ʿAndelībü'l-Evliyā Maḥmūd Ġafūrī Efendi 19b'deki 50 numaralı gazelin bazı farklılıklarla aynısıdır.

25b	**Rıżāyī**	Kim ki fikr-i yār ile ol mest ü ḥayrān olmaya Beŋzer ol ṣūretlere kim anda bir cān olmaya	Ey **Rıżāyī** rütbe-i ʿirfāna irişmek muḥāl Sırr-ı Mevlānā gibi ʿışḳ ile devrān olmaya	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/ -.--/-.--/-.-	
25b		Ṭūṭīyem āyīne-i cām olmayınca söylemem Cām olursa ḳand-i ilhām olmayınca söylemem	Mehd-i ġamda Meryem-i dil ṭıflı gerçi söyledi Līk şimden ṣoŋra hengām olmayınca söylemem	Gazel/5 beyit		-.--/ -.--/-.--/-.-	
26a	**Rıżāyī**	Ḥasbiḥālim dilbere rām olmayınca söylemem Terk-i edeb baŋa ibrām olmayınca söylemem	Ẕikr-i tevḥīdi ḳoma dilden **Rıżāyī** her zaman Söylerem bir sözi ilhām olmayınca söylemem	Gazel/5 beyit	Nazīre	-.--/ -.--/-.--/-.-	
26a	**Ġafūrī**	Niyāz idüp Ḫudāya her seḥer-gāh Diyelim ṣıdḳ ile estaġfirullāh Döküp gözyaşını hem idelim āh Diyelim ṣıdḳ ile estaġfirullāh	Şu cān kim ġarḳ ola deryā-yı nūra Ḥayāt bulup [hemān] irer hużūra **Ġafūrī** iʿtirāf idüp ḳuṣūra Diyelim ṣıdḳ ile estaġfirullāh	Dörtlük/ 4		.---/.---/ .--	
26b	**Rıżāyī**	İtdim günāh cürm-i ʿaẓīm Estaġfirullāh el-ʿaẓīm Affet ṣuçımı ya Raḥīm Estaġfirullāh el-ʿaẓīm	**Rıżāyī** dilden ḳoma sen Dirseŋ ola başın esen Her demde istiġfār ḥasen Estaġfirullāh el-ʿaẓīm	Dörtlük/ 5		--.-/--.-	
27a		Ḫüsnüni vaṣf eylemekdir ḫalk-ı dünyādan ġaraż ʿĀleme nūr-ı tecellīsidir ʿuḳbādan ġaraż	Çün yed-i beyżā-yı Mūsā'dır ḥüsünden [bil] nişān Ḳaṭre-i deryā-yı cān-baḫşındır ʿĪsā'dan ġaraż	Gazel/6 beyit		-.--/ -.--/-.--/-.-	Başlık: ʿAndelībü'l-Evliyā Maḥmūd Nāmī(?)

27b	**Rıżāyī**	Ẕāt-ı Ḥaḳḳı bilmek oldı ḫalḳ-ı dünyādan ġaraż Kāmil ü nāḳıṣ ola farḳ işbu ʿuḳbādan ġaraż	Ey **Rıżāyī** vaṣl-ı Mevlā bulunur esmāʾ ile Vaṣf-ı Ḥaḳ esmāʾ-i ḥüsnā budur esmāʾdan ġaraż	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/ -.--/-.--/-.-	
27b	**Ġafūrī**	Ey kāʾinatı var iden Ḳuvvet seniŋ ḳudret seniŋ Derd ehline tīmār iden Ḳudret seniŋ ḳuvvet seniŋ	Yā Rabbī āsān it yolıŋ Bulsun seni ʿāşıḳlarıŋ Görsün cemāliŋ ḳullarıŋ Ḳuvvet seniŋ ḳudret seniŋ	Dörtlük/ 5		--.-/--.-	Başlık: Maḥmūd Efendi
28a	**ʿAṭāyī**	Geç bu ṣūretden dilā gel şāhid-i maʿnāya baḳ Ādemiŋ sırrıŋı aŋla *ʻalleme'l-esmā*ya baḳ	Yeter oldıŋ esfel-i sāfilde maġlūb-ı ṭabʿ Şimdiden ṣoŋra **ʿAṭāyī** ʿālem-i bālāya baḳ	Gazel/7 beyit		-.--/ -.--/-.--/-.-	
28b	**Rıżāyī**	İtme aʿlāya naẓar senden yüri ednāya baḳ ʿĀḳıl iseŋ ger seni ḫalḳ eyleyen Mevlāʾya baḳ	Ey **Rıżāyī** hep bulur irte ḥayāt-ı cāvidān Żayiʿ olmaz bir ḳulı cümle giden mevtāya baḳ	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/ -.--/-.--/-.-	
28b	**Fenāyī**	Ṣun ey sāḳī-i devrān-ı ezel cām-ı muṣaffāyı Nümāyān itdi devrinde bugün vech-i dilārāyı	Cenāb-ı yār-ı ʿālīdir ḫayāl-i vaṣldan gerçi Ḳoma dilden **Fenāyī** gel yine vaṣl-ı ʿināyeti	Gazel/5 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	Başlık: Ehl-i Cennet Efendi Ufak farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Yıldız, 2010)

29a	**Rıżāyī**	Ne ʿaceb ġāfil kişi ol cemʿ ider sīm ile zer İstemez ölmegi aṣlā ḳaṣr-ı ʿālīler yapar	Ey **Rıżāyī** bir tedārik idegör başınla gel Ḳalmadan bir gün ayaḳda işde oldun muḥtażar	Gazel/5 beyit		-.--/ -.--/-.--/-.-	
29a	**Rıżāyī**	İderem Ḥaḳḳa şehādet şimdi dönerken lisān Bilürem ḥaḳḳa'l yaḳīn Mevlāyı birdir bī-mekān	Merḥamet ḥālime eyle gel duʿā it ḫayr ile Fātiḥā oḳı efendim ḫufyeten yāḫud ʿayān	Gazel/6 beyit		-.--/ -.--/-.--/-.-	
29b	**Fenāyī**	Giderse ʿayn-ı dilden noḳṭa-i ʿayn Ḳamu ʿālem olur cümleten ol ʿayn	**Fenāyī**ye ʿaṭā ḳıl vech-i pākiŋ Bi-ḥaḳḳ-ı āb-ı rūy-ı ṣadr-ı kevneyn	Gazel/7 beyit		.---/ .---/ .--	Başlık: Ehl-i Cennet Şeyh Meḥmed Efendi el-Ḫalīfe Şairin dîvânında yalnızca ilk beyit aynıdır. (Yıldız, 2010)
29b	**ʿAṭāyī**	Vücūdıŋ noḳtā-i ʿaynıŋ ider ʿayn Anı ḥakk eyle tā kim olasın ʿayn	**ʿAṭāyī**ye ʿaṭā ḳıl ʿilm-i esrār Bi-ḥaḳḳı sırr-ı pāk-i faḫr-i kevneyn	Gazel/7 beyit	Nazîre	.---/ .---/ .--	
30a	**Veysī**	Dest būs itsek irişse yine bayrām-ı şerīf Vuṣlatı günlerin aŋsaḳ disek eyyām-ı şerīf	**Veysî**yā bilmek olur ṭurre-i müşkīnin būyın Ne güzel cāy-ı ṣafā baḫş itdügin şām-ı şerīf	Gazel/5 beyit		..--/..--/..--/..-	
30a	**Ġafūrī**	Bāʿiş-i defʿ-i ġam olmaz saŋa bayrām-ı şerīf Dilberiŋ vuṣlatı eyyāmıdır eyyām-ı şerīf	Zülf ile ʿazm-i lebiŋ itdi ḳatār-ı diller Aḳdem-i beyte gider ḳāfile-i Şām-ı şerīf	Gazel/5 beyit	Nazîre	..--/..--/..--/..-	Başlık: Maḥmūd Ġafūrī

30b	**Rızāyī**	Ḫoş ṣafālı gün olur ġanīye bayrām-ı şerīf Ġama düşer fuḳarā aŋlasa <bu> eyyām-ı şerīf	Ey **Rızāyī** bu cihān eyü vü yatlıdır geçer Āḫiret ḳaydını gör ki ola bayrām-ı şerīf	Gazel/7 beyit	Nazîre	**..--/..--/..--/..-**	
30b	**Rızāyī**	Şu kim īmān ile gide o ḳul ʿukbāda ʿīd eyler Şeḳāvet defterin tebdīl idüb Mevlā saʿīd eyler	Cihādı nefs ü şeyṭān ile itmek daḫı efḍaldir Bunı herkes idebilmez başı ḳutlı ʿabīd eyler	Gazel/5 beyit		**.---/ .---/ .---/ .---**	
31a	**Rızāyī**	Göŋlümi ceẕb it cenābıŋdan yaŋa Feyż-i pākiŋ dem-be-dem gelsün baŋa	Hażret-i Ḫaḳḳa niyāz it dā'imā Ey **Rızāyī** bulmaḳ istersen ʿaṭā	Gazel/5 beyit		**-.--/-.--/-.-**	Başlıkta ʿAṭāyī yazmaktadır.
31a	**Rızāyī**	Olmayınca ḥażret-i Ḫaḳdan ʿaṭā Ḳullarıŋ yā neylesün yā Rabbenā	Ḳoy bizi Firdevs-i aʿlāya o dem Cennet-i ʿAdn içre görevüz liḳā	Gazel/9 beyit		**-.--/-.--/-.-**	
31b	**ʻUlvī**	Bāg-ı ḳūyıŋ seyridir Firdevs-i aʿlādan ġaraż Pertev-i nūr-ı cemāliŋdir tecellādan ġaraż	Āsitānın itleri **ʻUlvī**ye ḳarşı çıḳdılar Āşinālıḳ ḥaḳḳın icrādır eḥibbādan ġaraż	Gazel/5 beyit		**-.--/-.--/-.--/-.-**	Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Çelik, Kılıç, 2018)
31b	**Rızāyī**	Semt-i ʿuḳbāya vuṣūldür işbu dünyādan ġaraż Ẕāt-ı Ḫaḳḳı görmeġe gitmekdir ʿuḳbādan ġaraż	Kūy-ı dilber itleriyle āşinālık idegör Ey **Rızāyī** ʿavʿav itme ne bu ġavġādan ġaraż	Gazel/5 beyit	Nazîre	**-.--/-.--/-.--/-.-**	
32a	**Necātī**	Gerçi ʿādetdir olur her dilber ü dildār şūḫ Yoḳ benim şāhım gibi ʿālemde şīrīn-kār şūḫ	Ey **Necātī** çıḳma şol meyḫāŋeden zinhār kim Sāde ruḫsār oluben andan ola ḫumār şūḫ	Gazel/5 beyit		**-.--/-.--/-.--/-.-**	Bu şiir Necâtî dîvânında bulunmamaktadır. (Yılmaz, 2015)

32a	**Rıżāyī**	Ey göŋül gül gibi gülme olma sen her bār şūḫ Aġla çoḳ çoḳ başıŋı irte ola āṣār şūḫ	Ey **Rıżāyī** gitdi şūḫluḳ vaḳti şıḫlıḳ vaḳtidir İdegör gel tevbe ile daḥı istiġfār şūḫ	Gazel/5 beyit	Nazîre	-.--/-.--/-.--/-.-	
32b	**Ġafūrī**	Hevā-yı vuṣlatıŋ olsun İlāhī şuġlümüz dā'im Açılsun dīde-i dil tā-be-key ola hemān nā'im	Hevā-yı cennet-i Firdevs-i aʿlā istemez göŋlüm Ġafūr Allāh vire liḳāsını işbudur efkārım	Gazel/5 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	Başlık: Maḥmūd Ġafūrī Efendi
32b	**Rıżāyī**	Münkir olma iʿtiḳād it cümle ehlullāha gel Ḥaḳḳı bir bilüp ʿibādet ide gör Allāha gel	Ey **Rıżāyī** cümle maḫlūḳāt delildir ẕātına Ravżaya yüzini sür ol soŋra beytullāha gel	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
33a	**Rıżāyī**	İlāhī fażlıŋ ile it Rasūl ola benim cārım Kerem-kānı efendim sen egerçi yoḳ eyü kārım	**Rıżāyī**niŋ ṣuçın ʿafv it ʿuyūbun cümleden setr it Cemāliŋ perdesin keşf it faḳīr ʿabd-i günehkārım	Gazel/5 beyit	Nazîre	.---/ .---/ .---/ .---	
33a	**Rıżāyī**	Gülşen-i tevḥīde gel anıŋ hidāyetdir yolı Cümle eṭrāfında açılan ḳamu vaḥdet güli	ʿAḳlıŋı başıŋa al sen tevbe istiġfāra gel Ḥaḳ teʿālā ẕikrin it Mevlā ide seni velī	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
33b	**Ġafūrī**	Vücudıŋ ḳaṭresin ṣal baḥr-i ʿışḳa bī-nişān ol var Eliŋ çek māsivādan tārik-i cān u cihān ol var	Çıḳup çāh-ı ṭabīʿātden sülūk-i rāh-ı feyż ile İrüp mihr-i viṣāl-i yāra her dem şād-mān ol var	Gazel/5 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	Başlık: Maḥmūd Ġafūrī
34a	**Rıżāyī**	Ṭutup gel inzivā semtin ki dā'im sen nihān ol var Görinme ḫalḳ-ı dünyāya otur yiriŋde cān ol var	Gehī mescidde ḳāmet it ide Ḥaḳ bunlara ilḥāḳ Müeẕẕinlerle yārān ol sevip ehl-i ʿinān ol var	Gazel/8 beyit	Nazîre	.---/ .---/ .---/ .---	

34b	**Keşfī**	İş görelim nūş idelim ey dede Açıḳ iken şimdi der-i mey-gede	Varmadı dil Kaʿbesine **Keşfi**yā Ṭoġrı yolı kim ḳoya egri gide	Gazel/5 beyit		**-..-/-..-/-.-**	
34b	**Rıżāyī**	Bir ola mı mescid ile mey-gede Biri ḫarabātī yiri bir dede	Her kişinin ḥālini Mevlā bilür Olma **Rıżāyī** ṣaḳın her ḍarb-zede	Gazel/5 beyit	Nazîre	**-.--/-.--/-.-**	
34b	**Rıżāyī**	Mey-gedeler yıḳılup oldı ḫarāb Ḳurar oldı herkes evinde şarāb	Ey **Rıżāyī** nefsiŋi gör nefsiŋi İt temelluḳ dögene miṣl-i kilāb	Gazel/5 beyit		**-.--/-.--/-.-**	
35a	**Rıżāyī**	Ẕāt-ı Ḥaḳḳa cümle āṣārı delīl Ḳudretine işbu eşcārı delīl	Ey **Rıżāyī** vaḥdetin bildiŋ tamām İşbu maḫlūḳātı iẓhārı delīl	Gazel/10 beyit		**-.--/-.--/-.-**	
35b	**ʿAṭāyī**	Benim gūyālıgım bī-vaḥy-i Ḥaḳ ʿayn-ı ḍalālimdir Dem urmaḳ genc-i vaḥdetden delīl-i sūʾ-i ḥālimdir	Teraḳḳī itmege evc-i hevā-yı nefse her demde **ʿAṭāyī** bu riyā ile riyāset perr ü bālimdir	Gazel/5 beyit		**.---/ .---/ .---/ .---**	
35b	**Rıżāyī**	Benim ʿöẕr ü niyāzım yāre dāʾim sūʾi-ḥālimdir Bu ḥal ile el irmek zülfiŋe ince ḫayālimdir	**Rıżāyī** ḥasbiḥālim bu degil ʿarż-ı kemāl itmek Umaram bāiṣ-i ġufrān olacaḳ ḳīl ü ḳalimdir	Gazel/5 beyit	Nazîre	**.---/ .---/ .---/ .---**	
35b	**Rıżāyī**	Kimseler nā-merde muḥtāc olmasun El açup ġayrılara aç olmasun	Ey **Rıżāyī** sen sebük-bār olagör Uġrayup der-bendlere bāc olmasun	Gazel/5 beyit		**-.--/-.--/-.-**	
36a		Allāhümme ṣalli ʿalā Muḥammedini'l-Muṣṭafā Allāhümme ṣalli ʿalā Aḥmedin Maḥmūdi'l-verā	Allāhümme ṣalli ʿalā seyyidinā Muḥammedin Şefīʿu'l-müẕnibīn fī yevmi'l-cezā	Gazel/10 beyit		Vezin yok	Başlık: Ṣalavāt-ı şerīf
36b	**Rıżāyī**	Ġaraż bu güft ü gūdan dāʾimā ẕikr-i Muḥammeddir Salavātı getürmek rūḥına şükr-i Muḥammeddir	Muḥammed ola maḥşerde saŋa **Rıżāyī** şefīʿ çün Ḫudā iẕniyle umaram cihān faḫri Muḥammeddir	Gazel/5 beyit		**.---/ .---/ .---/ .---**	

36b	**Rıżāyī**	Nice bir ġafletle yatup uyursun Uyan ġafletden ey gözlerim uyan <Kim> bir gün uyanursun <ya> yine uyursun Uyan iki gözüm ġafletden uyan	Rūḥıŋ içün senin ölüne duʿā Kim oḳursa bunı ide ol ʿaṭā Ol ḳula raḥmeti eylese Ḫudā Uyan ġāfil olma gözlerim uyan	Dörtlük/ 6		11'li hece ölçüsü	
37a	**Eşrefoġlı Rūmī**	Bu uyḳu rāḥatına olma maġrūr Ṣaḳın kim itmesün Ḥaḳdan seni dūr	Ne yatursın ey **Eşrefoġlı Rūmī** Göre ʿāşıḳları yatur olur mı	Gazel/11 beyit		.---/ .---/ .--	Başlık: Eşrefoġlı Şeyḫ ʿAbdullāh ibn Muḥammed el-Mıṣrī eş-şehīr bi-ʿAbdillāh er-Rūmī Bu şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Tatçı, 2014)
37b	**Rıżāyī**	Ḫaber al Eşrefoglından **Rıżāyī** Gider ġafleti gözden bul rıżāyı	İmām Ḳur'ān ü mü'minler ḳarındaş **Rıżāyī** bu sözü dilim ide fāş	Gazel/11 beyit		.---/ .---/ .--	
38a	**Rıżāyī**	Dünyāya gelen āḫirete hep gidecekdir Bir gün bu felek bizi daḫı ḫāk idecekdir	İyilik idegör ʿāḳıl iseŋ bunda **Rıżāyī** Her ne ki ider kişi yine söylenecekdir	Gazel/7 beyit		--./ .--./ .--./ .--	
38a	**Rıżāyī**	Kişi kendiŋe itdigin çuḳup ʿālem aŋa itmez N'idersin ḳaṣr-ı ʿālīyi senin bir ev neŋe yetmez	Ḳoyar mīzānıma rūz-ı cezāda bu ola gālip Olunca muḥtesib ʿādil pazarcı eksigi ṣatmaz	Gazel/10 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	

38b	**Rıżāyī**	Keremle luṭf idüp yā Rab beni īmāŋ ile ḫatm it Ne deŋli var ise cürmüm kimin setr it kimin ketm it	Rıżāŋ üzre ola işim Rasūli sever olmuşum **Rıżāyī** dīdeden yaşım aḳa derdime em sem it	Gazel/5 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	
39a	**Rıżāyī**	Ḳayd-ı sivāyı terk idüp ey dil hemān āzāde ol İtme ṣaḳın ḥıḳd u ḥased kimseye ḳalb-i sāde ol	**Rıżāyī** gibi olma gel terk itme ṣalāt rüknüni ʿAḳlıŋı sen başıŋa al ḳażāda ol feżāda ol	Gazel/10 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
39b	**Üftāde**	Sevenler ẕātın Allāhıŋ Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı İrişe göklere āhıŋ Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı	Ġarīb **Üftāde**niŋ derdi Ki dā'im ẕikr ile virdi İrenler ẕikr ile irdi Gelin ẕikr idelim Ḥaḳḳı	Dörtlük/ 7		.---/ .---	Başlık: Ḳuṭbü'l-ʿĀrifīn Bursevī Üftāde Efendi Ḥażretleriniŋ İlāhīsidir
40a	**Üftāde**	Şükür Mevlāya ey dostlar Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı Ki birledik ānıŋ ẕātın Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı	Düriş ẕikr eyle **Üftāde** Açıla baġlı ḳapular Ṣaçıla cümle māʿnīler Bugün ẕikr eyledik Ḥaḳḳı	Dörtlük/ 7		.---/ .---/	Şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Meral, 2012)
40b	**Üftāde**	Göster cemāliŋ nūrını Şevḳ eylesün ʿāşıḳlarıŋ Kes ġayrıdan göŋüllerin Zevḳ eylesün ʿāşıḳlarıŋ	Her gün diler senden seni **Üftāde**niŋ umar cānı Luṭf idübeni ya Ġanī Görsün yüziŋ ʿāşıḳlarıŋ	Dörtlük/ 7		--.-/--.-	Şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Meral, 2012)

40b	**Üftāde**	Yürürken ṣaġ [u] hem sālim Yaraġıŋ eyle gel dā'im Ḥaḳın ẕikrine ol ḳā'im Dilerseŋ Ḥaḳ cemālini	Gözet **Üftāde** yolını Gel ögret ẕikre diliŋi Du'āya ḳaldır elini Dilerseŋ Ḥaḳ cemālini	Dörtlük/ 6		**.---/ .---**	Şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Meral, 2012)
41b	**Üftāde**	Yürirken kendi ḥālimde Oŋulmaz derde düş oldum Gezerken il ü şārımda Oŋulmaz derde düş oldum	Garīb **Üftāde** bu derdi Gönülde ṣaḳlasaŋ yegdi Saŋa senden cevap diŋdi Oŋulmaz derde düş oldum	Dörtlük/ 7		**.---/ .---**	
42a	**Üftāde**	Dost iliniŋ ʿāşıḳları Ḥaḳ yolunuŋ ṣādıḳları Dertlileriŋ ḥāẕıḳları Dost iline yol ḳandedir	Miskīn faḳīr **Üftāde**yi Ẕevḳiŋle eyle gel diri Bulam diye baŋa pīri Dost iline yol ḳandedir	Dörtlük/ 8		--.-/--.-	Ufak farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Meral, 2012)
42b	**Üftāde**	Ḥaḳ yolınıŋ ṭālipleri Cemāliniŋ ʿāşıḳları Viṣāliniŋ rāġıpları Dost iline iletiŋ bizi	**Üftāde** miskīn derd-mend Yā Vāḥid [ü] Ferd [ü] Ṣamed İrişe luṭfıŋdan meded Dost iline iletiŋ bizi	Dörtlük/ 7		8'li hece ölçüsü	
43a	**Üftāde**	Ey ḥaḳīkat erenleri Dost iliniŋ ser-verleri Ṭāliplériŋ rehberleri Dostdan ḫaber viriŋ baŋa	Miskīn faḳīr **Üftāde**yi İçip ṭaşar pür-bādeyi Terk itmeŋüz bīçāreyi Dostdan ḫaber viriŋ baŋa	Dörtlük/ 7		8'li hece ölçüsü	Şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Meral, 2012)
43b	**Üftāde**	Göŋül ayrı degilsin sen O yāriŋiŋ viṣālinden Niçe bir zārī ḳılursın Firāḳ-ı ittiṣālinden	Ne ġam **Üftāde** saŋa bes İrişdi vuṣlat-ı maḥbūb Ṣunıldı curʿa-i vaḥdet Anuŋ luṭf u ʿaṭāsından	Dörtlük/ 5		.---/ .---	

43b	**Rıżāyī**	İrişmiş bundan **Üftāde** viṣāle **Rıżāyī** ṭut ḳulaḳ bu ḳīl ü ḳāle	Bi-ḥamdillāh murāda nā'il olmuş Bu üftāde efnā-yı ehl-i ḥāle	Tuyuğ		11'li hece ölçüsü	
44a	**Üftāde**	Yuyalı ġöŋlümi ʿışḳıŋ Kiri nām u nişānımdan Ṭaşar ṭaşra düşer oldı Ḫaber sırr-ı nihānımdan	Ne ġam **Üftāde** ya saŋa İrişdi vuṣlat-ı maḥbūb Sunıldı cürʿa-i vaḥdet Anuŋ luṭf u ʿaṭāsından	Dörtlük/ 8		8'li hece ölçüsü	Şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Meral, 2012)
44b	**Üftāde**	Ey dost seni nice bulam Güzel cemāliŋi görem Viṣāliŋe bir gün irem Redd itme ḳapuŋdan bizi	Derdi budur **Üftāde**niŋ Maḥv ola nūrıŋda seniŋ Budur ṣafāsı çün cānın Redd itme ḳapuŋdan bizi	Dörtlük/ 7		--.-/--.-	Şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Meral, 2012)
45a	**Üftāde**	Ḫayf benim bunca geçen ʿömrüme Dervīşlik ne güzel sulṭānlıġımış	Dervīşiŋ biri Bāyezīd-i Bistān Dervīşlikle buldı derdine dermāŋ Tāc u taḫtı ḳodı İbrāhim Edhem Dervīşlik ne güzel sulṭānlıġımış	Dörtlük/ 6		11'li hece ölçüsü	
45b	**Üftāde**	ʿĀşıḳlara eydüŋ ṣalā Oruç ayı geldi yine Raḥmet deŋizi cūş idüp ʿĀlemlere ṭoldı yine	**Üftāde**niŋ cānı sever Oruç ayın dā'im öger Dost iline idiŋ sefer Oruç ayı geldi yine	Dörtlük/ 7		--.-/--.-	
46a	**Rıżāyī**	Ramażān ayı içinde yā Mucīb Kim gide āḫirete ola naṣīb Raḥmet ü ġufrāna ola ol ḳarīb Yarlıġa ne ola şefīʿī ḥabīb	İdeler rūḥım içün ḫayır duʿā Bir ġarībim eyleye raḥmet Ḫudā **Aḳsarāyī**dir faḳīr ehl-i ḳażā Ḫuṣamā irżāsı olaydı naṣīb	Dörtlük/ 7		-.--/-.--/-.-	
46b	**Üftāde**	Şükür Allāha ey dostlar İrişdik oruç ayına Bu mü'mine hidāyetdir İrişdik oruç ayına	Ġarīb **Üftāde**yi yā Rab Cemīʿ-i ehl-i īmānla Orūcıŋ nūrını virgil İrişdik oruç ayına	Dörtlük/ 7		.---/ .---	

47a	**Üftāde** **Rıżāyī**	Ṣalādır mü’mine gelsün Terāvīḥ sünnetin ḳılsun Orucuŋ ḳadrini bilsün Cemālin isteyüp Ḥaḳdan	Efendim her kerem senden Getürdiŋ beni ʿademden Çıḳınca bu cānım tenden Umar luṭf u kerem Ḥaḳdan	Dörtlük/ 11		.---/ .---	Şiir bazı farklarla şairin dîvânında yer almaktadır. (Meral, 2012)
47b	**Rıżāyī**	Nic’olur yā Rab hevā-yı nefs ile ḥālim benim İşbu yüzden ḳatı müşkil oldı aḥvālim benim	ʿAfv ide cümle ẕünūbı hem ʿuyūbı pādişāh Tevbe itdigim günāha vardır ihmālim benim	Gazel/11 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
48a		Bilmezem yā Rab n’olur yarın bizim aḥvālimiz Yüzimiz gibi ḳaradır nāmeʾ-i aʿmālimiz	Ḫāk-i pāyine varınca baş açıḳ yalın ayaḳ Rūz-ı maḥşerde şefāʿat eyleye sulṭānımız	Gazel/5 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	Başlık: Ḥāmide Ḳadın Elinden Geldi
48a	**Şehrī**	Yā İlāhī saŋa maʿlūmdur ḳamu aḥvālimiz Ḥażrete lāyıḳ degildir defter-i aʿmālimiz	Şeklimiz aʿmālimiz gibi olursa **Şehrî**yā Ehl-i maḥşer ḥayrete düşer gören eşkālimiz	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
48b	**Rıżāyī**	Ṣunʿ-ı Ḥaḳdır żāhiren cümle umūr Sāʿati gelince hep eyler ẓuhūr	Ey **Rıżāyī** ister iseŋ raḥmeti Vaḥdete gel vaḥdete gel olma dūr	Gazel/8 beyit		-.--/-.--/-.-	
48b	**Rıżāyī**	Yā İlāhī ḳullarıŋı ʿişmet it İşbu nefs ile hevādan reʾfet it Yaḳma hicriŋ ile nāra raḥmet it ʿĀṣī vü mücrimlere merḥamet it	Maḫlaṣım **Rıżāyī** ismimdir **Ḥasan** Aḳsarāy oldı baŋa ḳadīm vaṭan Geldim İstanbulda ḳaldım şimdi ben Gönder īmān ile āḫir raḥmet it	Dörtlük/ 5		-.--/-.--/-.-	
49a	**Rıżāyī**	Beni öldürme ḥasretle ʿİnāyet eyle Allāhım Cemāl ʿarż eyle ʿizzetle ʿİnāyet eyle Allāhım	**Rıżāyī**den olup rāżı Ḫuṣūmın eyle terāżī Ki gitsin ḥākim ü ḳāḍī Ḥimāyet eyle Allāhım	Dörtlük/ 7		.---/ .---	

49b	**Rıżāyī**	Ölünce ben ḳoyup ḳabre döner hep Ḳaluram yalıŋuz muʿīn ola Rab	**Rıżāyī** bendeŋiŋ ʿafv it ṣuçını Efendim işbu gündür māh-ı Receb	Gazel/7 beyit		.---/ .---/.--	
49b	**Rıżāyī**	Geliyor yine irte māh-ı Şaʿbān Bu māh Rasūl ayıdır ey Müselmān	**Rıżāyī** bendeŋe iḥsānlar eyle Geliyor merḥabā şehr-i Ramażān	Gazel/9 beyit		.---/ .---/.--	
50a	**Rıżāyī**	Ramażān ayı çün ṭoġduġım aydır Getürdiŋ kevne virdiŋ baŋa sen cān	**Rıżāyī** bendeŋi ḫayr ile ḫatm it Anı ʿuḳbāya ṣalma dil-perīşān	Gazel/10 beyit		.---/ .---/.--	
50b	**Rıżāyī**	İlāhī vālideyne eyle raḥmet Bulalar fażlıŋ ile ḳaṣr-ı cennet	ʿUlemā zümresi cehl içre ḳalmış Gözedirler ṣadr-ı ḳaṣd-ı riyāset	Gazel/10 beyit		.---/ .---/.--	
51a	**Rıżāyī**	Faḳīriŋ ḫarc ü ḫüsrān ḳaydı yeter Kimi nāna kimi manḳıra ḥasret	Niçe ḥayvān girer ṣaḥn-ı cināna Bilür Mevlāsını ider şehādet	Gazel/16 beyit		.---/ .---/.--	
51b	**Rıżāyī**	Ölüm fikri ki gitmez ḫāṭırımdan Gice gündüz bilür Mevlā efendi	**Rıżāyī**den ola Ḥaḳ irte rāżı Ḫuṣūmını ide irżā efendi	Gazel/11 beyit		.---/ .---/.--	
52a	**Rıżāyī**	**Rıżāyī** bu faḳīr ehl-i ḳażādır Ḫuṣūmı ḳatı çokdur yā efendi	Benim rūḥum <i>çün oḳuya fātiḥa Beni yarlıġaya Mevlā efendi	Gazel/11 beyit		.---/ .---/.--	
52b	**Rıżāyī**	Tek Allāha yaraşur olagör çüft Ḳayırmaz ehliŋ olursa ḳara zift	**Rıżāyī** her ṭoġan ölür anadan Ḫudā Ḥayy [u] Ḳadīm maḫlūḳı yemūt	Gazel/7 beyit		.---/ .---/.--	
52b	**Rıżāyī**	Ölürse cümle ne ġam hep dirilür Eyü köti ʿamelleri ṣorılur Kişiniŋ itdigi irte görilür Ḫudānıŋ luṭf u ḳahrı çün bilinür	Bulıŋa Ḥaḳ vire iẕin o demde Şefāʿate ḫalās ola bu bende **Rıżāyī** ḥāliŋ eyü ola sinde Cenāzeŋ vaḳtidir bir gün ḳılınur	Dörtlük/ 4		.---/ .---/.--	

53a	**Rıżāyī**	Muṣallāda hemān bil kendiŋi sen Ḳabīhdir cümle ḥāliŋ yoḳdur aḥsen Babaŋ anaŋ ḳomış ad saŋa **Ḥasan** Ḳabirde itdiginŋ cümle bilinür	**Rıżāyī** bendeniŋ bu iʿtiḳādı Ḫudānıŋ cümle maḫlūḳ hep ʿibādı İder irte efendim ʿadl ü dādı Cemāli fāżl u luṭfıyla görilür	Dörtlük/ 5		**.---/ .---/.--**	
53b	**Rıżāyī**	İṭāʿat it ʿibādet it Ḫudāya Ṭayanma ṭāʿāte nite ġanāya İde fażlıyla raḥmet bu gedāya Hidāyet eyle efendim gedāya	Ḳabūl ide Ḫudā itdik duʿāyı Duʿāda ẕikr idüp Bārı Ḫudāyı Receb ayı bugün dördi **Rıżāyī** Baḳasın cennet içinde liḳāya	Dörtlük/ 7		.---/ .---/.--	
54a	**Rıżāyī**	Liḳā didigimiz cemāl-i Mevlā Görevüz olmaya vāḳıʿa rüʾyā Bu Firdevs içredir degil bu dünyā Dimem bāḳī ki bunda şāh-ı vālā	İder tesyīr-i esbāb bu ġazāya İderler ġāzīler ʿazmi o cāya Ola ʿavn-i ḫalās hep o serāya Göŋül ḳoşdı velīler ile duʿā	Dörtlük/ 6		.---/ .---/.--	
54b	**Rıżāyī**	Muḳaddem Girīde olındı himmet Sefer eylediler erbāb-ı devlet Keremle virdi Mevlā aŋa furṣat Alındı cümle dāḫil oldı ümmet	Ola küffārdan āsūde bu deryā Gideler Mıṣr iline bay ü gedā Ḫudā ʿavni ile ḫoş ola hevā **Rıżāyī** ola Ḥaḳdan işbu niʿmet	Dörtlük/ 5		.---/ .---/.--	
55a	**Rıżāyī**	Olmayıcaḳ sīm ü zer efkāra düşer her kişi Bitmez ansız neylesinler kimseniŋ aṣlā işi	Güle güle çıḳa gide ḫāne-i devletine İtme muḥtāc bu cihānda ġayra ḳavm ü ḳardaşı	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.-	
55a	**Rıżāyī**	Ḳalbime getürme yā Rab nice fikr-i fāsidi Şerr-i şeyṭāndan ḫalāṣ eyle gider ol ḥāsidi	Vāḥid Allāhüʾṣ-Ṣameddir lem yelid ve lem yūled Ezelīdir ebedīdir ebedīdir ebedī	Gazel/6 beyit		-.--/-.--/-.-	

55b	**Rızāyī**	Aġustosuŋ yigirmi yedisinde Güz ile ḳış iderler imtizācı	Bunıŋ her ḥarfi deġerince yüz biŋ Yanında ʿārifiŋ dünyā ḫarācı	Gazel/10 beyit		.---/ .---/.--	
56a	**Rızāyī**	Bi-ḥamdillāh bugün var ṣıḥḥatimiz Ḫudāya şükr ile hep minnetimiz	Oḳıyanlar ide rūḥa duʿāyı Sebeb ola recā kitābetimiz	Gazel/11 beyit		.---/ .---/.--	
56b	**Rızāyī**	Oḳınup yazılan ṣunʿ-ı Ḫudādır Bu vechile hemān raḥmet recādır	**Rızāyī** Ḥaḳ ola rāżı ḳamudan Ġaraż ʿarż-ı selām ʿarż-ı duʿādır	Gazel/11 beyit		.---/ .---/.--	
57a	**Rızāyī**	Ḳonuḳ ḳış gibi gelürse aŋa yaz gibi ḳarşı var İdüp taʿẓīm yedir içir aŋa görinme miṣl-i ḳar	**Rızāyī** tekye ḳapusın açıḳ ḳo hep gelen gelsün Bulınanı yesin gitsün ʿuyūbıŋ setr ide Settār	Gazel/5 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	
57a	**Rızāyī**	ʿUyūbıŋa nihāyet yoḳ cihān içinde bilürsin Ḫudāmız setr ide cümle ne itdiŋ ise bulursın	Di imdi nefy ü iṣbātı eger ẓāhir eger bāṭın Bu ṣoḥbet bāḳī degildir ḳabirde baḳaḳalursın	Gazel/6 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	
57b	**Rızāyī**	İncinürsin bunda bitden sirkeden Ḳonsa siŋek baş ṣalursın bu neden	Ey **Rızāyī** bunda ḳalur rızḳ u mal Terk idersin nite terk oldı vaṭan	Gazel/7 beyit		-.--/-.--/-.-	
57b	**Rızāyī**	Vaṭan u mevlidiŋ oldı Aḳsarāy Cennet-āsā evliyā merḳadi cāy	Ey **Rızāyī** setr ola cürm ü günāh Rūz-ı maḥşer itmeye Ḥaḳ rüsvāy	Gazel/8 beyit		-.--/-.--/-.-	
58a	**Rızāyī**	Yā ilāhī ḫastemize vir şifā Senden olur yine olursa devā	Bu **Rızāyī** bendeŋe luṭf eyle sen Bu faḳīr senden bula ḥüsn-i rıżā	Gazel/10 beyit		-.--/-.--/-.-	

58b	**Rıżāyī**	Ne saʿādetdir efendi gele nāgāh bir ḫalīl Oturup yanıŋda ol dem ide çoḳ ḳāl ile ḳīl	Seni yoldan alıḳor dost bir tedārik idegör Senden incinmeye ol dost nite yaġdan çıḳa ḳıl	Gazel/13 beyit		-.--/-.--/-.--/-.-	
59a	**Rıżāyī**	İlāhī luṭf u iḥsān it keremle beni şād eyle Gehī ṭoḳ it gehī<ce> aç it ḳapumızı güşād eyle	Kime taḳlīd iderse ḳul ider Ḥaḳ irte anıŋla Hüdāyīlerle Ḳādirī biliŋce Ḥaḳı yād eyle	Gazel/11 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	
59b	**Rıżāyī**	İlāhī ʿabd-i żaʿīfem efendimsin baŋa yoḳ ġam ʿİnāyet eyle sen her dem Kerīm Allāh Raḥīm Allāh	İdelim nefy ü iṯbātı aŋalım ol güzel Rabbi **Rıżāyī** ʿilm-i ṣıfātı bilür Mūsā Kelīmullāh	Gazel/11 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	
60a	**Rıżāyī**	Yā Rabbenā yā Rabbenā eyle hidāyetler baŋā İşbu cihāndan gitmeden göstere yüzin Muṣṭafā	**Rıżāyī**de ḫavf u recā Mevlāda ḥimmetle ʿaṭā Yārān ide ḫayır duʿā ġufrān ide Bārī Ḫudā	Musammat/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
60b	**Rıżāyī**	Yeter itdiŋ yeter ḳo kīl ü ḳāli Hemān terk it gider bu sūʾ-i ḥāli Giderir ḥāṣılı cümle vebāli Diyelim lā ilāhe illā Allāh	Emānet ḳo Ḫudāya bu makāli Ḫudā bilür eyü vü köti ḥāli **Rıżāyī** olmadan ʿömriŋ zevāli Di imdi lā ilāhe illā Allāh	Dörtlük/ 6		.---/ .---/.--	
61a	**Rıżāyī**	Yüzim ḳarasın yüzime urma benim yā Rabbenā İtdim żarar ben özime ʿafv eyle ṣuçım Rabbenā	Olına rūḥıma duʿā ḫayırla hep ṣubḥ u mesāʾ **Rıżāyī** eyler çün recā redd eyleme yā Rabbenā	Musam-mat/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	

61b	**Rızāyī**	Her gün olur aḫşam ṣabāḥ Ecel gelür ider ṣıyāḥ Ḳo ġafleti ehl-i ṣalāḥ Mevlādan iste gel felāḥ	Vaḳti gele ḫayr ile çün Ġam çekme olmadı niçün İt iʿtimādı gel bütün Vuṣlat ola aḳşam ṣabaḥ	Dörtlük/ 9		--.-/--.-/--.-/--.-	
62a	**Rızāyī**	Maḳṣūdına ḳul irişür her demde ẕikrullāh ile Dünyā vü ʿuḳbā her murād olur anı Mevlā bile	**Rızāyī** cehd eyle ṣaḳın uyma menāhī her söze Şefāʿat ide Muṣṭafā rūḥıŋa bir duʿā ola	Gazel/10 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
62b	**Rızāyī**	İʿtirāf itdim efendi her ne ise cürmime Sen bilürsin gizli sırrı geleni hep ḳalbime Elim ayaġım gözim aġzımla geldi dilime Tevbe yā Rabbī ḳamu işlediġim günāhıma	Ḳalb ile taṣdīḳ iderem ḳavl-i ḥakdur[ur] Rasūl Beni īmān ile gönder saŋa ben bulam vuṣūl İdeler duʿā **Rızāyī** ḫayr ile olma melūl Tevbe yā Rabbī cemīʿan itdigim günāhıma	Dörtlük/ 6		-.--/-.--/-.--/-.-	
63a	**Rızāyī**	Yā Rab beni gönder hemān Īmān ile Ḳurʾān ile İdem teveccüh Rabbime Mesrūr olup biŋ cān ile	Ḫavf ü recāda ol hemān Yaḳındır ol geldi zamān Allāhım emānüʾl-emān Ḳoma beni efġān ile	Dörtlük/ 9		--.-/--.-	
63b	**Rızāyī**	Yā Rab keremle faẓl ile senden dilerem raḥmeti Mestūr ola ʿaybım ḳamu görmeyem irte zaḥmeti	**Rızāyī**niŋ kārı recāsından dem-ā-dem ey Ḥudā Var mı daḫı bir ilticā buldura Ḥaḳḳa vuṣlatı	Gazel/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
64a	**Rızāyī**	Dünyā vü ʿuḳbā Rabbenā bu ḳulıŋa ol dest-gīr Ġāyetde ʿabd-i ʿācizem yoḳ ḳudretim ol dem faḳīr	**Rızāyī** ḫoş gele recā ola ḳabūl ḫayır duʿā Rūḥıma Fātiḥ<a> oḳuya cümle bilen ḳalīl keşīr	Gazel/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	

64b	**Rıżāyī**	Gönder selāmetle gide ʿuḳbāya īmān ehlini İblīse eyleme yaḳīn bir yerde Ḳurʾān ehlini	**Rıżāyī**ye eyle ʿaṭā ide şefāʿat Muṣṭafā Tevbe hezār itdim ḫaṭā aġlatma hemān ehlini	Gazel/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
65a	**Rıżāyī**	Ḥaḳ rıżāsı-çün oḳusa nʾola Ḳurʾān-ı ʿaẓīm Raḥmet umar ḳullarıŋ sensin Ġafūr sensin Raḥīm Raḥmetiŋ deryā seniŋ yoḳ ḥaddi sözüm müstaḳīm Bu faḳīr ʿāṣī ḳulıŋ ġufrānıŋ umar yā Kerīm	İşbu ay dimez günāhım Ḥaḳka dir benim aṣam Ben işitmedim İlāhī kimseye ẕenb dem-be-dem Bu **Rıżāyī** mücrimiŋ ḥāli ne ḳadar ola kem ʿAfv it iḥsānıŋ ile aġlatma irte yā Kerīm	Dörtlük/ 6		-.--/-.--/-.--/-.-	
65b	**Rıżāyī**	Yā ilāhī ʿabd-i ʿācizdir **Ḥasan** Sen yaratdıŋ yine yardım eyle sen Bunda geldi eyledi terk-i vaṭan Sen getürdiŋ yine yardım eyle sen	Bunda geldim yine bir gün giderim Ölecegim güne yoḳdur ḫaberim Bilirem ölecegim yoḳdur ġamım Sen yaratdıŋ yine yardım eyle sen	Dörtlük/ 6		-.--/-.--/-.-	
66a	**Rıżāyī**	Lā ilāhe illā Allāh diye dil Ḥaḳ rasūliŋdür Muḥāmmed daḫı ḳul Emriŋe cümle musaḫḫar oldı küll Baŋa göster Rabbenā sen ṭoġrı yol	Cennet-i aʿlāda göresin liḳā Terk idüp olma hemān ehl-i hevā Ey **Rıżāyī** iste Mevlādan rıżā Bil rıżā ile olur Ḥaḳḳa vuṣūl	Dörtlük/ 6		-.--/-.--/-.-	
66b	**Rıżāyī**	Ola fażl-ı Ḥaḳ ile Ḥaḳ vuṣlatı Aŋa lāyıḳ idemem ʿibādeti Gele yā Rab ola iḥsāŋ sāʿati Göstere dünyā vü ʿuḳbā ḥażreti	Bu münācātımı Ḥaḳ ide ḳabūl Dāḫil olup meclise bulam vuṣūl Ey **Rıżāyī**-i ḥaḳīr ey ʿāṣī ḳul Göstere Rabbiŋ saŋa ol ḥażreti	Dörtlük/ 6		-.--/-.--/-.-	
67a	**Rıżāyī**	Nān-ı ḫuşk ile ḳanāʿat ider ādem ṣubḥ u şām Olmaya ḥayvān-ṣıfat ol eylemeye iḥtişām	Ey **Rıżāyī** bir bilüp Ḥaḳkı Rasūlidir emīn Vir ṣalavāt rūḥ-ı pākine anıŋ ḳable'l-menām	Gazel/11 beyit		-.--/-.--/-.-	

67b	**Rızāyī**	Yā Rabbenā yā Rabbenā senden meded senden meded Dünyā vü ʿuḳbāda ebed senden meded senden meded	**Rızāyī**ye ḥüsn-i rızā müyesser eyle Rabbenā İrżā ide ḫaṣmın Ḫudā andan meded andan meded	Gazel/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
68a	**Rızāyī**	Ben bu ḳażāya sālikem ḥālim mükedderdir benim Bir şeye dimem mālikem ḥālim mükedderdir benim	**Rızāyī** ḳīl ü ḳāl[i] ḳo raḥmet ide Mevlā ulu Açа hemān ṭoġrı yolu ḥālim mükedderdir benim	Musammat/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
68b	**Rızāyī**	Fażlıŋ ile gider keder mükedder olsa ne ḳadar Tevḥīd ile şām ü seḥer aŋıla ol ḫayruʾl-beşer	**Rızāyī** tevbe et hemān Mevlā Ġafūrdur yoḳ gümān Āyetde olmışdur beyān Ḳurʾānı oḳı her seḥer	Musammat/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
69a	**Rızāyī**	Cümle ẕenbi yarlıġar Mevlā Ġafūr İtme şekk ü şüphe bundan ol şekūr Gide ẓulmet-i cehālet ṭoġa nūr İde ʿiṣmet Ḥaḳ seni ol sen de dūr	Ey **Rızāyī** Ḥaḳdan iste ḥüsn-i ḥāl Lā ilāhe illā Allāh ḫoş maḳāl Nefy ü iṯbāt it ölünce olma lāl ʿİṣmet ide Ḥaḳ seni ol sen de dūr	Dörtlük/ 6		-.--/-.--/-.-	
69b	**Rızāyī**	Ḥaḳ teʿālā emri ile cümle bu nevʿ-i beşer Kimi tāze kimi ḳoca kimisi var çoḳ yaşar Her ne taḳdīr itdi ise rızḳ u faḳr u ḫayr u şer Ẓāhir olur cān çıḳınca başḳa vādīye düşer	Ḥaḳ teʿālā emri ile cümle bu nevʿ-i beşer Kimi tāze kimi ḳoca kimisi var çoḳ yaşar Her ne taḳdīr itdi ise rızḳ u faḳr u ḫayr u şer Ẓāhir olur cān çıḳınca başḳa vādīye düşer	Dörtlük/ 6		-.--/-.--/-.--/-.-	
70a	**Rızāyī**	Aḳyazı āb ile ṣāfī burc-ı ḥamāma Tābīde-i germ oldı Ḫudā vire selāma	**Rızāyī** faḳīr rükn-i ṣalāt idemez itmām Noḳṣānı tamāma ṭuta Ḥaḳ bula selāma	Gazel/11 beyit		--./ .--./ .--./ .--	
70b	**Rızāyī**	Ey dil niçe bir eyleyesin ṭūl-i emel sen Bu cāh-ı ḳażā gitmeye dilden degil aḥsen Ḥüsn-i ʿamele saʿy idegör ölmeden irken Ḳabr içre görüp ḫāk ola bu cism ile bu ten	**Rızāyī** hemān nefy ile iṯbātı idegör Bir bil Ḥaḳı sen şüpheŋi ʿālimlere gel ṣor Ḳalbiŋ gözini aça Ḫudā eylemeye kör Yā Rabbī bula raḥmetiŋi imdi bu **Ḥasan**	Dörtlük/ 6		--./ .--./ .--./ .--	

71a	**Rıżāyī**	Ey Vāḥid [ü] Ferd ü Ġanī īmāndan ayırma beni Vāhib bilürem ben seni īmāndan ayırma beni	**Rıżāyī**niŋ kārı recā sā'il olur her fuḳarā Fażlıŋ ile yā Rabbenā īmāndan ayırma beni	Musammat/7 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
71a	**Rıżāyī**	Eyleḍiŋ īmān ehli sen ṭogunca anadan **Ḥasan** Gideydim anıŋ ile ben ayırma īmāndan beni	Īmānla gönder vir emān ola anıŋla cān revān **Rıżāyī** dir yā Müsteʿān īmāndan ayırma beni	Musammat/5 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
71b	**Rıżāyī**	Niçe bir aldanalım ey dil bu dünya alına Niçe bir meyl idelim bī-maʿnā bu āmāline Niçe bir saʿy idelim fānī bu dünyā mālına Dönelim Allāha gel ʿazm eyle ʿuḳbā iline	Cān ile gider **Rıżāyī** dime ki cānsız gider Cānı bile ḳabre girer ṣorılur ol ḫayr u şer Ḥaḳ teʿālā ide āsān virevüz Ḥaḳdan ḫaber Birligini söyleye dil varup ʿuḳbā iline	Dörtlük/6		-.--/-.--/-.--/-.-	
72a	**Rıżāyī**	İşbu maḫlūḳ bāḳī ḳalmaz cümle dünyādan gider Görür aʿmālini ʿuḳbāda varır ḫayr ile şer Gitdi ḳardaş gitdi evlād gitdi ana vü peder Bize geldi şimdi nevbet ḥāżır ol şām u seḥer	Ey **Rıżāyī** bir seḥer ḳalḳ a niyāz it Rabbiŋe Yazıla dergāh-ı ʿālīde anıŋ biri biŋe Dimezem gözin yaşı kesile aḳmaya diŋe Aḳa seller gibi aŋdıḳça Ḥaḳı şām u seḥer	Dörtlük/6		-.--/-.--/-.--/-.-	
72b	**Rıżāyī**	Lā ilāhe illā Allāh ẕikrin inşā idelim Haḳ Rasūlidir Muḥammed diyelim de gidelim Ġayrı ḳavl ü fiʿlimize cümle tevbe idelim Gidelim dār-ı beḳāya ḫoş temāşā idelim	Bu **Rıżāyī** bendeŋe yā Rabbenā eyle kerem Sen [ki] virdiŋ cānımı al sen yine çıḳduġı dem Cümle ʿafv ola günāhım ḳalmaya hiçbir direm Gidicek dār-ı beḳāya ḫoş temāşā idelim	Dörtlük/6		-.--/-.--/-.--/-.-	

73a	**Rıżāyī**	Beḳā iḳlīmine gitmek murādım atamam adım Meger boynında götire beni dostlar ile ḫādim	**Rıżāyī** Ḥaḳ ide irżā ḳamu ḥaşımlarım bir bir Ḫalāṣ ide beni Mevlā Hüdāyīdendir irşādım	Gazel/11 beyit		.---/ .--- / .---/ .---	
73b	**Rıżāyī**	Yā Rabbī muḥtāc eyleme ġayrı ḳapuya sen beni Cümle denīdir her ḳulıŋ benim faḳīr sensin ġanī	**Rıżāyī**ye luṭfuŋ ola ḳabrinde ol ḳarşı gele Şehādetiŋ gele dile fażlıŋla ey Rabb-i Ganī	Gazel/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
74a	**Rıżāyī**	Yigirmi yidi Recebe leyle-i miʿrāc bu gice Ġufrānıŋ umar Rabbenā hep aŋa muḥtāc bu gice	Defʿ eyle ḳabriŋ ṣıḳletin refʿ eyle ḍīḳ u ẓulmetin Hetk itme ʿarżın it bütün keşf ola her vāc bu gice	Gazel/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
74b	**Rıżāyī**	Mücāhede it nefs ile her dem ḳolay ceng-i ʿadū Ġālip olagör nefsiŋe ḫaşm-ı ḳavī dünyāda bu	Söyle ḫayır şer söyleme nā-şerʿī işler eyleme Ḳavl-i sivāyı diŋleme yüziŋ ḳaradır aḳ bu mū	Musammat/12 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
75a	**Rıżāyī**	Nā-maḥreme baḳarsa göz tevbe ide ol demde ḳul Menʿ eyledi baḳmaġı Ḥaḳ daḫı buyurmuşdur Rasūl	**Rıżāyī** sözüŋ maʿnīdār raḥmete bu ola medār Ol kerem issi Kirdigār ide şefīʿimiz Rasūl	Gazel/11 beyit		--.-/--.-/--.-/--.-	
75b	**Rıżāyī**	İlāhī almadan cānı bedenden Cānım ayırmadan bu cism ü tenden Suʾāl olunmadan sūʾ ü ḫüsünden Beşāret isterem ḫayr ile senden	Umaram idesin ol dem īmānı Olunca muḥtażar miskīn **Rıżāyī** Göre cennetde dürden aḳ sarāyı/ Aḳsarāyı Diye hātif dirīġ degil bu senden	Dörtlük/ 6		.---/ .---/.--	

76a	**Rızāyī**	Bu recāyı ümīd itdim Ḫudādan Şefāʿat isterem ben Muṣṭafādan Benim ʿāsī ḳamu ehl-i ḳażādan Neler aldım neler her fuḳarādan	Livā ile **Rızāyī** gide bile Ṣahābe ile bilece sebīle Geleydi nefy ü iṯbāt ḳavli dile Beni Ḫaḳ itmeye maḥrūm liḳādan	Dörtlük/ 6		.---/ .---/.--	
76a	**Rızāyī**	Diyelim tevbe vü estaġfirullāh Ṣuçımız ʿafv ide hażreti Allāh Bağışlayınca ḳulı bir büyük şāh Taʿarruż idemezler vüzerādan	Bu ḳavme kendimizi itdik ilḥāk Teşebbüh eyledik ḳurduḳ bir oṭaḳ Gele tekyemize ʿuşşāḳ-ı müştāḳ Ḫaḳ eksik itmeye nān u ʿabādan	Dörtlük/ 7		.---/ .---/.--	
76b	**Rızāyī**	Bulur Mevlāsını isteyen ey dil Perīşān-ḫāṭır itmez miṡl-i sünbül Faḳīr bülbül diler ki açıla gül Gice gündüz oḳur yā Ḫālıḳ-ı küll	**Rızāyī** her ne iseŋ Ḫaḳ ile ol Hemān Mevlāsını bilmek gerek ḳul İdüp nefy ile iṯbāt yüri ḳurtul Olagör ḳul şefāʿat ide Rasūl	Dörtlük/ 6		.---/ .---/.--	
77a	**Rızāyī**	Kişiyi söyleden ṣunʿ-ı Ḫudādır Ne bilür ḳul ne söyler hep ḫaṭādır Hevā-yı nefse uymaḳ nā-revādır Aŋ Allāhı aŋ Allāhı ṣafādır	İlāhī ben seniŋ ḳulıŋam ʿāṣī İşim ẕenb ü ḫaṭā ehl-i maʿāṣī **Rızāyī**niŋ ola nārdan ḫalāṣı Aŋ Allāhı aŋ Allāhı ṣafādır	Dörtlük/ 6		.---/ .---/.--	
77a	**Rızāyī**	Efendim pādişāhım itme maḥrūm İrişdim seksene sen eyle maʿṣūm Günāhım ʿafv ola oldıḳda merḥūm Beni dünyā vü ʿuḳbā itme maʿdūm	**Rızāyī**niŋ ḫaṭāsı ḳatı çoḳdur Varacaḳ dergehiŋe yüzi yoḳdur Efendim ḳalbi günāhdan ṣınıḳdur N'ola raḥmetle ṣıḥḥat ola mersūm	Dörtlük/ 5		.---/ .---/.--	
77b	**Rızāyī**	Receb ayı çıḳupdır ṭoġdı Şaʿbān Bi-ḥamdillāh Ḫudā eyledi iḥsāŋ	Daḫı ʿömri var ise ne güzeldir Alursa cānı refīḳ ola īmān	Gazel/12 beyit		.---/ .---/.--	
77b	**Rızāyī**	Bi-ḥamdillāh Ramażān ayına irişdi bu cānım Ḫudādan isterem dayim gide benimle īmānım	**Rızāyī** tevbe istiġfār idegör cümle ẕenbiŋe Seniŋ gibi günahkār yoḳ bulıŋa olasın sālim	Gazel/12 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	

78a	**Rızāyī**	Ḫudāya ola dā'im şükr ü minnet Ki sensin maʿden-i kān-ı şefāʿat İdemedim Ḥaḳa ḥüsn-i ʿibādet Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat	Bağışlaya benim ṣuçımı Allāh Bizi yoḳdan yaradan ol hüvallāh Şefāʿatiŋ seniŋ redd itmez Allāḥ Şefāʿat yā Rasūlallāh şefāʿat	Dörtlük/ 18		.---/ .---/.--	Başlık: 1087 Cemāziye'l-ūlā
79a	**Rızāyī**	Ramaẓān-ı şerīfe bil ziyāde iḥtirām ister Olursa gündüzi ṣāʿim gicelerde ḳıyām ister	**Rızāyī** şükr-i Mevlā it saŋa eyledi çoḳ luṭfı Bu niʿmet şükrini bil sen ʿamel ṣubḥ ile şām ister	Gazel/11 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	
79b		Ve kem min ʿāṣī yevme'l-ḳıyāmeti yünādī Vāh ḥasretā vāh ḥasretā	Ve kem min ümmetin Muḥammedin yevme'l-ḳıyāmeti yünādī Vā Muḥammedā vā Muḥammedā	Gazel/9 beyit		Vezin yok	Başlık: Ḫuṭbe-i Kürsī
80a	**Rızāyī**	Ey ehl-i ʿirfān ehl-i dil Sellim ʿalā faḫri'r-rusül Fī küll-i vaḳtin muttaṣıl Sellim ʿalā faḫri'r-rusül	Bu **Aḳsarāyīdir Ḥasan** Cānı ki anda bunda ten **Rızāyī** Ḥaḳ içün süḫan Sellim ʿalā faḫri'r-rusül	Dörtlük/ 9		--.-/--.-	Başlık: fī sene 1086 İnşallāhu teʿālā irsāl ü vuṣūli naṣīb ola
81a	**Rızāyī**	Ne saʿādet kişi kim ʿazm ide Baġdāda gele Şühedā zümresine cān ile imdāda gele	**Aḳsarāyī Ḥasan**ıŋ var diye ḥüsn-i żannı Ey **Rızāyī** ki bu tārīḫi **di Baġdāda gele**	Kasîde/33		..--/..-- /..-- /..-	Başlık: Baġdāda Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdülḳādir evlādı Şeyḫ İbrāhim[e] irsāl olan mektubdur
82b	**Rızāyī**	Gele ey dil gele bu dergeh-i Mevlāya gele Bu şefīʿ-i ṣaḳaleyn *ṣāḥib-i esrā*ya gele	Daʿvet olınca beḳā mülkine rūhım tārīḫ **Aḳsarāyī** de dine cennet-i aʿlāya gele	Gazel/18 beyit		..--/..--/..--/..-	Başlık: Biŋ seksen beş tāriḫinde Medīne-i Münevvereye

							irsāl olındı
83b	**Rıżāyī**	Ey şefīʿu’l-müẕnibīn ḥabīb-i Rabbü’l-ʿālemīŋ Ey refīʿu’l-mürselīn ey raḥmeten li’l-ʿālemīn	Sālim ola dehşet-i rūz-ı ḳıyāmetden o dem Bu faḳīr bende duʿā maḳbūl ola yā Rab āmīn	Gazel/11 beyit		-.--/-.--/-.-	
84a	**Rıżāyī**	İlāhī fażlıŋ ile it ʿināyet Açıla ḳullara rāh-ı hidāyet İde iẕniŋle bu ḥażret şefāʿat Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat	Hediyye vü nezrdür işbu altun İki maʿlūm biri ṣandūḳa ḳonsun Ḳabūl it yā Rasūl eyleme maḥzūn Şefāʿat yā Raṣūlallāh şefāʿat	Gazel/9 beyit		.---/.---/.--	Başlık: fī tārīḫ erbaʿa ve ṣemānīn ve elf
84b	**Rıżāyī**	Ḫudāya ḥamd idüp ey dil Rasūline selām eyle Nitekim tendedir cānıŋ bunı her ṣubḥ u şām eyle	Hediyye-i behiyyeŋüz bize de vāsıl olmuşdır Ziyāde ḥaẓ olunmışdır muʿaṭṭar hem meşām eyle	Gazel/18 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	Başlık: Medīne-i Münevvereye biŋ seksen tārīḫinde irsāl olınmışdır
85b	**Rıżāyī**	Gel ey kilk-i şikeste-dil ne yatursın ḳıyām eyle Ḳalem-dān maḥbesinden [hem] gelüp ṭaşra ḫırām eyle	Efendim naẓm u neşrim hep ola Rasūl ṣalāvatı Beni sen fażlıŋ ile żākir-i ḫayru’l-imām eyle	Gazel/14 beyit		.---/ .---/ .---/ .---	Başlık: Biŋ seksen bir senesinde taḥrīr olundı

Tablo 7: *Mecmûʿadaki Şiirlerin MESTAP Tablosu*

SONUÇ

Bu tezde Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi'nde bulunan 1800 numaralı ilahi mecmû'ası MESTAP (Mecmû'aların Sistematik Tasnifi Projesi) kapsamında incelenmiştir. İlk bölümde mecmû'a genel anlamıyla tanıtılmış, ikinci bölümde metin transkribe edilmiş ve üçüncü bölümde şiirler MESTAP çerçevesinde tablo haline getirilmiştir.

Eser, Bursalı Mehmed Tâhir tarafından 13 Haziran 1912 tarihinde Aziz Mahmud Hüdâyî dergahı kütüphanesine hediye edilmiştir. Tekkelerin kapatılmasından sonra ise Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'ne naklolunmuştur.

Mecmû'anın Hasan Rızâyî-i Aksarâyî isminde Celvetî bir zat tarafından 17. yy.ın ikinci yarısında derlendiği tespit edilmiştir. Başka eserleri de olan Hasan Rızâyî bir Kâdirî ve Celvetî'dir. Ancak Aziz Mahmud Hüdâyî'ye bağlılığı şiirlerinde açıkça görülen Rızâyî'nin mecmû'aya Hüdâyî dîvânından hiçbir şiir almamış olması dikkati çekmektedir. Kendisi de şair olan Rızâyî, mecmû'ada en fazla şiiri olan isimdir. Mecmû'adaki 140 manzûmesi arasında mektupları, diğer şairlerin şiirlerine yazdığı nazîreler ve hasbihali yer almaktadır.

Ayrıca Hasan Rızâyî'nin 29 Şevval 1090/3 Aralık 1679'a kadar yaşadığı tespit edilmiştir. Vefat tarihi bilinmemekle birlikte çalışmamız, müellifin hayatta olduğu süreyi önceki çalışmalara göre üç-dört sene ileri taşımıştır.

Muhteva itibariyle dînî-tasavvufî şiirlerin yer aldığı 85 varaklı mecmû'ada 15-17. yüzyıllar arasında yaşamış 13 şaire ait toplam 212 manzûme yer almaktadır. Şiirlerin tertibinde herhangi bir esasın gözetilmediği görülmüştür. Mecmû'ada ta'lîk hat kullanılmıştır. Aruz ile yazılan şiirler ağırlıkta olup en sık kullanılan vezin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*dür. Kasîde, gazel, musammat, tuyuğ ve dörtlük gibi farklı nazım şekliyle yazılmış şiirlerin yer aldığı mecmû'ada 149 gazel (2'si Arapça), 60 dörtlük, 1 tuyuğ, 9 musammat bulunmaktadır. Ayrıca mecmû'ada çok sayıda nazîre olduğu görülmüştür. Toplamda 61 nazîre bulunan mecmû'anın birkaç varağında da Rızâyî ve Gafûrî'nin Arapça manzum hutbeleri yer almaktadır.

Şairlerin dîvânlarıyla mecmû‘ada geçen şiirleri mukayese edilmiş; Eşrefoğlu Rûmî, Zâkirzâde Abdullah (Bîçâre), Üftâde, Veysî, Derzîzâde ‘Ulvî ve Fenâyî’nin şiirleri eldeki dîvânlarında bazı farklılıklarla da olsa tespit edilmiştir. Ancak Gafûrî’nin dîvânı elde olmadığı için şiirleri karşılaştırılamamıştır. Şehrî, Keşfî, ‘Atâyî ve Mahmud Nâmî(?)’nin ise kim oldukları hakkında herhangi bir bilgi tespit edilememiş, araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Mecmû‘ada bir şiiri bulunan Necâtî Bey’in “şuh” redifli gazelinin ne dîvânında ne de konuyla ilgili farklı akademik kaynaklarda yer aldığı görülmüştür. Böyle bulgular edebiyatımız açısından birer kazanım niteliğindedir.

Sonuç olarak önemli bir şiir mecmû‘ası daha edebiyatımıza kazandırılmıştır. Derleyici Hasan Rızâyî-i Aksarâyî’nin çok yönlü bir insan olması, eserin kıymetini artırmıştır. Osmanlı Devleti’nin bir kadısı, aynı zamanda da bir sufî ve şair olan Rızâyî’nin mecmû‘ası, dönemine farklı yönlerden ışık tutmaktadır. MESTAP projesi tamamlandığında bu bilgileri daha bütüncül şekilde değerlendirmek mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Aclûnî, Muhammed: **Keşfü'l-Hafâ**, C. I, Halep, Mektebetü't-Türâsi'l-İslâmî, ty.

Ağralı, Ahmet: "Aziz Mahmud Hüdâyî'nin Necâtü'l-Garîk Adlı Eseri", Uluslarası Aziz Mahmud Hüdâyî Sempozyumu Bildiriler, İstanbul, Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırmalar Merkezi Yay., 2006.

Akgündüz, Ahmed: **Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba Şeyh Hâmid-i Velî ve Neseb-i Âlîsi**, İstanbul, Es-Seyyid Osman Hulusi Efendi Vakfı Yay., 1992.

Aksoyak, İsmail Hakkı: "Keşfî Şeyh Cafer Efendi", (Çevrimiçi), https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kesfi-seyh-cafer-efendi, 10.06.2021

Aktunç, Hulki: **Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla),** İstanbul, Yapı Kredi Yay., 1998.

Ayar, Fatih: "Zâkirzâde Abdullah Bîçâre'nin Dîvânı'nın Transkripsiyonu" (Yayımlanmamış YLT), Sakarya Üni. SBE, Sakarya, 2008.

Aydın, Abdullah: "Fenâyî Cennet Mehmet Efendi ve Dîvânı"(Yayımlanmış YLT), Gazi Üni. SBE, Ankara, 2003.

Aydın, Abdullah: **Üsküdarlı Fenâyî Cennet Mehmed Efendi ve Dîvânı**, İstanbul, Kaknüs Yay., 2004.

Aydın, Mehtap: "Bîçâre Dîvânı İnceleme-Metin" (Yayımlanmamış YLT) Uludağ Üni. SBE, Bursa, 2007.

Ayvansarâyi, Hüseyin: **Vefeyât-ı Ayvansarâyî,** (inceleme-tenkitli metin) haz: Ramazan Ekinci, ed: Adem Ceyhan, İstanbul, Buhara Yay., 2013.

Ayverdi, Ekrem Hakkı: **Osmanlı Mi'mârîsinde Fâtih Devri (855-886/1451-1481)**, C. III, İstanbul, Baha Matbaası, 1973.

Ayverdi, İlhan: **Misalli Büyük Türkçe Sözlük,** İstanbul, Kubbealtı Neşriyat, 2020.

Bahadıroğlu**,** Mustafa: **Üftâde Dîvânı,** Bursa, Üftâde Yay., 2000.

Bostan, İdris: "Malta", **DİA**, C. 27, Ankara, TDV Yay., 2003.

Bursalı Mehmed Tahir: **Osmanlı Müellifleri**, haz: M. A. Yekta Saraç, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi Yay., 2016.

Bursevî, İsmail Hakkı: **Silsile-i Tarîkat-ı Celvetîyye**, haz. Bedia Dikel, İstanbul, Özdinç Matbaası, 1981.

Cankurt, Hasan: "Seyyid Hasan Rızâyî Aksarâyî Hayatı, Sanatı, Eserleri ve "Miftâhu's-sa'âde" Adlı Manzum Kasîde-i Bürde Şerhi" (Yayımlanmış YLT), Celal Bayar Üni. SBE, Manisa, 2014.

Cankurt, Hasan: **Seyyid Hasan Rızâyî Aksarâyî Hayatı, Sanatı, Eserleri ve "Miftâhu's-sa'âde" Adlı Manzum Kasîde-i Bürde Şerhi**, Aksaray, Aksaray Valiliği Yayınları, 2015.

Cankurt, Hasan: "Seyyid Hasan Rızâyî El-Aksarâyî ve 'Tuhfetü'l-Kudât' Adındaki Manzum Eseri", İstanbul Kültür Üni. IV. Uluslararası TUDOK Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi Bildiriler, İstanbul, 2012, s. 219-226.

Cengiz, Hasan Ali: "Osmanlı Kaynaklarında Girit Seferi", **Trakya Üni. Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 17, 2019, s. 105-133.

Ceyhan, Adem: "Aksaraylı Hasan Rızâî'nin Sad-Kelime-i Alî Tercümesi", **Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi**, C. 6, S. 16, 2019, s. 374.

Ceyhan, Adem: **Türk Edebiyatında Hz. Ali Vecizeleri ile İlgili Tercüme ve Şerhler,** Manisa, yby., 2000.

Coşkun, Menderes: **Manzum ve Mensur Osmanlı Hac Seyahatnameleri ve Nâbî'nin Tuhfetü'l-Harameyn'i**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yay., 2002.

Çağbayır, Yaşar: Ötüken Türkçe Sözlük, İstanbul, Ötüken Neşriyat, 2007.

Çağırıcı, Mustafa: "Hasan Rızâyî Ve Tezkiretü's-Sâlikîn İle Mahmûdiyye Adlı Eserlerin Tahkîk Ve Değerlendirilmesi" (Yayımlanmamış YLT), Marmara Üni. SBE, İstanbul, 2006.

Çakmak, Abdullah: "19. Yüzyılın İkinci Yarısında Hac Organizasyonunun Dönüşümü Bağlamında Mevkib-i Hacc-ı Şerif", Kocatepe İslami İlimler Dergisi, C. 4, S. 1 (Haziran 2021), s. 173-191

Çavuşoğlu, Semiramis: "Kadızâdeliler", **DİA**, C.24, İstanbul, TDV Yay., 2001.

Çetin, İsmail: "Derzi-zâde Ulvi: Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni" (YLT), Fırat Üni. SBE, Elazığ, 1993.

Devâtî, Mustafa: **Tuhfetü's-Sûfiyyîn**, haz: Necdet Tosun, İstanbul, Hâcegân Yay., 2014.

Dikel, Ali Murathan: "Hz. Üftâde'nin Dîvânı'nda Tevhid Kavramı" (YLT), Üsküdar Üni. Tasavvuf Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2020.

Dilçin, Cem: **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara, TDK yay., 2009.

Doğru, Halime: **Lehistan'da Bir Osmanlı Sultanı IV. Mehmet'in Kamaniçe-Hotin Seferleri ve Bir Masraf Defteri**, İstanbul, Kitap Yay., 2006.

Eken, Ramazan: "Seyyid Hasan Rızâyî el-Aksarâyî'nin Kân-ı Me'ânî Adlı Eseri" (Yayımlanmamış YLT), Harran Üni. SBE., Şanlıurfa, 2015.

Ekici, Hacer: "Vâkıât-ı Hüdâyî'nin Tahlil ve Tahkîki (1 Rabîülâhir-9 Şevvâl/987)" (YLT), Erciyes Üni. SBE, Kayseri, 2017.

el-Haddâd, İbn-i Alevî: Dîvânu'l-İmâm el-Haddâd, Beyrut, Dâru'l-Hâvi Matbaası, 2011, (Çevrimiçi) https://www.aldiwan.net/poem16879.html, 05.04.2022

el- Hâşimî, Ahmed: **Üslûbü'l-Hakîm fî Menheci'l-İnşâ'il-Kavîm**, ty.

Erdoğan, Kenan, Cankurt, Hasan: "Fenâyî Ehl-i Cennet Efendi, 'Tecelliyyât' Adlı Arapça Eseri Ve Tecelliyyât'a Hasan Rızâyî el-Aksarâyî Tarafından Yapılan Manzum-Mensur Türkçe Tercüme/Şerh Üzerine", **Turkish Studies International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 8/4 Spring 2013, Ankara, pp. 783-816.

Ertan, Mehmet Emin: "Seyyid Aziz Mahmud Hüdâyî'nin Edebî Şahsiyeti", Uluslarası Aziz Mahmud Hüdâyî Sempozyumu Bildiriler, İstanbul, Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırmalar Merkezi Yay., 2006, s. 321-355.

Eşrefoğlu Rûmî: **Dîvân**, haz: Mustafa Tatçı, Ankara, DİB Yay., 2014.

Güneş, Mustafa: "Eşrefoğlu Rûmî ve Dîvânı (İnceleme-Metin)" (Yayımlanmış Doktora Tezi), İnönü Üni. SBE, Malatya, 1994.

Güneş, Mustafa: "Eşrefoğlu Abdullah er-Rûmî", (Çevrimiçi) http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/esrefoglu-abdullah, 07.03.2022

Hoca, Fadıl: "Veysî Divanı Tahlili" (Yayımlanmış YLT), İstanbul Üni. SBE, 2002.

Hüdâyî, Aziz Mahmud: **Divân-ı İlâhiyyât,** haz. Mustafa Tatcı, Musa Yıldız, İstanbul, H Yay., 2008.

Işık, Emin: "En'âm Sûresi", **DİA**, TDV Yay., C. 11, İstanbul, 1995, s. 169-170.

İlhan, Derda: "Uludağ Üni. SBE "Üftâde Dîvânı (İnceleme-Metin)" (YLT), Bursa, 2020.

İsen, Mustafa, v.d.: **Şair Tezkireleri**, Ankara, Grafiker Yay., 2009.

Karaca, Murat: Mehmed Muhyiddin Üftâde, (Çevrimiçi) https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/uftade-mehmed-muhyiddin, 21.04.2022

Karataş, Ahmet: **XVI. Asır Türk Edebiyatının Rızâî Mahlaslı Şairleri**, İstanbul, MÜİF Yay., 2013.

Kaya, Bayram Ali: "Necâtî Bey", (Çevrimiçi) http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/necati-bey-isa, 10.05.2021

Kaya, Bayram Ali: "Veysî", **DİA**, TDV Yay., C. 43, İstanbul, 2013, s. 76-77.

Kaya, Ömer: **Karaca Oğlan 17. Yüzyıl Güney Vilayetleri Halk, Hayat, Görüş ve Felsefesinin Karaca Oğlan'da Sentezi**, Kahramanmaraş, Öncü Basımevi, 2014.

Kıyıcı, Adem: "Üftâde Dîvânı'nda Dîni Tasavvufî Muhtevâ" (YLT), Necmettin Erbakan Üni. SBE, 2019.

Kocaer, Abdullah Feyzi: **Sahîh-i Buhârî Muhtasar-ı Tecrîd-i Sarîh,** C. II, Konya, Hüner Yay., 2012.

Kocatürk, Vasfi Mahir: **Tekke Şiiri Antolojisi**, Ankara, Edebiyat Yay., 1968.

Köksal, Mehmet Fatih: **Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori**, İstanbul, Kesit Yay., 2012.

Meral, Arzu: **Dîvân-ı Hazret-i Üftâde**, İstanbul, Revak Yay., 2012.

Muallim Nâci: **Lügat-ı Nâci**, haz: Ahmet Kartal, Ankara, Türk Dil Kurumu Yay., 2009.

Necâtî Bey: **Dîvân**, haz: Ozan Yılmaz, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., 2015.

Öz, Yusuf: "Tarih Boyunca Farsça-Türkçe Sözlükler" (Doktora Tezi), Ankara Üni. SBE, Ankara, 1996.

Özcan, Abdülkadir: "Mehmed IV", **DİA**, C. 28, Ankara, TDV Yay., 2013.

Özkan, Ahmet: Eşrefoğlu Rûmî, Hayatı, Tasavvufî görüşleri ve Eşrefiyye Tarikatı" (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üni. SBE, İstanbul, 2013.

Öztürk, Nuran: "Türk Edebiyatında Siyer Türü ve Siyer-i Veysî: Dürretü't-tâc fî sîreti Sâhibi'l-Mi'râc", Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üni SBE, 1997.

Reçber, Hilal: "Vâkıât-ı Hüdâyî'nin Tahlil ve Tahkîki (17 Ramazan 986/30 Rebiülâhir 987)" (YLT), Erciyes Üni SBE, Kayseri, 2017.

Rızâyî, Hasan: **Nüzhetü'l-ebrâr el-Muttali' li Esrâri'l-Gaffâr**, Edisyon Kritik-Çeviri: Mustafa Şen, Hasan Uçar, Ankara, Aksaray Valiliği Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yay., 2017.

Şahin, Esma: "Derzî-zâde Mehmed Ulvî Çelebi", (Çevrimiçi) https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ulvi-terzizade-mehmed-ulvi-celebi, 15.03.2022

Şensoy, Sedat: "Veysî ve Eseri Merace'l-Bahreyn'in Tahkîki" (YLT), Selçuk Üni. SBE, Konya, 1995.

Şimşek, Selami: "Avrupa ile Asya Arasında Önemli Bir Geçiş Noktası Gelibolu'da Tarîkatlar ve Tekkeler", **Selçuk Üni. Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, S. 22, 2007, ss. 251-310.

Toska, Zehra: "Veysî: Divanı, Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği" (Yayımlanmamış YLT), İstanbul Üni. SBE, 1985.

Toysal, Tuğrul Çağrı: "Üftâde Dîvânı (Transkripsiyonlu Metin-Dil İncelemesi-Dizin)"(YLT), Erciyes Üni. SBE, Kayseri, 2009.

Turan, Muhittin: "Hasan Rızâyî ve Kân-ı Ma'ânî İsimli Manzum Sözlüğü", **Turkish Studies International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 7/4, Fall, Ankara, 2012, pp. 2939-2992.

Ulvî, Derzi-zâde: **Dîvân**, haz: Büşra Çelik ve Muzaffer Kılıç, İstanbul, Dün Bugün Yarın Yay., 2018.

Veren, Ergün: **Kocakarı Soğuklarından Zemheriye Anadolu Halk Takvimi**, İstanbul, Doğan Kitap, 2019.

Yerdelen, Ahmet: "Eşrefoğlu Rûmî'nin Bestelenmiş Eserleri" (YLT), Marmara Üni. SBE, İstanbul, 2019.

Yıldız, Alim: **Fenâyî Cennet Efendi Dîvânı**, Sivas, Cumhuriyet Üni. Kültür Yay., 2010.

Yılmaz, H. Kâmil: **Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetîyye Tarikatı**, İstanbul, MÜİF Yay., 1984.

Yılmaz, Necdet: **Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, Sûfîler, Devlet ve Ulemâ (XVII. yüzyıl)**, İstanbul, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yay., 2001.

(Çevrimiçi),https://tr.wikipedia.org/wiki/16721676_Osmanlı-Lehistan_Savaşı, 22.02.2022

(Çevrimiçi),https://tr.wikipedia.org/wiki/Köprülü_Fazıl_Ahmed_Paşa, 22.02.2022

(Çevrimiçi), https://phebusmuzayede.com/58351-arafat-dagi-nda-sam-mahmili-surre-alayi-15x20-cm-kenarlari-yirtik-ve-yipranmis-haliyle.html , 20.09.2022

(Çevrimiçi),https://e-sehir.aksaray.edu.tr/2021/08/19/seyyid-hasan-Rızâyî-el-Aksarâyî/, 20.12.2021

EKLER

SÖZLÜK

-A-

ʿAdū: (a.) Düşman. **[38ᵃ]**

ʿAnāʾ: (a.) Meşakkat, zahmet. **[53ᵇ]**

ʿAndelīb: (a.) Bülbül. **[8ᵃ]**

ʿAvālim: (a.) **[10ᵇ]**

Āfitāb: (f.) Güneş. **[1ᵃ]**

Ālā: (a.) Nimetler. **[28ᵇ]**

Ālūde: (f.) Günaha bulaşmış. **[60ᵃ]**

Āmāl: (a.) Emeller, istekler. **[71ᵇ]**

Artıḳ: (t.) Fazla. **[1ᵇ]**

Āṣām: (a.) Günahlar. **[15ᵇ]**

Aṣam: (a.) Sağır. **[65ᵃ]**

Āstīn: (f.) Esvap kolu, yen. **[1ᵇ]**

Ayaḳdaş: (t.) Arkadaş, yoldaş. **[84ᵃ]**

Ayıtmak: (t.) Ayıklamak; seçmek. **[48ᵃ]**

Āz: (f.) Aç gözlülük, hırs, tamah. **[68ᵃ]**

-B-

Bāc: (a.) vergi, haraç. **[74ᵃ]**

Bāġī: (a.) Âsî, şakî. **[54ᵇ]**

Bāl: (f.) Gönül. **[70ᵃ,77ᵃ]**

Bārān: (f.) Yağmur. **[38ᵃ]**

Basṭ-ı makāl: (a.) Söz açma. **[8ᵇ]**

Bay: (t.) Zengin. **[54ᵇ]**

Bed-güher: (f.) Mayası bozuk. **[21b]**

Behiyye: (a.) Güzel. **[85a]**

Bende-nüvāz: (f.) Kulunu, kölesini hoş tutan, adamlarına iyi davranan. **[8b]**

Beriyye: (a.) Çöl, sahra. **[41a]**

Berkitmek: (t.) Sağlamlaştırmak. **[41a]**

Bilece: (t.) Birlikte; beraber. **[84a]**

Biżāʿat: (a.) Sermaye, mal. **[37a]**

Būm: (f.) Baykuş. **[6b]**

Būriyā: (f.) Hasır. **[17b]**

Bükā (a.) Ağlama. **[39a]**

Büre: (t.) Pire. **[57b]**

-C, Ç-

Cā-be-cā: (f.) Yer yer. **[20b]**

Cāhid: (a.) İnkarcı. **[11b]**

Cemʿ-i ḫāṭır: (a.) Zihin ve fikrin dağınık olmaması. **[8a]**

Cerr: (a.) Celbetme. **[40b]**

Cūʿ: (a.) Açlık. **[79a]**

Curʿa: (a.) Yudum. **[1b]**

Cüst u cūy: (f.) Aramak, araştırmak. **[1b]**

Çāh: (f.) Kuyu. **[6b]**

Çāḳ-āstīn: (f.) Yeni yırtık. **[1b]**

Çeşm-i bīnā: (f.) Kalp gözü. **[27a]**

-D-

Daḫl: (a.) Karışmak, sataşmak. **[34b]**

Dāne-dār: (f.) Tohumluk. **[24b]**

Dāyin: (a.) Borç. **[35b]**

Decā: (a.) Karanlık. **[60a]**

Dellāl: (a.) Yol gösterici. **[48a]**

Depretmek: (t.) Kıpırdatmak. **[38a]**

Der-bend: (f.) Osmanlıda güvenlik karakolu. **[35b]**

Derd-mend: (f.) Dertli. **[43a]**

Deycūr: (f.) Karanlık. **[21a]**

Dil-peẕīr: (f.) Hoşa giden. **[64a]**

Direm: (t.) Dirhem. **[72b]**

Dirīġ (f.) Eyvah, yazık. **[38a]**

Dökme: (t.) Çinko tabak. **[58b]**

Döymek: (t.) Dayanmak. **[40b]**

Dūş: (f.) Omuz. **[37b]**

Dün: (t.) Gece. **[37a]**

Dürişmek: (t.) Çalışmak, çabalamak. **[40a]**

Ḍarb-zede: (a.) Dövülmüş. **[34b]**

Ḍīḳ: (a.) Darlık. **[74a]**

-E-

Eḳālīm: (a.) Memleketler, iklimler. **[17a]**

Ekdār: (a.) Kederler. **[20b]**

Elṭāf: (a.) Lütuflar. **[2a]**

Em sem: (t.) İlaç. **[38b]**

Emcād: (a.) Şan ve şeref sahipleri. **[84a]**

Enīn: (a.) İnleme. **[7b]**

Eṭḳıyā: (a.) Takva sahipleri. **[42b]**

Eşkāl: (a.) Dış görünüşler. **[48a]**

Evzār: (a.) Günah, yük. **[13a]**

Eyü vü yatlı: (t.) İyi kötü. **[30b]**

-F-

Fāş: (a.) Açığa vurulmuş, meydana çıkmış. **[37b]**

Fem : (f.) Ağız. **[62b]**

Fezaʿ: (a.) Korkudan haykırma. **[7b]**

Fülk: (a.) Gemi. **[19a]**

-G-

Gebr: (f.) Mecusi. **[67a]**

Gendüm: (f.) Buğday. **[70b]**

Geŋ: (t.) Arka taraf, uzak. **[82b]**

Ġinā: (a.) Zenginlik. **[53b]**

Güne-gün: (f.) Çeşit çeşit. **[6a]**

Guṣṣa: (a.) Gam. **[43a]**

Gül-fām: (f.) Gül renkli, pembe. **[6a]**

-H-

Ḥāʾil: (a.) Engel. **[75a]**

Ḥakkeylemek: (a.) Bir şekil veya yazı kazımak, oymak. **[29b]**

Ḥalāvet: (a.) **[59b]**

Ḥarūn: (a.) İnatçı. **[18b]**

Ḥayyāt: (a.) Yılanlar. **[63a]**

Ḥaẕer: (a.) Çekinme, sakınma. **[36b]**

Ḥāẕıḳ: (a.) Usta, mahir. **[42a]**

Ḥıḳd: (a.) Kin. **[39a]**

Ḥilāf: (a.) Aykırı, ters. **[52b]**

Ḥīn: (a.) Zaman, vakit. **[83b]**

Ḫab-gāh: (f.) Yatılan yer. **[37b]**

Ḫadem: (a.) Hizmet edenler. **[51a]**

Ḫār u ḥas: (a.) Çer çöp. **[16a]**

Ḫaṭ: (a.) Savaşta askerî birliklerin düzeni. **[81a]**

Ḫāṣṣa: (a.) Bir şeye veya bir kimseye mahsus olan. **[17a]**

Hengām: (f.) Mevsim, zaman. **[20b]**

Hetk: (a.) Yırtma, yarma, bozma. **[74a]**

Ḫırāmān**:** (f.) Salına salına, naz ile, edâ ile yürüyen. **[1a]**

Ḫod-bīn: (f.) Kibirli. **[3a]**

Ḫū: (f.) Huy. **[74b]**

Hubūb: (a.) Rüzgarın esmesi. **[26a]**

Ḫuddām: (a.) Hizmetçiler, uşaklar. **[30b]**

Ḫuft: (f.) Uykuda, gafil. **[52b]**

Ḫufyeten: (a.) Gizlice. **[29a]**

Ḫuṭūr: (a.) Hatra gelme, zihne doğma. **[55a]**

Ḫuşk**:** (f.) Kuru. **[22a]**

Hübūb: (a.) Esme. **[10b]**

Hümām: (a.) Gayretli kimse. **[85b]**

-I, İ-

ʿIkd: (a.) Gerdanlık. **[6b]**

ʿInnīn: (a.) Kısır. **[51a]**

Iṭlāḳ: (a.) Salıverme, bırakma. **[9a]**

ʿİnḳıyād: (a.) Boyun eğme, itaat. **[59a]**

ʿİẓām: (a.) Kemikler.**[67a]**

ʿİẕār: (a.) Yanak. **[18a]**

İblāġ: (a.) Ulaştırma. **[80a]**

İbrām: (a.) Israr etme. **[26a]**

İbtihāc: (a.) Sevinme, sürur. **[74a]**

İdbār: (a.) Tâlihsizlik, bahtsızlık. **[8a]**

İḫtiṣāṣ: (a.) Bir kimseye kuvvetle bağlanma. **[2b]**

İḳdām: (a.) Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma. **[84b]**

İltisām: (a.) Öpme. **[85a]**

İltiyām: (a.) İyileşme. **[79a]**

İmtizāc: (a.) Birden fazla şeyin karışarak tek cisim hâline gelmesi. **[55b]**

İnżımām: (a.) Üstüne ekleme, ilâve etme. **[84b]**

İrgürmek: (t.) Ulaştırmak; eriştirmek. **[2b]**

İrte: (t.) Erte; yarın; gelecek. **[28b]**

İrtiyāb: (a.) Şüphelenme, tereddüt etme. **[63b]**

İrżā: (a.) Razı etme. **[49a]**

İs: (t.) Sahip, mâlik. **[48b]**

İşkāl: (a.) Güçlükler. **[24b]**

-J-

Jeng: (f.) Pas. **[3a]**

-K-

Ḳabīh: Çirkin, kötü. **[53a]**

Ḳaçan: Ne vakit, ne zaman ki. **[62a]**

Ḳāl: Maden külçelerini eriterek içindeki maddeleri ayırmak. **[19a]**

Ḳalʿ: (a.) Söküp atmak. **[81a]**

Kām-yāb: (f.) Arzusuna erişmiş, bahtiyar. **[1a]**

Ḳand: (f.) Şeker. **[25b]**

Ḳatı: (t.) Çok, pek çok. **[5b]**

Ḳayırmaz: (t.) Beis yok, önemi yok. **[52b]**

Ḳażā: (a.) Kadılık. **[57a]**

Kedū: (f.) Kabak**. [17a]**

Keh: (f.) Saman. **[21b]**

Kemīn: (f.) Çok az. **[83b]**

Ketm: (a.) Saklama, gizli tutma. **[38a]**

Ḳışr: (a.) Kabuk. **[17a]**

Kilk: (f.) Kamış kalem. **[85b]**

Kīne: (f.) Kin. **[3a]**

Ḳopmak: (t.) Haşrolmak. **[23b]**

Ḳudūm: Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma. **[46b]**

Kūpāl: (f.) Gürz benzeri savaş aleti. **[30a]**

Kûşiş: (f.) Çalışma, uğraşma, çabalama. **[9a]**

Ḳūt-ı lā yemūt: (a.) Çok az, ancak ölmeyecek kadar yiyecek: **[55b]**

Küdüret: (a.) Tasa, gam. **[10b]**

-L-

Lā-büd: (a.) Elbette, muhakkak. **[21b]**

Lâ-cerem: (a.) Şüphesiz. **[48a]**

Lā-yaʿḳıl: (a.) Akledemeyen. **[26a]**

Leʾīm: (a.) Alçak (kimse).**[24a]**

Levm: (a.) Sövme. **[48b]**

Levṣ: (a.) Kir, pislik. **[3a]**

Licām: (f.) Atın ağzına vurulan gem, dizgin. **[79a]**

-M-

Maḥbes: (a.) Hapishane. **[85b]**

Maġbūn: (a.) Aldanmış. **[37a]**

Mā-ḥaṣal: (a.) Hâsıl olan, meydana gelen. **[10b]**

Maḥmil: (a.) Her hac mevsiminde kafilelerle Hicaz'a gönderilen hediyeler. **[83a]**

Maḥż: (a.) Saf, sırf. **[1a]**

Maḥżā: (a.) Ancak, sadece. **[51b]**

Maḳʿād: (a.) Oturacak yer. **[17b]**

Maḳar: (a.) Karar kılınan yer, mesken. **[68b]**

Maḳhūr: (a.) Kahrolmuş, perişan. **[21b]**

Manḳır: (moğ.) Altın veya gümüş para. [**51a]**

Maṣnūʿāt: (a.) Sanatla yapılmış şeyler. **[22a]**

Meʿād: (a.) Dönülecek yer, ahiret. **[47a]**

Meder: (a.) Kurumuş çamur, kerpiç. **[68b]**

Mehd: (a.) Beşik. **[25b]**

Mehmūm: (a.) **[46a]**

Menāhī: (a.) **[37b]**

Merdüm-āzār: İnsanları inciten. **[19a]**

Merīd: (a.) Serkeşlikte inat eden. **[13a]**

Merḳad: (a.) Mezar, kabir. **[57b]**

Mersūm: Yazılmış. (a.) **[77a]**

Mesāvī: (a.) Kötülükler, fenalıklar. **[15b]**

Mest-i lā-yaʿḳıl: (a.) Akıllıca davranamayacak derecede sarhoş. **[26a]**

Meşām: (a.) Burun. **[26a]**

Meẕellet: (a.) Hakir ve zelil olma durumu. **[29a]**

Mıṣır: (a.) Ülke. **[26b]**

Mihmān: (f.) Misafir. **[20a]**

Muḥtażar: (a.) Ölmek üzere olan, can çekişen. **[29a]**

Muḥtesib: (a.) Çarşı pazarı kontrol eden, zâbıta memuru. **[38a]**

Muhaṣṣal: (a.) Sözün kısası, hâsılı, hulâsa. **[51a]**

Munżam: (a.) Bir şeye eklenen, ek. **[85b]**

Muṣaffā: (a.) Saf duruma getirilmiş. **[28b]**

Muṣır: (a.) Israr eden. **[60b]**

Mużṭar: (a.) Çaresiz, mecbur kimse. **[79a]**

Mücāz: (a.) Kendisine icâzet verilmiş kimse. **[33a]**

Mücevvid: (a.) Tecvidli okuyan. **[79ª]**

Müheyyā: (a.) Hazır, âmâde. **[8ᵇ]**

Mühtemm: (a.) İhtimamlı, özenli. **[38ᵇ]**

Mül: (f.) Şarap. **[17ª]**

Mülāḳī: (a.) Kavuşan, görüşen. **[37ᵇ]**

Müstedām: (a.) Dâim, bâkî. **[85ª]**

Müstenīr: (a.) Işıklı, parlak. **[64ª]**

Müsteṭāb: (a.) Hoşa giden, beğenilen, iyi, güzel. **[1ᵇ]**

Müżmaḥil: (a.) Yok etmek. **[8ª]**

-N-

Nāgehān: (f.) Birdenbire, aniden. **[2ª]**

Naḫs: (a.) Uğursuzluk. **[48ª]**

Nān: (f.) Ekmek. **[20ª]**

Nā-tüvān: (f.) Kuvvetsiz, zayıf. **[47ᵇ]**

Neb: (t.) Ne bileyim. **[49ᵇ]**

Nerrād (f.) : Tavla ustası. **[17ª]**

Nigeh-bān: (f.) Bekçi, gözcü. **[50ª]**

Nīze: (f.) Mızrak, süngü, kargı. **[20ᵇ]**

Nümā: (f.) Gösteren. **[31ª]**

-O, Ö-

-P-

Peyk: (f.) Haberci. **[19ª]**

Peymāne: (f.) Kadeh. **[1ª]**

Pīr ü pūr: (f.) yaşlı ve çocuk. **[48ᵇ]**

Piyāz: Pohpohlama. **[24ᵃ]**

Püser: (f.) Oğul, erkek çocuk. **[64ᵇ]**

-R-

Rāġıb: (a.) Rağbet eden, isteyen. **[42ᵇ]**

Rāy: (a.) Görüş. **[58ᵃ]**

Rāygān: (f.) Karşılıksız, bedava, bol. **[4ᵃ]**

Rāzıḳ: (a.) Rızık veren. **[77ᵃ]**

Reʾfet: (a.) Merhamet. **[49ᵃ]**

Rehā: (a.) Kurtuluş. **[8ᵃ]**

Reviş: (f.) Tarz, üslup. **[59ᵇ]**

Riyāż: (a.) Bahçeler. **[16ᵃ]**

Rīze: (f.) Kırıntı, ufak parça. **[5ᵇ]**

Rūstāyī: (f.) Köylü. **[16ᵇ]**

-S-

Saʿd-ı ekber: (a.) Jüpiter. **[8ᵇ]**

Sāʾil: (a.) Dilenci. **[71ᵃ]**

Sāhib-kırān: (a.) Dünya ve âhiret saâdetine nâil olan himmet eri, kutup. **[9ᵃ]**

Ṣaḳaleyn: (a.) İnsan ve cin veya dünya ve âhiret ikilisi. **[82ᵇ]**

Sāḳıṭa: (a.) Geçersiz. **[68ᵇ]**

Sālib: (a) Alıp götüren, ortadan kaldıran. **[5ᵃ]**

Ṣanīʿa: (a.) Hîle ile yapılan düzme iş, uydurma, tertip, tuzak. **[84ᵃ]**

Ṣayḳal: (a.) Cila. **[3ᵃ]**

Sebaḳ: (a.) Ders. **[32ᵇ]**

Sebk: (a.) Önde bulunma, üstünlük sağlama, geçme. **[17ᵃ]**

Sebük-bār: (f.) Yükü hafif. **[81ᵃ]**

Seḥer-ḫīz: (a.+f.) Sabahın erken saatlerinde kalkan, erkenci. **[37b]**

Seḥḥār: (a.) Büyücü, büyüleyici. **[76b]**

Seḫā: (a.) Cömertlik. **[75a]**

Seḳāmet: (a.) Yanlışlık, bozukluk, sakatlık. **[59b]**

Sekr: (a.) Sarhoşluk. **[36b]**

Seksenmek: (t.) Sopayla vurmak. **[68a]**

Seyl: (a.) Sel **[37a]**

Şımak: (t.) Kırmak. **[26b]**

Şınıḳ: (t.) Kırık. **[37a]**

Şıŋarıŋ: (t.) Aşağılık, bayağı, akıl yoksulu. **[24a]**

Ṣıyāḥ: (a.) Haykırışlar, çığlıklar, feryatlar, sayhalar. **[61b]**

Sivā: (a.) (Allah'tan) başka, gayrı. **[3b]**

Ṣoylamak: (t.) Manzum söz söylemek. **[61a]**

Söyünmek: (t.) Sönmek. **[74b]**

Suʿadā: (a.) Kutlu, mübarek. **[36b]**

Süḫandān: (f.) Söz söylemeyi bilen, düzgün ve güzel söz söyleyen. **[9a]**

-Ş-

Şebābiyyet: (a.) Gençlik. **[4a]**

Şefīʿ(a.): Şefâat eden. **[36a]**

Şenīʿa: (a.) Kötü, ahlâk dışı iş. **[84a]**

Şetm: (a.) Küfretme, sövme. **[38b]**

Şeyn: (a.) Kusur. **[29b]**

Şibaʿ: (a.) Tokluk, doymak. **[16b]**

Şihāb: (a.) Kıvılcım, ateş parçası. **[30a]**

Şiyār: (f.) Toprağı sürmek, ekmek. **[16b]**

Şuhūd: (a.) Bir yerde hazır bulunup görme. **[9b]**

Şūre-zemīn: (f.) Çorak, verimsiz toprak. **[10b]**

Şūrīde-ḥāl: (f.) Hâli perîşan olan. **[8a]**

-T-

Ṭaġıḳ: (t.) Dağınık, perişan, perâkende. **[43a]**

Ṭās-ı çarḫ: (f.) Gökyüzü, felek. **[19a]**

Ṭīb-i ḫāṭır: (a.) Gönül hoşluğu. **[30b]**

Tā be key: (f.) Ne zamana kadar. **[18b]**

Taʿab: (a.) Yorgunluk, sıkıntı. **[62b]**

Tāʾib: (a.) Tevbe eden. **[79a]**

Tābende: (f.) Parlak. **[9a]**

Taḥayyür: (a.) Hayrete düşme. **[32b]**

Taḫlīṣ: (a.) Kurtarma, kurtarılma. **[6b]**

Tārāc: (f.) Yağma, çapul. **[35b]**

Taslīṭ: (a.) Musallat etme, musallat edilme. **[49a]**

Tażarruʿ: (a.) Yalvarma, yakarma. **[4a]**

Tebāh: (f.) Yıkılma, harap olma. **[78a]**

Teḳāżā: (a.) Zorlayarak istemek, istekte bulunmak, talep etmek. **[48a]**

Telbīs: (a.) Ayıbını, kusûrunu gizleme, hile. **[78a]**

Temelluḳ: Yaltaklanma, dalkavukluk. **[34b]**

Temevvüc: (a.) Dalgalanma. **[2a]**

Tenaʿum: (a.) Nîmet ve bolluk içinde bulunma. **[1a]**

Teserrī: (a.) Câriye edinme. **[47b]**

Tesyīr: (a.) Yürütme, ilerletme, gönderme. **[54a]**

Tevḳīr: (a.) Karşısındakini yüksek tutma, ululama. **[82b]**

Tezevvüc: (a.) Evlenme. **[47b]**

Tīşe: (f.) Balta. **[9a]**

Turş-rū: (f.) Asık suratlı, suratsız. **[19a]**

Türāb: (a.) Toprak. **[37b]**

-U, Ü-

ʿUdūl: (a.) Âdil olan, adâlet üzere hareket eden. **[75ᵃ]**

ʿUnf: (a.) Şiddet, sertlik, kabalık. **[69ᵇ]**

ʿUṣāt: (a.) Âsîler. **[6ᵃ]**

ʿUteḳā: (a.) Âzat edilmiş köleler **[50ᵃ]**

-V-

Vāc: Söz, kelime. **[74ᵃ]**

Vāhib: (a.) Bağışlayan, hibe eden. **[71ᵃ]**

Vaḳt-i revāḥ: (a.) Akşamüzeri; akşam. **[61ᵇ]**

Vālih: (a.) Şaşırmış, hayret içinde. **[44ᵃ]**

Varṭa: (a.) Uçurum, tehlikeli durum. **[75ᵃ]**

Veġā: (a.) Savaş. **[36ᵃ]**

Velāt: (a.) Veliler. **[6ᵃ]**

Vizr: (a.) Günah, suç. **[76ᵃ]**

Vüsʿat: Genişlik. **[70ᵃ]**

-Y-

Yaraġ: (t.) Hazırlık, teçhizat. **[40ᵇ]**

Yilmek: (t.) Koşmak. **[81ᵇ]**

Yumak: (t.) (mec.) Temize çıkarmak. **[44ᵃ]**

-Z-

Zehī: (f.) Ne güzel, ne hoş. **[37ᵃ]**

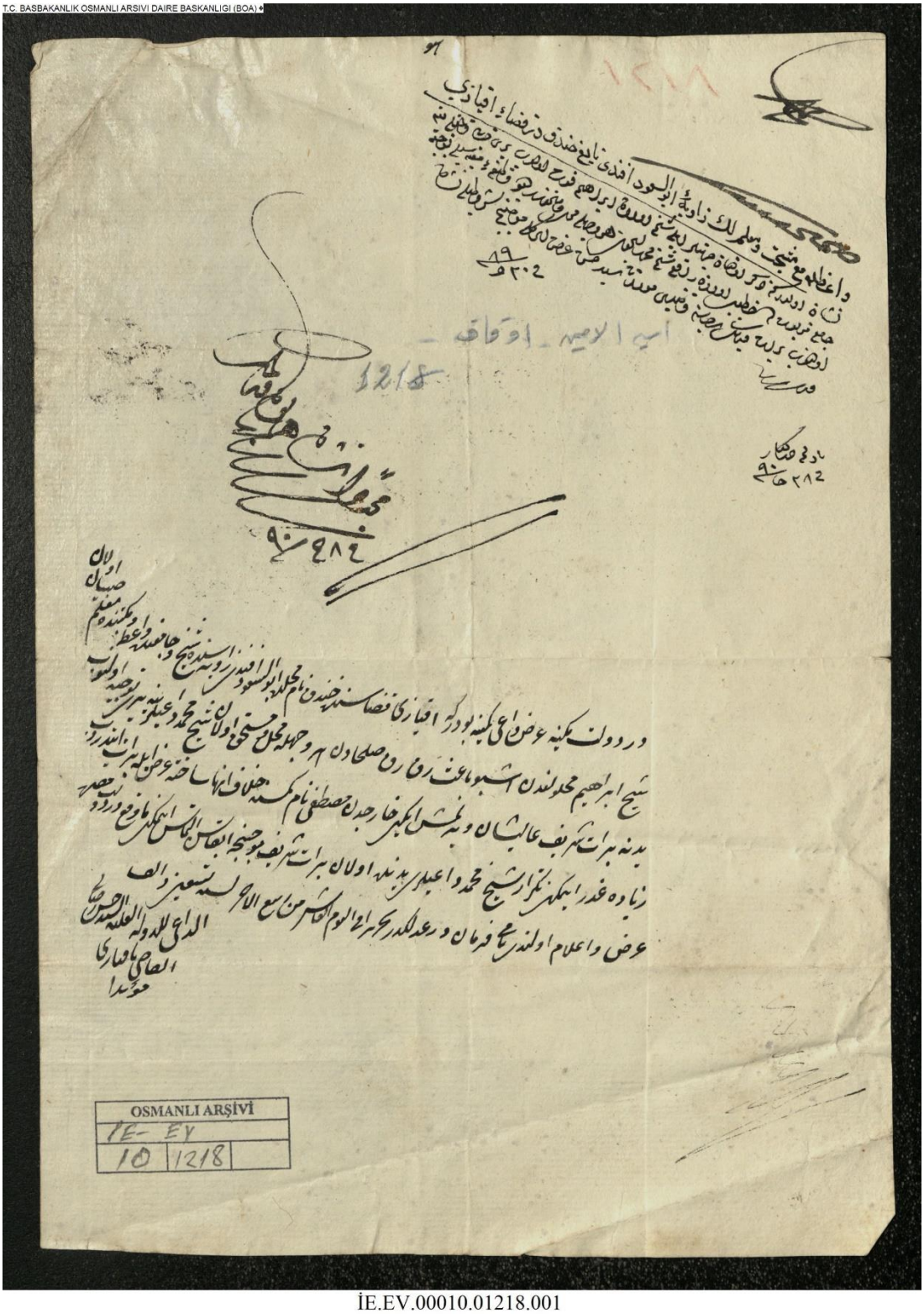
Zülfet: (a.) Yakınlık. **[42ᵇ]**

Zād: (a.) Ziyade, fazla. **[59ᵃ, 63ᵃ]**

Zād: (f.) Azık, yiyecek. **[81ª]**

Zār: (a.) Ağlayan, inleyen. **[5ᵇ]**

EK-1 Rızâyî'nin Akyazı Kadısı İken Yazdığı 'Arz

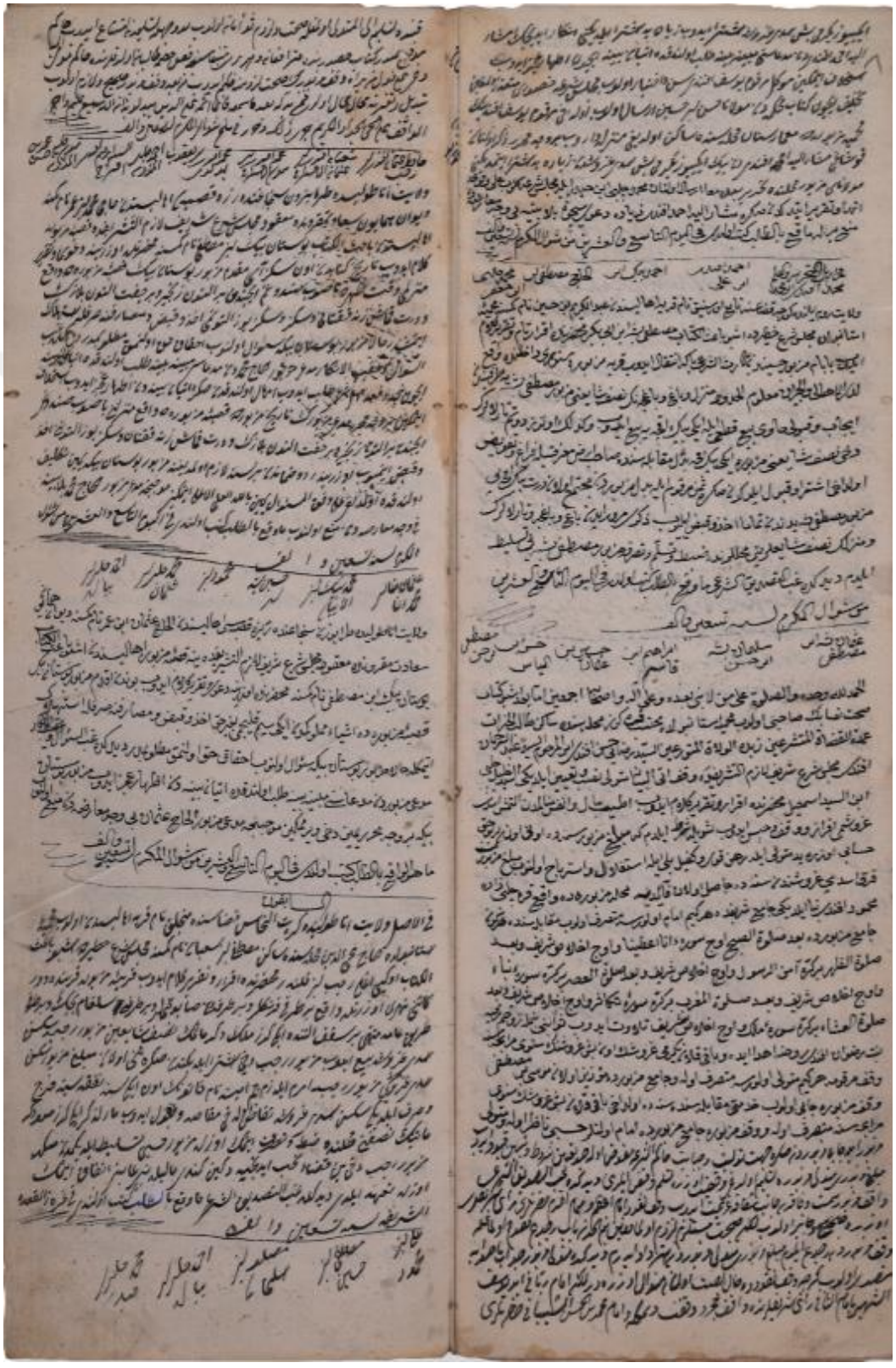

İE.EV.00010.01218.001

Der-i devlet-mekīne ʿarż-ı dāʿī-i kemmīne budur ki Aḳyazı ḳażāsında Ḫendeḳ nām maḥalde Ebuʾs-Ṣuʿūd Efendi zāviyesinde şeyḫ ve cāmiʿinde vāʿiẓ ve mektebinde muʿallim-i ṣıbyān olan Şeyḫ İbrāhim maḥlūlünden işbu bāiş-i raḳraḳ-ı ṣuleḥādan her vecihle maḥal ve müsteḥaḳ olan Şeyḫ Meḥmed dāʿīlerine yeri tevcīh olunup yedine berāt-ı şerīf-i ʿālīşān virilmiş iken ḫāriçden Muṣṭafā nām kimesne ḫilāf-ı inhā saḫte ʿarż ile berāt itdürüp ziyāde ġadr itmegin tekrār Şeyḫ Meḥmed dāʿīleri yedinde olan berāt-ı şerīf mūcibince ibḳāsın iltimās itmegin mā-veḳaʿa der-i devlet-i maḥżara ʿarż u iʿlām olundu bāḳī fermān der-i ʿadlindir. Taḥrīren fiʾl-yevmiʾl-ʿāşir min Rebīʿil-āḫir li-sene tisʿīne ve elf.

Ed-dāʿī liʾd-devletiʾl-ʿaliyyeti es-Seyyīd Ḥasan Rıżāyī
el-Ḳāḍī-i bi-Aḳyazı
Müʾeddā

EK-2 Hasan Rızayî'nin Para Vakfının Vakfiyesi

El-ḥamdülillāhi vaḥdehū ve’ṣ-ṣalātü ʿalā-men lā-nebiyye baʿdehū ve ʿalā ālihī ve aṣḥābihī ecmaʿīn. ʿAmmā baʿd işbu kitāb-ı ṣıḥḥat-nişābın ṣāḥibi olub maḥmiyye-i İstanbul’da Muḥtesib Ḳaragöz Maḥallesi’nde sākin ṭālibü’l-ḫayrāt ʿumdetü’l-ḳuḍātü’l-müteşerriʿīn zübdetü’l-vülāti’l-müteverriʿīn es-Seyyid Rıżāyī Ḥasan Efendi b. el-merḥūm es-Seyyid ʿAbdurraḥmān Efendi meclīs-i şerʿ-i şerīf-i lāzımü’t-teşrīfde vakf-ı āti’l-beyāna mütevellī naṣb ve taʿyīn eyledigi es-Seyyid Ḫalīl Çelebī b. es-Seyyid İsmāʿīl maḥżarında iḳrār ve taḳrīr-i kelām idüp aṭyeb-i māl ve enfes-i menālimden altmış esedī guruşumu ifrāz ve vaḳf ve ḥabs idüp şöyle şarṭ eyledim ki meblaġ-ı mezbûr senede onu on bir buçuḳ ḥesābı üzre yed-i mütevellī ile rehn-i ḳavī ve kefīl-i melī ile istiġlāl ve istirbāḥ olunup meblaġ-ı mezbūruŋ ḳırḳ esedī guruşundan senede ḥāsıl olan fā’ideye maḥalle-i mezbūrede vāḳiʿ Ḳara Çelebīzāde Maḥmūd Efendi binā’ eyledigi cāmiʿ-i şerīfde her kim imām olursa mutaṣarrıf olup muḳābelesinde her gün cāmiʿ-i mezbūrda baʿde-ṣalāti’s-ṣubḥ üç sūre-i İnnā aʿṭaynā ve üç İẖlāṣ-ı Şerīf ve baʿde ṣalāti’ẕ-ẕuhr bir kerre Āmene’r-rasūlü ve üç İẖlāṣ-ı Şerīf ve baʿde ṣalāti’l-ʿasr bir kerre sūre-i Nebe’ ve üç İẖlāṣ-ı Şerīf ve baʿde ṣalāti’l-maġrib bir kerre sūre-i Tekāṣür ve üç İẖlāṣ-ı Şerīf ve baʿde ṣalāti’l-ʿışāʿ bir kerre sūre-i Mülk ve üç İẖlāṣ-ı Şerīf tilāvet idüp ṣevābını benimle zevcem Ruḳiye binti Rıdvān Efendi rūḥına ihdā ide ve bāḳī ḳalan yirmi guruşun on beş guruşunun senevī murābaḥasına vaḳf-ı merḳūma her kim mütevellī olursa mutaṣarrıf ola ve cāmiʿ-i mezbūrda müʾeẕẕin olan Mūsā bin Muṣṭafā vaḳf-ı mezbūra cābī olup ḫiḍmeti muḳābelesinde senede ol daḫı bākī ḳalan beş guruşun senevī murābaḥasına mutaṣarrıf ola ve vaḳf-ı mezbūra cāmiʿ-i mezbūrda imām olanlar ḥasbī nāẓır ola ve mütevellī-i mezbūr ile cābī-i mezbūrdan sonra cihet-i tevliyet ve cibāyet ḥākimü’ş-şerʿa müfevvaż ola deyü taʿyīn-i şurūṭ ve tebyīn-i ḳuyūd idüp meblaġ-ı mezbūru mütevellī-i mezbūra teslīm ol daḫı vaḳfiyet üzre tesellüm ve ḳabż eyledi dedikde ġıbbe’t-taṣdīḳi’ş-şerʿī vāḳıf-ı mezbūr semt-i vifāḳdan cānib-i şiḳāḳa ʿaẓīmet idüp vaḳf-ı nuḳūd İmām-ı Aʿẓam ve hümām-ı aḳdem ḥażretleri reʾy-i şerīfleri üzre ṣahīh ve cāʾiz olup lākin ṣıhhat müstelzim-i lüzūm olmamaġın benim için bāb-ı rücūʿ

meftūḥ olmaġla vaḳf-ı mezbūrdan rücūʿ eyledim meblaġ-ı mezbūru mütevellī-i mezbūrdan istirdād iderim dedikde mütevellī-i mezbūr cevāb-ı bā-ṣavāba müteṣaddī olup gerçi vaḳf-ı nukūdda ḥāl basṭ olan minvāl üzredir lākin İmām-ı Rabbānī Ebū Yūsuf eş-şehīr bi-imāmi’ş-ṣānī reʾy-i şerīflerinde vāḳıf mücerred vaḳaftü demekle ve İmām Muḥammed bin el-Ḥasan eş-Şeybānī ḥażretleri ḳatında teslīm ile’l-mütevellī olmaġla ṣıḥḥat ve lüzūm tevʾemān olup bu vechile teslīmden imtināʿ idüp ḥākim-i muvaḳḳiʿ-i ṣadr-ı kitāb ḥużūrunda müterāfiʿān ve her biri mübteġāsınca faṣl-ı ḫaṣma ṭālibān olduḳlarında ḥākim-i mūmā-ileyh daḫı ʿalā-ḳavli men yerāhu vaḳf-ı mezbūrun ṣıḥḥat-i lüzūmuna ḥükmedip min baʿd vaḳf-ı mezbūr ṣaḥīḥ ve lāzım olup tebdīl ve taġyīrine mecāl muḥāl oldu fe-men beddelehū baʿdemā semiʿahū fe-innemā ismuhū ʿale’llezīne yübeddilūnehū innaʾllāhe semīʿun ʿalīm ve ecrü’l-vāḳıfı ʿale’l-Ḥayyi’l-Cevādi’l-Kerīm.

Cerā ẕālike ve ḥurrire fī-selḫi Şevvāli’l-mükerrem li-sene tisʿīn ve elf. Şuhūdü’l-ḥāl: Hāfıẓ ʿOsmān Efendi b. Receb, Şaʿbān Efendi b. ʿOsmān el-Aḳsarāyī, ʿÖmer Efendi b. Mūsā el-Aḳsarāyī, Meḥmed Efendi b. Yaʿḳūb Bolevī, Aḥmed Çelebī el-müʾezzin, es-Seyyid İbrāhim Efendi Aḳsarāyī, Mūsā Çelebī el-müʾezzin, Meḥmed b. Ḥasan.

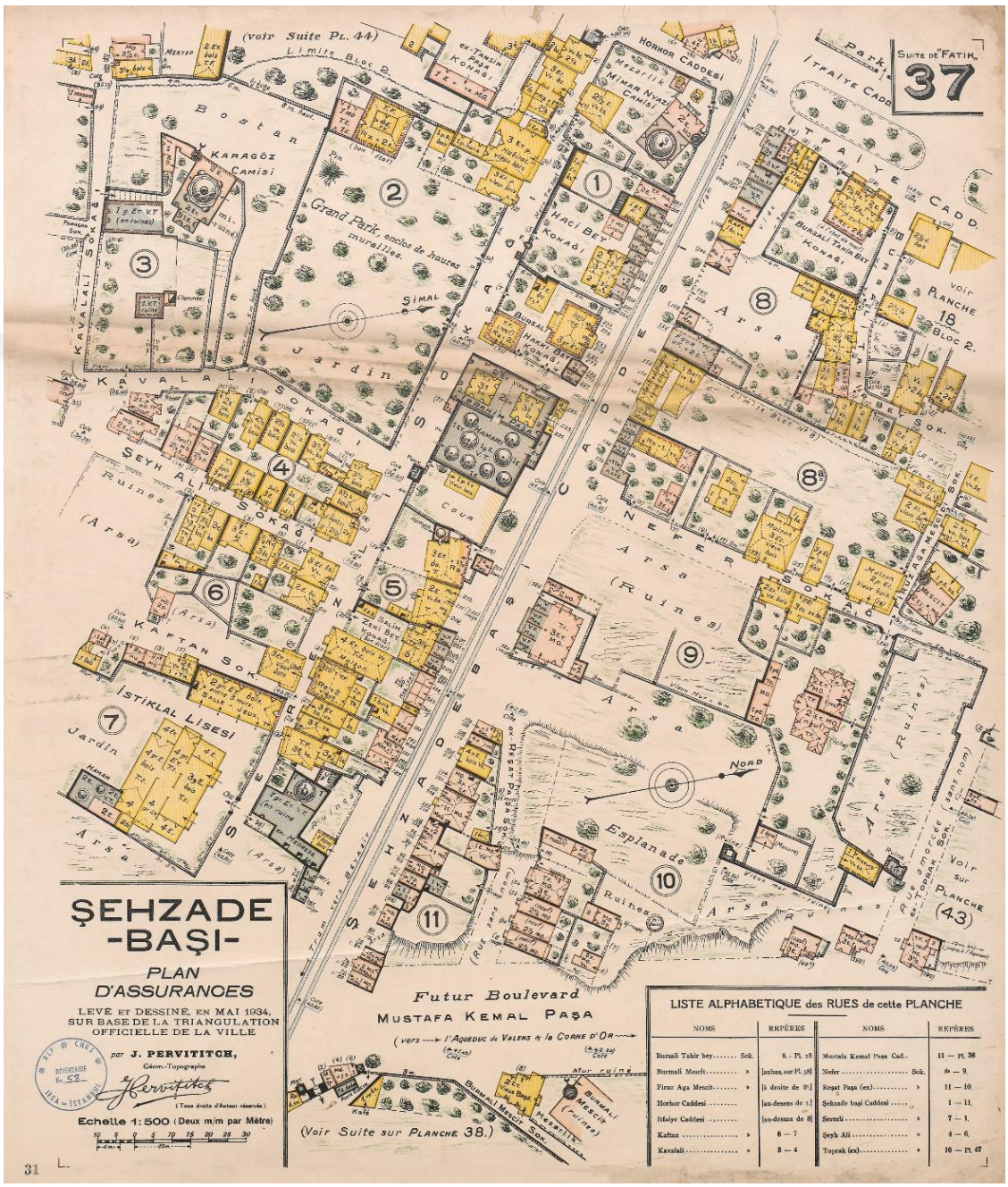
EK-3 Muhtesip Karagöz Camii[1]

731. R. : Sarachâne Başı'nda Muhtesib Kara Göz Mescidi (Müzeden)

[1] Ayverdi, **a.g.e.**, s. 466.

EK-4 Muhtesip Karagöz Camiinin Pervititch Haritası'ndaki Yeri (paftada no:3)

EK-5 Şam Mahmili[2]

[2] (Çevrimiçi) https://phebusmuzayede.com/58351-arafat-dagi-nda-sam-mahmili-surre-alayi-15x20-cm-kenarlari-yirtik-ve-yipranmis-haliyle.html 20.09.2022

EK-6 Mecmû‘anın Bulunduğu Kütüphane Mührü (1a, 85b)

Kütüphane-i Hazret-i Pîr Hüdâyî

EK-7 Hasan Rızâyî'nin Görev Yaptığı Bilinen Yerler

